mã eē nō declarat niſi i hac ſcia nãli. Uñ ꝙ aliqđ ens ſepatū a mã ſit nō pt ꝓbari niſi i ſcia nãli ſm ꝯ^{ces}. ⁊ rō hui^{9} ē qꝛ ꝙ aliqđ ens ſepatū a mã ſit nō pt ꝓbari niſi ꝑ eternitatē mot^{9}. vñ phūs nunꝗ̄ ſcivit aliā viā ad ꝓbādū aliqđ eē ſepatū a mã niſi ꝑ eťnitatē mot^{9}. Uñ ꝑ eťnitatē mot^{9} phꝫ ꝓbat 8° huiꝰ ꝙ p̄m^{9} motoꝛ ē idiuiſibilis impͥtibił. i. nullā hñs magnitudinē: ⁊ ita ꝙ ē a mã ſepat^{9}. ſꝫ oīs ꝓbatio q̄ ē ꝑ motū ꝑtinet ad phūꝫ nãlē: ⁊ iō ut credo neꝝ diē ꝯ^{tor}. ſ. ꝙ nullus artifex pōt ꝓbare ens ſepatuꝫ a mã niſi nãlis. ℂ Quarto ē notādū hic ſꝫ ꝯ^{ces} qđ Auic. poſuit ꝙ ſcia nãlis accipit a p̊ phō corpa cōpont ex mã ⁊ foīa ⁊ p̊^{aꝫ} mãm eē: ita ꝙ Aui. dicit ꝙ p̄m^{9} phūs. i. metha^{cus} hēt ꝓbare ꝙ corpa cōponūtur ex mã ⁊ forma. ⁊ h̄ eſt pei^{9} qđ dixit. Uñ arguit ꝯ^{tor} ꝯ̄ eū. d. ꝙ nō ē alia via ad ſciēdū h̄. ſ. corpa cōponi ex mã ⁊ foīa ⁊ p̊^{aꝫ} mãꝫ eē: niſi ex trãſmutatiōe ſubali. ſꝫ oīs ꝓbatio q̄ ē ꝑ trãſmutationē ꝑtinet ad phiſicū: iō ſolus phs nãlis pt ꝓbare corpa cōponi ex mã ⁊ foīa ⁊ p̊^{aꝫ} mãꝫ eē ⁊ metha^{cus} ſuppōit iſta tāꝗ̄ꝫ ꝓbata i ſcia nãli. ⁊ ulteri^{9} declarat alias ꝓprietates de mã ⁊ corpib^{9} ad q̄s nō pt phūs nãlis ꝑtigē.

ℂ Quō quidē igiť ſint principia: ⁊ que: ⁊ q̄t numero determinetur a nobis ſic. itē aut aliud principiuꝫ incipiētes dicamus.

ℂ Hec ē 7^{a} ps pn^{lis} hui^{9} caplī. i q̄ phūs epilogat determinata ꝯtinuādo ſe ad ſequētia. d. qđ dcm̄ ē ꝙ ſt aliq̄ pn^{a}. ⁊ q̄ ⁊ q̄t ſt nūo. Deinde ꝯtinuat ſe ad ſequētia. d. ꝙ iteꝝ aliđ pn^{m} icipiētes dicamus. h̄ ē poſtꝗ̄ dcm̄ ē de mã foīa ⁊ p̄uatiōe. nūc icipiam^{9} dicē de alio pn^{o}. ſ. de nã ſiue de cã efficiēte. ℂ Notāda ſt hic duo ſꝫ ꝯ^{ces} p̊ ꝙ ꝑ aliđ pn^{m} pñt tria itelligi ſꝫ diuerſas expōnes q̄s ꝯ^{tor} ponit. vno mō ꝑ aliđ pn^{m} itelligit illđ qđ vult declare i 2° li. ⁊ ſic ꝑ aliđ pn^{m} itelligit nãꝫ q̄ eſt pn^{m} efficiēs q̄rūdā motuū nãliū. ℂ Scđo ꝑ aliđ pn^{m} itelligit p̄^{m} pn^{m} mouēs qđ declarať i fine hui^{9} libri: qm̄ oē ens de q̄ loqmur i h̄ libro ē ꝑꝑ h̄ p̄n^{m}. ℂ Tertio ꝑ aliđ pn^{m} intelligit aliđ initiū doctrie: qm̄ pn^{m} doctrie in h̄ li. dꝫ eſſe a 2° tractatu. ⁊ diē ꝯ^{tor} ꝙ h̄ eſt euidēs^{9} ꝑ ſe apđ ipꝫ: qđ forte iō diē: qꝛ i 2° li. phūs icipit determinare de reb^{9} nãlib^{9} ⁊ artificialib^{9} ut ꝑ eas pueniat i cognitionē nãe. nūc vō res nãles ⁊ artificiales ſt nobis notiores ⁊ initiū doctrie dꝫ eē a nobis notiorib^{9}: iō initiū doctrie i h̄ li. debēt eē a 2° tractu. ℂ Scđo ē nōndū ſꝫ ꝯ^{ces} hic ꝙ nãliſ cū ꝓbauit p̄^{m} motoreꝫ ſepatū eē a mã ibi ceſſat ⁊ dimiſit aliā ꝯſiderationē de eo. i. ꝯſiderationē de ei^{9} q̄ditate uſꝗ̄ ad ſciaꝫ nobiliorē q̄ ꝯſiderat de ente inq̄ꝫtū enſ. ⁊ totū h̄ ē ꝯ̄riū illi^{9} qđ eſtimauit Aui. qm̄ ſi nō demōſtrareť hic iſte modus entiū. ſ. ſepabiliū nō eēt niſi ſcia nãlis ⁊ doctrialis. i. mathe^{ca}. ⁊ iō antiq nãles exiſtiabat ꝙ ſcia nãlis eēt p̄oꝛ oīb^{9} ſciētijs dicēteſ ꝙ ſbta ei^{9} ſunt p̄ora oīb^{9} entib^{9}. ℂ Intelligēdū ꝙ iſta ꝯña: ſi nãliſ nō ꝓbaret ſubas ſepatas a mã eē: ſed metha^{ca} tūc nō eēt aliq̄ ſcia niſi ſcia nãlis ⁊ doctrialis. pt ꝓbari ſic. Nō ē via ꝓbādi aliqđ ſepatū a mã eē niſi ꝑ motū. g̊ ſi metha^{ca} ꝓbaret ſubas ſeparatas a mã eē: h̄ eēt ꝑ motū. ⁊ tūc metha^{ca} non differret a phica: qꝛ oīs ſcia ꝓbās aliqđ eē ꝑ motū eſt phiſica ⁊ ſic metha^{ca} ⁊ phiſica nō differrēt. ⁊ tc̄ nō eēnt niſi due ſcie ſpeculatiue. ſ. nãlis ⁊ mathe^{ca}. ℂ Intelligēdū ē ꝙ qꝛ ſolū i ſcia nãli ꝓbanť entia ſepata a mã eē. ⁊ entia ſepata ſt p̄ora oīb^{9} alijs entib^{9}: iō antiq nãles dixerūt ꝙ ſcia nãlis ē p̄oꝛ oīb^{9} alijs ſciētijs qꝛ ꝓbat p̊^{a} entia eē. in h̄ tm̄ male dixerūt: qꝛ ſcia ꝯſiderans de quiditate illoꝝ entiū p̄oꝛ eſt q̄ꝫ ſcia probās ea eē. quare ⁊c̄.

ℂ Explicit libet primus.

ℂ Incipit liber ſcđs ꝯtractās de his que ſūt fundamenta ⁊ p̄ncipia nãlis ſcie. Caplm̄ p̄mū declarās qđ ſit nã. ⁊ qđ habēs naturā: ⁊ quid ſm naturaꝫ.

Orum que ſunt: alia qdē ſunt natura: alia vō propter alias cauſas.

ℂ Poſtꝗ̄ i p̊ li. determinatū ē de p̄ncipijs intrinſecis reꝝ nãliū. In 2° li. deťminat phūs de his que ſunt fundamēta ⁊ p̄n^{a} iſti^{9} ſcie. ⁊ in hoc 2° determinat tā de p̄ncipijs extrinſecis q̄ꝫ intriſecis. ⁊ ꝯtinet iſte liber. 6. tractat^{9}. qm̄ i p̊ declarať qđ ſit nã. ⁊ de qb^{9} dī. In 2° ibi [Qm̄ aūt determiatū ⁊c̄.] Declarať q̄lis ē ꝯſideratio nãlis de qb^{9} ꝯſiderat. In 3° āt ibi. ſ. [Deťminatꝭ āt his ⁊c̄.] Determinať de cāis ꝑ ſe rerū nãliū. In 4° ibi [Dī āt fortuna ⁊c̄.] Determinať de cāis ꝑ accñs rerū nãliū. In 5° ibi [Que aūt ſt cāe.] Declarať ꝙ opꝫ nãlē ꝯſiderare de oīb^{9} q̄tuoꝛ cāis. In 6° ibi [Dicēdū qdē igiť p̊^{m}.] Declarať ꝙ nã agit ꝑꝑ finē: ⁊ ꝙ a fine ē necitas i reb^{9} nãlib^{9}. Prim^{9} tractat^{9} ꝯtinet duo capła. qꝛ i p̊ declarať qđ ē nã. ⁊ qđ hñs nãm. ⁊ qđ ſꝫ nãꝫ. In 2ª ibi [Uī āt nã.] declarať de qb^{9} dī nã. Pri^{m} caplm̄ ꝯtinet ſex ꝑtes p̄n^{les}: qm̄ in p̊^{a} poniť dr̄ia iter nãlia ⁊ nō nãlia. In 2ª ibi [Eſt igiť nã.] Ex dr̄ia iter nãlia ⁊ nō nãlia ꝯcludit phs diffinitiōeꝫ nãe. In 3ª ibi [Nãm āt hñt.] Decłať qđ ē hñs nãꝫ. In 4ª ibi [Scđꝫ āt nãꝫ.] Declarať qđ ē ſꝫ nãꝫ. In 5ª ibi [Quđ qdē igiť.] Epilogat phūs p̄us declarata. In 6ª ibi [Quđ āt nã ē.] Declarať ꝙ nãꝫ eē nō pt demrari. Pria ps ē narratiua: ⁊ cōtinet tres ꝑticulas. qꝛ i p̊^{a} narrať q̄dā diuiſio entiū. In 2ª ibi [Nã qdē ſūt.] Enūat ea q̄ ſūt a nã. In 3ª ibi [Oīa aūt ⁊c̄.] Poniť dr̄ia inter corpa nãlia ⁊ nō nãlia. In p̊^{a} igiť ꝑticula hui^{9} ꝑtis. d. phūs ꝙ eorū q̄ ſt. ſ. entiū alia ſt a nã: alia vō ꝑꝑ alias cās. ⁊ itelligit ꝑ alias cās volūtatē ⁊ caſū: ut diē hic ꝯ^{tor}. diuiſio igiť eſt illa: ꝙ de nūo entiū quedā ſūt a natura ⁊ quedam a caſu.

ℂ Natura quidem ſunt animalia queꝗ̄ ⁊ ꝑtes ipſorum ⁊ plante ⁊ ſimplicia corpa: ut terra ⁊ ignis ⁊ aer ⁊ aqua. Hec eniꝫ ⁊ huiuſmodi eē natura dicimus.

ℂ Hec eſt 2ª ꝑticula p̊^{e} ꝑtiſ p̄n^{lis} hui^{9} cap̄. i q̄ phs enumerat ea que ſt a nã. di. ꝙ aīalia ⁊ plante ⁊ ꝑtes ipſoꝝ ⁊ corpa ſimplicia. i. q̄tuoꝛ elta. ſ. terra aq̄ aer ⁊ ignis hec ⁊ h^{9}a natura eſſe dicimus.

ℂ Oīa aūt que p̄dicta ſunt videnť dr̄ia ad nō nã exñtia. Que qdē enim nã ſunt oīa videnť hñtia i ſeipis p̄ncipiū mot^{9} ⁊ ſtat^{9}

ℂ Hec eſt 3ª ꝑticula p̊^{e} ꝑtis p̄n^{lis} hui^{9} caplī i q̄ poniť dr̄ia iter corpa nãlia ⁊ nō nãlia. q̄ dr̄ia ē illa: ꝙ nãlia ſm ꝙ h^{9}i hñt in ſeipis p̄n^{m} mot^{9} ⁊ quietꝭ. ſꝫ artificialia inq̄ꝫtū h^{9}i nō hñt i ſe p̄n^{m} mot^{9} ⁊ quietꝭ. Circa hāc dr̄iam ſic ꝓcedit phūs. qꝛ p̊ ponit p̊^{am} ꝑtem dr̄ie. 2° vō enumerat modos trãſmutationū quarū res nãles hñt in ſcipſis pn^{a}. 3° vō ponit ſcđam ꝑtē dr̄ie p̄dicte. 2^{m} poniť ibi [Hec qdē igiť.] tertiū vō poniť ibi [Lectulus qdē.] ℂ Dicit igiť phūs p̊ ꝙ oīa p̄dicta. ſ. aīalia plāte ⁊ corpa ſimplicia videnť differre a nō nã exñtib^{9}: qm̄ oīa q̄cūꝗ̄ a nã ſūt videnť eē hñtia i ſeipis p̄n^{m} mot^{9} ⁊ ſtat^{9} hoc ē quietꝭ.

ℂ Hec qdē ſm locuꝫ: illa vō ſm augmētum ⁊ decremētuꝫ: q̄dā āt ſꝫ alteratione

ℂ Hic phūs enumerat modos trãſmutatiōis q̄s nãlia hñt in ſcipſis. d. ꝙ hec qdē. i. q̄dā nãlia hñt i ſeipis p̄n^{m} mot^{9} ſꝫ locū ⁊ quietꝭ ſꝫ locū. Et addit ꝯ^{tor} ⁊ in h̄ collocanť q̄tuoꝛ el'a ⁊ hñtia aīas ⁊ corpa celeſtia. ⁊ ſi in his p̄n^{m} dicať fere equoce: hec ꝯ^{tor}. ⁊ dicit ꝙ p̄n^{m} mot^{9} ſꝫ locū dī de iſtis fere equoce. qꝛ el'a ⁊ hñtia aīas hñt in ſe p̄n^{m} actiuū ſuoꝝ motuū ſm locū. ſꝫ corp^{9} celeſte circūſcripto motore nō hēt p̄n^{m} actiuū itriſecū ſui mot^{9} nec ꝓprie hēt in ſe p̄n^{m} paſſiuū mot^{9} localis cū nō cōponať ex mã ⁊ foīa. ſed ip̄m corp^{9} celeſte eſt p̄n^{m} paſſiuū mot^{9} localis. nec ꝓprie eſt hñs nãꝫ. ſed magis eſt nã. ul' hoc diē ſ. ꝙ p̄n^{m} mot^{9} ſꝫ locū dī de iſtis fere equoce. qꝛ p̄ncipiū paſſiuū ⁊ receptiuum mot^{9} corpis celeſtis eſt ſuba ſimplex ⁊ icorruptibilis. ſed p̄n^{m} paſſiuū receptiuū mot^{9} aīalis ⁊ elemēti eſt ſuba cōpoſita ⁊ corruptibilis. Uel dicit hoc qꝛ mot^{9} aīalis eſt motus ꝓgreſſiu^{9}. ⁊ mot^{9} elemēti eſt mot^{9} rect^{9}. ⁊ mot^{9} corporiſ celeſtis eſt mot^{9} circularis. mō iſti mot^{9} differūt ſpē. ⁊ ſic p̄n^{m} mot^{9} in iſtis dī fere equoce. Alia vō nãlia hñt in ſeipis p̄n^{m} mot^{9} ſꝫ augmētū ⁊ per hoc inuit p̄n^{m} trãſmutatiōis in uegetabilib^{9}. Quedā aūt nãlia hñt p̄n^{m} mot^{9} ſm alterationē. ⁊ addit ꝯ^{tor} di. ꝙ phūs utiť hic alteratiōe large. ⁊ intēdit per alterationē trãſmutationē in ſuba que dī gñatio ⁊ corruptio: ⁊ tranſmutationē in q̄litate que dī alteratio. ⁊ ſic oīa corpa nãlia gñabilia ⁊ corruptibilia hñt i ſeipis p̄n^{m} alteratiōis. ℂ Sic igiť patet ꝙ q̄tuoꝛ el'a ⁊ aīalia ⁊ corpa celeſtia hñt in ſcipſis p̄n^{m} mot^{9} localis. ⁊ ſolū uegetabilia hñt in ſcipſis p̄n^{m} mot^{9} augmēti. ⁊ oīa corpora nãlia gñabilia ⁊ corruptibilia hñt in ſe p̄n^{m} alteratiōis. ℂ Notandū ſm ꝯ^{ces} hic ꝙ illđ p̄n^{m} qđ eſt in alterabili ſimplici ⁊ trãſmutabili ſimplici. ſ. ſubale eſt aliđ ſm gen^{9} a p̄n^{o} qđ eſt i mobili localiter: ⁊ in augmēto ⁊ in generabilib^{9} ⁊ in alterabilib^{9} cōpoſitis: qm̄ illđ p̄n^{m} qđ eſt in cōpoſitis eſt ſm formā ⁊ in ſimplicib^{9} ſm mãm. Sꝫ hoc nomē p̄n^{m} uſitať hic equoce pro mã ⁊ foīa. ⁊ hoc eſt qꝛ p̄n^{m} alteratiōis in ſimplicibus eſt ſm mãꝫ ⁊ nō ſm formā: qm̄ nō iueniť corp^{9} ſimplex qđ altereť ex ſe: aut qđ gñeť ex ſe ſicut iueniť corp^{9} ſimplex qđ ex ſe trãſferť in loco. ſed p̄n^{m} alteratiōis: qđ eſt in cōpoſitꝭ pōt iueniri in ipſo alterato. ſ. p̄n^{m} mouēs ut in alteratiōe que eſt in aīali ab cis que adueniūt corpi ſubo. ⁊ ſilr in plātis ⁊ iā expreſſit hoc phūs in li. de gene. ⁊ corrup. ℂ Iſta ſūt vba ꝯ^{tis} cōmēto p̊. circa que ſt ſeptē notāda. Prio ꝙ cū dī ꝙ nãlia inq̄ꝫtū h^{9}i hñt in ſcipſis p̄n^{m} mot^{9} ⁊ ſtat^{9}. ibi hoc nomē p̄n^{m} accipiť cōiter pro p̄n^{o} ſꝫ mãm. i. pro p̄n^{o} paſſiuo: ⁊ pro p̄n^{o} mot^{9} ſm formaꝫ i. pro p̄n^{o} actiuo. Uñ nō oīa nãlia hñt in ſeipiſ p̄n^{m} actiuū oīum ſuoꝝ motuū nãliū ut patebit. ſꝫ tamē oīa nãlia inq̄ꝫtū h^{9} hñt in ſcipſis p̄n^{m} actiuum uel p̄n^{m} paſſiuū oīum ſuoꝝ motuū nãliū. ℂ Scđo eſt notādū ꝙ p̄n^{m} actiuū ⁊ p̄n^{m} paſſiuū nō differūt ſꝫ gen^{9} ut diē ꝯ^{tor}. Et intelligo ꝙ nō differūt ſꝫ gen^{9} p̄dicamētale: ſed ſm gen^{9} p̄ncipiādi: qm̄ mã ⁊ foīa ſunt in eodē gñe p̄dicamētali. tñ dr̄nt ſm gen^{9} p̄ncipiādi: ita eſt de p̄n^{o} actiuo ⁊ paſſiuo. ℂ Tertio eſt notādū ꝙ corpa ſimplicia nō hñt i ſeipis p̄n^{m} actiuum alteratiōis. ⁊ hoc ꝑ ſe. nec trãſmutatiōis ſubſtātialis. ſ. gñatiōis ⁊ corruptiōis. ſed ſolū hñt in ſeipis p̄n^{m} paſſiuū haꝝ trãſmutationū. ⁊ rō hui^{9} ē qꝛ corp^{9} ſimplex derelictū ꝓprie nãe eſt vniforme in oīb^{9} ꝑtib^{9} ſuis. ⁊ iō nulla ei^{9} ps ꝯ̄riať alteri ꝑti. ſed alterās ꝑ ſe. ⁊ alteratū debēt eſſe ꝯ̄ria ut patet p̊ de gña. ⁊ iō vna ps corpis ſimplicis nō alterat aliā: nec totū alterat totū qꝛ idē ſibiipſi nō eſt ꝯ̄riū ⁊ iō corpa ſimplicia nō alterāt ſe ꝑ ſe. ⁊ cū gñatio ⁊ corruptio ſint fines alťatiōis: ⁊ idē eſt cā trãſmutatiōis: ⁊ termini trãſmutationis: ſequiť ꝙ corpa ſimplicia nō hñt in ſcipſis p̄n^{m} actiuū gñatiōis ul' corruptiōis. dico tñ ꝙ corp^{9} ſimplex pōt ꝑ accñs alterare ſe: ut aer cōdēſat^{9} ultra diſpōneꝫ ꝯueniētē nãe ſue rarefacit ſe redeūdo ad raritatē ſibi ꝯuenientē. ſed hoc eſt ꝑ accñs: qꝛ cū aer eſt ꝯdēſat^{9} ultra ꝓpriā diſpōnē: ſicut aer qui eſt in ueſica: nō eſt in loco ſibi ꝯueniēti ſm nãꝫ: qꝛ eſt in minori loco ſuo loco nãli. ⁊ iō ꝑ ſe mouet ſe localr̄ querēdo maiorē locū: ⁊ in mouēdo ſe per ſe ad maiorē locū per accñſ rarefacit ſe. ℂ Quarto eſt notādū ꝙ oīa corpora nãlia tā ſimplicia q̄ꝫ mixta hñt in ſcipſis ſm ꝙ h^{9}i p̄n^{m} actiuū motus localis nãlis: ut inuit hic ꝯ^{tor}. nã corpa ſimplicia ſꝫ ꝙ h^{9}i hñt i ſcipſis p̄n^{m} mot^{9} localis nãlis ut hic inuit ꝯ^{tor}. ⁊ corpa mixta mouenť actiue a corpib^{9} ſimplicib^{9} que ſūt in eis ꝑ p̄dominiū. ℂ Quinto eſt notāduꝫ ꝙ corpa nãlia cōpoſita. i. mixta hñt in ſcipſis p̄n^{m} actiuū alteratiōiſ: ut patet in aīalib^{9} ⁊ plātis: qꝛ in ipſis eſt p̄n^{m} alteratiōis alimēti adueniētis ab extrinſeco. ⁊ ē qꝛ h^{9}i mixta nō ſūt eiuſdē cōplexiōis in oīb^{9}. imo alique ꝑtes habēt q̄litates ꝯ̄rias: ut oſſa carnes ⁊ nerui. ⁊ iō pōt vna ps alterare aliā ꝑtē. tñ h^{9}i corpora nō hñt in ſcipſis p̄n^{m} actiuū reſpectu cuiuſcūꝗ̄ ſue alteratiōis: qm̄ q̄nꝗ̄ ⁊ forte ꝯtinue alterantur ab extrinſeco. nã aīal alterať ab extrinſeco ab aere corrupto. ⁊ reſpectu talis alteratiōis ſolū hēt in ſe p̄n^{m} paſſiuū. Dico ē ꝙ ſicut corp^{9} mixtuꝫ hēt in ſe p̄n^{m} actiuū ſue alteratiōis: ita habet in ſe p̄n^{m} actiuū ſue corruptiōis: qm̄ aīal q̄nꝗ̄ corrūpiť ab intrinſeco per hoc: qꝛ vna ps alterat aliā corrūpēdo ip̄am: ut cū ps egra alterat ⁊ corrūpit ꝑtē ſanā. ℂ Intelligēdū tñ ꝙ q̄uis quedā corpa mixta alterent ſe. nō tñ oīa corpa mixta pñt alterare ſe: qꝛ corp^{9} mixtū vniforme in oīb^{9} ꝑtib^{9} nō pōt alterari nec corrūpi ab intrinſeco: qꝛ ex quo ē vniforme in oīb^{9} ꝑtibus nulla ei^{9} pars ꝯ̄riať alteri: ⁊ ꝑ ꝯñs nulla ps alterat aliā nec totū pōt alterare totū qꝛ ideꝫ nō ꝯ̄riať ſibiipſi. Uñ ipo^{le} ē ꝙ aliqđ mixtū ſiue ſit vniforme ſiue difforme in ꝑtib^{9} ſm ſe totū ſit alterans ⁊ alteratū. ſed ſemꝑ cū aliqđ mixtū alterat ſe oportet ꝙ vna ps alteret aliā. ℂ Sexto eſt notandum ꝙ oīa que augmētanť hñt in ſeipis ſm ꝙ h^{9}i p̄n^{m} actiuū ſue augmētatiōis. qꝛ aīa uegetatiua ⁊ caloꝛ nãlis ſunt p̄n^{a} actiua augmētatiōis. ⁊ iſta ſūt intrinſeca ei qđ augmētať. ℂ Septio eſt notāduꝫ ꝙ oīa corpa nãlia ſm ꝙ h^{9}i hñt in ſcipſis p̄n^{m} paſſiuuꝫ itrinſecū oīum ſuoꝝ motuū. qꝛ oē mobile recipit motū q̊ moueť. ⁊ qđ recipit aliqđ eſt p̄n^{m} paſſiuū uel hēt in ſe p̄n^{m} paſſiuū ei^{9} qđ recipit. ℂ Sed circa hoc dubitať qꝛ i motu augmētatiōis alimē-

tū videt͛ eē pͥ͞mᵐ paſſiuū.q: patit͛ ab aīa vegetatiua ⁊ a calore. ⁊ tn̄ alimētū nō ē itrīſecū ei qḋ auget͛. igit͛ in motu augmētatiōis nō vꝫ verꝫ ꝙ augmētabile hēat in ſe itrīſece pͥ͞mᵐ paſſiuū augmētatiōis.

¶Ad hoc dꝛ ꝙ mā alimēti manētis ſb foꝛa alimēti eſt pͥ͞mᵐ paſſiuū alteratiōis pcedētis augmētatiōnē. ⁊ pꝛo illo tūc mā alimēti nō ē itrinſeca ei qḋ augetur. nec ē ps eiꝰ: ſed poſt alteratiōnē alimēti icipit motꝰ augmētatiōis. ⁊ tūc mā que fuit ſb forma alimēti ē itriſeca ei qḋ auget͛ ⁊ ē ps eiꝰ. ⁊ ſic dico ꝙ i motu augmētatiōis durāte augmētatiōe illḋ qḋ auget͛ habet in ſe pͥ͞mᵐ paſſiuū ſue augmētatiōis.

¶Sic igit͛ breuiter recolligēdo dicta notabilia dico ꝙ oīa nālia ſꝫ ꝙ hꝰ hn̄t i ſe pͥ͞mᵐ actiuū vl̄ paſſiuū oīuꝫ ſuoꝝ motuū nāliū. ¶Scḋo dico ꝙ pͥ͞mᵐ actiuū ⁊ paſſiuum dr̄nt ſm genꝰ pͥncipiādi. ¶3ᵒ dico ꝙ coꝛpa ſimplicia nō hn̄t in ſe ſꝫ ꝙ hꝰ pͥ͞mᵐ actiuū ſue alteratiōis nec ſue trāſmutatiōis ſbalis ſed hn̄ paſſiuū. ¶4ᵒ dico ꝙ oīa coꝛpa nālia tā ſimplicia q̄ꝫ mixta ſꝫ ꝙ hꝰ hn̄t i ſe pͥ͞mᵐ actiuū ſuoꝝ motuū nāliū ſꝫ locū. ¶5ᵒ dico ꝙ oīa cōpa mixta ethero¹ vl̄ nō vniformia i oībꝰ ſuis ptibꝰ hn̄t in ſeipſis pͥ͞mᵐ actiuū ſue alteratiōis. ſꝫ mixta vniformia ſolū hn̄t pͥ͞mᵐ paſſiuū ſue alterationis. ¶6ᵒ dico ꝙ oīa que augmētant͛ ſꝫ ꝙ hꝰ hn̄t i ſeipſis pͥ͞mᵐ actiuum motꝰ augmētationis. ¶7ᵒ dico ꝙ oīa coꝛpa nālia ſm ꝙ hꝰ hn̄t i ſeipſis pͥ͞mᵐ paſſiuū oīum ſuoꝝ motuū nālium. ⁊ breuiter oīa hec innuunt͛ in cōmēto.

¶Ex h̄ ultio nōbili appet ꝙ de rōne coꝛpis nālis ſꝫ ꝙ hꝰ ē ꝙ hēat i ſe pͥ͞mᵐ paſſiuū cuiuſlibet ſui motꝰ nālis. vl̄ ꝙ ipꝫ ſit pͥ͞mᵐ paſſiuū motꝰ nālis: qḋ dico pp coꝛpus celeſte qḋ nō hēt i ſe pͥ͞mᵐ paſſiuū ſui motꝰ circularis cū ſit coꝛpꝰ ſimplex nō cōpoſitū ex diuerſis nāis. ſꝫ ipꝫ coꝛpꝰ celeſte ē pͥ͞mᵐ paſſiuū motꝰ circularis. ſꝫ nō ē de rōne coꝛpis nālis ſꝫ ꝙ hꝰ ꝙ hēat i ſe pͥ͞mᵐ actiuū ſui motꝰ q̄uis ſit de rōne alicuiꝰ coꝛpis nālis ſꝫ ꝙ tale ꝙ hēat in ſe pͥ͞mᵐ actiuū alicuiꝰ determinati motꝰ. vbi grā. de rōne grauis ſm ꝙ g̃ue ē ꝙ hēat i ſe pͥ͞mᵐ actiuū motꝰ localis deorſū. ⁊ de rōne vegetabilis ſm ꝙ vegetabile eſt ꝙ hēat i ſe pͥ͞mᵐ actiuū augmētatiōis vl̄ diminutiōis. ſed de rōne coꝛpis nālis i cōi ſm ꝙ hꝰ nō ē ꝙ habeat i ſe pͥ͞mᵐ actiuū oīuꝫ ſuaꝝ trāſmutationū nālium: qm̄ g̃natio eſt trāſmutatio nālis. ⁊ tn̄ g̃nabile nō hēt i ſe pͥ͞mᵐ actiuū ſue g̃natiōis ad paſſiuū tm̄. Ex quo apparet ꝙ motꝰ magis dr̄ nālis a pͥ͞nᵒ paſſiuo itrinſeco mobili q̄ꝫ a pͥ͞nᵒ actiuo ſm ꝙ ē actiuū ⁊ itelligo p pͥ͞mᵐ paſſiuū māꝫ ⁊ foꝛaꝫ idifferēter. qm̄ ex h̄ ꝙ ex pte pͥncipij paſſiui ē nālis inclinatio ad motū vl̄ ad terminū motꝰ. ex h̄ dr̄ motꝰ nālis. ꝙ āt mobile hēat pͥ͞mᵐ actiuū itrinſecū ſui motꝰ h̄ accidit ſibi ſicut accidit alicui inq̄ꝫtū ſanat͛ ꝙ ſit medicus. vl̄ ꝙ ſit hn̄s i ſe pͥ͞mᵐ actiuū itrinſecū ſue ſanatiōis. ¶Sꝫ hic eſt dubiū q: ad h̄ ꝙ motꝰ ſit nālis nō vꝫ ſufficē ꝙ mobile hēat pͥ͞mᵐ itrinſecū paſſiuuꝫ illiꝰ motꝰ. q: motꝰ violētꝰ ⁊ motꝰ grauis ſurſuꝫ hn̄t in mobili pͥ͞mᵐ paſſiuū illiꝰ motꝰ. g̃ ſi hoc ſufficeret ad h̄ ꝙ ſit motꝰ nālis ſeq̄ret͛ ꝙ motꝰ violētꝰ eēt nālis. ¶Dicēdū ꝙ motꝰ dr̄ nālis a pͥ͞nᵒ paſſiuo ꝓpinquo intrinſeco mobili. ut q: mobile iclinat͛ paſſiue iclinatiōe ꝓpinqua ad talē motū. pp̄ h̄ talis motꝰ ē nālis. Illḋ āt pͥ͞mᵐ paſſiuū ꝓpinquū nō eſt ſola mā pͥ͞ᵃ. ſed ē cōpoſitū ex mā pͥ͞ᵃ ⁊ aliq̄ foꝛa iclināte ⁊ determināte ad talē motū. Unde coꝛpꝰ graue vl̄ mā grauis ⁊ foꝛa. i. grauitas vl̄ aggregatū ex his: eſt pͥ͞mᵐ paſſiuū ꝓpinquū a quo motꝰ grauis deoꝛſum dr̄ nālis. ⁊ tūc dico ꝙ motꝰ grauis ſurſuꝫ nō ē nālis q: nō hēt pͥ͞mᵐ paſſiuū intrinſecū ꝓpinquū inclināns ad motū ſurſuꝫ. ¶Et ſi dicat͛ ꝙ grauitas eſt pͥ͞mᵐ actiuū ⁊ ſola mā pͥ͞ᵃ ē pͥ͞mᵐ paſſiuū. igit͛ g̃uitas nec eſt pͥ͞mᵐ paſſiuū nec pꝫ pͥncipij paſſiui. Dōm ꝙ grauitas ē pͥ͞mᵐ actiuū. ⁊ eſt pͥ͞mᵐ paſſiuū motꝰ deoꝛſum. q: totū graue mouet͛ deoꝛſum ⁊ recipit motū deoꝛſū. ⁊ iḋ dico ꝙ g̃uitas inq̄ꝫtū eſt pͥ͞mᵐ paſſiuū. facit ꝙ motꝰ grauis deoꝛſū ſit nālis. ſꝫ inq̄ꝫtū grauitas eſt pͥ͞mᵐ actiuū nō facit ꝙ motꝰ grauis deoꝛſuꝫ ſit nālis. Sic eni de rōne nāe nō eſt ꝙ illḋ i q̄ moueat ſed magis de rōne nāe eſt ꝙ illud in quo eſt moueat͛ vl̄ quieſcat: ita de rōne pͥncipij faciētis motū eē nālē nō ē ꝙ illḋ i q̄ ē ſit pͥ͞mᵐ motꝰ actiue ſꝫ magiſ paſſiue. Et h̄ idē pꝫ q: a q̄cūqꝫ motore g̃ue moueat͛ deoꝛſum ſiue ab agēte ⁊ ꝓpoſito ſiue ab agēte nāli extriſeco ſp̄ motꝰ g̃uis deoꝛſū ē nāliſ q: eſt ſm ꝓpꝛiā iclinationē mobilis. ⁊ ſic motꝰ grauis deoꝛſum nō eſt nālis a pͥ͞nᵒ actiuo itrinſeco. q: ⁊ ſi nō eēt a pͥ͞nᵒ actiuo itrinſeco nihilominꝰ eēt nālis diſtinguēdo nālē ꝯ violētū. ¶Sed adhuc circa tertiū notabile eſt vnū dubiū qm̄ ibidē dicit͛ ꝙ nullū coꝛpꝰ ſimplex alterat ſe p ſe. hoc nō vꝫ verū. q: aq̄ calefacta derelicta ꝓpꝛie nāe redit ex ſe ad frigiditatē. ut vult Auic̄. p ſue phi. g̃ frigefacit ſe. ⁊ p ꝯn̄s alterat ſe. ⁊ ſic coꝛpꝰ ſimplex pōt alterare ſe. g̃. Dicēdū ꝙ aqua calefacta derelicta ꝓpꝛ͛ nāe nō frigefacit ſe cū nō ꝯriat͛ ſibiipſi nec aliq̄ ps eiꝰ ꝯriat͛ alteri ſꝫ frigeſit a ꝯtinēte. ¶Et ſi dr̄ ꝯ hoc q: aq̄ redit ad maiorē frigiditatē q̄ꝫ ſit frigiditas ꝯtinētiſ: ſed minꝰ frigidū nō cāt maiꝰ frigidū. g̃ nō frigeſit a ꝯtinēte. ¶Itē ſi frigeſieret a ꝯtinēte. tūc fierēt eq̄lis frigiditatis ⁊ p ꝯn̄s nō fieret actio ulterius: q: ſil̄e nō agit in ſuū ſil̄e. ¶Ad pͥ͞mᵐ dicendū ꝙ minꝰ frigidū pōt cāre magis frigidū in ſubo hn̄te maiorē aptitudinē vl̄ iclinationē ad frigiditatem: qm̄ ſic puus ignis pt̄ cāre ignē maiorē in ſubo magis cōbuſtibili vl̄ magis apto ⁊ diſpoſito ad foꝛmā ignis. ſic frigus remiſſius i ſbo apto minꝰ ad frigiditatē: pt̄ cāre frigus itēſiꝰ i ſbm magis aptū ad frigiditatē. Et q: aq̄ hēt maiorē iclinationē ad frigiditatē q̄ꝫ aer ꝯtinēs. iḋ aer hn̄s minꝰ de frigiditate pōt cāre i aquā maiorē frigiditatē q̄ꝫ ſit frigiditas i aere. ¶Ad 2ᵐ dico ꝙ cū aer ⁊ aq̄ deuenerūt ad eq̄lē frigiditatē adhuc aer ulteriꝰ frigefaciet aquā. Et cū dicit͛ ꝙ ſimile non agit in ſimile. dico ꝙ verū eſt ſi ſit ſimile tam in forma q̄ꝫ in aptitudine ad formā qḋ non eſt verū in propoſito.

¶Lectulus aūt: ⁊ indumētū: ⁊ ſi aliqd huiuſmodi genꝰ eſt: ſm qḋ q̄dē ſoꝛtitū eſt in pͥdicatione vnaquaqꝫ: ⁊ inq̄ꝫtū eſt ab arte: neqꝫ vnū habet ipetum mutatiōis innatū. ſm aūt ꝙ ꝯtingit ipſis lapideis: aut terreis eē: aut mixtis ex his habet tātuꝫ.

¶Poſita pͥ͞ᵃ pte dīiē iter coꝛpa nālia ⁊ nō nālia q̄ eſt ꝙ coꝛpa nālia ſꝫ ꝙ hꝰ hn̄t i ſeipſis pͥ͞mᵐ motꝰ ⁊ ſtatus. Phūs hic pōit 2ᵃᵐ ptē dīiē q̄ ē iſta: ꝙ nō nālia ſꝫ ꝙ hꝰ nō hn̄t i ſeipſis pͥ͞mᵐ motꝰ ⁊ ſtatus: ut lectulus ſꝫ ꝙ lectulus vl̄ idumētū ſꝫ ꝙ idumētū nō hꝫ i ſe pͥ͞mᵐ motꝰ deoꝛſuꝫ p accn̄s: tn̄ lectulus hēt in ſe pͥ͞mᵐ motꝰ deoꝛſū inq̄ꝫtū lectulo accidit ꝙ ſit ligneus vel lapideꝰ. ⁊ ſic res artificiales nō hn̄t i ſeipſis pͥ͞mᵐ ſuoꝝ motuū ſm ꝙ ſūt artificiales: hn̄t tn̄ in ſe pͥ͞mᵐ ſuoꝝ motuū p accn̄s. ſ. ſm ꝙ ſūt in re nāli. Et hoc ē qḋ phūs dic: ꝙ lectuluſ ⁊ idumētū ⁊ ſi aliqḋ aliḋ genꝰ hꝰ ē. i. ſi aliqḋ aliḋ artificiale hꝰ ē ſm ꝙ ſoꝛtitū ē nomē artificiale in vnaquaqꝫ pͥdicatiōe artificialiū h̄ ē ſꝫ ꝙ hēt nomē artificiale. ⁊ ſꝫ qḋ eſt ab arte nec vnū. i. nullū hēt ipetū mutatiōis inatū. i. i ſeipō. ſꝫ ſꝫ ꝙ ꝯtigit ipis eē lapideis: aut terreis aut mixtꝫ ex eīs: ſic tātū hn̄t i ſeipis pͥ͞mᵐ motus.

¶Notādū ꝙ hꝰ dīia quā phūs hic pōit inter nālia ⁊ artificialia appet māifeſte ꝙ res nāles ⁊ res artificiales realr̄ differāt. ⁊ tn̄ res artificiales icludūt res nāles. iḋ opꝫ ꝙ res artificiales aliqd reale addāt ſup nālia. q: alr̄ nō hērent aliqd i ſe p qḋ differrent a nālibꝰ. cū igit͛ ex re nāli fiat res artificialis. vbi grā. cū ex ere fit ſtatua: opꝫ i re artificiali: ut i ſtatua aliqd nouū fieri qḋ nō pͥfuit in re nāli illud aūt nouū eſt res artificialis: vl̄ foꝛa rei artificialis. ¶Sꝫ circa h̄ ꝯtingit dubitare: q: moderni philoſophātes dicūt ꝙ res artificiales nō ipoꝛtāt res vl̄ foꝛas diſtinctas a rebꝰ nālibꝰ tanq̄ꝫ a ſuis ſbiectis. ⁊ h̄ itēdūt multiplr̄ declarare. pͥ͞: qm̄ artificialia vl̄ fiūt p ꝯiūctionē reꝝ nāliū adiuicē. ut ſcānū domꝰ: vl̄ caſtrū: ⁊ hꝰ vl̄ fiūt p ſbſtractionē ptiū ab aliq̄ toto ſic ſtatua: vl̄ fiūt p trāſfigurationē: ut cū aliqd ſine aliq̄ additiōe vl̄ ablatione mutat͛ de vna figura i aliā: ſed q̄cūqꝫ iſtoꝝ modoꝝ fiāt reſ artificiales nullo mō fit aliq̄ foꝛa noua: qḋ ꝓbat͛ mlt̄iplr̄. Et pͥ͞ i his q̄ fiūt p ꝯ͞ᵉˢ reꝝ nāliuꝫ adiuicē. q: ſi dicis ꝙ i factiōe domꝰ fiat aliq̄ noua foꝛa q̄ nō pͥfuit quā tu uocas formā domꝰ. Quero an illa foꝛa ē tota i toto ſuo ſbo. ⁊ tota i q̄libet pte. aut ē tota i toto: aut ps i pte. nō pt̄ dari ꝙ tota illa foꝛa ſit i toto: ⁊ tota i q̄libet pte. q: nullū accn̄s māle pt̄ ſm ſe totū eē ſiꝰ i diuerſis ptibꝰ. Si āt dcꝫ 2ᵐ. ſ. ꝙ tota illa foꝛa ſit i toto ⁊ ps i pte. Quero tūc an q̄libet ps illiꝰ foꝛe pͥfuit in ſuo ſbo ita ꝙ vna ps in vna pte. ⁊ alia pſ i alia pte: utputa ꝙ vna ps illiꝰ foꝛe pͥfuit in lignis. alia i lapidibꝰ. ⁊ ſic de alijs ptibꝰ domꝰ aut q̄libet ps illiꝰ foꝛe fit de nouo i ſuo ſbo pͥ ⁊ adeq̄to. nō pt̄ dari pͥ͞mᵐ: q: ſic hēret͛ ꝓpoſitū. vꝫ. q: qn̄ domꝰ fit de nouo ꝙ tc̄ nl̄l'a ē res noua abſoluta qn̄ q̄libet eiꝰ ps pͥfuit. nec ēt pt̄ dari ſcḋm. q: tc̄ q̄ncūqꝫ fieret domꝰ opꝫtēt ꝙ q̄libet lapis ⁊ ꝙ qḋlibet lignū ex q̄ fit domꝰ hēret i ſe vnā foꝛmā quā pͥus nō hūit qḋ ē manifeſte falſū ut pꝫ iductiue. q: ille lapiſ i nullo mutat͛ niſi ſꝫ locū: q: ponat͛ ꝙ nō icidat͛ i aliq̄ penitꝰ. ſꝫ ſimplr̄ ipō nō mutato niſi ſꝫ locū vl̄ ēt nō mutato ſm locū ſic ē poſꝰ ꝙ ꝯcurrat ad ꝯſtōnē domuſ tc̄ certū ē ꝙ nullā formā nouā acq̄rit: q: nec formā ſbalē nec q̄ꝫtitatē nec q̄litatē ⁊c̄. Et q̄ rōne iſta ps nihil i ſe nouū recipit eadē rōne nec q̄cūqꝫ alia. ſꝫ iḋ dr̄ domꝰ fieri. q: ptes trāſmutant͛ tn̄ ſm locū ⁊ mō determiato localr̄ oꝛdinant͛. nec eſt plus aliq̄ ps ſꝫ ſe totā de nouo facta i factiōe domꝰ q̄ꝫ ē aliq̄ res de nouo fcā ſm ſe qn̄ multi hoīes localr̄ oꝛdinant͛ vl̄ ꝯgregant͛ ut fit populuſ vl̄ exercitꝰ ex eis. ¶Scḋo ꝓbat͛ ꝙ nō fit aliq̄ res noua ſꝫ ſe totā qn̄ fit aliqḋ artificiale p ſolā ablationē ptiū ab aliq̄ toto. q: p ſolā diuiſionē alicuiꝰ totiꝰ nō fit aliq̄ res noua ſm ſe totā. vl̄ ſi fieret illa eſſet res nālis. ſꝫ tale artificiale pͥciſe fit p talē diuiſionē ptiū abiuicē diuerſaꝝ: g̃ nihil nouū ſꝫ ſe totū ē ibi ſꝫ pͥciſe ex h̄ ꝙ aliq̄ res ſc̄ ablate a toto fit artificiale. ¶Tertio ꝓbat͛ ꝙ nō ꝓducit͛ aliqd nouū qn̄ ꝓducit͛ artificiale p trāſfigurationē: ⁊ h̄ ſic. qn̄ aliqd pt̄ fieri aliq̄le p ſolū motū localē nō opꝫ fieri aliquā rē abſolutā nouā. ſꝫ tale artificiale pt̄ fieri p ſolū motū localē: qm̄ ſi talis res ſm ptes ſuas pͥciſe moueat͛ localiter ⁊ ptes ſue alicui approximent͛ vel diſtent localr̄ alr̄ q̄ꝫ pͥus fit nouū artificiale. g̃ i tali factione nō opꝫ ponē aliā rē abſolutā totalr̄ nouā. ¶Sꝫ illḋ ē expꝛeſſe ꝯ phūꝫ hic q̄ vult ꝙ nālia ſm ꝙ hꝰ hēant in ſe pͥ͞mᵐ motꝰ ⁊ quietis ⁊ artificialia nō. qḋ nō eſſet niſi i re artificiali eēt aliqd qḋ nō erat i re nāli ante opationē artificiſ. ¶Itē ſi ſtatua nullā hēret foꝛaꝫ q̄ nō pͥfuit i ere an̄ factionē ſtatue: tūc illa eēt v͛a ſtatua inq̄ꝫtū ſtatua hēt in ſe pͥ͞mᵐ motus ⁊ quietꝫ ⁊ ita ſtatua inq̄ꝫtū ſtatua eēt res nālis. ⁊ ꝓbo ꝙ illa eēt v͛a. ſtatua inq̄ꝫtū ſtatua hēt in ſe pͥ͞mᵐ motꝰ ⁊ quietꝫ. q: ſtatua inq̄ꝫtū ſtatua nō hēt in ſe aliquā foꝛmā a foꝛa eris inq̄ꝫtū ē es. p tc. g̃ ſic illa ē v͛a: es inq̄ꝫtuꝫ es habet i ſe pͥ͞mᵐ motꝰ ⁊c̄. ſm ꝙ inq̄ꝫtū reduplicat rōnē foꝛe eris. eodē mō erit illa v͛a facta reduplicatiōe rōne foꝛe. ſtatua inq̄ꝫtū ſtatua hēt i ſe pͥ͞mᵐ motꝰ ⁊c̄. cū rōne eiuſdē foꝛe fiat reduplicatio i utraqꝫ illaꝝ. Uel ſi tu dicas ꝙ vna illaꝝ eſt v͛a ⁊ reliq̄ falſa opꝫ dare aliquā formā rōne cuiꝰ fit reduplicatio i illa ſtatua inq̄ꝫtū ſtatua ⁊c̄. rōne cuiꝰ nō fit reduplicatio i illa: eſ inq̄ꝫtū es ⁊c̄. vn̄ fcā reduplicatiōe rōe foꝛe ſi vna illaꝝ ē v͛a ⁊ altera falſa opꝫ ꝙ rōne alterius ⁊ alteriꝰ foꝛe fiat reduplicatio in vna ⁊ in alia. ⁊ ſic foꝛa ſtatue inq̄ꝫtū eſt ſtatua eſt alia a forma eris inq̄ꝫtū ē es qḋ eſt ꝓpoſitū. ¶Itē q̄ro an artifex fac̄ aliqd aut nihil: ſi ē dare nihil. q: ſic. ars nō eēt habitꝰ factiuus. qm̄ ille habitꝰ q̄ nihil pt̄ fieri nō ē factiuꝰ qḋ ē ꝯ phūm 6ᵒ ethiᶜ. qui ponit artē eē habitū factiuuꝫ. ſi v͛o dr̄ ꝙ artifex facit aliqd: aut igit͛ fac̄ nouū vl̄ antiquū. nō antiquū. q: ſic faceret pͥus factū qḋ nihil eſt facē. relinquit͛ igit͛ ꝙ artifex faciat aliqḋ nouū ⁊ p ꝯn̄s res artificialis aliqḋ nouū icludit qḋ tn̄ nō icludit͛ i re nāli qḋ eſt ꝓpoſitū. ¶Sꝫ foꝛte diceret͛ ꝙ artifex fac̄ āntiquū eē aliq̄le q̄le nō fuit. vbi grā. artifex fac̄ ꝙ eſ ſit ſtatua cū tn̄ pͥuſ nō fuit ſtatua. ſꝫ illa cauillatio nō valet: q: q̄ro ſic pͥus aut fac̄ aliqḋ nouū aut āntiquū. nō antiquū. q: h̄ ē facē pͥus fcā. g̃ fac̄ aliqd nouuꝫ. ¶Itē cū artifex fac̄ ꝙ es ē ſtatua aut fac̄ aliq̄ꝫ rē ex̄ aīaꝫ vl̄ ſolū fac̄ illḋ cōplexū. vꝫ. es ē ſtatua. ſi pͥmū: habet͛ ꝓpoſitū q: rē extra aīam pͥus nō exn̄teꝫ fac̄ igit͛ fac̄ rē nouā. ſi v͛o facit illḋ cōplexū. vꝫ. es ē ſtatua. ſequit͛ ꝙ artifex nihil fac̄ niſi nouas ꝓpoſitiōes ⁊ noua cōplexa qḋ ē valde icōueniēs. Si v͛o dicas ꝙ ipe fac̄ nouā denoīationē. q̄ro aut illa denoīatio ē aliq̄ res ex̄ aīam vl̄ nō. ſi ſit res ex̄ aīam. aut igit͛ noua vl̄ antiq̄ ſic pͥus. ⁊ ſi dr̄ ꝙ nihil ē ex̄ aīam: ſequit͛ ꝙ artifex ſolū fac̄ nouas res in aīa. ¶Et ſi dicat͛ ꝙ artifex nō fac̄ nouaſ ꝓpōneſ ſꝫ fac̄ illḋ qḋ ſignificat͛ p ꝓpōnē. vn̄ artifex fac̄ ꝙ ita ē i re: ſic iſta ſig̃ficat. es ē ſtatua. ¶Cōtra. ⁊ q̄ro aut illḋ qḋ ſignificat͛ p illā: eſ ē ſtatua: ē aliqd aut nihil ſi nihil tc̄ artifex nihil fac̄. ſi aliqd aut igit͛ nouum aut antiquū. ſi nouū habet͛ ꝓpoſitū. ſi antiquū tūc artifex nihil agēt niſi pͥus fcā. ¶Iteꝫ ſi illḋ ꝙ hec ꝓpō es ē ſtatua ſit aliqd: aut ē enſ i aīa aut ex̄ aīaꝫ ſi ſit ens i aīa tc̄ artifex nō facēt niſi ꝯceptꝰ ⁊ cognitiōes. ⁊ ſic idē facēt artifex cogitādo ſolū qḋ facit māibꝰ opādo. qḋ ē abſurdū. ſi v͛o dr̄ ꝙ ſit ex̄ aīaꝫ aut igr̄ nouū vl̄ āntiquū: ⁊ ꝯducat͛ ſic pͥus. Sꝫ foꝛte aliqs dicēt ꝙ artifex fac̄ nouū motū q: ꝯiūgit aliq̄ p motū ſuū vl̄ remouet aliqd vl̄ fac̄ aliq̄ appꝛopiq̄ri q̄ pͥus nō erāt appꝛopiq̄ta: ⁊ ſic fac̄ nouū motū.

¶ Cōtra ⁊ quero aut artifex ſolum facit motū localē aut aliqd ꝓter motū. ſi ſolū fac̄ motū localē ſeq̄ꝛ ꝙ ſolū mot⁹ localis ē finis itēt⁹ ab artifice qꝛ ubi nihil eſt actu ꝓter opationē ibi opatio ē finis: ut pȝ ꝑ ethi°ꝝ. ſi v̄o dīc ꝙ fac̄ aliqd aliō opȝ illud eē nouū qō ē ꝓpoſitū. Nec ē dicē ꝙ non ſolū facit motū. ſꝫ ēt motū nouū ēminātē nō motū qꝛ ſic artifex facēt nec itēdēt niſi loca noua uł noua ubi qō vī icōueniēs. ¶ Itē nālia aliqñ manēt ⁊ nō manēt artificialia: ḡ nō ſꝫ idē. ¶ Itē iſta opio pōit ꝙ i factiōe dom⁹ nihil fit nouū ⁊ eodē mō de alijs rebus artificialib⁹ ⁊ ſic hñt ponē ꝙ nulla dom⁹ ē noua. ⁊ ꝙ nihil artificiale ē nouūȝ q̄ vr̄ abſurda. ¶ Dico igit̄ ꝙ res artificiales aliqd nouū addunt ſup res nāles: qꝛ nouas formas per quas ſūt artificiales. vñ artificialia componunt̄ ex naturalib⁹ tanq̄ȝ ex mā. ⁊ ex formis artificialib⁹ q̄ ſꝫ accñtia cuiuſmōi foꝛe ſꝫ figure uł cōpoſitiōes ſeu vniōes. Uñ i denario ꝓter argētū ē ibi aliq̄ figura pura ceſaris uł regis a q̄ figura dī denari⁹. q̄ figura ablata remanet argētū ⁊ nō remanet denari⁹. ¶ Iō ad rōnes i ꝯriū. ad ꝑ°ᵃᵐ cōcedo ꝙ in artificialib⁹ factꝭ ꝑ ſolā cōpoſitionē reꝝ adiuicē nō ē ibi aliq̄ foꝛa ſꝫ ſe totam noua cui⁹ nulla ꝑs ꝑfuit. ē tñ ibi vna foꝛa noua reſultās ex formis ꝑtiū: ⁊ illa foꝛa ē foꝛa ꝑ quā ē domus i actu. Et ꝙ ſit talis foꝛa appet qꝛ diſſolutꝭ ꝑtib⁹ manēt parietes ⁊ nō manet dom⁹. igit̄ ꝓter illas ꝑtes nāles opȝ ponē aliā formā ꝑ quā ē dom⁹ in actu. Sic eni arguit phūs 7° metha᷑ di. diſſolutis h. a. ⁊ c̄. ¶ Ad forma igit̄ rōnis cū dī aut illa foꝛa ē tota i toto: ⁊ tota i q̄libet ꝑte: uł ē tota i toto: ⁊ ꝑs in ꝑte. Dico ꝙ ē tota i toto ⁊ ꝑs i ꝑte: ⁊ ꝙ vna ꝑs hui⁹ foꝛe ē i lignis: ⁊ alia i lapidib⁹. Et qñ q̄rit̄ aut q̄libet ꝑs ē de nouo i ſuo ſbō ꝓ uł nō. Dico ꝙ ꝑtes iſti⁹ foꝛe nō ſꝫ de nouo i ſuis ſbiectꝭ: imo ſuppoſito ꝙ ꝑtes ſint icīſe ⁊ diſpoſite ſufficiēter ad formā dom⁹ ſic ꝙ nihil reſtet ad h̄ ꝙ fiat dom⁹ niſi applicatio ꝑtiū adiuicē: tūc foꝛe ꝑtiū ꝑfuerūt añ factionē dom⁹. tñ tota foꝛa reſultās ex formis ꝑtiū nō ꝑfuit: qm̄ illa foꝛa totalis ē reſultās ex vnione ꝑtiū ad iuicē q̄ vnio nō ꝑfuit: ⁊ iō foꝛa toti⁹ ē noua qꝛ ꝑtes de nouo adiuicē vniunt̄: ⁊ tñ ꝑtes ꝑceſſerūt. Uñ i his q̄ fiūt ꝑ vnionē uł ꝑ cōpōnē totū ē nouū ⁊ tñ ꝑtes ꝑceſſerūt: ⁊ ſic ē de domo ⁊ de foꝛa dom⁹. utꝝ āt foꝛa dom⁹ ſit abſoluta uł reſpectiua nō detmīo ad pñs ſꝫ ſufficit ad pñs ꝙ ibi ſit foꝛa noua artificialis a q̄ res artificialis ē talis i actu. ⁊ idē dico de exercitu. ¶ Ad 2ᵐ dico ꝙ qñ fit aliqō artificiale ꝑ ablationē ꝑtiū a toto: ibi fit aliq̄ foꝛa noua ꝭm ſe totā: cui⁹ nulla ꝑs ꝑfuit. qꝛ fiūt noue linee ⁊ noue ſupficies. ⁊ q̄ñq̄ȝ noua figura differēs ſpē a ꝓori. ⁊ qñ dī ꝙ ubi ē ſola ablatio ibi nō eſt aliqd nouū. Dico ꝙ cū aliq̄ res artificiales fiāt ꝑ ablationē ꝑtiūȝ q̄ȝuis ibi ſit ablatio ꝑtiū nāliū tñ ibi ē gñatio ꝑtium foꝛaliū. ſ. figure artificialis ⁊ ſupficiei ⁊ lineaꝝ. ⁊ iō nō ē ibi ſola ablatio nec eē pōt ſine gñatione noue foꝛe. ⁊ ꝙ ſint tales foꝛe i reꝝ nā. ſ. ſupficies figura linea ⁊ c̄. differētes a ſuis ſubtis ꝓbatū ē ſufficienter i ꝑ hui⁹. ſꝫ dn̄o ꝯcedēte meli⁹ videbitur i ſexto. ¶ Ad 3ᵐ qñ dī ꝙ nihil fit nouū qñ fit aliq̄ res artificialis ꝑ traſfigurationē. Dico ꝑ iterēptionē qꝛ certū ē ꝙ noua figura fit: alr̄ eni nō eēt traſfiguratio: qꝛ traſfiguratio ē ab vna foꝛa in aliā formā. Et qñ adijcit̄ ꝙ cū aliqd pōt fieri aliq̄le ꝑ ſolū motū localē nō opȝ fieri aliquā rē abſolutā nouā: illō ē falſū qꝛ ꝑ ſolū motū localē duaꝝ aquaꝝ adiuicē ꝯcurrētiū fit vna aq̄ noua q̄ ꝑus nō erat: ⁊ mł̄to magis ꝑ ſolū motū localē pōt fieri accñs abſolutū nouū. Dico igit̄ ꝙ ꝑ traſfigurationē fit noua figura: ⁊ ꝑ ꝯñs foꝛa abſoluta noua. ¶ Sed tūc dubitat̄ qm̄ ſi aliq̄ foꝛe artificiales determināt ſibi certā māȝ. v̄bi grā foꝛe ſerre determināt ſibi ferrū. hec igit̄ ē v̄a ſerra inq̄ȝtū ſerra ē ferrea. ⁊ ꝑ ꝯñs ſerra inq̄ȝtū ſerra eſt grauis: ex q̄ ſequit̄ ꝙ ſerra inq̄ȝtum ſerra hēt ꝓnᵐ mot⁹ ⁊ q̄etis. ⁊ ſic hec dr̄ia quā ponit hic phūs inter res nāles ⁊ artificiales nō ē v̄a. qꝛ ſic̄ res nālis ꝭm ꝙ h⁹ hēt i ſe ꝓnᵐ mot⁹ ⁊ q̄etis ita res artificialis. ¶ Dicēdū ꝙ ſi fiat reduplicatio rōne māe. ſic bñ ꝯcedo ꝙ aliq̄ res artificialis ꝭm ꝙ h⁹ hēt in ſe ꝓnᵐ mot⁹ ⁊ quietꝭ. ⁊ h̄ ꝯcludit rō. ſꝫ ſi fiat reduplicatio rōne foꝛe: ſic nł̄a res artificialis ꝭȝ ꝙ h⁹ hēt in ſe ꝓnᵐ mot⁹ ⁊ q̄etis. ſed facta reduplicatiōe grā māe. ⁊ ſic res nālis ꝭȝ ꝙ h⁹ hēt i ſe ꝓnᵐ mot⁹ ⁊ c̄. ⁊ hec ē dr̄ia iter nālia ⁊ artificialia quā phūs itēdit hic. Unde forma artificialis ꝭm ꝙ h⁹ nō hēt in ſe inclinationē actiuā nec paſſiuā ad aliquē motum nec ad maiorem terminum motus.

¶ Eſt igit̄ nā ꝓncipiū alicui⁹ ⁊ cā mouendi ⁊ q̄ſcēdi: i q̄ ē ꝓmū ꝑ ſe ⁊ nō ꝭm accñs.

¶ Hec eſt 2ᵃ ꝑs ꝓnˡᵉ hui⁹ capł̄i in q̄ phūs ex ꝑdicta dr̄ia iā dicta ꝯcludit diffōnē nāe. Hec igit̄ ꝑs cōtinet duas ꝑticulas: qm̄ in ꝑᵃ phūs ex ꝓdictis ifert diffōnē nāe. In 2ᵃ ibi [Dico aūt nō ꝭȝ accñs.] Expōit vnā ꝑticulā diffōnis. ¶ In ꝑᵃ igit̄ ꝑticula huius ꝑtis ex dr̄ia inter nālia ⁊ non nālia ifert phūs diffōnē nāe. d. Eſt igit̄ nā ꝓnᵐ ⁊ cā mouēdi ⁊ q̄ſcēdi ei⁹ in quo eſt ꝓ ꝑ ſe ⁊ nō ꝭm accñs. Et hec eſt ꝑᵃ ꝯ̈ hui⁹ libri. ſ. ꝙ nā eſt ꝓnᵐ ⁊ cā mot⁹ ⁊ quietꝭ in quo eſt ꝓ ꝑ ſe ⁊ nō ꝭm accñs. Et hec ꝯ̈ ꝓbat̄ ex ꝓcedētib⁹ per ſill'm hypotheticuȝ ſic. ſi nālia ſint illa que hñt in ſe ꝓnᵐ quo mouent̄ ⁊ q̄ſcūt ex ſe ⁊ nō per accidēs. ⁊ nā eſt qua mouent̄ nālia ⁊ quieſcunt. neceſſe eſt ut natura ſit ꝓnᵐ quo mouet̄. ⁊ quieſcit illud in quo eſt ꝑ ſe ⁊ ꝓ ⁊ nō ꝭm accñs. ¶ Notādūȝ ꝭȝ Linconieſeȝ hic ꝙ nā hēt duplicē diffōnē: quarū ꝑ° eſt illa. nā eſt id quo ꝓ ⁊ per ſe differūt nālia inq̄ȝtū h⁹ a nō nālibus inq̄ȝtum h⁹. ⁊ hec diffō eſt formalis ⁊ indemōſtrabilis. Scđa v̄o diffō eſt illa videlȝ nā eſt ꝓnᵐ mot⁹ ⁊ c̄. que eſt magis nālis ⁊ demōſtrabilis. Demōſtrat igit̄ hic phūs ꝭȝ Linconieſem diffōnē nālē ⁊ demr̄abilē nāe per diffōnē ei⁹ idemōſtrabilē: ⁊ format̄ ſill's ſic. Quocūq̄ȝ ꝓ ⁊ per ſe differūt ea que ſūt nālia inq̄ȝtū h⁹ a non nālib⁹ inq̄ȝtū h⁹ nā eſt illud. ſed ea que ſūt nālia inq̄ȝtū h⁹ differūt ꝓ ⁊ ꝑ ſe a nō nālib⁹ inq̄ȝtuȝ h⁹ ꝓn° mot⁹ ⁊ ſtat⁹ in ſeipis habito ꝓ ⁊ ꝑ ſe ⁊ nō ꝭȝ accñs. ergo nā ē ꝓnᵐ ⁊ cā mot⁹ ⁊ quietꝭ ⁊ c̄. Uñ dīc Linconieſis ꝙ ꝓmiſſe h⁹ demr̄atiōis ſꝫ idemr̄abiles ⁊ ꝑ ſe note nō q̄buſlibet ſꝫ aſuefactis in ſcīa nāli. ergo.

¶ Dico āt nō ꝭm accñs: cū fiat utiq̄ȝ ipſe ſibi aliq̄s cā ſanitatꝭ cū ſit medic⁹. h̄ tñ nō ꝭm ꝙ ſanat̄: medicinā hēt. h̄ accidit eūdē medicū eē ⁊ ſanari. Uñ ⁊ diuidunt̄ aliqñ abinuicē. Silr̄ āt ⁊ alioꝝ vnūq̄ḋq̄ȝ q̄ fiunt Nullū eni ipſoꝝ hēt in ſeipo factiōis ꝓncipiū. Sed alia qdēȝ i alijs ⁊ ab exteriori ut dom⁹ ⁊ alioꝝ manu icīſoꝝ vnūq̄ḋq̄ȝ.

Alia aūt in ſeipſis quidem ſed nō ꝭm ſeipſa quecunq̄ȝ ꝭm accñs cauſe fiunt utiq̄ȝ ipſis. Eſt igit̄ natura quod dictū eſt.

¶ Hec ē 2ᵃ ꝑticula 2ᵉ ꝑtis ꝓnˡᵉ h⁹ cap. i q̄ ph̄s ponit illā ꝑticulā nō ꝭm accñs. qꝛ ꝑ illā ꝑticulā dīt nā ab arte q̄ agit i ſubm i q̄ ē cuiuſmōi ē ars medicīe: qꝛ cū medic⁹ ſanat ſeipm: ars medicīe ē ꝓnᵐ illi⁹ motus. ſ. ſanatiōis ei⁹ i q̄ ē ꝓ ⁊ ꝑ ſe nō tñ ē nā: qm̄ ars medicine ē ꝓ ⁊ ꝑ ſe i medico. tñ ars medicīe ē per accñs ꝓnᵐ ſanatiōis ei⁹ i q̄ ē. ideo ꝑ illā ꝑticulā nō ꝭm accñs dīt nā ab arte q̄ agit i ſubm i q̄ ē. Dicit ḡ ph̄s. dico āt. i. expono nō ꝭȝ accñs. qꝛ cū medic⁹ fiat ſibiipi cā ſanitatis ſupple ars medicīe ē ꝓnᵐ motus ſanatiōis ei⁹ i q̄ ē ꝓ ⁊ ꝑ ſe: qm̄ ars medicīe ꝓ ⁊ ꝑ ſe ē i medico: ſꝫ ars medicīe nō ē nā: qꝛ nō ꝭȝ ꝙ ſanat̄ medicinā hȝ. ſꝫ accidit eūdē medicū eē ⁊ ſanari. Et ꝙ accidat medico ſanari ꝓbat̄ qꝛ medic⁹ ⁊ recipiēs ſanitatē aliqñ diuidunt̄ ab iuicē. qꝛ aliqñ medicus nō ſanat̄. ⁊ aliqñ ille q̄ ſanat̄ nō ē medic⁹. ⁊ ſic appet ꝙ ars medicīe nō ē nā. qꝛ nā nō ꝑ accñs ē ꝓnᵐ mot⁹ ei⁹ i q̄ ē ꝓ ⁊ ꝑ ſe. ſed ars medicīe ē per accñs ꝓnᵐ mot⁹ ei⁹ i q̄ ē ꝓ ⁊ ꝑ ſe. ⁊ ſic ē de medico. ſ. ꝙ nō hȝ ꝑ ſe ꝓnᵐ ſue ſanatiōis i ſe: ita ē d̄ alijs q̄ fiunt ꝭȝ artē: qm̄ nullū coꝝ hȝ ꝓnᵐ i ſeipo ꝭȝ ꝙ h⁹ ꝓnᵐ. ſ. factiōis h̄ ē ꝓnᵐ ſui mot⁹. ſꝫ q̄dā artificialia ſolū hñt ꝓnᵐ extriſecū ſue factiōis ſic ꝙ nunq̄ȝ fiunt ab itriſeco ut dom⁹: ⁊ vnūq̄ḋq̄ȝ alioꝝ manu incīſoꝝ idest factoꝝ ꝑ manū ut ſtatua lectulus ⁊ h⁹. ſꝫ alia artificialia hñt i ſeipſis ꝓnᵐ ſuoꝝ motuū. ſꝫ nō ꝭȝ ſeipā ut medic⁹ ⁊ q̄cūq̄ȝ ꝭȝ accñs fiūt cāe ſibi ipſis. nā igit̄ ē qō dictū ē. ¶ Sȝ dubitat̄ utꝝ illa ꝓpoſitio ſit ꝯcedēda. medic⁹ ꝑ ſe ſanat ſeipm. ⁊ vī ꝙ ſic. qꝛ medic⁹ iq̄ȝtū medic⁹ ſanat ut patet ꝑ hui⁹. ḡ. ¶ Dicēdū igit̄ ꝙ cū dico medicū ſanare ſeipȝ dico duo. ſcilȝ medicū ſanare ⁊ medicū ſanari. q̄rū ꝑᵐ ē ꝑ ſe. ⁊ ꝭȝ accñs. dico igit̄ ꝙ medic⁹ nō ꝑ ſe ſanat ſeipȝ ⁊ tñ ꝑ ſe ſanat. qꝛ ꝑ ſe ſanat ifirmuȝ. ¶ Circa igit̄ hāc diffōnē nāe ſūt tria faciēda: qꝛ ꝑ ſūt notāda dicta ꝯ'ᵗᵒʳ. 2° ē ponēdus itellect⁹ diffōnis. 3° v̄o ſoluent̄ dubia occurrētia circa ꝓdictā diffinitionē. ¶ Uñ circa ꝑᵐ ſūt ſeptē notāda. Primo ē notādū ꝭȝ ꝯ'ᵗᵒʳ hic ꝙ iſta diffō nāe ē manifeſta hic qm̄ nāȝ eē ē manifeſtū ꝑ ſe ut poſtea dicit ph̄s. ⁊ ē vnū ꝓncipioꝝ hui⁹ ſcīe ⁊ nō ē declarādū a ꝑ ph̄o. nec eſt ex eis q̄ nō ſūt nota ꝑ ſe ut pȝ ex v̄bis auicēne ubi itēdit ꝙ phūs ꝓm⁹ dȝ ꝯdicere ei q̄ neget h̄ ꝓnᵐ eē ut ꝯdicit falſis opionib⁹ i dictis de ꝓmis ꝓncipijs. Sic igit̄ dicit ꝯ'ᵗᵒʳ hic tria. ꝑᵐ ē ꝙ diffō nāe eſt hic māifeſta. ſcđm ꝙ nāȝ eſſe eſt ꝑ ſe notū. ⁊ eſt vnū ꝓn°ꝝ iſti⁹ ſcīentie. tertiū ē ꝙ nām eē nō eſt declarandum a primo ph̄o ut extimauit auicēna. ¶ Secundo eſt notādum ꝙ ꝯ'ᵗᵒʳ inducit ⁊ ſoluit rōnē auicēne ꝑꝑ quā dixit ꝙ illa diffō nāe nō ē māifeſta hic. d. ſic. Et iſte hō. ſ. auicēna iducit ſignū ꝙ iſta diffinitio nō ē nota hic. qꝛ iā declarauit i ſeptio ⁊ i octauo: ꝙ oē motū hȝ motorē. ⁊ dicit illic: ꝙ nō ē dubiū i h̄ niſi de corpib⁹ ſimplicib⁹. Et pōt rōcinari ſup h̄ ex h̄ qō. ph. dicit i 3° celi ⁊ mū. qm̄ elr̄a hñt grauitatē ⁊ leuitatē. Uñ ex his dictis poſſūt foꝛari tres rōnes ꝓbātes ꝙ hec diffō nāe nō ē māifeſta. qꝛ ꝑ phūs ꝓbat ꝙ coꝛpa nālia mota hñt motorē ⁊ ita ꝙ hñt ꝓnᵐ mot⁹: ⁊ tñ notū ē ꝙ hñt nām. ergo nō eſt māifeſtū ꝙ nā ſit ꝓnᵐ mot⁹. qꝛ ſi eēt notū ꝙ nā ſit ꝓnᵐ mot⁹ tūc ſic ē notū ꝙ coꝛpa nālia habent nām: ita eēt notū ꝙ coꝛpa nālia mota habēt motorē. Scđa rō auicēne ē hec. qꝛ dubiū ē de coꝛpibus ſimplicib⁹ utꝝ habeāt motorē: ⁊ ꝑ ꝯñs ē dubium utꝝ habeāt ꝓnᵐ mot⁹: ſꝫ nō ē dubiū utruȝ habeāt nāȝ. ⁊ h̄ ē ſignū ꝙ nāȝ eē ꝓnᵐ mot⁹ nō ē māifeſtuȝ ꝑ ſe hic. Tertia rō: qꝛ phūs 3° celi ⁊ mūdi declarat ꝙ elemēta habēt grauitatē ⁊ leuitatē: ⁊ ſic ꝓbat ꝙ hñt ꝓnᵐ mot⁹ ⁊ quietis. nō igit̄ ē manifeſtū ꝙ hñt ꝓnᵐ mot⁹. ⁊ tñ eſt manifeſtū ꝙ hñt nāȝ. ḡ. ¶ Uel forte iſte rōnes meli⁹ ꝓbāt ꝙ nām eē nō ē manifeſtū hic. ꝑ qꝛ nos videm⁹ mobile moueri ⁊ igramus motorē: ⁊ ꝑ ꝯñs igram⁹ ꝓnᵐ mot⁹ eſſe: ⁊ ſic igram⁹ nāȝ eē. ⁊ ꝑꝑ h̄ phūs ꝓbauit in 7° ⁊ 8° hui⁹ ꝙ omne motū habet motorē ⁊ ſic ꝓbauit ꝓnᵐ mot⁹ eē: ⁊ ſic ꝓbauit nāȝ eē. Scđa rō. phūs in 8° hui⁹ dīc ꝙ dubiū ē in coꝛpib⁹ ſimplicib⁹ utruȝ hēant motorē uel nō. ſi tñ notū eēt nām eē: eēt notū ꝙ coꝛpa ſimplicia hērent motorē. qꝛ motū hēre motorē nō eſt dubiū niſi i his q̄ mouent̄ a nā: ut i coꝛpib⁹ ſimplicib⁹. Tertia rō: phūs ꝓbat ꝙ el'ta hñt grauitatē ⁊ leuitatē ⁊ ſic ꝓbat nāȝ eē. ¶ Iſtis igit̄ rōnib⁹ rñdet ꝯ'ᵗᵒʳ d. ſic. ⁊ h̄ nō eſt ſic̄ exiſtimauit auicēna: qm̄ nō dubitat̄ ꝙ iſta mouent̄ ex ſe nō ex motore extrinſeco ſ. q̄tuoꝛ el'ta ⁊ oīa coꝛpa mota ex ſe. ſed utrū motoꝛ i eis ſit ali⁹ a moto ꝑſcrutat⁹ ē i illo loco. ⁊ ſic phūs nō ꝓbat nec inq̄rit nāȝ eē. qꝛ h̄ ē māifeſtū ꝑ ſe: ſꝫ inquirit an nā mouēs ſit eadē res cū moto uł alia. ⁊ cāȝ q̄re. ph. ꝑſcrutat⁹ ē utꝝ motoꝛ ſit ali⁹ a moto aſſignat ꝯ'ᵗᵒʳ dicēs. ⁊ cāȝ i h̄. ſ. q̄re phūs hic ꝑſcrutatus eſt: ē iſta ꝙ plato opinabat̄: qm̄ hic ē aliqd qō mouet ſe: ⁊ ſic plato dixit ꝙ i aliq̄b⁹ motoꝛ nō ē aliud a moto. Uñ dixit ꝯ'ᵗᵒʳ ꝙ manifeſtū ē ꝙ ſi eēt aliqd qō moueret ſe ꝙ illō eēt digni⁹ hēre h̄ nomen nā ꝭȝ hāc deſcriptionē. ¶ Tertio ē notādū ꝙ ꝯ'ᵗᵒʳ rñdet vni obiectiōi q̄ poſſet fieri ꝯ̈ ſe. poſſet eni aliq̄s dicē ꝙ diffō nāe nō eſt hic nota qꝛ diffō nāe eſt hic ꝓbata. Huic rñdet ꝯ'ᵗᵒʳ dicēs: ꝙ q̄ȝuis añs per qō ꝓbat̄ ꝙ nā ē ꝓnᵐ mot⁹ ⁊ c̄. ſit manifeſtū ꝑ ſe. ⁊ ꝑ ꝯñs ſilr̄ nō dȝ aliq̄s dicē ꝙ iſta diffō ꝑꝑ hoc nō ē ꝯ̈ demr̄ationis: qm̄ dictū ē in ꝓorib⁹ analeticis ꝙ ꝑ h⁹ ſill'os hypotheticos nullū igtū decl'at̄ oīno. ſed utunt̄ ad ꝯfirmādū illō qō ē ꝑ ſe manifeſtū cū idiget modicula inuitiōe ſic̄ uſitat̄ diuiſio uł inductio. Et ꝑ hoc itelligit ꝯ'ᵗᵒʳ ꝙ iſta diffō lȝ ꝑ ſe ſit nota ſimplr̄ ⁊ apō nāȝ ⁊ ꝑ ꝯñs nō pōt ꝓbari a priori. pōt tñ ꝓbari a poſteriori ut. ſ. ꝑ ipſas res nāles q̄ ſunt poſteriores ſimpl'r ipſa nā nobis tñ notiores. ⁊ iſta ꝓbatio ē ꝑ ſill'm hypotheticū ut patet formādo eā ut format ꝯ'ᵗᵒʳ ut patuit ꝑus. Et nota ꝙ per ſill'm hypotheticū ut ꝑ diſionē uł iductionē nullū oīno ignotū declarat̄. qꝛ ꝑ diuiſionē ⁊ iductionem ꝓbant̄ ꝓnᵃ ſic̄ diffōnes de diffinitis: que tñ ſūt nota ꝑ ſe. ¶ Quarto ē notādū ꝭȝ ꝯ'ᵗᵒʳ ꝙ phūs i diffōne nāe dicit ꝓᵐ ⁊ ꝑ ſe: qm̄ illō qō eſt ꝑ ſe eſt magis uł ē q̄ȝ illō qō eſt ꝓᵐ: qm̄ oē ꝓᵐ eſt ꝑ ſe ⁊ nō oē qō eſt ꝑ ſe eſt ꝓᵐ ut dictuȝ eſt in poſteriorib⁹. v̄bi grā: qm̄ nauis mouet̄ ex ꝓn° qō eſt in ipā. ſed nō ꝓ ſed mediāte hoīe. ⁊ ꝑ hoc vult dicē ꝙ nauis mouet̄ ꝑ ſe qꝛ a ꝓrin° intrinſeco. ſ. a themone uel a remis. ſꝫ nō mouet̄ ꝓ a ꝓn° intrinſeco ſed ab hoīe: ſed nā eſt illō a quo ꝓ mouet̄ illō in quo eſt per ſe. ¶ Quinto eſt notādū circa expoſitionē illi⁹ ꝑticule nō ꝭm accidēs: qꝛ illa ꝑticula ponit̄ ad excludēdū artē medicine ⁊ alias artes que per accñs agūt in ſbm in quo ſūt: ut ſupꝛa eſt expoſitum. ⁊ dicit ꝯ'ᵗᵒʳ ꝙ ars

medicine ⁊ alie artes ſūt p̄te p̄ ⁊ p ſe ut agāt i alia ſbta a ſbo in quo ſūt artes. igit̄ ſic diximꝰ ſunt duobus mōis aut ars cuiꝰ pnm extrinſecū eſt necio ut ars edificatiua ⁊ alie artes quoꝝ ſbm in quo agūt eſt aliō a ſbo i quo iueniunt. Et dixit que ſūit māu qꝛ ars medicie cui accidit agē i ſuū ſbm ē ars theorica ⁊ nō p̄ctica. qꝛ nullꝰ flebothomat i corpe ſuo. vult igit̄ ꝯtor ꝙ nulla ars p̄ctica agat i ſbm i quo ē. ¶ Sꝫ circa h̄ mouet̄ dubitatio de arte ſaltādi que eſt p̄ctica ⁊ tm̄ agit i ſbm i quo ē. R̄ndet ꝯtor dicēs ꝙ ſmo ſuꝰ nō ē niſi de artibꝰ ex qbꝰ ꝓueniunt acta nō ſolū actiōes. ſꝫ ex arte ſaltandi ſolūmō ꝓuenit actio. ⁊ ſilr̄ ē de arte muſice q̄ eſt ſine iſtrō. ¶ Sexto eſt notādū ſꝫ ꝯtes. ꝙ iſta diffō nāe nō dī vniuoce nec equoce. ſꝫ ſm p̄us ⁊ poſteriꝰ qꝛ p p̄us dī de foīa q̄ꝫ de mā. ⁊ i talibꝰ ē icipiēdū a cōiori ⁊ ueniēdū ad ꝓpria: ſic fac̄. ph. in diffōne motꝰ ⁊ loci. Et p h̄ itēdit ꝯtor ꝙ p̄ter iſtā diffōnē cōeꝫ nāe opꝫ habē ꝓpriā diffōnē māe ⁊ ꝓpriā diffōnē foīe. ¶ Septimo ē notādū ꝙ ſbm huiꝰ libri eſt nā ⁊ pna nālia que cōia ſūt oībꝰ rebꝰ nālibꝰ. ⁊ iō in h̄ libro nō diffinit corpꝰ nec alia de qbꝰ ꝯſiderat nālis ſic fecit in libro celi ⁊ mūdi. ⁊ itelligo ꝙ nā eſt hic ſbm. i. ſuppoſitū ¶ Viſis ḡ his notabilibꝰ ꝯtis vidēdus eſt itellectꝰ diffōnis nāe. Et vī mihi ꝙ ille p̄ticule. ſ. p̄ ⁊ p ſe ⁊ nō ſm accn̄s determinēt diuerſa. qm̄ illa p̄ticula nō ſꝫ accn̄s detminat hoc v̄bū ē p̄ loco poſitū. ⁊ illa p̄ticula p̄m detminat hoc qō dico pnm. ⁊ illa p̄ticula p ſe detminat h̄ v̄bū eſt 2o loco poſitū. Intellectꝰ igit̄ diffōnis ē ille. nā ē nō ſꝫ accn̄s p̄m pnm motus ⁊ q̄etis eiꝰ i quo ē p ſe. illa p̄ticula nō ſm accn̄s ponit̄ ad dr̄iaꝫ artiū q agūt i ſbta i qbꝰ ſūt: ſꝫ h̄ ē p accn̄s. vn̄ cū medicꝰ ſanat ſeipꝫ ars medicie ē pnm motꝰ eiꝰ i q̄ eſt p ſe. ſi igit̄ illa p̄ticula nō ſm accn̄s nō poneret̄ oporteret ꝙ arſ medicie eēt nā: ut igit̄ ars medicie excludat̄ ⁊ hꝰ artes ponit̄ illa p̄ticula nō ſm accn̄s. qm̄ ars medicie ē ſm accn̄s p̄m pnm eiꝰ i quo eſt p ſe. ¶ Illa v̄o p̄ticula pnm exponit̄ dupliciter: qm̄ ſꝫ aliquos p̄mū accipit̄ pro ꝓpinquo. ⁊ tūc ponit̄ ad dr̄iaꝫ aīe diſtinguēdo agēs a ꝓpoſito ꝯ agēs nāle. qꝛ aīa eſt pnm eiꝰ i quo eſt p ſe. ſ. motus uegetatiōis ⁊ motꝰ ꝓgreſſiōis. ſed nō eſt pnm ꝓpinquū. ſed accn̄tia mediātibꝰ qbꝰ aīa mouet ſūt pna ꝓpinqua. ⁊ hoc mō exponit auicēna ⁊ Lincoinēſis: itelligendo p p̄m idē qō ꝓpinquū. Alio mō exponit̄ pnm pro pnꝰ. ⁊ tūc illa p̄ticula p̄m ponit̄ ad dr̄iaꝫ accn̄tiū que ſūt pna inſtr̄alia ⁊ nō p̄ncipalia: qꝛ accn̄s nō nā ſed ſm nām. ¶ Iſta aūt p̄ticula p ſe ponit̄ ad dr̄iam reꝝ artificialiuꝫ que mouent̄ a pnꝰ intrinſeco qō quidē pnm nō eſt in eis p ſe. ſꝫ p accn̄s. qm̄ pnm motꝰ deorſū nō ē in ſcāno ſm ꝙ ſcānū ſed ſm ꝙ eſt lapidū ul' ligneū. vn̄ niſi illa p̄ticula p ſe poneret̄: ſequeret̄ ꝙ res artificiales ul' ſcānū p ſe ⁊ ſm ꝙ hꝰ mouerent̄ deorſū: qm̄ cū ſcānuꝫ mouet̄ deorſū nā nō eſt ſꝫ accn̄ſ p̄m pnm illiꝰ motꝰ: ſed qꝛ eſt p̄m pnm motꝰ eiꝰ in quo eſt p accn̄s: iō res artificiales ſꝫ ꝙ hꝰ nō mouent̄ nāliter. ⁊ hec 2a expoſitio iudicio meo ē melior. ſ. p p̄m itelligēdo p̄ncipale. ¶ Viſo igit̄ itellectu diffōnis nāe: nunc 3o ſoluēda ſūt quedā dubia circa dcāꝫ diffōneꝫ. Et p̄ dubitat̄ q̄re pħs dic̄ pnm ⁊ cā. vī eni ꝙ nō ſit bene dictū: qꝛ pnm ⁊ cā idē ſūt. igit̄ poſito vno: ſupfluuꝫ ē ponē reliquū. ¶ Sc̄do vī ꝙ nā nō ſit pnm motꝰ ⁊ quietꝫ ⁊ c̄. qꝛ motꝰ ⁊ q̄es ſūt oppoſita: ⁊ iō idē nō eſt p ſe pnm oppoſitoꝝ ut patet 4o methacc. ¶ Tertio vī ꝙ in diffōne ſit nugatio: qꝛ p̄m icludit p ſe: ⁊ per ſe icludit nō p accn̄s. ḡ poſito vno illoꝝ eſt nugatio ponē alteꝝ. ¶ Quarto pōt argui ꝯ totā diffinitionē p h̄. qꝛ illa diffō non vī cōpetē oī nāe qm̄ celū mouet̄ nāliter: ⁊ nā qua celū mouet̄ nō ē pnm motꝰ ⁊ quietꝫ qꝛ celuꝫ nunq̄ꝫ q̄eſcit. ⁊ ſilr̄ tota terra habet nām que nō eſt pnm motꝰ ⁊ quietis: ſed quietis tm̄. ¶ Quinto aliqs poſſet arguē ſic. illa diffō nō eſt bona que cōpetit alijs a diffinito. ſed hec diffinitio eſt hꝰ. ḡ. Probo minorē: qm̄ illō pnm a quo aīal mouet̄ motu ꝓgreſſiuo eſt nō ſꝫ accn̄ſ p̄m pnm motꝰ eiꝰ in quo eſt p ſe ⁊ tm̄ nō eſt nā. qꝛ ſi eēt nā tūc ſequeret̄ ꝙ motꝰ ꝓgreſſiuꝰ aīalis eēt nālis. ⁊ per cōſequēs itēderet̄ in fine. qō eſt falſū. ¶ Pro his igit̄ rōnibꝰ eſt itelligēdū ꝙ ſi illa diffō debeat cōpetē oī nāe opꝫ ꝙ hec ꝯiunctio ⁊ exponat̄ diſiūctiue ⁊ nō copulatiue: ita ꝙ ſit ſenſus. nā eſt p̄m pnm uel cā motꝰ uel quietꝫ eiꝰ in quo eſt p̄m per ſe ⁊ nō ſꝫ accn̄s. vn̄ ſi teneat̄ copulatiue nō cōpetit oī nāe ut argutū eſt. Unde itelligēdū eſt ꝙ quedaꝫ ſūt que ſemp mouent̄ ut corpa celeſtia. ⁊ in illiſ nā eſt pnm motꝰ tm̄. ⁊ quedā ſunt que nunq̄ꝫ mouent̄ motu locali ut tota terra ⁊ in illa eſt pnm quietꝫ tm̄. ⁊ quedā ſūt que q̄nq̄ꝫ mouent̄ ⁊ q̄nq̄ꝫ quieſcūt. ⁊ in illis nā q̄nq̄ꝫ eſt pnm motꝰ: ⁊ q̄nq̄ꝫ quietꝫ: ⁊ iō illa diffō intellecta copulatiue nō cōpetit oī nāe. ſed ſi itelligatur diſiunctiue ſic cōpetit oī nāe. ¶ Ad p̄m igit̄ argumētū. dico ꝙ qꝛ in qbuſdā reſpectu aliquorum motuū nā eſt pnm actiuū: ⁊ in qbuſdā nā reſpectu aliquoꝝ motuū eſt pnm paſſiuuꝫ. iō ponunt̄ ambo illa. ſ. pnm ⁊ cā. ut per pnm itelligat̄ pnm actiuū: ⁊ p cām pnm paſſiuū: q̄re debēt accipi ſub diſiūctione ut dictū ē. ¶ Ad 2m dico ꝙ duplex eſt q̄es. ſ. q̄es i termino a quo: ⁊ q̄es in termino ad quē. q̄es in termino a q̄uo ꝯriat̄ motui: ſꝫ q̄es in termīo ad queꝫ nō ꝯriat̄ motui. ſꝫ magis eſt pfectio motꝰ ut patet 5o huiꝰ. Dico igit̄ ꝙ quieſ poſita in diffōne nāe eſt quies que eſt i termīo ad quē motꝰ nālis: ⁊ illa nō ꝯriat̄ motui. ¶ Ad 3m dico ꝙ ille p̄ticule p̄m per ſe nō ſm accn̄s nō referunt̄ ad idē ut dictū eſt ſupꝰ. iō nō eſt nugatio. ¶ Ad 4m dicēdū ꝙ nā a qua mouet̄ celū ē pnm motꝰ tm̄. ⁊ tota diffō itellecta ſb diſiūctione cōpetit illi nāe. Et ſi dī ꝙ celū nō mouet̄ a pnꝰ itriſeco. ſꝫ a motore extrinſeco. ⁊ p cōſequēs ſi diffō eēt bona motꝰ celi nō eēt nālis: ⁊ ēt ſi eſſet nālis intēderet̄ in fine. Dicēdū ꝙ motꝰ celi ē nālis diſtiguēdo nāle ꝯ violētū ⁊ nō diſtiguēdo ꝯ uolūtariū. Et qn̄ dī ꝙ nō mouet̄ a pnꝰ intrinſeco dī ꝙ mouet̄ a pnꝰ paſſiuo p ſe: ⁊ hoc ſufficit ad h̄ ꝙ motus ſit nālis. nec pp hoc opꝫ ꝙ motꝰ celi itendat̄ in fine: nec eſt ueꝝ ꝙ oīs motꝰ nālis itēdat̄ in fine: ſed bn̄ oīs motꝰ nālis corpoꝝ elemētariū uel motꝰ qui eſt ab elemēto intēdit̄ in fine: cuiuſmodi nō ē motus celi. ¶ Ad 5m dicēdū ꝙ motꝰ ꝓgreſſiuꝰ aīalis nō eſt ſimplr̄ nālis: eſt tm̄ nālis aīali. Pro quo eſt ſciēdū ꝙ motꝰ deorſuꝫ eſt ꝓpriꝰ motꝰ corpis. ⁊ motus ꝓpriꝰ aīe ē motꝰ circularis ut patet p ꝯtes in de ſuba orbis. ⁊ iō ꝓpriꝰ motꝰ totiꝰ aīalis ē q̄ſi cōpoſitus ex motu deorſū ⁊ motū circulari. Vn̄ motꝰ progreſſiuꝰ ē q̄ſi mediū iter motu circularē ⁊ motū deorſū. ſic eni aīal cōponit̄ ex corpe ⁊ aīa: ita ꝓprius motꝰ aīalis cōpōit̄ ex motu corpis ⁊ aīe. ꝯcedo igr̄ ꝙ motꝰ ꝓgreſſiuꝰ aīalis ē nālis. Et cū dī ꝙ tūc itēderet̄ in fine. dico ꝙ nō ſequitur qꝛ nō oīs motus naturalis intēdit̄ in fine. ſed ille qui eſt elemēti uel

ab elemēto. vn̄ motꝰ aīalis nāliſ inq̄ꝫtū eſt animal remittit̄ in fine quia animal fatigat̄ in mouēdo. ⁊ cā fatigationis animalis ſm ꝯtem eſt. qꝛ motꝰ corporis ꝯriat̄ motui aīe ut ipſe vult ſecūdo celi. ⁊ in libro de ſubſtantia orbis.

¶ **Nām aūt hn̄t quecūq̄ꝫ huiuſmodi hn̄t p̄ncipiū: ⁊ ſūt hec oīa ſubiecta. Subiectū enim quoddā ⁊ in ſubiecto eſt nā ſemp.**

¶ Hec eſt 3a ps pn̄ꝰ huiꝰ capl'i in q̄ pħs oñdit qd ē hn̄s nām. ⁊ duo fac̄. qꝛ p̄ ꝯcludit diffōnem hn̄tis nām. 2o narrat in q̄ p̄dicamēto ſunt nā ⁊ hn̄s nām. ¶ Dicit igit̄ pħs p ꝙ nām hn̄t q̄cūq̄ꝫ hn̄t pnm hꝰ ſ. motꝰ ⁊ quietꝫ ⁊ c̄. Et hec eſt 3a ꝯ huiꝰ libri ſꝫ Lincolnienſeꝫ. vꝫ. ꝙ hn̄s nām eſt illō qō nō ſm accn̄s hēt in ſeipō p̄m pnm motꝰ ⁊ quietꝫ. Hec ꝯ ꝓbat̄ p diffōnē nāe ſic. nā eſt nō ſꝫ accn̄s p̄m pnm motꝰ ⁊ quietꝫ. ḡ hn̄s nām eſt illō qō non ſm accn̄s hēt in ſe pnm motꝰ ⁊ quietꝫ. ꝯſequētia tenet p locuꝫ a diffōne ad diffinitū. Hoc habito narrat pħs ꝙ hec oīa. ſ. nā ⁊ hn̄s nām ſūt ſubſtātie. qm̄ nā ul' eſt ſubiectū ut nā que eſt mā. uel eſt in ſubiecto ut nā que eſt foīa. ⁊ utraq̄ꝫ eſt ſba. ¶ Intelligēdū tm̄ ꝙ ſi p ſubiectū intelligat̄ ſubiectū iformatū foīa ſubſtātiali: ſic nō ē ulr̄ ueꝝ ꝙ nā eſt ſubiectū ul' in ſubiecto. qꝛ nā que eſt pnm motꝰ corpis celeſtis: nec eſt ſbm foīe ſubalis nec ē in ſbo. qꝛ corpꝰ celeſte eſt ſuba ſimplex nō cōpoſita ex diuerſis naturis ſm ꝯtes. itelligēdo tm̄ p ſbm: ſbm motꝰ: ſic eſt ueꝝ ꝙ nā que eſt pnm motꝰ celi eſt ſbm ens in actu. eſt eni quedam forma in ſe ſimplex corporea. ⁊ eſt ſbm motꝰ. ¶ Sꝫ dubiū eſt an corpꝰ celeſte dēat dici nā ul' hn̄s nām. Ad h̄ dico ꝙ ꝓprie loquēdo nō eſt hn̄s nām cū nō ſit cōpoſitū ex diuerſis naturis ſed magis ꝓprie dī nā q̄ꝫ hn̄s nāꝫ. ¶ Intelligēdū aūt ꝙ q̄uis nā ⁊ hn̄s nāꝫ p̄ncipalr̄ dicant̄ de ſuba: tm̄ dicunt̄ ſc̄dario de accidētibꝰ qm̄ accn̄tia ut grauitas ⁊ leuitas ſūt nāe cū ſint pna motꝰ ⁊ quietꝫ. ¶ Vn̄ notāda ſūt hic tria dicta ꝯtis. quoꝝ p̄m eſt ꝙ h̄. ſ. nā que eſt foīa eſt ſuba eſt cōcedēdū a nāli. ⁊ accipiēdū a pħo. ⁊ ulr̄ cōſiderare de ſuba nō eſt ꝓpriū huic ſciētie pp hoc qꝛ ſuba ⁊ accn̄s ſūt dr̄ie entis ſꝫ ꝙ ens eſt. ⁊ ꝯtor accipit hic dr̄ias large pro p ſe iferioribꝰ: qm̄ ens i cōi nō hēt ꝓprias dr̄ias ꝓprie dictas. tm̄ hēt p ſe iferiora. Et qō dī. ſ. ꝙ huic ſcie nō eſt ꝓpriū conſiderare de ſba: illō eſt itelligēdū de ſba in gn̄ali: ſed tamē de ſuba trāſmutabili eſt ꝓpriū huic ſcie ꝯſiderare. ¶ Sc̄do notādū eſt ꝙ illic. i. in metaphiſica apparet ꝙ mā eſt ſuba in pō. ⁊ foīa eſt illa p quā ē ſuba in actu. Vn̄ ille ꝓpoſitiōes. mā eſt in pō. foīa eſt illud p qō cōpoſitū eſt in actu. nō ſūt propoſitiōes phiſice ſed metaphiſice. qꝛ actꝰ ⁊ pō ſūt dr̄ie eius. ¶ Tertiū v̄o nōbile ſeq̄t̄ ex h̄: ⁊ ē ꝙ cōpoſitū ē digniꝰ hēre h̄ nomē ſuba q̄ꝫ mā. qꝛ cōpoſitū ē in actu ⁊ mā in pō. ⁊ foīa ē digniꝰ hēre hoc nomē ſuba q̄ꝫ cōpoſituꝫ. qm̄ p formā cōpoſitū ineſt actu. ⁊ cā rei dignior eſt cāto. Et dic̄ ꝯtor ꝙ oēs iſte ꝓpōnes ſūt eēntiales enti. ⁊ iō ponēdū ē hoc i hac. i. in ſua poſitione. ¶ Sꝫ dubiū eſt qꝛ vī ꝙ cōpoſitū ſit dignius hēre h̄ nomē ſuba q̄ꝫ foīa. qꝛ cōpoſitum icludit totā pfectionē foīe. ⁊ ēt pfectionē ſupadditā. i. pfectionē māe. ⁊ ſic cōpoſitum icludit plus de ſuba. ¶ Dicēdū ꝙ aliqd eē digniꝰ ul' magis ens alio pt̄ dupl'r itelligi. ſ. ul' qꝛ maiorē pfectionē icludit. uel qꝛ minorē iperfectionē icludit. p̄ mō cōpoſitū ē dignꝰ ⁊ magis ens q̄ꝫ foīa. ſꝫ 2o mō foīa eſt magis ens q̄ꝫ cōpoſitū qꝛ foīa non icludit impfectionē ⁊ potētialitatē māe quā cōpoſitū icludit. Uel pt̄ dici ꝙ foīa ē dignior ⁊ magis ens q̄ꝫ cōpoſitū qꝛ eſt actualiꝰ ens. ⁊ hoc itellexit ꝯtor cū dixit ꝙ cā rei dignior ē cāto. i. cā foīalis eſt dignior. i. actualior. ⁊ ulr̄ cā inq̄ꝫtū cā eſt dignior cauſato q̄uis nō oporteat cauſaꝫ eē ſimplr̄ digniorē: qm̄ nulla cā intrinſeca eſt ſimpliciter dignior cauſato.

¶ **Scōm nāꝫ āt ſūt ⁊ hec ⁊ quecūq̄ꝫ his inſunt ſꝫ ſe: ut igni ferri ſurſuꝫ. hoc eniꝫ nā quidē nō eſt: neq̄ꝫ habet nām: ſed a nā: ⁊ ſm naturam eſt.**

¶ Hec ē 4a ps pn̄ꝰ huiꝰ cap̄ in q̄ declarat̄ qd ē ſꝫ nāꝫ: ⁊ ꝓbat̄ ꝙ q̄cūq̄ꝫ ſꝫ ſe iſunt hn̄ti nām ſūt ſm nām. Et hec ē 3a ꝯ huiꝰ libri que ꝓbat̄ ſic. q̄cūq̄ꝫ ſm ſe inſūt hn̄ti nām ul' ſūt nā ul' ſūt hn̄tia nāꝫ ul' ſm nāꝫ: ſed que ſꝫ ſe iſunt hn̄ti nāꝫ nō ſūt nā nec hn̄tia nāꝫ ḡ ſūt ſm nām. Huiꝰ rōnis minor ponit̄ in lr̄a. Vn̄ ſciēdū ꝙ tā hn̄s nām q̄ꝫ illō qō p ſe ineſt hn̄ti nāꝫ eſt ſm nāꝫ ut inuit pħs in textu. ⁊ ſic hn̄s nām eſt iferiꝰ q̄ꝫ ens ſm nām. ⁊ ſic eēt hic diſtinguēduꝫ de hoc qō eſt eē ſm nām. qꝛ vno mō eē ſm nāꝫ eſt idē qō eē ſꝫ curſū nālē. ⁊ iſto mō tā hn̄s nāꝫ q̄ꝫ ꝓprietas hn̄tis nāꝫ eſt ſm nām. Alio mō p ſm nām pōt intelligi ſola proprietas que naturaliter ineſt hn̄ti nām: ⁊ iſto mō habēs naturā nō eſt ſm naturam.

¶ **Quid quidem igitur nā ſit dictum eſt: ⁊ qd a natura: ⁊ quid ſm naturam.**

¶ Hec eſt 5a ps pn̄ꝰ huiꝰ capl'i in qua pħs recapitulat declarata dicēs ꝙ dictum eſt quid eſt natura. ⁊ quid eſt a natura. ⁊ quid eſt ſm naturam.

¶ **Qō aūt eſt nā tētare demr̄are ridiculū eſt. Manifeſtū eniꝫ eſt ꝙ hmōi reꝝ ſunt mlt̄a. Demr̄are āt māifeſta p imanifeſta nō potētis iudicare eſt pp ipꝫ: ⁊ nō pp ipꝫ cognituꝫ. Qō āt ꝯtingat h̄ pati nō imanifeſtuꝫ eſt. Sillogizet eni aliqs cū natꝰ ſit cecꝰ de coloribꝰ. q̄re neceſſe eſt hmōi de noībus habere rōnē: nihil āt intelligere.**

¶ Hec eſt 6a ps pn̄ꝰ huiꝰ cap̄. i qua declarat̄ ꝙ nām eē eſt p ſe manifeſtū ſic ꝙ nō dēat demr̄ari in aliq̄ ſcia. ⁊ hec eſt 4a ꝯ huiꝰ libri. ſ. ꝙ nām eē nō pōt demōſtrari. qō ſic ē itelligēdū ꝙ nām eſſe nō pōt demōſtrari tanq̄ꝫ aliqd igtū uel de difficili cogſcibile. Cōcluſio igit̄ ſm hūc itellectū ꝓbat̄ ſic. Illud qō eſt per ſe manifeſtū mō p̄dicto nō pōt demr̄ari ſed nām eē eſt per ſe manifeſtū. ḡ. Huiꝰ rōnis p̄ ponit̄ ꝓbatio minoris que eſt illa manifeſtū eſt per ſe ꝙ multa ul' plura entia hn̄t in ſe pna qbꝰ mouent̄ ⁊ quieſcūt ex ſe. ⁊ ſic māifeſtū eſt ꝙ hꝰ pnm eſt. ⁊ ſic ꝙ nā eſt. Vn̄ ꝯtor dicit ꝙ pħs cū dixit ꝙ māifeſtū eſt ꝙ plura entia hn̄t in ſe pna qbꝰ mouent̄: ⁊ quieſcūt: dicit plura. qꝛ dubiū eſt de aliqbꝰ utrū moueant̄ a ſe aut a cā extrinſeca. ⁊ forte inuit per h̄ qō eſtimauit ꝙ motor in qbuſdā rebꝰ eſt ipm motū. ſꝫ iſta ſic diximꝰ nō eſt dubiū ꝙ mouent̄ ex ſe. ⁊ ulr̄ nō eſt dubiū ꝙ ſūt pl'a hꝰ nālia. etſi nō oīa. ¶ Deinde pħs cū dicit. Demōſtrare aūt. rep̄hēdit uolētes demr̄are ⁊ illō tētāteſ qō eſt p ſe māifeſtū. ⁊ per hoc cōfirmat̄ maior. ⁊ dicit ꝙ demr̄are mani

feſtū per imanifeſtū eſt nō potētis indicare qd eſt
p ſeip̄m cognitū ꝛ qd nō eſt per ſeipꝫ cognitū. ꝛ di
cit ꝯtor ꝙ iſte modus eſt hoiꝫ qui nunq̄ p̄nt addi
ſcē phiaꝫ. nā dič ꝯtor ꝙ nihil eſt manifeſtiꝰ illo qd
eſt manifeſtū per ſe. qd itelligēdū eſt ꝙ nihil ē ma
nifeſtiꝰ illo qd eſt mãifeſtū p ſe ꝓprijſſime loquēdo
ut videbit. Q̄ aūt cōtingat hoc pati. ſ. nō poſſe di
ſcernē iter p ſe notū ꝛ nō p ſe notū nō eſt imanife
ſtū imo manifeſtū: qm̄ aliqs cū ſit natꝰ cecꝰ ſillogi
zabit de coloribꝰ. ſꝫ manifeſtū ē ꝙ talis nō p̄t indi
care qd eſt p ſe notū de coloribus. ꝛ qd nō: q̄re eſt
nečē talē ſolū hēre rōnē de noibꝰ nihil aūt itelligē.
¶ Notādū ſm ꝯtorē hic ꝙ iſte qui eſt cecꝰ oculo uel
corde nihil cōp̄hēdit niſi v̄ba cum uterq̄ careat
v̄tute qua p̄t cōp̄hēdē illō qd intēdit declarare
rōne. Cecꝰ eni qꝛ caret viſu ipoſſi^le eſt cōp̄hēdē ip
ſum colores. ꝛ ille qui diminuit in nā caret v̄tute
itellectꝰ nālis. q̄re ipoſſi^le eſt ipꝫ cōp̄hēdē p̄a ꝓpō
nes. hec ꝯtor. ¶ Notādū eſt hic ꝙ q̄uis nāꝫ eē ſit
p ſe notū nō tñ eſt ita p ſe notū ſic p̄m p̄n̄m cōplexū
ſ. de q̄libet dī eē ul' nō eē. Ad cuiꝰ evidētiā ē ſcien
dū ꝙ aliqd dī eē p ſe notū tripl'r. ſ. cōiter: ꝓprie: ꝛ
maxie ꝓprie. Illō dī eē p ſe notū cōiter qd ad ſui
notitiā non idiget p̄ceptibil'r aliq̄ magis noto pp
qd fiat notū. ꝛ iſto mō oē illō eſt p ſe notū cui itel
lectꝰ ſtati aſſentit abſq̄ argumēto uel diſcurſu p̄ce
ptibili. ꝛ hoc ſiue illō ſit notū p ſenſū ſiue p expien
tiā aut diſcurſū p̄ceptibilē. ſiue ēt ſit notū ex termi
nis. ꝛ iſto mō niuē eē albā eſt p ſe notū. ꝛ ēt oē to
tū eē maiꝰ ſua p̄te eſt hoc mō notū p ſe. ꝛ ul'r oē qd
eſt notū abſq̄ labore ul' ſtudio eſt hoc mō p ſe no
tū. Sꝫ ꝓprie loquēdo illō eſt p ſe notū qd eſt notū
ex terminis. ꝛ h̄ ſiue ſit notū ex terminis abſq̄ ar
gumēto ſiue ſit ex termīs cū argumēto notato tp̄e
ip̄ceptibili. ꝛ iſto mō oē totū eē maiꝰ ſua p̄te eſt
p ſe notū. qꝛ eſt notū ex termīs. ꝛ cū argumēto fa
cto in tp̄e imp̄ceptibili. qꝛ cognito qd ſignificat̃ p
totū. ꝛ qd per p̄tē ut cog̃ſcēdo ꝙ totū eſt illud qd
ꝯtinet p̄tē ꝛ ampliꝰ. ꝛ ꝙ p̄s eſt que cū alio ꝯſtituit
totū: itellectꝰ imp̄ceptibil'r fac̃ talē diſcurſū. oē cō
tingēs p̄tē ꝛ ampliꝰ eſt maiꝰ p̄te. ſed oē totū eſt hꝰ.
g̃ ꝛ iſto ēt mō eſt p̄m p̄n̄m cōplexū cognitū p ſe. Sꝫ
ꝓprijſſime illō dī eſſe p ſe notū qd eſt notū ex ſola
notitia terminorū abſq̄ oī diſcurſu ſiue p̄ceptibili
ul' imp̄ceptibili. ꝛ iſto mō p̄m p̄n̄m cōplexū eſt p ſe
notū. ſ. de q̄libet eſt affirmatio ul' negatio ꝛc̄. Vñ
iſta tria ſe hñt ſm ordinē qꝛ oē qd eſt ꝓprijſſime p
ſe notū eſt ē ꝓprie p ſe notū. ꝛ oē qd eſt ꝓp̄e per ſe
notū eſt ēt p ſe notū cōiter loquendo. ¶ Vel ſub
alijs v̄bis p̄t dici ꝙ aliqd dī p ſe notū tripl'r. ſ. ul' p
ſenſū ꝛ expientiā. ꝛ ſic niuē eē albā eſt p ſe notū. ꝛ
ēt ꝙ calor eſt calefactiuꝰ. Scd̄o dī aliqd p ſe notū
qd eſt notū p rōnē iperceptibilē. ꝛ ſic ꝙ oē totū ſit
maiꝰ ſua p̄te ē p ſe notū. Tertio mō illō eſt p ſe no
tū qd eſt notū ex terminis ul' ex ſola notitia termi
noꝝ. ꝛ iſto mō p̄m p̄n̄m cōplexū eſt p ſe notū. vñ il
lud qd eſt p ſe notū p̄ uel 2° hñ pōt demr̃ari cū ha
beat ꝓpōnes p̄ores. ſed tñ nō opꝫ tale p ſe notum
demr̃are cū itellectꝰ ei aſſentiat abſq̄ oī demr̃atio
ne p̄ceptibili. ¶ Et ſi querat̃ quō eſt p ſe notū nāꝫ
eē. dico ꝙ nō eſt p ſe notū ꝓprijſſime loquēdo. ſed
eſt p ſe notū coiter ul' ꝓprie loquēdo de p ſe noto.
qꝛ ul' eſt notū p expiētiā uel p diſcurſū imp̄ceptibi
lē. qm̄ cognito qd ſignificat̃ noie nāe. ſ. ꝙ iſto noie
ſignificat̃ p̄n̄m motꝰ ꝛc̄. itellectꝰ ſic imp̄ceptibil'r ar
guit. Oē qd aliq̄n eſt in aliq̄ per ſe ꝛ p̄ ꝛ aliq̄n non
eſt in illo per ſe ꝛ p̄ hēt p̄n̄m a quo eſt in illo in q̄ eſt
per ſe ꝛ p̄. ſed motꝰ ꝛ q̄es ſunt hꝰ. g̃ p̄n̄m motꝰ ꝛ q̄e
tis in illo a quo ſunt per ſe ꝛ p̄ eſt ꝛ per ꝯſequēs nā
eſt. illū diſcurſuꝫ uel conſimilē facit itellectꝰ ꝛ hoc
imp̄ceptibil'r. ꝛ oē tale per ſe notū pōt demōſtra
ri q̄uis nō oportet ip̄m demōſtrare nec eiꝰ demr̃a
tionē in p̄ceſſu ſciētifico ponē cū itellectꝰ ei aſſenti
at abſq̄ oī demr̃atiōe. ¶ Et ſi dicas ꝙ phs dič ꝙ
ridiculū eſt demr̃are nām eē qd nō eſſet ſi nāꝫ eē
poſſet demōſtrari. ¶ Dicēdū ꝙ dicit phūs nō ab
ſolute ꝙ ridiculū eſt demōſtrare nām eſſe. ſꝫ dicit
ꝙ tētare demōſtrare nāꝫ eē eſt ridiculū. ꝛ hoc eſt
ueꝝ: qm̄ nullus debet tētare demr̃are aliqd niſi il
la notitia ſit de difficili ꝛ laborioſe acq̄renda. qui
eni tētat aliqd facē reputat illō difficile ꝛ laborio
ſū ad faciēdū. ꝛ qꝛ nō eſt difficile ſcire nām eē imo
facile qꝛ p diſcurſū imp̄ceptibilē. iō tētare ꝛ demō
ſtrare nāꝫ eē eſt ridiculū. qꝛ hoc eſt facē difficulta
tē circa illō qd nō eſt difficile. Vel pōt dici ꝙ de
mōſtrare nāꝫ eē tanq̄ aliqd ignotū eſt ridiculū. cū
nām eē ſit p ſe manifeſtū ita ꝙ eſt p ſe notū imp̄ce
ptibil'r ſine oī p̄ſcrutatiōe laborioſa. Silr in p̄ceſ
ſu ſciētifico nō dꝫ poni demr̃atio p̄bās nām eē. qꝛ
nāꝫ eē eſt ſtatim mãifeſtū. ꝛ in p̄ceſſu ſciētifico nō
dꝫ poni demr̃atio p̄bās aliqd qd ſtatiꝫ ꝛ facil'r eſt
notū. ꝛ iō demr̃are nāꝫ eē hoc eſt ponē in ſcia tra
dēda cōitati demr̃ationē p̄bātē nām eē eſt ridicu
lū. qm̄ ſi in p̄ceſſu ſcientifico poneret̃ demr̃atio cu
iuſlibet qd pōt demr̃ari eſſet in tali p̄ceſſu nimia ꝛ
itolerabilis p̄lixitas. ꝛ iō ſolū debēt in ſcia ſeu in li
bro ſciētifico poni demr̃atiōes illoꝝ que nō ſūt ſta
tim ul' facil'r nota. Ex his app̄et ꝙ nō ſūt idē. ſ. eē
p ſe ueꝝ ꝛ eē p ſe notū. qꝛ multa ſunt p ſe uera que
nō ſūt p ſe nota. nec ſunt idē eē imediatū ꝛ eē p ſe
notū. qꝛ multa ſunt p ſe imediata que nō ſunt p ſe
nota aliq̄ triū modoꝝ p̄dictoꝝ. multa ēt ſūt p ſe no
ta que nō ſunt imediata. ſꝫ mediata ꝛ demr̃abilia
p̄ori. ¶ Intelligēdū eſt ꝙ hoc nomē nā nō iponit̃
rei abſolute ſed iponit̃ rei ſm ꝙ eſt p̄n̄m motꝰ. ꝛ ſic
nō eſt nomē abſolutū ſed relatiuū. ſignificat eni ſb
ſtātiā ut eſt p̄n̄m motꝰ. ſič hoc nomē aīa iponit̃ ipſi
aīe ꝙ regit corpa ꝛ refert̃ ad illa ſꝫ ꝙ vult Auicē.
6° nāliū p̄te p̄a caplo p̄. ꝛ qꝛ p̄n̄m motꝰ eē eſt per ſe
mãifeſtū eo mō q̄ dictū eſt. iō nāꝫ eē eſt per ſe ma
nifeſtū. vñ q̄uis illā ſubaꝫ eē que eſt p̄n̄m motꝰ nō
ſit nobis manifeſtū. tñ p̄n̄m motꝰ eſſe eſt nobis ma
nifeſtū. nālis tñ pōt ꝛ dꝫ p̄bare illō eſſe de q̄ dī nā
qꝛ p̄bat nāꝫ eſſe nō tñ p̄bat nec p̄bare dꝫ illō eē ſꝫ
ꝙ ſignificat̃ hoc noie nā. nec opꝫ ꝙ ſi nālis probat
māꝫ eſſe ꝙ pp hoc poſſit aut debeat p̄bare eē nāꝫ.
qꝛ nāꝫ eſſe eſt ꝯſequēs ad māꝫ eē. nūc v̄o cōſequēs
pōt eſſe manifeſtum q̄uis antecedēs ſit dubiū ut
patet manifeſte.

¶ Caplm ſcd̄ꝫ tractatꝰ p̄mi declarās de q̄bus dī nā.

idet̃ āt nā ꝛ ſubiecta eoꝝ que nā
v ſunt qd p̄mū ineſt vnicuiq̄ non
formatum per ſeipſum: ut lectuli
natura lignum: ſtatue autem es. Signuꝫ
aūt dicit antiphon: quoniam ſi aliquis p
iecerit lectum deo: ſuꝫ ꝛ accipiat potētiā
putreſcens: ut utiq̄ ſit germē nō utiq̄ fie
ri lectū ſꝫ lignū: tanq̄ dicat ꝙ ſꝫ accñs eē

diſpōneꝫ ſꝫ legē ꝛ artē: ſubſtātiā aūt illā
que p̄manet. h. patiēs ꝯtinue. Si āt ꝛ ho
rū vnūq̄dq̄ ad alterū aliqd idē h̄ ſuſtinu
it: ut es qdē ꝛ aurū ad aquā: oſſa aūt ꝛ li
gna ad terrā. ſilr aūt ꝛ alioꝝ q̄dlibet illā
naturā eſſe ꝛ ſubſtātiam ipſorum.

¶ Illō eſt 2m caplꝫ huiꝰ tractatꝰ in q̄ declarat̃ de qui
bus dī nā. ꝛ ꝯtinet tres p̄tes p̄n̄les. qm̄ in p̄a p̄te de
clarat̃ ꝙ mā eſt nā. i 2a ibi ⌊ Alio aūt mō. ⌋ declarat̃
ꝙ forma eſt nā. in 3a ibi ⌊ Sꝫ foꝛa ꝛ nā. ⌋ narrat̃ q̄t
modis nā dī de forma. ¶ In p̄a igit̃ p̄te p̄n̄li huius
capli phs p̄bat ꝙ mā eſt nā ꝛ hec eſt 5a ꝯ huius li
bri que p̄bat̃ dupl'r. p̄ ex teſtimonio antiphōtis. 2°
v̄o ibi. vñ ſane hi qdē. p̄bat̃ eadeꝫ ꝯ ex teſtimonio
oium phoꝝ. ¶ Primo igit̃ phs ꝓponit qd itendit
p̄bare. d. ꝙ illō qd ineſt p̄ vnicuiq̄ nō formatū p
ſeip̄m videt̃ eē nā ꝛ ſbſtātia coꝝ que ſūt a nā. ꝛ qꝛ
mā eſt hꝰ ideo videt̃ ꝙ mā eſt nā ꝛ ſbſtātia rerum
nāliū. ſicut nā lectuli eſt lignuꝫ. ꝛ nā ſtatue eſt es.
¶ Deinde cū dī ſignū aūt. phs p̄bat ꝯnē per rōnē
antiphōtis ſic. Sicut ſe hēt mā reꝝ artificialiū ad
res artificiales: ita ſe hēt mā reꝝ nālium ad res nā
les. ſꝫ mā reꝝ artificialiū eſt tota nā ꝛ ſbſtātia rerū
artificialiū ꝛ forma reꝝ artificialiū nō eſt nā nec ſb
ſtātia eaꝝ ſꝫ accñs. g̃ mā reꝝ nāliū eſt tota nā ꝛ ſb
ſtātia reꝝ nāliū ꝛ forme reꝝ nāliū nō ſūt nāe nec ſb
ſtātie earū. g̃. Huiꝰ rōnis phs ponit p̄ p̄bationem
minoris. 2° ibi. ſi aūt ꝛ hoꝝ. ponit maiorē. 3° ibi. il
la nā ꝛc̄. ꝯcludit ꝯneꝫ. ¶ Primo igit̃ p̄bat̃ minor
ſic. Illud qd p̄manet ꝛ g̃nat ſibi ſil'e videt̃ eē ſub
ſtātia ꝛ nā rei. ꝛ illō qd nō p̄manet nec g̃nat ſibi ſi
mile nō videt̃ eē ſubſtātia nec nā rei. ſꝫ mā reꝝ arti
ficialiū p̄manet ꝛ g̃nat ſibi ſil'e ꝛ forma nō. g̃ mā re
rū artificialiū eſt ſubſtātia ꝛ nā eaꝝ ꝛ nō foꝛa. Ma
ior huiꝰ p̄ſillogiſmi p̄bat̃. qm̄ ſi lectulus ligneꝰ p̄ij
ciat̃ in terrā ꝛ putreſcēs accipiat v̄tutē germinādi
germinabit̃ lignū qd eſt mā ꝛ non lectulus qd eſt
foꝛa tanq̄ dicat antiphon ſꝫ legē ꝛ artē hoc eſt ſꝫ
legē artis diſpōneꝫ. i. formā eē ens ſꝫ accñs hoc ē
accñs. ꝛ ſubſtātiā entitatē illā que p̄manet hoc eſt
patiēs ꝯtinue. i. ꝯtinuo manēs ꝛ patiēs trāſmuta
tionē. ¶ Deinde ponit̃ maior rōnis p̄n̄lis. d. ſi aūt
hoꝝ vnūq̄dq̄. i. vnūq̄dq̄ reꝝ nāliū. h̄ idē ſuſtinu
it ad aliqd alteꝝ. ſ. ad p̄am māꝫ. qꝛ vnūq̄dq̄ cōpoſi
tū nāle ſe hēt ad māꝫ ſicut ſtatua ſe hēt ad es ꝛ le
ctulus ad lignū. Verbi gr̃a. Es ꝛ aurū que ſūt res
nāles ſe hñt ad aquā que ē mā coꝝ. ꝛ oſſa ꝛ ligna
ad terrā que eſt mā coꝝ. ꝛ ſil'r de alijs rebꝰ artifi
cialibꝰ: ſič ſtatua ad es: ꝛ lectulus ad lignū. Et ſic
apparet maior p̄n̄lis rōnis. ſ. ꝙ ſič ſe hñt māe rerū
artificialiū ad res nāles. ¶ Tertio v̄o cū dī illam
māꝫ eē ifert ꝯnē dicēs ꝙ illā. ſ. māꝫ opꝫ eē nāꝫ ꝛ ſb
ſtātiā ipſaꝝ. ſ. reꝝ nāliū. ¶ Notāda ſunt hic tria.
Primo ꝙ phs nō itēdit p̄bare ſuā ꝯnē per iſtā rō
nē tanq̄ per rōnē uerā ſꝫ magis itēdit p̄bare ſuaꝫ
itētionē per ſolā antiphōtis auctātē. ¶ Scd̄o eſt
notādū ꝙ rō antiphōtis p̄bat duo. p̄ ꝙ mā reꝝ nā
liū eſt nā. 2° ꝙ foꝛa nō eſt nā. quoꝝ p̄m eſt ueꝝ. ſcd̄ꝫ
eſt falſū. nec itēdit phs ex illa auctāte antiphōtis
accipē niſi p̄m. ſ. ꝙ mā eſt nā. ꝛ bene p̄bat rō anti
phōtis ꝙ mā eſt ſbſtātia ꝛ nā. qꝛ illō qd p̄manet
in trāſmutatione ſbſtātiali deferens tranſmutatio
nē neceſſario eſt ſubſtantia ꝛ nā. ſꝫ rō eiꝰ de foꝛa itē
dēs cōcludē ꝙ forma nō eſt nā nō cōcludit. qꝛ nō
ſequit̃ forma nō p̄manet ſꝫ corrūpit̃. g̃ foꝛa nō eſt
nā. qm̄ illō eſt nā rei ad cuius corruptionē ipa res
corrūpit̃. ſꝫ hꝰ eſt foꝛa. ¶ Tertio eſt notādū ꝙ ma
ior rōnis antiphōtis eſt falſa ſi intelligat̃ ul'r. ſ. ꝙ
nō oino ſič ſe hēt mā reꝝ artificialiū ad res artifi
ciales: ita ſe hēat mā reꝝ nāliū ad res nāles. qꝛ in
artificialibꝰ mā eſt tota ſubſtātia ꝛ forme ſūt acci
dētia. ſꝫ in nālibꝰ forma eſt magis ſbſtātia q̄ mā.

¶ Vñ ſane hi qdē terrā: alij v̄o igneꝫ: alij
aerē dicūt: qdā āt aquā: qdā v̄o q̄dā ho
ruꝫ. Sꝫ alij oīa hec nāꝫ eē eoꝝ que ſunt.
Quot eni aliqs accepit ipſoꝝ huiuſmo
di: ſiue vnū ſiue multa. h̄ ꝛ tāta dicit eſſe
oēm ſubſtātiā. alia aūt oīa paſſiōes iſtoꝝ
ꝛ habitus ꝛ diſpoſitiones.

¶ Scd̄o p̄bat̃ ꝙ mā eſt nā per teſtimoniū oiuꝫ anti
quoꝝ phoꝝ. naꝫ oēs antiqui nāles poſuerūt mām
eſſe ſubſtātiā ꝛ nām reꝝ nāliuꝫ. ꝛ hoc tā illi qui po
ſuerūt vnū p̄n̄m materiale q̄ illi qui poſuerūt plu
ra p̄n̄a materialia. qꝛ illi qui poſuerūt terrā eē ma
teriā oium rerū dixerūt terrā eē nām oiuꝫ reꝝ. Et
ſimiliter illi qui dixerūt ignē uel aliqd aliō elemē
toꝝ eē mām oium entiū ſiue poſuerūt vnū elemen
tū eē materiā ſiue plura: dicūt illō elemētū ſeu illa
elemēta eſſe naturā oiuꝫ. ꝛ oīa alia que exiſtūt in il
la natura dicūt eē paſſiones ꝛ accidētia: ꝛ ſic ſnia
coꝝ in naturā entiū ſequit̃ ſniam coꝝ in materia.

¶ Et hoꝝ qdē q̄dlibet eē ꝑpetuū. Nō eni
eē mutationē ipſiꝰ ex ſeipſis. Alia āt fieri
ꝛ corrumpi ifinities. Vno qdē mō nā ſic
dicit̃ prima vnicuiq̄ ſubiecta mā hñtiuꝫ
in ſeipſis motus p̄ncipium ꝛ mutatiōis.

¶ Unde motiuū ꝓpter qd poſuerūt māꝫ eē naturaꝫ
oiuꝫ entiū fuit. qꝛ oēs antiqui ꝯueniūt in hoc ꝙ ne
ceſſe eſt mām reꝝ nāliuꝫ eē ꝑpetuā ꝛ nō tranſmu
tabilē ex ſe. qꝛ mā p̄ma ex ſe nō hēt ſubiectuꝫ. alia
v̄o que ſūt in mā dixerūt ifinities g̃nari ꝛ corrūpi.
qꝛ igit̃ crediderūt ꝙ nā rei debet eē p̄manēs non
trāſmutabilis ꝛ iuenerūt mām eē talē: crediderūt
ſolā mām eē naturā entis. Sic igit̃ patet ꝙ nā dī
vno mō mā p̄a ſubiecta vnicuiq̄ habētiū in ſeipſis
p̄n̄m motꝰ ꝛ mutatiōis. Vñ ꝯtor dicit ꝙ iſta mā que
eſt natura eſt materia p̄a. qꝛ materia nō p̄a eſt com
poſita ex materia ꝛ forma. qꝛ vnūq̄dq̄ entiū hñs
p̄n̄m motꝰ ꝓpriū neceſſe eſt ip̄m habere ſubiectum
propriū p̄ter ſubiectū cōe. ſed iſta non eſt materia
p̄a ſed cōpoſita. eſt igit̃ hñs naturā ꝛ nō eſt natura.
¶ Sed circa illud dictū ꝯtoris videlicet vnūquodq̄
entiū ſupple nāliū qd hēt p̄n̄m motꝰ neceſſe eſt ip̄m
hēre ſubiectū ꝓpriū p̄ter ſubiectū cōe: eſt itelligen
dū ꝙ per ſbm ꝓpriū ſiue per māꝫ ꝓpinquā qd idē
ē poſſumꝰ duo itelligē. vꝫ cōpoſitū ex mā p̄a ꝛ aliq̄
foꝛa ſbſtātiali. ul' cōpoſitū ex mā p̄a ꝛ diſpōnibꝰ ac
cidētalibꝰ ꝓprijs foꝛe. ſi per māꝫ ꝓpinquā itelligit̃
cōpoſitū ex mā ꝛ foꝛa ſubſtātiali h̄ pōt adhuc du
pliciter itelligi. vno mō ꝙ ſit mā manenſ in g̃nato.
ꝛ talis mā ꝓpinq̄ nō eſt niſi in cōpoſito hñte pl'es
foꝛas ſbāles. ꝛ iſto mō carnes ꝛ oſſa ſūt mā ꝓpinq̄
hoīs ponēdo i hoīe pl'es foꝛas ſbāleſ. alio mō pōt
itelligi ꝙ ſit mā ꝓpinq̄ nō maneſ. ꝛ hec dī mā altera
tiōiſ. ꝛ ſic pāiſ ē mā ꝓpinq̄ ſāguis ꝛ vinū aceti ꝛ ta

lẽ mãm ꝓpinquã.ſ.cõpoſitũ ex mã ⁊ foꝛa ſubſtãtiali que mã nõ manet ſꝫ corrũpit: habet vnũquodqꝫ corpꝰ nãle ſiue hẽat plꝛes formas ſubſtãtiales ſiue vnã tm̃.ſi v̾o per mãꝫ ꝓpinquã itelligit̃ cõpoſitũ ex mã p̄ᵃ ⁊ diſpoſitionibꝰ accñtalibꝰ ꝓprijs forme. ſic qđlibet corpꝰ nãle habet ſubiectum ꝓpriũ p̄ter ſubiectũ cõe. ⁊ hoc itelligit ꝯᵗᵒʳ hic ut mihi videt̃.

¶ Alio autẽ mõ forma ⁊ ſpẽs que eſt ſm rõnẽ. Sicut eni ars dĩ qđ eſt ſꝫ artẽ ⁊ artificioſum: ſic ⁊ nã quod ſm nãm dicit̃ ⁊ quod nãle. Neqꝫ ãt illud adhuc dicimꝰ habẽ ſm artẽ nihil ſi potẽtia tm̃ eſt ut lectulus. Nõdum enim habet ſpẽm lectuli: neqꝫ eẽ ſm artẽ: neqꝫ in his que nã ſubſiſtit. potentia enim caro aut os: neqꝫ hẽt adhuc ſuiipſius nãm p̄uſqꝫ accipiat ſpẽꝫ ſm rõnem. qua diffinientes dicimus qđ eſt caro aut os: neqꝫ natura eſt.

¶ Hec eſt 2ᵃ ps p̄nˡⁱˢ huiꝰ capl̃i in qua declarat̃ ꝙ forma eſt nã: ⁊ ꝯtinet tres p̃ticulas ſm nũm triũ rõnũ q̃s adducit ad ꝓbãdũ ꝓpoſitũ ſuũ. 2ᵃ ibi ⌊ Amplꝰ fit ex hoie. ⌋ 3ᵃ ibi ⌊ Amplꝰ aũt nã. ⌋ ¶ Primo igit̃ phs narrat itentionẽ ſuã.d. ꝙ alio mõ forma ⁊ ſpẽs que eſt ſm rõnẽ hoc eſt ſm diffõnes dĩ nã. ¶ Deide cũ dicit. Sicut eni arſ. Ponit p̄mã rõnẽ ꝓbãtem ꝓpoſitũ. circa quã tria facit. qꝛ p̄ ꝓbat ꝙ forma eſt nã. 2° ꝯcludit ꝙ forma ẽ aliter nã q̃ꝫ mã. 3° v̾o ꝓbat ꝙ foꝛa eſt magiſ nã q̃ꝫ mã. ¶ Primo igit phs ꝓbat ꝙ foꝛa eſt nã. ⁊ hec eſt 6ᵃ ꝯ huius libri. que ꝓbat̃ ſic. Illđ eſt nã a quo res dĩ nãliſ in actu. ſed a forma res dĩ nãlis in actu. g̃ foꝛa eſt nã. Maioꝛ huiꝰ rõnis eſt manifeſta. ⁊ minoꝛ ꝓbat̃ in lr̃a. ⁊ hoc ſic. Sicut ars ſe habet ad illđ qđ eſt ſm artẽ: ita nã ſe hẽt ad illđ qđ eſt ſm nãꝫ. Et addit ꝯᵗᵒʳ dicẽs ꝙ ſicut quiditas artificij eſt in arte: ita q̃ditas nãe eſt in nã. ſed nõ dicimꝰ aliquã rẽ eſſe artificialẽ uel ſm artẽ in actu ſi ſolũ ſit in potẽtia ad formã artis. vbi grã. Illđ enim qđ eſt ſolũ in potẽtia ad formã lectuli habẽſ formã lectuli nõ dĩ eſſe lectulus: nec dĩ eſſe ſꝫ artẽ. g̃ ſilr̃ nec in his que ſunt a nã dicimꝰ aliqđ eẽ nãle uel ſꝫ nãꝫ cũ nõ habuerit formã nãlẽ in actu ſed ſolũ in potẽtia. vbi grã. Illđ qđ eſt in potẽtia caro aut os: nõdũ habẽs formã carnis aut oſſis nõ dicitur eẽ caro aut os: nec dĩ aliqđ eſſe ſm nãm anteqꝫ habeat formã per quaꝫ rñdet̃ ad queſtionẽ querentẽ quid eſt.

¶ Quare alio mõ nã utiqꝫ erit hñtiũ in ſe ipſis motꝰ p̄ncipiũ foꝛa ⁊ ſpẽs nõ ſepabilis: ꝟ aut ſꝫ rõnem. Qđ aũt eſt ex his nã q̃dẽ non eſt: ſed a natura ut homo.

¶ Scđo cõcludit ex dictis ꝙ forma alio mõ eſt nã q̃ꝫ mã. ⁊ hec eſt 7ᵃ ꝯ huiꝰ libri que ex p̄cedẽtibꝰ probat̃ ſic. Illa nã a qua res dĩ nãlis in actu: alio mõ eſt nã q̃ꝫ illa a qua res nõ dĩ nãlis in actu ſed ſolũ in potẽtia. ſed a forma res nãlis dĩ in actu. ⁊ a mã nõ dĩ res nãlis in actu ſed ſolũ in potẽtia ut ꝓbatũ eſt. g̃ forma alio mõ eſt nã q̃ꝫ mã. Un̄ ſubdit phs ꝙ forma que eſt nã: nõ ſepabilis a mã ſm eẽ ul̾ in eſſe. ſed ſolũ ſm rõnẽ.i. ſm diffõnẽ. nõ ſic itelligẽdo ꝙ mã ⁊ forma ſint eadẽ res ⁊ ꝙ ſolũ diſtinguũtur ſm diffõnes ut itelligũt q̃dã ⁊ male. ſed debet itelligi ſic. ꝙ tã mã q̃ꝫ forma mãlis nunq̃ꝫ ſepant̃ in eſſe: ita ꝙ mã nunq̃ꝫ eſt ſine forma mãli nec ecõtra. ſunt tñ diuerſe res qꝛ habẽt diuerſas diffõnes: ⁊ etiã qꝛ vnũ põt intelligi alio nõ itellecto. ideo ex hoc ſequit̃ ꝙ ſũt diuerſe res. Deinde narrat phs ꝙ illđ qđ ex his eſt.i. ex mã ⁊ forma nõ eſt nã: ſꝫ eſt a nã uel hñs nãꝫ. ¶ Notãdũ ſꝫ ꝯᵗᵒʳᵉᵐ hic ꝙ mã differt a forma. ſed nunq̃ꝫ denudat̃ a forma immediate: ſed cũ ſepat̃ ab vna forma iduit aliã. Et hoc ꝓbat ꝯᵗᵒʳ dicẽs ſic. qm̃ ſi denudaret̃ ab oibus formis.ſ. mã p̄ᵃ tũc qđ nõ eſt in actu eſſet in actu. Ex quo loco põt accipi ꝙ mã p̄ᵃ nulla v̾tute põt eẽ ſine oi foꝛa. qꝛ illđ claudit ꝯdictionẽ ut dicit ꝯᵗᵒʳ.ſ. ꝙ illđ qđ nõ eſt in actu eſſet in actu. ⁊ certũ eſt ſꝫ phꝫ ⁊ ꝯᵗᵒʳᵉᵐ ꝙ bene ſequit̃ mã p̄ᵃ eſt ſine oi forma ſbſtãtiali ergo qđ nõ eſt in actu eſt in actu: intelligendo cõſequẽs ſic ꝙ illđ qđ nõ eſt in actu formali.ſ. qđ nõ eſt forma nec habẽs formã in ſe: eẽt in actu formali hoc eſt eẽt forma uel formã habẽs. nã phi ponũt ꝙ oẽ per ſe ⁊ ſeorſum exñs uel eſt forma ul̾ formã habẽs. Si igit̃ mã p̄ᵃ exiſteret per ſe ipa eẽt forma uel formã hñs. ſed ipa ſꝫ ſe eſt denudata ab oi forma. ergo ſi mã p̄ᵃ exiſteret per ſe ſequeret̃ ꝙ illđ qđ nec eſt forma nec hñs formã eẽt in actu formali. ⁊ ſic debet itelligi illud cõſequẽs ad qđ deducit ꝯᵗᵒʳ. Uerũtñ aliq theologi dicerẽt ꝙ mã p̄ᵃ v̾tute diuina põt eẽ ſine foꝛa. ⁊ ſic negant ꝯſequentiam ꝯᵗⁱˢ hic.

¶ Et magis nã hoc eſt q̃ꝫ materia. Unũquodqꝫ enim tunc dicitur cũ endelechia ſit: ⁊ magis q̃ꝫ cũ potentia.

¶ Tertio ꝓbat phs ꝙ forma eſt magis nã q̃ꝫ mã. ⁊ hec eſt 8ᵃ ꝯ huiꝰ libri que ꝓbat̃ ſic. Illud eſt magis nã a quo res dĩ eẽ nãlis in actu q̃ꝫ illđ a quo reſ dĩ nãlis ſolũ in potẽtia. ſed a foꝛa dĩ res nãlis in actu ⁊ a mã res nãlis dicit̃ ſolũ in potentia. ergo.

¶ Amplꝰ fit ex hoie hõ: ꝟ non lectulus ex lectulo. Un̄ dicũt nõ figurã eẽ nãm ꝟ lignũ. qm̃ fiet utiqꝫ ſi germinet nõ lectulus ꝟ lignũ. Sic ergo hec eſt ars ⁊ forma eſt natura. Fit enim ex homine homo.

¶ Hec eſt 2ᵃ p̃ticula 2ᵉ p̃tis p̄nˡⁱˢ huiꝰ capl̃i in qua ponit̃ 2ᵃ rõ ꝓbãs ꝙ forma eſt nã que rõ eſt illa. Illud qđ g̃nat ſibi ſimile eſt nã. ſed forma rei nãlis g̃nat ſibi ſil̾e. g̃ forma rei nãlis eſt nã. Et intelligo ꝙ illud rõne cuiꝰ aliqđ g̃nat ſibi ſil̾e eſt nã. qm̃ foꝛa nõ g̃nat ꝓprie ſed eſt illđ rõne cuiꝰ cõpoſitũ g̃nat ſibi ſimile. huiꝰ rõnis p̄ phs ponit minorẽ.d. ꝙ hõ fit ex hoie.i. forma hois g̃nati fit ex forma hois generãtis: ⁊ ſic forma rei nãlis g̃nat ſibi ſil̾e. ſed forma rei artificialis nõ g̃nat ſibi ſil̾e: qꝛ lectulus non fit ex lectulo. Deide ponit ꝓbationẽ maioriſ que accipit̃ ex dict̃ antiphõtis ⁊ alioꝝ.d. ¶ Un̄ dicũt ⁊c̃. Que ꝓbatio eſt hec. figura artificialis ut figura lecti uel ſcãni nõ eſt nã ſm antiquos. ſꝫ lignũ qđ eſt mã lecti eſt nã lecti. qꝛ ſi lectꝰ ꝓijciat̃ in terrã ⁊ germinet fiet lignũ ⁊ nõ lectulus. ſi igit̃ ſic eſt i arte ꝙ illđ qđ manet idẽ ſꝫ ſpẽm ⁊ g̃nat ſibi ſil̾e ſit nã rei artificialis: ſequit̃ ꝙ eodẽ mõ erit in nã.ſ. ꝙ illud qđ manet idẽ ſm ſpẽm g̃nans ſibi ſil̾e erit nã. hõ aũt eſt forma: qm̃ hõ fit ex homie. g̃ forma eſt nã. ¶ Notãdũ hic ꝙ ſic̃ ſe habet mã in rebꝰ artificialibus: ita ſe habet forma in rebꝰ nãlibus. qm̃ ſic̃ mã

rei artificialiſ eſt pars p̄nˡⁱˢ eiꝰ: ⁊ tota ſubſtãtia rei artificial̾ cũ foꝛa eiꝰ ſit accñs: ita foꝛa rei nãlis eſt p̄nˡⁱˢ ps eiꝰ: ⁊ iõ nomẽ rei nãlis p̄ ſignificat formã ⁊ ſcđario mãm. ⁊ nomẽ rei artificial̾ p̄ ſignificat mãm ⁊ ſcđario formã ut vult ꝯᵗᵒʳ 2° de aia. ¶ Notãdũ ẽt ꝙ ꝯᵗᵒʳ põit ꝟ cãm q̃re foꝛa g̃nal̾ g̃nat ſibi ſil̾e ⁊ foꝛa artificial̾ nõ. ⁊ ẽ qꝛ foꝛe artificiales ſunt accñtia: ⁊ foꝛe nãles ſũt ſubſtãtie. ¶ Itẽ dic̃ ꝯᵗᵒʳ ꝙ ſꝫ foꝛe artificiales ſint accñtia in corpibꝰ nãlibꝰ tñ ꝯſtituunt res artificiales ſm ꝙ ſunt artificiales ſic̃ forme nãles conſtituunt res nãles.

¶ Amplꝰ ãt nã dcã ſic̃ g̃natio via ẽ i nãꝫ. Nõ eni queadmodũ medicatio dĩ nõ in medicinã via ſed i ſanitatẽ. Necẽ q̃dem eni ẽ a medicia nõ i medicinã eẽ medicationẽ. Nõ ſic ãt nã ſe hẽt ad nãꝫ: ꝟ quod naſcit̃ ex q̃dã i q̃ddã uenit ſm ꝙ naſcit̃. Quid igitur innaſcitur non ex quo ſꝫ in quod. Forma itaqꝫ nã eſt.

¶ Hec ẽ 3ᵃ p̃ticla ſcđe p̃tis p̄nˡⁱˢ huiꝰ capl̃i in q̃ phs duo fac̃. qꝛ p̄ põit rõnẽ ꝓbãtẽ ꝙ foꝛa ẽ nã. 2° põit dĩa int̃ trãſmutationẽ nlãiũ ⁊ artificialiũ. ¶ Primo igit̃ ꝓbat̃ ꝙ foꝛa ẽ nã ⁊ ꝟ ſic. G̃natio dĩ eſſe nã qꝛ ẽ via in nãm. ſed nõ ẽ via niſi i formã. g̃ foꝛa eſt nã. Un̄ ex q̃ via ad formã ẽ nã eo qꝛ ẽ ad nãꝫ ⁊ nõ ẽ niſi ad formã ſeqtur ꝙ foꝛa ẽ nã. Deide cũ dicit. ⌊ Nõ eni queadmoᵐ. ⌋ Hic phs põit dĩa int̃ trãſmutationẽ artificialiũ ⁊ nãliũ q̃ dĩa ẽ illa: qm̃ trãſmutatio i nãlibꝰ dnoiat̃ ab eo ad qđ ẽ trãſmutatio.i. a t̾mio ad quẽ ẽ. ut trãſmutatio ad calorẽ dnoiatur a calore: ⁊ dĩ calefactio. ſꝫ i q̃buſdã artificialibꝰ trãſmutatio denoiat̃ ab agẽte a q̃ ẽ trãſmutatio. ut medicatio hẽt nomẽ a medicia cũ tñ nõ ſit i medicinã ſed a medicia. Un̄ i nãlibꝰ nomẽ motꝰ frequẽter d̾riuat̃ a noie t̾mi ad quẽ ẽ. ſꝫ i artificialibꝰ nomẽ motꝰ frequent̃ deriuat̃ a noie agent̃ ul̾ p̄ncipij agẽdi. ¶ Un̄ ꝯᵗᵒʳ dic̃ ⁊ cã i ꝟ ẽ. qꝛ trãſmutatio i cis.i. i artificialibꝰ ẽ de g̃ne eiꝰ ex q̃ ẽ trãſmutatio magis q̃ꝫ de g̃ne eiꝰ ad qđ ẽ trãſmutatio. aut ipaꝫ eſſe de g̃ne eiꝰ ex q̃ fit trãſmutatio ẽ famoſiꝰ q̃ꝫ ipaꝫ eẽ de g̃ne eiꝰ ad qđ ẽ trãſmutatio. Intelligẽdũ ꝙ tã i nãlibꝰ q̃ꝫ i artificialibꝰ p̄t trãſmutatio hẽre nomen ex termino ad quẽ ẽ. vbi gratia. in nãlibꝰ calefactio hꝫ nomẽ a calore ad quẽ ẽ: ⁊ i artificialibꝰ ut tranſmutatio fcã a medico hẽt nomẽ a ſanitate ad quaꝫ ẽ. ⁊ dĩ ſanatio: ⁊ trãſmutatio edificatoris dĩ domificatio. Un̄ eadẽ trãſmutatio i artificialibꝰ hẽt nomẽ ab agẽte ⁊ a termio ad quẽ ẽ: qm̃ eadẽ trãſmutatio q̃ ẽ i compatiõe ad artẽ medicie dĩ medicatio: i compatiõe ad ſanitatẽ dĩ ſanatio. Uerũtamẽ trãſmutatio tã i nãlibꝰ q̃ꝫ in artificialibꝰ ẽ de g̃ne t̾mi ad quẽ ẽ ſm v̾itatẽ: ſꝫ i artificialibꝰ ſit famoſũ ꝙ trãſmutatio ſit de g̃ne eiꝰ a q̃ ẽ trãſmutatio ⁊ ꝓp ꝟ hẽt nomẽ ab eo a q̃ ẽ. vñ iſta ẽ dĩa int̃ trãſmutationẽ reꝝ nãliũ ⁊ artificialiũ. qꝛ trãſmutatio artificialiũ hẽt noiationẽ ab agẽte a q̃ ẽ. ⁊ huiꝰ rõ ẽ qꝛ famoſũ ẽ ꝙ ſit de g̃ne illiꝰ a q̃ ẽ: cũ ꝟ tñ ſtat ꝙ hẽat nomẽ ab eo ad qđ ẽ. ſꝫ i nãlibꝰ trãſmutatio nõ hẽt nomẽ a q̃ ẽ. ſed ſolũ ab eo ad qđ ẽ: niſi ita ſit ꝙ illđ agẽs a q̃ ẽ ſit eiuſdẽ nature cũ termio ad queꝫ eſt. Un̄ ꝯᵗᵒʳ dic̃ ꝟ ꝙ i nãlibꝰ trãſmutatio ẽ de g̃ne eiꝰ ad qđ ẽ trãſmutatio. ſed in artificialibꝰ trãſmutatio ẽ de g̃ne eiꝰ ex q̃ ẽ trãſmutatio magis q̃ꝫ de genere eiꝰ ad qđ ẽ trãſmutatio: ſed dĩnt ſm magis ⁊ minꝰ. ⁊ ex hac dĩa int̃ trãſmutationẽ nãliũ ⁊ trãſmutationẽ artificialiũ põt ꝓbari ꝙ foꝛa ẽ nã. ⁊ ꝟ ſic. In nãlibꝰ nomẽ trãſmutatiõis denoiat̃ a noie foꝛe ad quã ẽ trãſmutatio. ſꝫ naſci qđ ẽ nomẽ trãſmutatiõis nãlis deriuat̃ ab ꝟ noie nã qđ eſt nomẽ nature. g̃ foꝛa ẽ nã. Un̄ põt ſic argui. naſci deriuatur a nomine nature ⁊ non denominat̃ niſi a nomine foꝛe ad quã eſt. ergo forma eſt natura.

¶ Sed forma ⁊ nã dupliciter dĩ. Etenim p̄uatio ſpecies quodammodo eſt.

¶ Hec ẽ 3ᵃ ps p̄nˡⁱˢ huiꝰ capl̃i ⁊ ẽ narratiua. i q̃ phs narrat ſꝫ q̃t modos nã dĩ de foꝛa. ⁊ p̄ facit ꝟ. 2° v̾o tãgit q̃ddã dubiũ poſteriꝰ ꝑſcrutandũ. Dic̃ igitur phs p̄ ꝙ foꝛa ⁊ nã dĩ dupl̾r. ꝟ ẽ tã foꝛa q̃ꝫ nã dĩ de duobꝰ. qm̃ p̄uatio ẽ q̃dãmõ ſpẽs.i. foꝛa. ⁊ ſic foꝛa dĩ de duobꝰ.ſ. de hitu ⁊ p̄uatiõe. vñ illã lr̃aꝫ.vꝫ. p̄uatio q̃dãmõ ẽ ſpẽs. expõit ꝯᵗᵒʳ dupl̾r. vno mõ ꝙ ꝑ p̄uationẽ itelligit phs formã diminutã ⁊ iperfectã. dic̃ eni ꝯᵗᵒʳ. ꝙ nã dĩ de foꝛa duobꝰ modis. q̃a nã dĩ de formis q̃bꝰ nõ ꝯiũgit̃ p̄uatio ſic̃ de albedie. albedo eni ẽ foꝛa cũ q̃ nõ ꝯiũgit̃ p̄uatio oino. alio mõ dĩ nã de formis diminut̃ cũ q̃bꝰ ꝯiũgit̃ p̄uatio. cuiuſmodi ẽ nigredo. nigredo eni eſt foꝛa cũ q̃ ꝯiũgit̃ p̄uatio albedis. ¶ Et ſi dĩ ꝙ ſic̃ nigredini ꝯiũgit̃ p̄uatio albedis. ita albedi ꝯiũgit̃ p̄uatio nigredis. Dico ꝙ nõ ẽ ſil̾e: qꝛ nigredi ſic ꝯiũgit̃ p̄uatio albedis ꝙ i nigredie nec ẽ albedo virtual̾r nec formal̾r: ſꝫ ſic nõ ꝯiũgit̃ albedi p̄uatio nigredinis. qꝛ i albedie v̾tual̾r ẽ nigredo eo mõ q̃ minꝰ ꝑfectũ ẽ in magis ꝑfecto v̾tual̾r. ¶ Ul̾ dicat̃ ꝯcedẽdo ꝙ nõ plus ꝯiũgit̃ p̄uatio cũ vno ꝯrioꝝ q̃ꝫ cũ reliquo qm̃ ſic̃ cũ nigredie ꝯiũgit̃ p̄uatio albedis: ita cũ albedie ꝯiũgit̃ p̄uatio nigredis. Qđ igit̃ ꝯᵗᵒʳ dic̃ p̄uationẽ ꝯiũgi cũ ꝯrio ipfectiori ⁊ cũ ꝯrio ꝑfectiori nõ: illđ eſt ſic itelligẽdũ.ſ. ꝙ cũ ꝯrio imꝑfectiori ꝯiũgit̃ p̄uatio maioris ꝑfectiõis q̃ꝫ ſit illđ ꝯriũ: ſꝫ nõ ẽ ſic de ꝯrio ꝑfectiori. qm̃ cũ ꝯrio ꝑfectiori ꝯiũgit̃ priuatio mioris perfectiõis q̃ꝫ ſit illđ ꝯrium. ¶ Itẽ itelligẽdũ ẽ ꝙ ex ꝟ loco appꝫet ꝙ nã non dĩ ſolũ de foꝛa ſubali. ſed ẽt dicit̃ de formis accñtalibꝰ ut de albedie ⁊ nigredie. ſꝫ p̄ ⁊ p̄ncipal̾r dicatur de formis ſubalibꝰ. Al̾r tñ expõit ꝯᵗᵒʳ illã litteraꝫ dicẽs ꝙ forte phs itẽdit ꝙ nã dĩ de foꝛa duobus modis. qꝛ dĩ de habitu ⁊ p̄uatiõe exñte i p̄ᵃ mat̾ia iſta eni nõ ẽ p̄uatio ſimpl̾r imo ẽ ſic̃ foꝛa materie. Sic igit̃ appꝫet duplex expoſitio deẽ littere. p̄ᵃ ẽ ꝙ nã dĩ de foꝛa dupl̾r. qꝛ dĩ de foꝛa ꝑfecta ⁊ de foꝛa imꝑfecta. ſcđa expõ ẽ ꝙ nã dĩ de foꝛa dupl̾r qꝛ dĩ de habitu ⁊ p̄uatiõe exñte i mã p̄ᵃ: cuiuſmodi ẽ p̄uatio foꝛe ſubalis. ¶ Sed dubiũ eſt qual̾r pura p̄uatio foꝛe poſſit dici foꝛa ⁊ nã cũ pura priuatio ſit nõ ens. ¶ Dicẽdũ ꝙ p̄uatio foꝛe ſbal̾ p̄t dici foꝛa ⁊ nã ul̾ qꝛ ſꝑ ꝯiũgit̃ cũ foꝛa. qꝛ cũ p̄uatiõe vniꝰ foꝛe ſꝑ ꝯiũgit̃ alia foꝛa: ul̾ qꝛ in ſuo itellectu icludit formã. nã i nõ facẽ itelligit̃ facẽ ut pꝫ 2° elẽcoꝝ. uel qꝛ ẽ q̃dãmõ foꝛa mãe qm̃ p̄uatio dnoiat mãꝫ ad modũ foꝛe. qm̃ ſic̃ mã dĩ foꝛata: ita dĩ p̄uata. ¶ Ul̾ p̄t dici qm̃ ꝯᵗᵒʳ dic̃ ꝙ nã dĩ de p̄uatiõe exñte in p̄ᵃ mã ꝙ ꝯᵗᵒʳ ꝑ p̄uationẽ exñtẽ i p̄ᵃ mã itelligit formã ſbſtãtiale iperfectiorẽ. ⁊ ſic foꝛa terre p̄t dici p̄uatio reſpectu forme ignis. talis eni p̄uatio nõ ẽ p̄uatio ſimpl̾r: imo eſt ut forma materie ut dicit ꝯᵗᵒʳ.

¶ Si aũt eſt priuatio. ⁊ ꝯrium aliquid cir-

ca ſimplicem generationem ſi aut non eſt. poſterius conſiderandum eſt.

¶ Hic phūs tāgit q̄ddā dubiū poſteri⁹ pſcrutādum dicēs. ꝙ utrū circa gn̄ationē ſubē cū pu̇atiōe vni⁹ foȓe ꝯiūgat̄ foȓa alia uł nō: ē poſteri⁹ pſcrutandū ſ. libro de gn̄atiōe. ⁊ dic̄ ꝯ^{tor} ꝙ h̄ ē manifeſtū in ꝯ̄rijs que ſunt i q̄litate. ſ. ꝙ cū pu̇atiōe vni⁹ q̄litatis ꝯiūgit̄ q̄litas ꝯ̄ria. ſʒ h̄ nō ē manifeſtū i gn̄atiōe ſb̄ſtātie. ſ. utrū cū pu̇atiōe vni⁹ foȓe ſubał ꝯiūgat̄ ꝯ̄riū aut nō. ſʒ h̄ ōcłabit̄ poſteri⁹. ſ. i libro de gn̄atione. ⁊ dic̄ ꝯ^{tor} ꝙ illic ōcłabit̄ ꝙ pu̇atio q̄ ē i p^a mā nō diuidit̄ a p̄mis ꝯ̄rijs q̄ ſūt q̄tuoȓ q̄litates p̄me ⁊ ꝙ iſta contraria ſunt prima contraria omniū q̄ generantur ⁊ coȓrumpuntur.

¶ Tractatus ſecūdus ōcłans quałr. ⁊ de qb⁹ ꝯſiderat nālis. Capłm p^m de dr̄ia inter conſiderationē phiſici ⁊ mathematici.

QUoniā āt determiatū eſt q̄t modis nā dr̄. poſt h̄ ſpeculandū ē q̄ differt mathematic⁹ a phiſico. Eteni plana ⁊ firma hn̄t phiſica corpa ⁊ lōgitudies ⁊ puncta: de qb⁹ itēdit mathematicus. Ampli⁹ aſtrologia aut altera ē aut ps phiſice. Si eni phiſici ē qd ſit ſol aut lūa ſcire accn̄tiū āt q̄ ſunt p ſe nullū icōueniēs ē.

¶ Iſte ē ſecūdus tractat⁹ hui⁹ libri. i q̄ ōcłat̄ qualiť ⁊ de qb⁹ ꝯſiderat phs nālis: ⁊ ꝯtinet duo capła. qȓ i p° ōcłat̄ dr̄ia iter ꝯſiderationē nālis ⁊ mathematici. In 2° ibi ⌊ Qm̄ eni de nā. ⌋ Declarat̄ ꝙ nālis hēt ꝯſiderare de mā ⁊ de foȓa. ¶ Caplʒ p^m ꝯtinet tres ptes pn̄^{les}. qm̄ i p^a ōcłat̄ i q̄ nālis ⁊ mathematic⁹ ꝯueniunt. In 2^a ibi ⌊ De his q̄dē igit̄. ⌋ Ponit̄ dr̄ia inter ꝯſiderationē nālis ⁊ mathematici. In 3^a ibi ⌊ Latēt āt. ⌋ Decłat̄ erroȓ platonicoȝ ſepantiū foȓas nāles a materijs. ¶ In p^a igit̄ pte pn̄^{li} hui⁹ capłi phs fac̄ tria. qȓ p° ꝯtinuādo ſe ad p̄cedētia narrat itētionē ſuā. 2° narrat i q̄ ꝯueniūt nālis ⁊ mathematicus ⁊ geometer. 3° āt narrat i q̄ ꝯueniūt nālis mathematic⁹ ⁊ aſtrolog⁹. Primū pʒ in textū textū. ¶ Q̄ꝯtū vo ad ſcd̄ʒ phūs vult ꝙ geometer ⁊ nālis ꝯueniūt in ꝯſideratiōe corpoȝ ſupficieȝ ⁊ lineaȝ ⁊ pūctoȝ. Maīfeſtū eni ē ꝙ mathematic⁹ ⁊ geometer de iſtis ꝯſiderāt. ⁊ ꝙ nālis de iſtis ꝯſiderat appet: qm̄ nālis hēt ꝯſiderare de his q̄ accidūt corpi phiſico. nūc vo illa p̄dcā accidūt corpi phiſico. ģ. ¶ Scd̄o vo phūs narrat in q̄ ꝯueniunt nālis mathematic⁹ ⁊ aſtrologus. ⁊ vult ꝙ nālis ⁊ aſtrolog⁹ ꝯueniūt in ꝯſiderādo p ſe accn̄tia ſolis ⁊ lūe ⁊ alioȝ corpoȝ celeſtiū. Aſtrolog⁹ eni ꝯſiderat de iſtis. i. de iſtis accn̄tib⁹ ſolis ⁊ lune. ⁊ ꝙ naturał hēat ꝯſiderare de iſtis pbat̄ dupłr. p° qȓ ad nālem ptinet ꝯſiderare de ſole ⁊ luna qd ſūt ģ hēt ꝯſiderare de p ſe accn̄tib⁹ ſoł ⁊ lune. qȓ q hēt ꝯſiderare de aliq̄ ſub° hēt ꝯſiderare de p ſe accn̄tib⁹ illi⁹ ſbiecti. ¶ Scd̄o pbat̄ idē p q̄ddā ſignū tale. qm̄ antiqui nāles ꝯſiderabāt de p ſe accn̄tib⁹ ſolis ⁊ lune ⁊ de terra utrū ſit ſpica uł nō: ⁊ ēt de toto mūdo utrum ſit ſpic⁹ uł nō. ⁊ h̄ ē ſignū ꝙ nālis hēt ꝯſiderare de iſtis. Sʒ ex q̄ tā aſtrolog⁹ q̄ʒ nālis ꝯſiderat de iſtis dubiū ē an aſtrologia ſit altera a ſcia nāli. aut pars ei⁹. Et hec dubitatio ſoluit̄ p diuerſitatē modorū ꝯſiderādi iſtaȝ ſciaȝ ut patebit. Un̄ h̄ p̄nt pōi due ꝯ̄nes. p^a ꝙ nālis ⁊ mathematic⁹ dr̄nt in ꝯſideratione q̄ ē nona ꝯ̄ hui⁹ libri q̄ pbat̄ ſic. oēs artifices diuerſi ſm ſpēm ꝯſiderātes idē differūt i ꝯſideratione. ſʒ nālis ⁊ mathematic⁹ geometer ⁊ aſtrologus ſūt artifices diuerſi ſm ſpēm ⁊ ꝯſiderāt idē. ģ i ꝯſideratiōe differūt. maioȓ videt̄ manifeſta qȓ artifices nō ſūt diuerſi niſi uł ex diuerſitate reȝ ꝯſiderataȝ uł ex diuerſitate ꝯſideratiōis. minoȓ pbat̄ qȓ nālis ⁊ geomet̄ ſunt artifices diuerſi ſm ſpēm: ut manifeſtū ē. ⁊ ꝯſiderāt idē qȓ corp⁹ ſupficies lineas ⁊ pūcta. Et ſilr̄ nālis ⁊ aſtrolog⁹ ſūt artifices diuerſi ut manifeſtū ē. tn̄ ꝯſiderāt idē. qȓ p ſe accn̄tia ſolis ⁊ lune. ģ ⁊ c̄. ¶ Et ꝙ nālis hēat ꝯſiderare accn̄tia ſolis ⁊ lune. q̄ ē decima ꝯ̄ hui⁹ libri: pbat̄ dupłr. ⁊ p° ſic. q̄cūq; hēt ꝯſiderare ſbm: ut ſbm ē uł qd ſit: hēt ꝯſiderare p ſe accn̄tia ipi⁹. ſed nālis hēt ꝯſiderare ſolē ⁊ lunā qd ſit: ģ. ¶ Un̄ nota ꝙ nō opʒ q° q hēt ꝯſiderare ſbm hēt p ſe ꝯſiderare oīa accn̄tia ſubiecti. ſed ſolum aliq̄ ⁊ hoc ſonat textus.

¶ Et alr̄ qm̄ videtur de nā dicētes. Et de figura ſolis ⁊ lune ⁊ utrū ſperica ſit terra ⁊ mundus aut non.

¶ Secūdo pbat̄ eadē ꝯcluſio per quoddā ſignū tale qm̄ antiqui nāles ꝯſiderabāt de per ſe accn̄tib⁹ corpoȝ celeſtiū de qbus ꝯſiderat aſtrolog⁹ ut de figura ſolis ⁊ lune. ⁊ etiā utrū terra ſit ſperica uł nō ⁊ utrū mūdus ſit ſperic⁹ uel nō. ⁊ hoc eſt ſignū ꝙ nālis habet ꝯſiderare de per ſe accidētib⁹ ſolis ⁊ lune. ¶ Notandū ſʒ ꝯ^{rem} ꝯ^{to} decimoſexto. ꝙ iſta pſcrutatio. ſ. de differētia int̄ ꝯſiderationē naturalis ⁊ mathematici lʒ ptineat ad logicā: tamē mos eſt ut illud q° eſt cōmune oīb⁹ artib⁹ dicat̄ in logica. ⁊ illō q° eſt ppriū vnicuiq; arti dicat̄ in illa arte. Un̄ mihi videt̄ ꝙ ꝯ^{tor} per hec uerba intēdit dicere ꝙ iſta pſcrutatio de differētia int̄ ꝯſiderationē nālis ⁊ mathematici lʒ ptineat ad logicā ⁊ non ad ſciētiā nālē: tn̄ ſm ꝯſuetudinē auctoȝ in logica nō ponūtur niſi ea que ſunt cōmunia oīb⁹ ſcientijs ⁊ illa que ſunt ppria in ſciētijs ſpālib⁹ q̄uis ptineāt ad logicā tamē ſm ꝯſuetudinē ponūtur in illis ſciētijs ſpālibus. vn̄ multe pſcrutatiōes logice ponūtur in ſcientia nāli ⁊ in mathematica: ⁊ multe pſcrutationes phiſice ponūtur in logica. qm̄ iſte ſciētie ſunt quodāmō mixtī tradite ſed denoīant̄ a pluri. ¶ Poſſet tamē pbabilr̄ dici ꝙ iſta pſcrutatio de differētia iter ꝯſiderationē nālis ⁊ mathematici nec ptinet ad logicā vniuerſalē nec ad phiſicā nec ad mathematicā: ſed ptinet ad logicā applicatā iſtis ſciētijs. ſ. nāli ⁊ mathematice. ⁊ hec ſciētia eſt quaſi media int̄ logicā uł'em docentē ⁊ iſtas ſciētias. ⁊ hec eſt itētio Lincomēſis hic ut mihi videt̄. ¶ Notādū ſm ꝯ^{rem} hic ꝯ^{to} decimoſeptimo. ꝙ pbabile eſt ꝙ qui pſcrutatur de nā alicuius debet pſcrutari de accidentibus eius. ⁊ cum hoc ꝙ hoc eſt probabile eſt etiam uerum.

¶ De his quidem igitur negociant̄ ⁊ mathematicus: ſed non inquantum phiſici corporis termin⁹ eſt vnumquodq;. Nec accidentia ſpeculatur inquantum talibus exiſtētibus accidunt: vn̄ ⁊ abſtrahit.

¶ Hec eſt ſecūda ps p̄ncipalis hui⁹ capłi in qua ponit̄ differētia inter ꝯſiderationē nālis ⁊ mathematici. ⁊ p̄mo ponit̄ hec differētia. Secūdo vo remouet̄ vnū dubiū ibi ⌊ Abſtracta. ⌋ ¶ Primo igit̄ dicit phūs ꝙ de his. i. de lineis ⁊ de ſupficieb⁹ ⁊ de accidētibus ſolis ⁊ lune negociant̄ mathematicuſ ⁊ ſupple etiā nālis. Et per mathematicū intendit geometrū ⁊ aſtrologū. ſed mathematic⁹ nō ꝯſiderat de his iquātū ſunt termini corpis nālis nec iquātū accidūt corpori nāli. vn̄ ꝯ^{tor} dicit hic ꝙ geometer ꝯſiderat de corpe ſm ꝙ eſt hn̄s tres dimenſiones tm̄. ⁊ nālis ꝯſiderat de eo ſm ꝙ iſte dimēſiones ſunt ultima exn̄tia in corpe trāſmutabili. ⁊ ſilr̄ geometer ꝯſiderat de ſupficie ſm ꝙ eſt ſupficies tm̄. nālis vo ꝯſiderat ſm ꝙ eſt finis corpis nālis: ⁊ ſimilr̄ ēt ꝯſiderat de lineis ⁊ pūctiſ. ¶ Itē dic̄ ꝯ^{tor} ꝙ aſtrolog⁹ nō ꝯſiderat de iſtis accn̄tibus ſʒ ꝙ accn̄s nature huius corpis. vʒ. celeſtis ſic̄ nāliſ ꝯſiderat de eis. ſ. qm̄ nālis ꝯſiderat de figura ſolis ⁊ lune ſm ꝙ nā coȝ exigit illā figurā. ſʒ mathematic⁹ ſiue aſtrolog⁹ ꝯſiderat illa accn̄tia corpoȝ celeſtiū ſʒ ꝙ mēs abſtrahit eas a motu ⁊ trāſmutatione. qȓ ꝯſiderat de figuris coȝ ſm ꝙ ſunt figure tm̄ ⁊ nō ſm ꝙ ſūt celeſtia mobilia. ¶ Uult igit̄ phūs dicere ꝙ nālis ⁊ mathematic⁹ differūt in ꝯſiderādo in h̄ qȓ nālis ꝯſiderat lineas ⁊ ſupficies figuraſ ⁊ h⁹ⁱ ſm ꝙ accidūt corpib⁹ nālib⁹ h̄ eſt ſm ꝙ paſſiōes nāles inſunt eis ⁊ ꝯcludunt̄ de eis. qm̄ ſuperficies ⁊ linee conſiderant̄ a nāli ſm ꝙ eis ſunt h⁹ⁱ p̄dicata. ſ. ſʒ ꝙ ſunt termini corpis mobilis uł corporis cōpoſiti ex mā ⁊ forma. ſed mathematic⁹ ꝯſiderat illa ſm ꝙ ſunt abſtracta per itellectū a corpibus nālibus ⁊ a motu ⁊ a mā. vn̄ mathematic⁹ abſtrahit iſta per intellectū a corpibus nālib⁹ ꝯſiderando illa ſm ꝙ eis inſunt p̄dicata nō ptinētia ad motū uł mām. geometer eni ꝯſiderat corp⁹ ſm ꝙ hēt tres dimēſiōes tm̄. h̄ eſt ꝯſiderat illā ppōnem vʒ. oē corpus eſt longū latū ⁊ pfundū: ⁊ nō ꝯſiderat illā. omne corpus eſt mobile. nec illā. oē corp⁹ eſt compoſitum ex materia ⁊ forma.

¶ Abſtracta enim in itellectu a motu ſunt ⁊ nihil differt. neq; fit mendacium abſtrahentium.

¶ Remouet vnū dubiū qȓ poſſet aliq̄s dicē ꝙ ſi mathematicus abſtrahit h⁹ⁱ accn̄tia a corpibus nālibus ⁊ nō ſunt in eſſe abſtracta ex̄ aiam a corporibus nālib⁹. tūc videt̄ ꝙ mathematicus itelligēdo illa ſine corpib⁹ naturalib⁹ itelligat fłm. ⁊ ſic non hēbit uerā ſciam de eis. Iō ad remouendū illud dubiū dicit phs ꝙ illa accn̄tia abſtracta ſunt a motu. ⁊ h̄ qȓ ſm ſe ⁊ ſm naturas ſuas ſunt abſtrahibilia per itellectū a motu ⁊ a materia. ⁊ iō mathematic⁹ nō abſtrahit ea niſi ſm ꝙ ſunt abſtrabibilia: ⁊ nihil differt ſupple ꝯſideratio mathematici ⁊ ꝯſideratio naturalis q̄ ad v̇itatē. nec tn̄ induc̄ ad idē ſemp: imo ad diſpoſitiōes diuerſaſ: nec mathematicus abſtrahens iſta per itellectū mētit̄: naȝ ſicut mathematicus abſtrahit ea. ſ. per intellectū nō in eſſe ita ſunt abſtracta ⁊ iō abſtractū nō eſt mēdacium. ¶ Intelligēdū ꝙ abſtractio ſm itellectum eſt duplex. q̄dā per p^{am} opationē intellect⁹. ⁊ q̄dā p ſcd̄am opationē intellect⁹. Abſtrahere lineā uł ſupficiē a corpore ſenſibili per p̄mā opationē itellectus eſt intelligere lineā uel ſupficiē nō itelligēdo corp⁹ ſenſibile. ⁊ ſic abſtrahere nō eſt mētiri. ſʒ abſtrahere lineā uel ſupficiē a corpe ſenſibili per ſcd̄ā opationē intellect⁹ eſt intelligere lineā uł ſupficiē eē ſine corpe ſenſibili: ⁊ ſic abſtrahē eſt mētiri ſʒ h⁹ⁱ abſtractio nō eſt mathematica. ¶ Nōndū ſʒ ꝯ^{rem} h̄ ꝙ aliq̄ ſunt de quib⁹ po^{le} eſt ꝯſiderare ſʒ ꝙ ſunt in materijs. ⁊ ſm ꝙ abſtrahunt̄ a materijſ ⁊ ſunt illa in qb⁹ ꝯueniūt mathematicus ⁊ nālis. ⁊ ſunt alia de qb⁹ ipo^{le} eſt ꝯſiderare niſi cū mā ⁊ iſta pprie ſunt nālis. ¶ Notādū etiā ſm ꝯ^{rem}. ꝙ h̄ eſt cōe geometre ⁊ aſtrologo: ꝯſiderare aliq̄ nō ſm ꝙ ſūt in mā. ſʒ ꝯſideratio geometre eſt magiſ abſtracta ⁊ magis remota a mā. qm̄ geometer ꝯſiderat de figura ſimplici: ⁊ aſtrolog⁹ de figura terminata ſ. corpis celeſtis. ¶ Nōndum ſm Linco. ꝙ phiſicus ⁊ purus mathematic⁹ cuiuſmodi eſt geometer in h̄ differūt q̄ illud q° eſt p̄dicatū in ꝯ̄ne demonſtratiōis phiſice eſt ſbm in ꝯ̄ne demōſtratiōis pure mathematice. qm̄ tria ſunt. ſ. corpus phiſicū ⁊ magnitudines q̄ accn̄t corpibus phiſicis: ⁊ accn̄tia magnitudinū. ſ. corpoȝ ſupficiei ⁊ linee ⁊ c̄. mathematici puri abſtrahūt magnitudines a motu ⁊ a mā: ⁊ magnitudies a motu ⁊ a mā ſic abſtractas ſubijciūt ⁊ de his demōſtrāt accn̄tia que accidūt magnitudinib⁹ inq̄ʒtū ſunt magnitudines. ſʒ phiſic⁹ demōſtrat magnitudines figuratas de corpibus phiſicis. ſm ꝙ accn̄t corpib⁹ phiſicis inq̄ʒtū phiſica ſunt. ⁊ ſic illud q° eſt p̄dicatū in ꝯ̄ne demōſtratiōis phiſice. ſ. magnitudo: eſt ſbm in ꝯ̄ne demōſtratiōis pure mathematice. Alia tn̄ eſt ꝯſideratio phiſici ⁊ mathematici de magnitudine ut dictū eſt: ſed nālis ⁊ aſtrologus ꝯueniūt in ſbo ⁊ p̄dicato ꝯ̄nis demōſtratiue: qm̄ aſtrologus demonſtrat de corpib⁹ phiſicis ⁊ demōſtrat magnitudines figuratas: ſʒ nō inq̄ʒtū accn̄t corpib⁹ phiſicis inq̄ʒtū ſunt phiſica: qȓ nō oñdit ſpericū accidē lune ex ea pte qua luna eſt corp⁹ nāle: ſed ſuffic̄ ei oñdere lunā eſſe ſpicā: aut per effectū: aut per caſum ſpitatis. cā aūt ſpitatis celi nām ſimplr̄ trāſcendit ſʒ phiſic⁹ demōſtrat idē p̄dicatū de eodē ſubiecto p nāʒ: ſʒ aſtrolog⁹ nō curat an h̄ accidat a nā uł nō

¶ Latent autem hoc fatentes ⁊ ideas dicētes. Phiſica eni abſtrahunt cum. ſ. minus ſunt abſtracta mathematicis.

¶ Hec eſt 3^a ps pn̄^{lis} hui⁹ capłi in qua decłat̄ erroȓ Platonicoȝ ſepantiū formas nāles a materijs: ⁊ ꝯtinet duas ptic̄las. qȓ in p^a decłat̄ ꝙ foȓe nāles nō ſunt ſepate in eē a materijs. In ſcd̄a vo ibi ⌊ Fiant aūt itaq;. ⌋ Decłat phs ꝙ foȓe nāles ſūt min⁹ ſepabiles a mā q̄ʒ foȓe mathematice. ¶ In p^a igit̄ ptīcula hui⁹ ptis phs p° narrat ꝙ mathematicalia ſ. ſupficies linee ⁊ h⁹ⁱ ſunt magis abſtrahibilia a ſenſibilib⁹ ſm ꝯſiderationē nō ſm eē: hec ſupple latēt fatētes ⁊ dicētes ideas. ſ. platonicos: qm̄ iſti platonici abſtrahūt ſm eē phiſica. i. foȓas nāles a materijs. Un̄ ꝯ^{tor} dic̄. iſti platonici ſepant foȓas nāles in eē qȓ ſūt ſepate rōne: ⁊ dic̄ ꝯ^{tor} ꝙ manifeſtū ē ꝙ q̄cq̄d ſepat̄ i eſſe ſepat̄ rōne ⁊ nō ꝯuertit̄. h̄ narrato dic̄ phs. Cū min⁹ ſint. ubi pbat ꝙ foȓe nāles nō ſūt ſepate i eſſe a materijs. ⁊ hec ē ꝯ̄ vndecima hui⁹ libri q̄ pbat̄ p locū a maiori ſic. foȓme mathematice nō ſunt abſtracte ſm eē a materijs. ſed foȓe nāles ſunt minus abſtracte q̄ʒ foȓme mathematice: ģ foȓe nāles nō ſunt abſtracte ſm eē a materijs maioȓ hui⁹ rōnis pʒ ex p̄cedētib⁹ ſʒ mioȓ pōit̄ i lr̄a.

¶ Fiet autem h̄ manifeſtū ſi aliquis utro

rum q̃ tentauerit dicere terminos ꝛ ipſorum ꝛ accidentium. Impar quidem eniꝫ ꝛ par ꝛ rectus ꝛ curuum. Adhuc autem ꝛ linea ꝛ figura ſine motu. Caro auteꝫ ꝛ os ꝛ homo non adhuc ſed.h.ſicut naris ſima: ſed non ſicut curuum dicitur.

¶Hec ē 2ª ꝑticl'a 3ᵉ ꝑtis p̄n^lis hui⁹ capl'i in q̃ decl'at minor rōnis p̄cedent̃.ſ.ꝙ forē nāles ſūt min⁹ ſepabiles a mā q̄ꝫ forē mathematice. ꝛ hec eſt duodecima ꝯ hui⁹ libri q̃ ꝓbat̃ ſic. ille forē in quaꝝ diffōne cadit mā ſenſibilis ſūt min⁹ ſepabiles a mā q̄ꝫ ille in q̄rū diffōne nō cadit mā ſenſibilis. ſed in diffōne forāꝝ nāliū cadit mā ſenſibilis. ꝛ in diffōne formaꝝ mathe^caꝝ nō cadit mā ſenſibilis. ꝰ forē nāles ſunt min⁹ ſepabiles a mā q̄ꝫ forme mathe^ce. maior hui⁹ rōnis eſt de ſe nota: ꝛ minor decl'at̃ dupl'r. dicit̃ igit̃ phs ꝓ ꝙ he.i. forē nāles ſunt minus ſepate q̄ꝫ forē mathe^ce: ꝛ fiet manifeſtū ſi aliqs tētauerit dicē terminos.i. diffōnes utrorūq̄.i. forē nālis ꝛ forme mathe^ce ꝛ earū accñtiū. nā forē mathe^ce: ut par ꝛ ipar: rectū ꝛ curuū: ꝛ linea ꝛ figura ſine motu ꝛ mā ſenſibili diffiniunt̃. ſed caro os ꝛ hō q̃ dn̄t formas nāles: nō adhuc.ſ. diffiniunt̃ ſine motu ꝛ mā ſenſibili. ſꝫ diffō formaꝝ nāliū dī ſic naris ſima.i. ſic diffō ſimitat̃ in q̃ neceīo ponit̃ mā ſenſibilis naſus ꝛ nō dicit̃ ſic curuū in cui⁹ diffinitiōe nō cadit mā ſenſibilis q2 curuitas diffinit̃ per depſſionē ſuꝑficiei: ꝛ in hac diffōne nō appet mā ſenſibilis ꝑ. q̄uis eni ſupficies ſit ſenſibile cōe nō tñ eſt ꝑ ſenſibilis. pōt igit̃ minor rōnis ꝓſilli formari ſic. diffinitio forē nālis eſt ſic diffō ſimi. ꝛ diffō forē mathe^ce eſt ſicut diffō curui. ſed in diffōne curui non cadit mā ſenſibilis ꝛ in diffōne ſimi cadit mā ſenſibilis. ꝰ in diffōne forāꝝ nāliū cadit mā ſenſibil'. ꝛ i diffōne forāꝝ mathe^caꝝ nō cadit mā ſenſibilis.

¶Demōſtrat aūt ꝛ que magis phiſica q̄ꝫ mathematica: ut perſpectiua ꝛ armoniaca ꝛ aſtrologica. Contrario eniꝫ q̄dam mō ſe hn̄t cū geometria. Geometria q̄dē eni phiſicā itēdit lineā ſed nō inquātū eſt phiſica: ſed perſpectiua quidē mathematicam lineam eſt ſed non inquantum mathematica: ſed inquātū phiſica.

¶Scdō ꝓbat̃ eadē minor.ſ.ꝙ in diffōnib⁹ formaꝝ nāliū cadit mā ſenſibilis: ꝛ in diffōne formaꝝ mathe^caꝝ non cadit mā ſenſibilis ſic. ille ſcie que ſunt medie int̃ ſciam pure mathe^cam ꝛ int̃ ſciam nālē ꝛ que magis ſunt phiſice ꝛ metha^ce: ut ſūt pſpectiua ꝛ muſica incipiūt ſuā ꝯſiderationē ab abſtracto a mā ꝛ t̃mināt eā ad nō abſtractū a mā. ꝛ ecōuerſo ē de ſciētijs pure mathe^cis: qm̄ ille icipiūt ſuaꝫ ꝯſiderationē a nō abſtracto a mā ꝛ termināt eā ad abſtractū a mā: ut arithmetrica ꝛ geometria. cū igit̃ ille ſcie medie icipiūt ſuam ꝯſiderationē a formis mathe^cis ꝛ terminēt eas ad forās nāles apparet ꝙ forme mathe^ce ſint abſtracte a mā ſenſibili ſm intellectū ꝛ diffōnē: ꝛ ꝙ forē nāles nō ſint abſtracte a mā ſenſibili ſm itellectū ꝛ diffōnē. dicit̃ igit̃ phūs ꝙ ille ſcie q̃ ſunt magis phiſice q̄ꝫ mathe^ce: ut perſpectiua muſica ꝛ aſtrologia dmōſtrāt h̄.ſ.ꝙ i diffinitiōib⁹ formaꝝ nāliū cadit mā ſenſibilis ꝛ in diffinitiōib⁹ formaꝝ mathe^caꝝ nō. nā iſte ſcie medie ſe hn̄t q̄dāmō ꝯrio mō cū geometria q̄ eſt pure mathe^ca qm̄ ubi geometria icipit ſuā ꝯſiderationem iſte ſcie medie termināt ſuas ꝯſiderationes: ꝛ ubi iſte ſcie medie icipiūt ſuas ꝯſiderationes: geometria terminat ſuā ꝯſiderationē. Et h̄ eſt qd̄ phs dicit: ꝙ geometria de phiſica linea itēdit ibi ichoando ſuā ꝯſiderationē. ſꝫ nō inq̄ꝫtū phiſica.i. nō terminat ibi ſuā ꝯſiderationē ſed abſtrahit lineā a mā phiſica ꝛ termiat ſuā ꝯſiderationē ad lineā abſtractā: ſꝫ pſpectiua lineā mathe^cam ꝯſiderat ibi ichoādo ſuā ꝯſiderationē ſed nō inq̄ꝫtū mathe^ca ſꝫ inq̄ꝫtū phiſica. q2 nō terminat ſuā ꝯſiderationē ad lineam inq̄ꝫtū eſt abſtracta ſed inq̄ꝫtū ē in mā. ¶Notāda ſunt hic duo ſm ꝯ^rem. ꝓ ꝙ cū phs dicit̃ ꝙ pſpectiua q̄dāmō ſe hꝫ ꝯrio mō cū geometria: dicit̃ q̄dāmō ꝛ nō dicit abſolute. q2 illa q̄ ſunt in ꝯria diſpōne ſimpl'r geometrie ſunt diffōnes ſcie nālis: qm̄ geometria ꝯſiderat de magnitudibus abſtractis a mā: ꝛ nālis ꝯſiderat de eis q̄ ſunt in mā. pſpectiua ꝯſiderat de eis in diſpōne media int̃ illas duas ꝯſideratiōes: nō eni ꝯſiderat de linea ſm ꝙ linea eſt ſimpl'r ut geometer. nec ſm ꝙ linea eſt lignea aut enea ut nālis. ſꝫ ſm ꝙ eſt viſualis. iſtud eni eē eſt quaſi mediū int̃ nālē ꝛ mathe^cū. ꝛ ſil'r muſic⁹ ꝯſiderat de ꝓpōnib⁹ nūalib⁹ nō ſm ꝙ ſunt ꝓpoſitiones nūales ſed ſm ꝙ ſunt ſonoꝝ ſenſibiliū. ¶Secūdo eſt nōndū ſm ꝯ^res ꝙ cū phs dicit̃ h̄ ꝙ pſpectiuus ꝯſiderat de linea mathe^ca nō ſꝫ ꝙ mathe^ca ſꝫ ſm ꝙ eſt nālis. nō debes itelligē ꝙ ꝯſideratio ei⁹ ſit ꝯſideratio nālis ſed itellige ꝙ ꝯſideratio ei⁹ eſt ꝓpingor ꝯſiderationi nālis. Ex q̃ dicto appet manifeſte ꝙ ſcie medie inter ſcias nāles ꝛ mathe^cas ſunt magis nāles q̄ꝫ mathe^ce quare ꝛc̄.

¶Capl'm 2^m ſcdi tractatus declarās ꝙ ad phiſicum pertinet ꝯſiderare de mā ꝛ forma.

Q Voniaꝫ autē nā dupliciter dicitur ſpēs ꝛ mā: ſicut de ſimo quid ſit itēdimus ſic ꝯſiderandū eſt. Quare neq̄ ſine mā huius. neq̄ ſm materiaꝫ.

¶Iſtud eſt 2^m capl'm hui⁹ tractatus in quo declaratur ꝙ ad naturalem ꝑtinet ꝯſiderare de mā ꝛ forma. ꝛ ꝯtinet duas ꝑtes p̄n^les: q2 in prima declaratur ꝙ ad nālē ꝑtinet ꝯſiderare de forā ꝛ de mā. In 2ª ibi [Uſq̄ ad q̄ꝫtū.] declaratur ad quē terminū ſtat ꝯſideratio nālis de forma. Pria ps ꝯtinet q̄nq̄ ꝑticulas q2 in pᵃ ꝓbat̃ per ſupius determinata ꝙ ad nālē ꝑtinet ꝯſideratio de mā ꝛ forā. in 2ª ibi [Eteni iā.] Mouet phs dubitationē circa h̄. In 3ª ibi [Si aūt ars.] Induc̄ nouas rōnes ꝓbātes ꝙ nālis hēt ꝯſiderare de mā ꝛ de forma inſimul. In 4ª ibi [Qm̄ autē faciūt.] Probat̃ ꝙ ad nālez ꝑtinet ꝯſiderare de mā. In 5ª ibi [Amplius eorū que ſunt.] Probat̃ ꝙ ad nālē ꝑtinet ꝯſiderare de forma. ¶In pᵃ igit̃ particula ꝓbat̃ per p̄cedentia ꝙ ad nālē ꝑtinet ꝯſideratio de mā ꝛ de forma. ꝛ hec eſt decimatertia ꝯ hui⁹ libri que ꝓbat̃ per p̄cedentia. ꝓ ſic. ad nālē ꝑtinet ꝯſideratio de oī nā. ſed tā mā q̄ꝫ forma ſunt nā: ut pꝫ ex p̄cedētib⁹. ꝰ huiꝰ rōnis minorē ponit phūs in textu dicens. Qm̄ nā dicit̃ dupl'r.ſ. ſpēs.i. forma ꝛ mā. ¶Scdō ꝓbatur eadē ꝯ ſic. ꝯſideratio nālis eſt ſicut ꝯſideratio de ſimo. ſed ꝯſideratio de ſimo ē ꝯſideratio de mā ꝛ de forā: ꝛ per ꝯñs ad nālē ꝑtinet ꝯſideratio de mā ꝛ de forā. maior hui⁹ ponit̃ in l'ra ꝛ patet ex p̄cedētib⁹. minor aūt appet q2 ſimū dicit formā determinatā q̃ ē i mā determiata. ꝛ ꝑ ꝯñs ꝯſideratio de ſimo ē ꝯſideratio de forā: ut ē i mā: ſꝫ q ꝯſiderat formā ut ē i mā hēt ꝯſiderare de mā ꝛ de forā. ex his rōnib⁹ cōcludit phūs ꝯ^nē.d. q̄re nō ſine mā eſt h⁹ ꝯſideratio neq̄ ſm mām tm̄. Un̄ ꝯ^tor dicit hic ꝙ nō eſt dubiū qn ad nālē ꝑtineat ꝯſiderare de forā q̃ ē i mā ꝛ h̄ nō eſt dubiū niſi de aīa. Itē dicit̃ ꝯ^tor ꝙ ꝯſideratio māe i reſpectu forē ē ꝯſideratio nālis. ꝛ ꝯſideratio de illa ut ē vnū entiū ē ꝯſideratio p̄mi phi.i. nālis ꝛ methaphiſic⁹ ꝯſiderāt māꝫ ſm ꝙ de ipa p̄dicant̃ diuerſa: qm̄ naturalis ꝯſiderat māꝫ ſꝫ ꝙ de ipa p̄dicant̃ predicata hn̄tia habitudinē ad formā: qm̄ ꝯſiderat h⁹ ꝓpōnes. mā ē trāſmutabil' ad formā: ꝛ ꝙ mā nō pōt denudari a forā. ꝛ ꝙ mā nullā formā de ſe hꝫ. ſꝫ methaphiſic⁹ ꝯſiderat māꝫ ſm ꝙ eſt dn̄a ent̃.i. ſm ꝙ ens ieſt māe. nā methaphiſic⁹ ꝯſiderat has ꝓpōnes. materia ē ens in potentia. materia eſt de quiditate cōpoſiti. materia ē ſba ꝛ ſic de alijs. ꝛ eodē mō natural' ꝛ methaphiſic⁹ ꝯſiderāt formā i ordi ad diuerſa p̄dicata: ut pꝫ.

¶Eteni iā ꝛ de h̄ dubitabit aliqs dupliciter: q2 due nāe ſunt de qua ē phiſica: aut de eo qd̄ ex utriſq̄. Sed ſi de eo quod ex utriſq̄ ꝛ circa utraq̄. utrū igitur eiuſdē: aut alius utrūq̄ cognoſcere. In antiqs quidem eni aſpicienti videbitur uniq̄ eē materiei. ex ꝑua eni ꝑte quadaꝫ empedocles ꝛ democritus ſpecieꝫ: ꝛ quod quid erat eſſe tetigerunt.

¶Hec ē 2ª ꝑticl'a pᵉ ꝑtis p̄n^lis hui⁹ capl'i. in qua phs mouet dubitationē ꝛ cāꝫ dubitatiōis aſſignat. Dubitatio igit̃ eſt illa utꝝ ad nālē ꝑtieat ꝯſiderare de forā tm̄ ul' de mā tm̄ ul' de utriſq̄. ꝛ ſi de utriſq̄ ē alia dubitatio.ſ. utꝝ ad vnā ꝛ eādē ꝑtē ſcie nālis ꝑtineat ꝯſiderare de mā ꝛ de forā: ul' ad vnā ꝑtē ꝑtineat ꝯſiderare de mā: ꝛ ad aliā de forā. In antiqs eni phūs aſſignat cām hui⁹ dubitatiōis.d. ꝙ aſpiciēti i antiqs videbit̃ ꝙ ſola mā ſit nā. Empedocles eni ꝛ Democrit⁹ ex his tāgētes ex q̄dā enim ꝑua ꝑte h̄ eſt modicū tetigerūt ſpēm. ꝛ qd̄ q̄d erat eē.ſ. formā. alij aūt antiq nō ꝑcepunt formā. ſꝫ ſolā materiā. iō cū ſola materia ſit natura ꝛ ſba rerū naturaliū ſm antiquos apparet ꝙ aſpiciēti ad opiniones antiquoꝝ videbit̃ ꝙ tota ꝯſideratio naturalis ul' maxima ps ſit de materia non de forma.

¶Si autem ars imitatur naturam: eiuſdē autem ſcientie eſt cognoſcere ſpeciem ꝛ mām uſq̄ ad hoc: ut medici ſanitateꝫ ꝛ colerā ꝛ flegma in quibus eſt ſanitas. ſimil'r autem ꝛ edificatoris eſt ſpēꝫ dom⁹ ꝛ māꝫ qm̄ lateres ꝛ ligna ſunt. Similiter autē ꝛ in alijs. ꝛ phiſici uniq̄ erit cognoſcere utraſq̄ naturas.

¶Hec ē 3ª ꝑticula p̄me ꝑtis p̄n^lis hui⁹ capl'i. in qua phs iduc̄ duas bonas rōnes ꝓbātes ꝙ naturalis hēt ꝯſiderare de mā ꝛ de forā: quaꝝ pᵃ eſt. ars imitat̃ nām. ſicut igit̃ eſt de arte ita eſt de ſcia nāli: ſꝫ eadē ars ꝯſiderat māꝫ ꝛ formā uſq̄ ad h̄.i. uſq̄ ad certū terminū. ꝰ eadē ſcia nālis hēt ꝯſiderare de mā ꝛ de forā. hui⁹ rōnis ꝓ ponit̃ maior: deide minor ibi [Eiuſdē āt ſcie.] ¶Tertio ifert̃ ꝯ ibi [phiſice uniq̄.] vn̄ maior h⁹ rōnis eſt plana ſꝫ mior declarat̃ in textu ſic. qm̄ medicina q̃ eſt q̄dā ars hēt ꝯſiderare mām ꝛ formā uſq̄ ad aliquē terminum. ipſi⁹ medici eſt ꝯſiderare ſanitatē q̃ eſt forā: ꝛ colerā ꝛ flegma que ſunt mā ꝓpinq̄ ſanitat̃. Et ſimilit̃ ipſi⁹ edificatoris eſt ꝯſiderare formā dom⁹ ꝛ ēt lateres ꝛ ligna que ſunt mā ꝓpinq̄ dom⁹: ꝛ ita eſt de alijs artib⁹. ꝛ ſic eadē ars ꝯſiderat mām ꝛ formaꝫ uſq̄ ad certū terminū. ꝛ dico h̄ q2 ars nō ꝯſiderat mām p̄mā ſed ſolū mām ꝓpinquā. ꝛ iō cōſiderat mām uſq̄ ad certū terminū citra pᵃᵐ mām. Unde ꝯ^tor vl' ꝙ formet hāc rōnē ſic. ars aſſimilat̃ actiōi nature: ſed vna ars ꝯſiderat mām ꝛ formā: ꝰ actio nature reqrit mām ꝛ formā ꝛ ꝯſideratio nālis debet ꝯuenire actiōi nature adeo ꝙ illud qd̄ eſt notū apud ipm nālē eſt notū apud nām que eſt artifex reꝝ naturaliū. ſeqtur igit̃ ꝙ ipi⁹ ſcie nālis eſt ꝯſiderare de mā ꝛ forā. Intelligendū ꝙ ars aſſimilatur actiōi nāe: q2 ſicut ars que fac̄ res artificiales ex mā ꝛ forā hēt cognoſcē mām ꝛ formā: ita actio nāe ul' nā ponēdo ꝙ cognoſceret: hēret cognoſcē materiā ꝛ formā ex qb⁹ facit res nāles. ſcia etiā nālis hēt ꝯuenire actioni nāe: q2 ſcia nālis hēt cognoſcē quō ſit actio nature: ut ꝙ actio nature ſit ſbo p̄ſup poſito in q̃ p̄fuit ꝑuatio forme iducēde per actiōeꝫ nature: ꝛ iō ſcia nālis hēt ꝯſiderare illa ex quibus actio nāe depēdet.i. mām ꝛ formā ſicut ipſa nā: ul' actio nature poſito ꝙ cognoſceret hēret illa cognoſcere.ſ. mām ꝛ formā. ¶Notāda ſunt h̄ q̄tuor ſm ꝯ^rem. Primo ꝙ ars ꝯſiderat formā ꝛ māꝫ ꝓpiquā illius forē nō mām remotā. ꝛ h̄ itelligit phūs dicēs. ꝙ ars ꝯſiderat māꝫ uſq̄ ad hoc.i. uſq̄ ad certū terminū.ſ. uſq̄ ad mām ꝓpinquā forē. ſꝫ ſic nō eſt de ſcia nāli. nō eni ſcia nālis ꝯſiderat formam ſimpl'r ꝛ mām uſq̄ ad aliquē terminū: ſed ſcia nālis cognoſcit mām ſimpl'r ꝛ formā uſq̄ ad certum terminū. ꝛ hui⁹ cām aſſignat ꝯ^tor dicēs ꝙ hoc accidit artificijs q2 ſunt reꝝ ꝑticulariū.ſ. ꝙ cognoſcūt mām nō ſimpl'r ſed uſq̄ ad aliquē certū terminū. Un̄ ſubdit ꝯ^tor dicēs ꝙ ſi eſſet aliq̄ ars cōis oībus artificijs neceē eēt ipaꝫ ꝑuenire ad ultima ſbta coꝝ i. ad mās p̄mas ꝛ remotas oium artificialium. q2 igit̃ eſt vna ſcia nālis cōis oib⁹ nālib⁹ neceē eſt ipaꝫ ꝑuenire ad ſbiectū ultimū entiū nāliū ꝛ formā corū ultimā. hoc eſt igit̃ nōbile ꝙ ars ꝯſiderat mām ꝓpinquā nō cōem neq̄ remotā. ſed ſcia nālis ꝯſiderat mām cōem ꝛ remotā. ꝛ rō hui⁹ eſt q2 non eſt aliq̄ ars cōis oibus artificijs. ſed q̄libet ars eſt de reb⁹ ꝑticularib⁹: qm̄ ſi eēt aliq̄ ars cōis oporteret nolētē addiſcere aliq̄ꝫ artē ꝑticularē ꝙ ipſe prius addiſceret artē cōem qd̄ nō videm⁹. ꝛ ſi eēt aliqua ars cōis illa ꝯſideraret de ſubo cōi oib⁹ reb⁹ artificialib⁹. ꝛ q2 eſt vna ſcia nālis cōis oib⁹ reb⁹ nālib⁹ ut ſcia tradita in liᵒ philoſophi. iō opꝫ ꝙ illa ꝯſideret ſbm cōe oib⁹ reb⁹ naturalib⁹.i. aliqd̄ cōe ad oēs materias reꝝ nāliū. ul' pōt ꝑ ſbm cōe itelligi pᵃ mā ꝛ ſic appet ꝙ oīs ars hꝫ ꝯſiderare mām cōeꝫ oib⁹ reb⁹ artificialib⁹ q̃s ꝯſiderat. ꝛ iō ſi eēt aliq̄ res cōmunis ꝯſiderās de oib⁹ reb⁹ artificialib⁹ illa hēret ꝯſiderare nām cōem ad oēs res artificiales. ¶2ᵒ ē nōndū ꝙ ꝯ^tor ponit hic errorē Auicēne ꝛ motiuū erroris ꝛ ipꝫ remouet. nā Aui. dicit̃ ꝙ naturalis

nõ loqtur niſi de materia ꝓpria vniuſcuiuſqꝫ ⁊ de pͥma mã nõ ↄſiderat niſi pͥmꝰ phs ⁊ i h peccauit: vñ motiuũ Auicẽne fuit qꝛ cũ ipſe audiuit i poſteriorib analecticis ꝙ nullus artifex demõſtrat cãs ſui ſbi de q̃ ↄſiderat: qꝛ ſi demõſtraret eas h eẽt ꝑ res ꝑores illis cauſis ⁊ tũc ille res eẽnt de gñe ſupiori qꝛ iſta dcl'atio ẽ de alia arte ſupiori q̃ ↄſiderat de gñe ↄtinẽte ſbm illiꝰ artꝭ. ⁊ cũ h audiuit extĩminauit h eẽ ipolc i tribꝰ modis demõſtrationũ ut in demonſtratiõe ſimplr: ⁊ i demõſtratiõe qꝛ: ⁊ i demõſtratiõe ꝑꝑ qd. h igiẽ ẽ motiuũ Aui. Si aliq̃ ars dmõſtraret pͥna ſui ſbi h eẽt ꝑ ꝑora: ſ3 illa ꝑora ꝑtinent ad ſciaꝫ ſupiorẽ. ꝫ illa ſcia q̃ demõſtrat ẽ ſcia ſupiorꝛ ⁊ nõ illa cuiꝰ pͥna demõſtrãtur eẽ. Iſtũ erroreꝫ ⁊ ſuũ motiuũ remouet ↄtor. d. ⁊ nõ ẽ ita qm̃ h nõ ẽ ipolc niſi i demõſtratiõe ſimplr ⁊ i demõſtratione ꝑꝑ qd. ſed i demõſtratiõe qꝛ nõ h ẽ ipolc: ⁊ h ꝓbat ↄtor. d. ꝙ aliqs artifex põt demõſtrare cãs ſui ſbi demõſtratiõe qꝛ. ſic fec phs i demõſtratiõe prime mãe ⁊ pͥmi motoris i h libro: ⁊ ſi demõſtratio fuerit de accñtibꝰ ꝓprijs entꝭ trãſmutabilis erit dmõſtratio nãlis. ⁊ ſi fuerit de accñtibꝰ ꝓprijs entꝭ ſimplr erit dmr̃atio phica. i. methaca. ⁊ 3o ẽ nõndũ ꝫ ↄres ꝙ vꝫ ꝙ mã pͥa nõ poſſit decl'ari eẽ ꝑꝑe niſi ꝑ ſignũ nãle. pͥmꝰ ãt motor ipolc ẽ ut decl'eẽ eẽ niſi ꝑ ſignũ nãle. via v̇o q̃ ꝓceſſit Aui. i ꝓbãdo pͥm pͥnm eẽ ẽ via loquẽtiũ: ⁊ pͥmo eiꝰ ſp iueniẽ quaſi medicꝰ intẽ ꝑipateticos ⁊ loquẽtes. i. i ꝓbãdo pͥm pͥnm eſſe. qđ ſic itelligo. ſ. ꝙ rõ Auicẽne ẽ v̇boſa ⁊ appeno nõ m̃ ẽ v̇a ſimplr. ⁊ Quarto ẽ nõndũ ꝫm ↄres ꝙ cãe ſbi qñqꝫ pñt demõſtrari ꝑꝑ qd ⁊ qꝛ. diẽ eni ſic. cũ aũt cãe ſbi artꝭ habuerit cãs ꝑores: tũc demõſtratio illaꝝ cãrũ ẽ ꝑ demõſtrationẽ ſimplr i arte ↄtinẽte illã artẽ ⁊ ẽ demõſtratio ꝑ ſignũ in illa arte. ⁊ totuꝫ h eẽt qñ cã ſbi artꝭ latuerit. vñ qñ cãe ſbi alicuiꝰ ſcie hñt cauſas ꝑores tũc ille cãe q̃ hñt cauſas ꝑores pñt demõſtrari ꝑꝑ qd i arte ſupiori. i. i ſcia ſbalternãte ⁊ pñt demõſtrari a ſigno ⁊ demõſtratiõe qꝛ in illa arte ⁊ h ſi ille cãe ſbi artꝭ nõ fuerit note. ⁊ Sꝫ h põt dubitari quid. ſ. ↄtor itelligat ꝑ demõſtrationẽ ſimplr ⁊ qd itelligat ꝑ demõſtrationẽ ꝑꝑ qd ⁊ q̃liter ille demõſtratiões dn̄t: ⁊ vꝫ mihi ꝙ ꝑ demõſtrationẽ ſimplr itelligat demõſtrationẽ i ſuo eſſe potiſſimo. ⁊ ẽ illa demõſtratio cuiꝰ mediuꝫ diẽ qd vl' ꝑꝑ qd vl' cuiꝰ mediũ aggregat oẽs cãs vl' ſaltez cãm potiſſimã. demõſtratio aũt ꝑꝑ qd eſt illa q̃ eſt ꝑ cãm ꝓpiquã in quocũqꝫ gñe cãe fuerit qm̃ ꝑ oẽꝫ cãm ↄtigit demõſtrare ꝑꝑ qd. ⁊ iõ dico ꝙ demonſtratio ꝑꝑ qd eſt in plus q̃ꝫ demõſtratio ſimpliciẽ. ois eni demõſtratio ſimplr ẽ demr̃atio ꝑꝑ qd. ſed nõ ois demõſtratio ꝑꝑ qd eſt demr̃atio ſimpliciẽ.

⁊ Adhuc qđ cuiꝰ cã fit ⁊ finẽ eiuſdẽ: ⁊ que cũqꝫ ſũt ꝑꝑ h. Nã ãt finis ẽ: ⁊ cuiꝰ cauſa fit. Quoꝝ eni cõtinui motꝰ exñtis ẽ finis aliqs motꝰ. hoc ultimũ ẽ: ⁊ cuiꝰ cã fit. Vñ ⁊ poeta deriſorie appoſuit diẽ. Hũc finẽ cuius quidẽ cã effectus eſt. Vult eniꝫ nõ omne eſſe ultimum finem ſed optimuꝫ.

⁊ Hic phs adducẽ 2am rõnẽ ꝓbãtẽ ꝓpoſitũ q̃ ẽ illa: eiuſdẽ ſcie ẽ ↄſiderare finẽ ⁊ illa q̃ ſũt ad finẽ: ſꝫ forma ẽ finiſ mãe: ꝫ eiuſdẽ ſcie ẽ ↄſiderare de mã ⁊ de foꝛa: ſed ad nãlẽ ꝑtinet ↄſideratio de altero illorũ. ꝫ ad nãlẽ ꝑtinet ↄſideratio de utroqꝫ illoꝝ. maior ẽ manifeſta: ⁊ minor decl'aẽ qꝛ foꝛa ẽ finis mãe ⁊ h ꝑ ſill'm ex duabꝰ affirmatiuis in 2a figura ſic. finis ẽ ultimũ ⁊ foꝛa ẽ ultimũ: igiẽ foꝛa ẽ finis. ſꝫ ex duabꝰ affirmatiuis in 2a figura nõ ſeqtur ↄ niſi i terminis ↄuertibilibꝰ. ⁊ finis ⁊ ultimũ nõ ↄuertunẽ: qm̃ nõ oẽ ultimũ ẽ finis ſed ultimũ nobile: qm̃ vnũ ꝑueniẽs ex neẽitate mãe cuiuſmodi ẽ mors nõ eſt finis: vñ ultimũ nobile ⁊ finis ↄuertunẽ: ⁊ ꝑt tẽ rõ foꝛari ſb hac foꝛa: finis ẽ ultimũ nobile ⁊ foꝛa ẽ ultimũ nobile. ꝫ foꝛa ẽ finis. põt ẽt rõ fieri i pͥa figura ſic. oẽ qđ ẽ ultim i gñatiõe ⁊ nobiliꝰ ꝑcedẽtibꝰ ẽ finis: ſed foꝛa ẽ ultim i gñatiõe ⁊ nobiliꝰ ꝑcedẽtibꝰ. ꝫ foꝛa ẽ finis: ⁊ qꝛ nõ oẽ ultim ẽ finis: deridẽdus eſt poeta ille q dixit ꝙ mors eẽt finis hoĩs ⁊ cã q̃re factꝰ eſt hõ. qꝛ mors ẽ ultimũ. h ãt nõ ẽ veꝝ ꝙ mors ſit finis: qꝛ q̃uis mors ſit ultimũ qꝛ m̃ nõ ẽ ultimũ nobile: iõ mors nõ ẽ finis. Vñ diẽ ↄtor ꝙ mors q̃ ẽ ultim diſtiguiẽ ab ultimo qđ ẽ finis i h. qꝛ ultim qđ ẽ ultim finis: ẽ pͥma qes ad quã ueniunt gñata. ſed mors uenit poſt illud ultimũ qđ eſt finis. ꝫ pͥm ultimũ ad qđ peruenit motus gñationis eſt finis: vñ mors ſeqtur felicitatem ⁊ totã ꝑfectionẽ rei: ⁊ iõ finis eſt pͥu ultimũ ⁊ mors eſt poſtremũ ultimum.

⁊ Quoniam autem faciunt artes materiam alie quidem ſimpliciter: alie v̇o opoſe ⁊ utimur tanq̃ꝫ ꝑꝑ nos omnibus que ſunt. Sumus eniꝫ quodãmõ ⁊ nos finis. Duplr eni ẽ id cuiꝰ cã fit. Dictũ eſt auteꝫ de his i his que de pͥma philoſophia ſũt.

⁊ Hec ẽ 4a ꝑticl'a pe ꝑtis pͥnlis huiꝰ capli i q̃ decl'aẽ ꝙ ad nãlẽ ꝑtinet ↄſideratio de mã. ⁊ hec ẽ 14a ↄ huiꝰ libri q̃ ꝓbaẽ ſic. ſcia nãlis i ↄſiderãdo res nãles. ⁊ illa q̃ ad res nãles ꝑtinẽt ẽ ſil'is arti i ꝓducendo res artificiales. hec ſatꝭ patet qm̃ ſic ars i ꝓducẽdo res artificiales hẽt cognoſcẽ illa ex qbꝰ res artificiales fiũt: ita ſcia nãlis i ↄſiderãdo res nãles hẽt ↄſiderare illa ex qbꝰ res nãles fiũt: vñ ſcia nãlis habet ↄſiderare oĩa illa ex qbꝰ fiũt res nãles q̃ hẽret cogſcẽ ſuppoſito ꝙ hẽet ꝓducẽ res nãleſ. ⁊ ſic ẽ uerũ ꝙ ſcia nãlis i ↄſiderãdo ẽ ſil'is opatiõi artꝭ uel arti i opando. rõ igiẽ foꝛaẽ ſic. ſic ſe hẽt ars i opando artificialia ſic ſe hẽt ſcia nãlis i ↄſiderando res nãles: ſꝫ ois ars i opando ↄſiderat mãm: ꝫ ſcia nãlis i ↄſiderãdo res nãles hẽt ↄſiderare materiã: ⁊ ꝑ ↄñs ad nãlẽ ꝑtinet ↄſideratio de mã: maior huiꝰ rõnis ẽ manifeſta: minor decl'aẽ ad cuiꝰ decl'ationẽ phs ponit q̃ꝫdã diſtictionẽ artiũ q̃ ẽ tal': de nũo artiũ q̃dã ẽ opans ſimplr ⁊ q̃dã ẽ utẽs ſimpr: q̃dã opans q̃dãmõ ⁊ q̃dã ẽ utẽs q̃dãmõ. ars operans ſimpr ẽ dupx. qꝛ q̃dã ẽ ſimplr factiua mãe ⁊ q̃dã ẽ factiua mãe opoſe ⁊ illa ẽ diſpoſitiua mãe. Exm pͥmi. ars factiua mãe ſimplr ẽ illa q̃ trãſmutat mãꝫ de vna ſpẽ i aliã vl' de vna q̃litate ꝑmanẽte in aliã ut ars faciẽs lateres ex qbꝰ edificator facit domũ. iſta eni ars q̃ faẽ lateres dẽ ars ſimplr factiua materie. Exẽplũ ſcδi ut ars diſponẽs mãm q̃ nõ trãſmutat mãm de vna ſpẽ i aliã ſꝫ ſolũ remouet aliq̃s ꝑtes mãe ut ars dolatiua ligꝝ uel q̃ cõponit aliq̃s ꝑtes materie adiuicẽ vl' alr quocũqꝫ mõ diſponit materiã. talis inq̃ꝫ ars dẽ ars faciẽs mãm opoſe: ars igiẽ opans ſimplr facit mãm uel diſponit mãꝫ ſed ars utẽs quodãmõ ⁊ opans q̃dãmõ: eſt illa q̃ induat formã: ⁊ dẽ quodãmõ utẽs qꝛ utiẽ mã iaꝫ

facta vl' diſpoſita ꝑ artẽ iferiorẽ. i. ꝑ artẽ opatiuaꝫ ſimplr. ⁊ dẽ quodãmõ opans qꝛ facit ⁊ opatur formã i mã. ⁊ hꝰ ẽ ars iducẽs formã nauis in lignis diſpoſitis ⁊ ꝓparatis ad formã nauis. ars v̇o ſimplr utẽs eſt illa que utiẽ re facta q̃ qdẽ ars nec facit nec diſponit mãm nec ẽt iducit formã cuiuſmodi ẽ ars gubernatiua nauis ⁊ eodẽ mõ ẽ i alijs artibꝰ: ſed ars factiua ⁊ diſpoſitiua mãe ẽ iſima: ſed alie due artes ut ars factiua foꝛe ⁊ ars uſualis dicũtur pͥnles artes: tñ ars uſualis eſt ꝑncipalior q̃ꝫ ars factiua vl' iductiua foꝛe. Qꝛ aũt talis ars uſualis q̃ utiẽ de re facta ſit ꝑncipalior oñdit phs diceſ ꝙ nos ſumꝰ q̃dãmõ finis oĩum q̃ fiũt ab arte. ⁊ dixit quodãmõ. qꝛ finis dẽ duplr ut hẽt decl'are pͥa phia. Vñ dicit ↄtor ꝙ phs ꝑ hoc itelligit ꝙ finis dẽ duplr: aut ſiẽ diximꝰ ꝙ foꝛa ẽ finis mãe ⁊ illud ad qđ ꝑuenit res eſt finis rei. aut ſiẽ diximꝰ ꝙ illđ cuiꝰ ẽ res ẽ finis rei: ⁊ ꝫm h dicimꝰ ꝙ hõ ẽ finis rerũ creataꝝ ꝑꝑ ipm. hec ↄtor. Vñ vnoº dẽ finis illđ qđ acqriẽ per trãſmutationẽ ⁊ ſic foꝛa ẽ finis mãe ⁊ iſto mõ nos nõ ſumꝰ finis reꝝ artificialiuꝫ. alioº dẽ finis ille cuiꝰ ẽ res ⁊ ꝑꝑ quẽ res fit ſic ꝙ aliẽ nõ fieret niſi eſſet illud ⁊ ille uteretẽ ea: ⁊ iſto mõ nos ſumus finis omnium artificialium: qꝛ res artificiales fiunt ut habeamus eas ⁊ utamur eis.

⁊ Due igitur ſunt ꝑncipantes mãm ⁊ cognoſcentes artes que utitur ⁊ factiua: q̃ architectonica. Unde ⁊ uſualis architectonica quodãmõ eſt. Differũt ãt ꝫm ꝙ h. ſpẽi quidẽ cognoſcitiua architectonica. alia aũt ut factiua mãe. Gubernator eni qualis ſit ſpẽs aliqua themonis cognoſcit ⁊ inſtituit. Alius autem ex quo ligno ⁊ qualibus illis erit.

⁊ Poſita iſta diſtictiõe artiũ cuiꝰ duo mẽbra ponũtur in l'ra ꝑcedẽti. ſ. ꝙ q̃dã ẽ ars opatiua ſimplr ⁊ hc ẽ dupx ut dcm̃ ẽ. ⁊ q̃dã uſual'. h phs põit 3m mẽbrũ. ſ. ꝙ q̃dã ẽ ars factiua forme. Diẽ igiẽ phs ꝙ due ſũt artes pͥnles ⁊ cogſcẽtes mãm. ſ. illa q̃ nunc dcã ẽ. ſ. ars q̃ utiẽ h ẽ ars uſualis. ⁊ illa q̃ ẽ factiua i. illa q̃ ẽ factiua foꝛe q̃ruꝫ utraqꝫ ẽ architectonica. ſed dn̄t: qꝛ ars factiua forme ẽ receptiua reſpectu mãe imediate: qm̃ ars factiua nauiſ ꝑcipit mãꝫ: qꝛ ꝑcipit q̃lia debẽt eẽ ligna. ⁊ q̃liẽ dbẽt diſponi ex qbꝰ debet fieri nauis: ſed ars uſualis ẽ ꝑceptiua forme: qꝛ ars gubernatiua nauis ꝑcipit q̃lis dbet eẽ foꝛa nauiſ ⁊ q̃lis debet eẽ forma themõis. ⁊ ſic differũt iſte due artes. qꝛ vna ẽ imediate ꝑceptiua mãe: ⁊ alia. ſ. uſual' ẽ imediate ꝑceptiua foꝛe: ⁊ q̃ꝫuis utraqꝫ iſtaꝝ artiũ uoceẽ architectonica tñ ars uſualis ẽ ꝑncima ⁊ maẽie architectonica dẽ. Ex qbꝰ oĩbꝰ itẽdit phs ꝓbare minorẽ ſue rõnis. ſ. ꝙ oiſ ars i opando ↄſiderat mãꝫ: qm̃ certũ ẽ ꝙ ars factiua mãe ⁊ ẽt ars diſpoſitiua mãe cogſcit mãꝫ: ⁊ ſil'r ars factiua foꝛe cogſcit mãꝫ. nã ꝑcipit mãm qꝛ ꝑcipit q̃lia debẽt eẽ ligna. ⁊ q̃liẽ debẽt diſponi qđ nõ eẽt niſi cogſcẽt mãꝫ. Silr ars uſualis cogſcit mãꝫ qꝛ utiẽ mã. gubernator eni nauis utiẽ tota naui. ⁊ ſic utiẽ mã nauis: vñ ex q̃ utiẽ naue ⁊ mã nauis ad effectꝰ determiatos ⁊ vna mã ẽ utilis ⁊ ſufficiẽs ad tales effectꝰ ⁊ alia nõ: neẽe ẽ ut cogſcat q̃lis dbeat eẽ mã nauis. Reſumaẽ igiẽ rõ pͥnlis ſic. ſiẽ ſe habet ars in opando artificialia ita ſe hẽt ſcia nãlis i ↄſiderãdo res nãles: ſꝫ quelibet ars i opando cogſcit mãꝫ: ꝫ ſcia nãlis i ↄſiderãdo res nãleſ hẽt ↄſiderare mãm. ⁊ ꝑ ↄñs ad nãlẽ ꝑtinet ↄſideratio de mã.

⁊ In his q̃dẽ igitur que ſunt ꝫm artẽ nos facimꝰ manifeſtũ ꝑꝑ opꝰ. ſ. i phiſicis ieſt.

⁊ Cũ phs aſſimilauit nãꝫ ⁊ artẽ i h ꝙ utraqꝫ cognoſcit mãm. ponit dñã intẽ artẽ ⁊ nãm reſpectu mãe d. ꝙ i his q̃ ſũt ꝫm artẽ nos facimꝰ mãm ſicut formã. ſed in nãlibꝰ nã faẽ formã nõ mãm: qꝛ mã ẽ eẽna ⁊ ieſt qꝛ ꝑſupponiẽ actiõi nãe. ⁊ addit ↄtor. d. ꝙ hoc ſilr inueniẽ in q̃buſdã artibus. ſ. quarũ mã eſt naturalis: qm̃ ars non facit illam.

⁊ Amplius coꝝ que ſunt ad aliqd mã eſt. In alia enim ſpẽ alia materia.

⁊ Hec ẽ 5a ꝑticl'a pe ꝑtis pͥnlis huiꝰ capl'i. i q̃ dcl'aẽ ꝙ ad nãlẽ ꝑtiet ↄſideratio de foꝛa: ⁊ hec ẽ 15a ↄ huiꝰ libri q̃ ꝓbaẽ ſic. ad illã ſciam ad quã ꝑtinet ↄſiderare de aliq̃ relatiuo ꝑtiet ↄſiderare de illo ad qđ referẽ. ſꝫ mã dẽ relatiue ad formã. cũ igiẽ ad ſciaꝫ nãlẽ ꝑtineat ↄſiderare de mã. ſeqtur ꝙ ad ſciaꝫ nãleꝫ ꝑtinet ↄſiderare de foꝛa. maior huiꝰ rõnis vꝫ manifeſta ⁊ mior ꝓbaẽ ꝑ h qꝛ i alia ⁊ alia ſpẽ ẽ alia ⁊ alia mã. mã igiẽ diuerſificaẽ ex diuerſitate foꝛe. ſꝫ illđ qđ diuerſificaẽ ad diuerſitatẽ altiꝰ referẽ ad illud. ꝫ. Et ↄtor addit aliã rõnẽ. d. ꝙ qꝛ ẽt mã ẽ ꝑꝑ foꝛaꝫ ⁊ ecõuerſo opꝫ ↄſiderãtẽ de aliq̃ ↄſiderare de illo ꝑꝑ qđ ẽ. ⁊ Sed h ſũt duo dubia: pͥm qualr mã eſt ad aliqd. 2m q̃liẽ ſit veꝝ ꝙ i alia ⁊ alia ſpẽ ſit alia ⁊ alia mã. Ad pͥm dico ꝙ eẽ ad aliqd ↄtigit q̃druplr vnoº ſiẽ ipẽ reſpectꝰ ẽ ad aliqd: ⁊ ſic illa q̃ ſũt ꝑ ſe i gñe relatiõis ꝑ ſe ſũt ad aliqd. ⁊ 2º mõ illđ dẽ eſſe ad aliqd qđ neẽio ſeqtur ad reſpectũ. ⁊ ſic illa que ſũt i pͥa ſpẽ q̃litaꝫ dñr eẽ ad aliqd ut ſanitas ⁊ pulchritudo ⁊ c. qꝛ ſanitas neẽio ſequiẽ debitã cõmẽſurationẽ q̃litatũ pͥaꝝ q̃ cõmẽſuratio ẽ qdã reſpectꝰ ⁊ 3º illđ dẽ eẽ ad aliqd qđ ẽ aggregatũ ex relatiõe ⁊ aliq̃ abſoluto ⁊ ſic relatiuũ ut pꝛ dñs ⁊ c. dñr eſſe ad aliqd. ⁊ 4º mõ illđ dẽ eẽ ad aliqd: qꝛ ipꝫ ẽ ſbm illiꝰ qđ ẽ ad aliqd vl' reſpectꝰ relatiui. ⁊ h ↄtigit duplr: qꝛ vl' ẽ ſbm ꝑ accñs ⁊ ſic hõ ẽ ſbm dñij vl' ſilitudis qꝛ ↄtigent accidit ſibi ꝙ ei iſit dñiũ vl' ſilitudo. alio mõ ẽ aliqd ſbm reſpectꝰ ꝑ ſe i ſcδo mõ dicẽdi ꝑ ſe: ⁊ iſto ultio mõ ẽ mã ad aliqd: qꝛ mã ꝑ ſe referẽ ad formã i 2º mõ dicẽdi ꝑ ſe. Dico igiẽ ꝙ mã dẽ ad aliqd nõ tanq̃ꝫ aliqd ꝑ ſe i gñe relatiõis: ſꝫ tanquã aliqd cui ieſt relatio ꝑ ſe i 2º mõ dicẽdi per ſe: qm̃ hec ẽ ꝑ ſe i 2º mõ: mã ẽ ad formã vl' mã referẽ ad formã ⁊ h ꝫm itẽtionẽ phi ⁊ ↄtis. Vl' põt dici ꝙ mã põt accipi vl' ꝓ eo qđ ſignificaẽ ꝑ h nomẽ mã vl' ꝓ illo abſoluto qđ ẽ altẽa ꝑs cõpoſiti de q̃ v̇e ꝑdicaẽ h nomẽ mã: ꝑ mõ mã ẽ ad aliqd qꝛ mã ẽ aggregatũ ex abſoluto ⁊ reſpectu ⁊ ſic logẽ h phs. ſꝫ 2º mõ nõ ẽ ad aliqd niſi ꝑ accñs ſic hõ vl' lapis cui accidit ꝙ ſit ſubm tal' relatiõis vl' talis. ⁊ Ad 2m dicẽdũ ꝙ mã q̃ꝫtũ ad ꝓpoſitũ ẽ dux. ſ. mã altẽationis ⁊ mã cõpõnis. mã altẽatiõis ẽ illa q̃ ẽ ſbm altẽatiõis ꝑcedẽtis gñationẽ rei ⁊ h mõ panis ẽ mã ſanguis ⁊ vinũ aceti ⁊ ſemẽ aial' ꝓducti ex ſemie. Mã v̇o cõpõnis ẽ illa q̃ ẽ pars rei ex q̃ cũ foꝛa cõponiẽ res. ⁊ talis mã ẽ dux. ſ. ꝓpinq̃ ⁊ rẽota. v̇bi grã. mã ꝓpinq̃ hoĩs ut ꝑtes appꝛoꝑate hoĩ ut pes ⁊ manꝰ ⁊ c. dico igiẽ ꝙ i alia ⁊ alia ſpẽ ẽ alia ⁊ alia mã altẽatiõiſ: qm̃ alid ẽ ſemẽ altẽatiõiſ ex q̃ gñaẽ hõ: ⁊ alid

eſt ſemen ex quo generatur aſinus. ⁊ ſimilr in alia ⁊ alia ſpecie eſt alia mã cõpõnis ꝓpinq̃ quoniam mẽbra leonis ſũt alia ſm ſpẽm a mẽbris hois:tñ i diuerſis ſpẽb9 ẽ eadẽ mã cõpõnis ſm ſpẽm:ſ3 remota tñ i eadẽ ſm numeꝝ ſucceſſiue. de mã ꝓpinqua cõpõnis ⁊ de mã alt̃atiõis vi loq̃ phs h̃ ſ3 ex põnẽ ꝯris. nã ꝯtor. d. ſic. diuerſa i foꝛa diuerſificãt i mã ⁊ diuerſificant in mã pp diuerſitatẽ in forma adeo ꝙ mã aĩaliũ ẽ alia a mã uegetabiliũ ⁊ mãria hois ẽ alia a mã aliaꝝ ſpẽrũ q2 foꝛe ſũt alie. hec ꝯtor ⁊ h̃ põt itelligi de mã cõpõnis ⁊ de mã alt̃ationiſ.

Uſq3 ad quãtũ ergo phiſicum op3 cognoſcere ſpẽm ⁊ quod qd eſt.

Hec ẽ 2a ps pñlis hui9 capl'i i q̃ iquirit ad quẽ t̃minũ ſtat ꝯſideratio nãlis de foꝛis. vñ phs p̃ mouet qõnẽ. 2o vo ſoluit cũ dic. Aut queadmodũ. 3o vo cũ dic. Quõ ãt ſe hẽat. Narrat q̃ ꝯſideratio de formis ptineat ad p̃m phm. Prio igĩ phs mouet q̃ſtionẽ dicẽs uſq3 ad q̃tũ hoc eſt uſq3 ad quẽ t̃minũ op3 phicũ cognoſcẽ ſpẽm ⁊ qd qd ẽ.i. formam.

Aut queadmodũ ad medicũ neruũ3 ⁊ fabꝛum es uſq3 quo. Cui9 eni cã vnumquodq3. Et circa hec que ſunt ſepate quidem ſpẽs in materia. Homo eni3 hominem generat ex materia ⁊ ſol.

Hic phs ſoluit q̃ſtionẽ dicẽs ꝙ queadmodũ op3 ad medicũ cogſcẽ neruũ ⁊ fabꝛũ es:uſq3 q̃ deueniat ad ultimã formã exñtẽ i ſua mã nõ ſepabileꝫ ab illa mã pp quã formã ꝯſiderat illã mãm. uerbi gratia. medic9 ꝯſiderat formã nerui q̃uſq3 pueniat ad ultimã formã pp quã ꝯſiderat de neruo:cuiuſmodi foꝛa ẽ ſanitas:ita op3 nãlẽ i ꝯſideratione de formis puenire ad foꝛas abſtractas exñtes in mã cuiuſmodi ẽ forma hois q̃ eſt abſtracta a mã ſ3 eẽ: exñs tñ i mã ſm opationẽ. Uel forte ꝓ tãto dĩ ſepata a mã:q2 nõ deducit de põ mãe. In h̃ igit ꝯſiſtit ſolutio qm̃ ſicut medic9 cõſiderat formã nerui ⁊ alias foꝛas q̃uſq3 pueniat ad ultimã formã ppt̃ quã ꝯſiderat alias:ſic nãlis hẽt ꝯſiderare de foꝛis exñtib9 i mã q̃uſq3 deueniat ad ultimã formã pp quã ꝯſiderat alias formas. Qꝫ ãt foꝛa homĩs ſit de ꝯſideratiõe nãlis ꝓbat:⁊ hec ẽ. 16a ꝯ hui9 libꝛi q̃ ꝓbat ſic. ois foꝛa gñati ex mã ẽ de ꝯſideratione nãlis:ſed hõ gñat ex mã. g̃ foꝛa hois ẽ de ꝯſideratiõe nãlis. De iſta rõne minoꝛ ponit in lr̃a cũ dicit hõ gñat hoiem ex mã ⁊ ſol. ⁊ dic ꝯtor ꝙ hõ gñat ab hoie ⁊ a ſole ⁊ utrũq3 eſt foꝛa i mã:⁊ d. ꝯtor ꝙ phs dicit h̃. ſ. ꝙ hõ generat hoiem ⁊c. quaſi ꝯdicẽdo dicentibus formas ſepari ⁊ innuẽdo ꝙ forme nãles ſunt in mã. Deinde cum dicit.

Quõ autem ſe habeat hoc ſepabile:⁊ qd ſit phie p̃me eſt determinare.

Narrat q̃ ꝯſideratio de foꝛis ptinet ad p̃m phm dicẽs quõ ãt ſe hẽat foꝛa ſepabilis.i. foꝛa abſtracta ⁊ qd ſit. p̃e phie ẽ determiare. Et ꝯtor h̃ dic ꝙ ꝯſideratio i diſpõnib9 formaꝝ abſtractaꝝ ſm ꝙ ſũt abſtracte ⁊ de qditatib9 eaꝝ ẽ ꝓpꝛietas p̃e phie non ſcie nãliſ. hec igĩ ẽ itẽtio hui9 ptis q2 p̃ q̃rit ad quẽ terminũ ſtat ꝯſideratio de foꝛis. 2o rñdet ꝙ ꝯſideratio de foꝛis nãlis ſtat ad ultimã formã exñtẽ i mã. ⁊ illã uocat phs ſepatã a mã exñtẽ tñ in mã. ⁊ talis ẽ foꝛa hois:⁊ ꝙ nãlis hẽt ꝯſiderare formã hois:ꝓbat q2 hõ gñat ex mã. 3o narrat phs cuiuſmodi ꝯſideratio de formis ptinet ad p̃m phm: ⁊ itẽdit ꝙ p̃m9 phs hẽt ꝯſiderare de foꝛis abſtract̃ ſ. quõ ſũt ⁊ qd ſũt. Nõnda ſũt h̃ duo ſm ꝯrem. p̃ ꝙ ꝯſideratio de foꝛis ẽ dupx. ſ. an ſint ⁊ qd ſint. ul' ſub alijs vbis ꝯſideratio de formis q̃dã ẽ de qditate formaꝝ ⁊ q̃dã de eẽ eaꝝ:⁊ ꝙ phs h̃ dicat ꝙ ꝯſideratio nãlis ſtat ad formã humanã:illõ debet intelligi de ꝯſideratiõe qditat̃ formaꝝ ⁊ nõ de ꝯſideratione eẽ formaꝝ: q2 ꝯſideratio nãlis de eſſe formaꝝ nõ ſtat ad formã humanã:q2 nãlis ꝯſiderat de eſſe formaꝝ abſtractaꝝ:q2 nãlis hẽt ꝓbare formas abſtractas a mã eẽ:⁊ iõ ꝯſideratio nãlis in eẽ formaꝝ non ſtat circa p̃9 formã ſepatã a mã. 2o ẽ notãdũ ſm ꝯrem. ꝙ p̃a phia nõ ꝓbat ſubſtantias ſepatas eẽ. ſed h̃ facit ſcia nãlis ⁊ p̃a phia ꝯſiderat de qditatib9 formaꝝ abſtractaꝝ:⁊ rõnẽ ei9 aſſignat d. ſic. ⁊ nota ꝙ ꝯſideratio eẽ iſtarũ formaꝝ eſt in ſcia nãli nõ in p̃a phia ut Aui. eſtimauit:qm̃ in iſta ſcia appet illõ gen9 formaꝝ eẽ:deinde p̃a phia ꝯſiderat de quiditatib9 ⁊ de diſpõnib9 eaꝝ:vñ ſola ſciẽtia nãlis ꝓbat illã ꝯnẽ. ſ. foꝛa abſtracta a mã eſt ſed methaphi'c9 hẽt ꝓbare tales ꝯnes. ſ. foꝛa ſepata a mã eſt ſimplex:eſt itelligẽs:eſt act9 pur9:⁊ h9i. ſed methaphiſic9 nõ põt ꝓbare ſbſtãtiã abſtractã eẽ. ⁊ cãm hui9 ꝯtor aſſignat. d. ⁊ h̃ ẽ rectũ. impoſſibile eni eſt aliq̃3 ſciẽtiã vniuerſalẽ uel pticularẽ demõſtrare ſuũ ſubiectũ eſſe ſiue per ſignũ ſiue p demõſtrationẽ. ſed nõ ẽ ita i cauſis ſui ſbti:qm̃ declarat eas p ſignũ ⁊ nõ p demõſtrationẽ ſimpl'r. hoc igĩ eſt notabile. ſ. ꝙ ſcia nãlis ꝓbat ſuba3 ſepatã eẽ:ſ3 p̃a phia nõ põt ꝓbare ſbam ſepatam eẽ:⁊ rõ hui9 q2 ſubſtãtia abſtracta ẽ ſubm in p̃a phia:⁊ nulla ſciẽtia põt demõſtrare ſubm ſuũ nec p ſignũ nec p demõſtrationẽ pp qd. tñ ſciẽtia põt demõſtrare cauſas ſubiecti demõſtratione qa. Sed hic dubitatur q2 phũs ⁊ ꝯtor ſexto metha.ce uolũt ꝙ eiuſdẽ ſcie eſt ſcire aliq̃d ⁊ ſcire qd ſit:ergo ſi ſcia nãlis habeat demõſtrare de ſubſtãtijs abſtractis q2 ſũt ſeq̃tur ꝙ ſcia nãlis hẽt demõſtrare de ſubſtantijs abſtractis quid ſunt cuius ꝯriũ uolũt phũs ⁊ ꝯtor qui dicũt ꝙ ꝯſideratio nãlis de quiditatibus foꝛarũ ſtat ad formã homĩs ⁊ nõ ꝓcedit ultra. Dicẽdũ eſt ꝙ eiuſdẽ ſcie eſt ꝯſiderare de aliquo qd ẽ ⁊ ſi eſt:⁊ qa eſt:⁊ pp cãs. vñ ſi aliqua ſciẽtia habeat ꝯſiderare de aliquo ſi eſt:⁊ hoc pp quid ⁊ p cauſas:ſeq̃tur ꝙ eadeꝫ ſcia hẽt ꝯſiderare de eo qd eſt. tamẽ aliqua ſcia ꝯſiderat de aliquo ſi eſt p effect9. ⁊ tamẽ nõ ꝯſiderat qd ẽ ⁊ ſic ꝯſiderat ſcia nãlis de eẽ formaꝝ abſtractaꝝ.i. p ſigna ⁊ p effectus:iõ ⁊c.

Tractatus tertius ⁊ eſt de cauſis per ſe reꝝ nãliũ. Capl'm p̃m de generibus cauſarum.

D Eterminatis ãt his conſiderandũ eſt de cauſis: q̃ ⁊ quot numero ſint. Quoniã eni ſciẽdi gratia h̃ negociũ eſt. ſcire ãt nõ añ opinamur vnũqdq3 q̃3 utiq3 accipiamus pp qd ẽ vnũqdq3. Hoc aũt accipe p̃imã cãm manifeſtũ ẽ:qm̃ ⁊ nobis h̃ faciẽdũ eſt gñatione ⁊ corruptiõe ⁊ de omni phiſica mutatione: quaten9 ſcientes eoꝝ principia reducere in ipa tẽtem9 queſitorum vnumquodq3.

Iſte eſt terti9 tractatus hui9 libꝛi in quo determiatur de cauſis per ſe rerũ nãliũ:⁊ ꝯtinet duo capl'a q2 in p̃ determinat de gñib9 cãrũ. In 2o ibi Modi autẽ cãrũ. Determinat de modis cãrũ. Capitulũ p̃m ꝯtinet q̃tuoꝛ ptes pñles: qm̃ in p̃a oſtẽdit phũs neceſſitatẽ determinãdi de cauſis. In 2a ibi Uno qdẽ ide3. Determinat de cauſis enumerãdo diuerſa gñra cãrũ. In 3a ibi Contigit autem multipl'r. Enumerat phũs quaſdã diſpões cauſarũ ad ſe inuicẽ ⁊ ad cãta. In q̃rta ibi Oẽs autẽ dicte cauſe. Reducit phs per inductionẽ oẽs cãs ad q̃tuoꝛ gñra cãrũ p̃i9 enumeratarũ. In p̃ma igĩ pte p̃ncipali hui9 capl'i ꝓbat ꝙ in ſciẽtia naturali eſt determinãdũ de cauſis que ⁊ quot ſunt. ⁊ hec eſt. 17a ꝯ hui9 libꝛi que ꝓbat ſic. In illa ſciẽtia que eſt gratia ſciẽdi op3 determinare de cauſis que ⁊ quot ſunt. ſed hec ſcia eſt gratia ſciẽdi. ergo in hac ſcia op3 determinare de cauſis que ⁊ quot ſunt:⁊ hoc in gñatione ⁊ corruptiõe ⁊ in oi philoſophica mutatiõe quaten9 ſciẽtes p̃na ⁊ cãs rerum nãliũ ⁊ ſuaꝝ trãſmutationũ:poſſim9 reducẽ vnũquodq3 queſitoꝝ. ſ. nãliũ in p̃a p̃na. Huius rõnis p̃ ponit ꝯ. ſcdo minoꝛ cũ dĩ Qm̃ enim ſciẽdi gratia ⁊c. 3o ponit ꝓbatio maioris cũ dĩ Scire autem. ꝓbatio igĩ eſt illa qm̃ nos nõ opinamur cognoſcere aliq̃d pfecte anteq̃3 cognoſcamus cauſaſ eius. ſcire aũt re perfecte per cãs eſt accipe p̃maꝫ cãm donec perueniat ad cãs eius ꝓpinquas. ſed nõ ꝯuenit aliq̃d ſcire per cãs p̃mas ⁊ ꝓpinquas niſi ſciat numer9 cãrũ. ſ. que ⁊ quot ſunt g̃ ⁊c. q̃rto cõcludit ꝯ cũ dicit Manifeſtũ eſt qm̃ ⁊ patet. Et videt mihi ꝙ hec rõ uel nõ eſt demonſtratiua ſed tñ ꝓbabilis. uel op3 in oi ſcia ſpeculatiua determiare de cauſis que ſunt ⁊ quot ſunt:⁊ ſic in ſcia mathe.ca op3 determinare de cãis que ſunt ⁊ quot ſũt:uel forte nõ eſt ſil'e q2 ſola hec ſcia demõſtrat per oẽs cãs:⁊ iõ hec ſcia debet ꝯſiderare de cauſis que ⁊ quot ſunt ⁊ nõ op3 quãlibet aliã ſcia3 ſpeculatiuã ꝯſiderare de cauſis que ⁊ quot ſunt: ⁊ tunc maioꝛ debet itelligi ſic. in illa ſciẽtia que eſt gratia ſciendi per omnes cãs op3 determinare de cauſis que ⁊ quot ſunt. igitur ⁊c.

Uno qdẽ mõ cã dĩ ex quo fit aliquid cũ iſit. ſicut es ſtatue:⁊ argẽtũ fiale ⁊ hoꝝ genera. Alio aũt mõ ſpẽs ⁊ exẽplũ. Hec ãt ẽ rõ ipſi9 ꝙ aliq̃d erat eẽ ⁊ huius gñra: ut eius qui eſt dyapaſon:duo ad vnũ ⁊ omnino numerus ⁊ ptes q̃ in diffõne. Amplius vñ p̃ncipium mutationis p̃imũ aut q̃etis eſt ut ꝯſiliãs cã:⁊ pater filij: ⁊ oino faciẽs facti:⁊ cõmutãs cõmutati. Adhuc ãt queadmodũ finis. Hoc aũt eſt qd cui9 cauſa:ut ambulãdi ſanitas pp qd eſt ambulat dicim9:ut ſanet. Et dicẽtes ſic opinamur aſſignare cauſam. Et q̃cũq3 iam mouẽte alio itermedia fuit finis ut ſanitas macies:aut purgatio:aut potiões:aut organa. Oĩa eni hec finis gr̃a ſũt. Differũt tñ abiuicẽ. Qꝫ alia qdẽ opa:alia vo organa

Hec eſt ſcda ps p̃ncipalis hui9 capl'i.i. qua phũs enumerat gñra cãruꝫ ⁊ enumerat quatuoꝛ gñra cãrũ. d. ꝙ vno mõ dĩ cã illud ex quo fit aliq̃d cũ iſit. ⁊ hec eſt cã mãlis ſicut eſt es mã ſtatue ⁊ argentũ fiale:⁊ hoꝝ gñra metalla liquefactibilia q̃ ſunt gñra eris ⁊ argẽti que dñr eẽ mã fiale:⁊ dicit cũ ieſt ad dñiã p̃uatiõiſ que nõ ieſt ut dicit ꝯtor. alio mõ ſpẽſ ⁊ exẽplũ.i. forma dĩ eẽ cã. hec aũt foꝛa eſt cã qua3 dat rõ ipſius qd qd erat eẽ.i. cã quã ſignificat rõ ſignificãs qditatẽ.i. diffõ. ⁊ dicit h̃ ꝯtor q2 diffões cõponũtur ex forma ul'i que eſt gen9 ⁊ ꝓpꝛia q̃ eſt dñia:gñra aũt iſtaꝝ formaꝝ ſunt foꝛe:ut dyapaſon q̃ eſt pꝛopoꝛtio duoꝝ ad vnũ:⁊ eſt q̃dã foꝛa:⁊ pꝛopoꝛtio numeri ad numerũ que eſt ei9 gen9 eſt q̃da3 foꝛa cõis. Notãdũ ꝙ phs ponit h̃ duo. ſ. ſpẽs ⁊ exẽplũ pp opiniões diuerſoꝝ de formis rerũ. Exẽplũ pp opionẽ Platonis qui poſuit foꝛas abſtractas quas dicit exẽplaria ⁊ ideas. Spẽ3 poſuit pp opionẽ nãliũ ponẽtiũ formas exiſtere in mã. Amplius vñ p̃nm. Tertio mõ illud dĩ eẽ cã qd eſt p̃nm motus ⁊ quieti ſicut ꝯſiliãs ꝯſilij dicit cã ⁊ pater filij ⁊ oino faciẽs facti ⁊ cõmutãs cõmutati ⁊ trãſmutãs trãſmutati. Nõndũ ſm expoſitores ꝙ quadruplex eſt efficiẽs. ſ. pficiẽs. diſponẽs. adiuuãs:⁊ cõſiliãs. Perficiẽs eſt qd induc formã Diſponẽs qd p̃parat mãm. Adiuuãs qd nõ opat ad finẽ ꝓpꝛiũ ſed ad finẽ alterius. Cõſiliãs autem eſt in his que agunt a ꝓpoſito qd qdẽ ꝯſiliãs dat agẽti formã per quã agit:qm̃ agẽs a ꝓpoſito agit per ſciam quã dat ſibi ꝯſiliãs. Alij vo dicunt ꝙ cã ẽ duplex p̃ncipalis ⁊ ſecũdaria. ⁊ utraq3 eſt dupx ſ. ul'is ⁊ pticularis. quãtũ ad cãm p̃ncipalẽ phũs d. ꝙ vna eſt cã:vñ p̃m p̃nm mutationis aut q̃etis. quãtum ad cãm ſecũdariã dicit ut ꝯſiliãs. q̃tũ ad cãm ul'em ⁊ pticularẽ dicit ut pater filij. ⁊ oino faciẽs facti ⁊ cõmutãs cõmutati. pat' eni eſt cã particularis filij ⁊ faciẽs eſt cã ul'is:⁊ cõmutãs eſt cauſa vniuerſalioꝛ:qm̃ oẽ faciẽs eſt mouẽs ſiue cõmutãs ⁊ nõ e°. qm̃ mouẽ eſt in plus q̃3 agere ut patet p̃ de gñatiõe. Adhuc ãt queadmodũ. Quarto mõ dicit aliq̃d cã ut finis ⁊ cui9 gr̃a aliq̃d fit ut ſanitas dĩ eẽ cã ambulatiõis ⁊ ꝙ finis ſit cã ꝓbatur ⁊ hec eſt. 18a ꝯ hui9 libꝛi q̃ ꝓbat ſic. Illud eſt cã ppt̃ qd rñdet ad queſtionẽ factã pp qd:ſed finis eſt h9i g̃ minoꝛ hui9 rõnis ꝓbat in lr̃a. qm̃ ſi querat ppt̃ qd aliqs ambulat ꝯueniẽter rñdet ut ſanet. ⁊ dicẽtes ſic opinamur aſſignare cãm. ⁊ addit ꝯtor. d. ꝙ quecũq3 ſunt media int' p̃m mouẽtẽ ⁊ ultim finẽ dicunt eẽ fines:q2 vnũquodq3 eoꝝ eſt finis ei9 ⁊ ẽ añ ipm ⁊ oia ſunt pp ultimũ finẽ ut macies:purgatio: potio ⁊ organa ⁊ flebotomia. iſt̃a eni oia h9i ſunt gr̃a finis ut gr̃a ſanitat̃. ſed dñt q2 alia ſũt opa ut ãbulatio ⁊ alia ſũt organa ut flebotomia. Nota ꝙ magis ꝓbat de fine ꝙ ſit cã q̃3 de alijs cãis:q2 finis ẽ ultim ⁊ cã vĩ eẽ p̃m. ⁊ ẽt q2 aliqs agit pp finẽ qui nõ eſt ut ambulans pp ſanitatẽ acgrẽda3:⁊ iõ minus videtur de fine ꝙ ſit cauſa q̃3 de alijs.

Cauſe quidẽ igĩ fere tot modis dicunt.

Iſta igitur ſunt genera cauſaruꝫ. ⁊ dixit fere quia nondum eſt declaratum ꝙ non ſint plura genera cauſarum:⁊ ideo dixit fere qd nota dubitationeꝫ quouſq3 declaratur per inductionem:uel dixit fere ad excipiẽdũ cãs per accñs ut dixit Alexãder.

Contingit autẽ multipliciter dictis cau-

ſis: ⁊ multas eiuſdem cãs eſſe nõ ſm accidens: ut ſtatue ſtatuifica ⁊ es: non ſ; alterum aliq̃d: ſed ſm q̃d eſt ſtatua: ſed nõ eodem mõ. Sed h̾ quidẽ ut materia: illd aũt ſicut vnde motus. Sunt autem q̃dã ⁊ adinuicem cãe: ut laborare cã eſt boni habitus: ⁊ .b. laborandi. Sed non eodẽ mõ Sed hec quidem ſicut finis: illa ſicut principium motus. Amplius autem eadem cõtrariorũ eſt. Que eni preſens cauſa huius eſt: hãc ⁊ abſentẽ cãm aliqñ cõtrarij: ut abſentia gubernatoris nauis ſubmerſionis cuius erat preſentia cã ſalutis.

Hec ẽ 3ª ps pn̈ˡᵉ huiꝰ capl̾i i q̃ pħs ponit quaſdã diſpõnes cãrũ. ⁊ ſunt tres. pª cõparãdo diuerſas cãs ad eũdẽ effectũ. 2ª cõparãdo diuerſas cãs int̾ ſe. 3ª cõparãdo eãdẽ cãm ad diuerſos effectꝰ. pª ẽ ꝙ cũ cãe ſint mlt̾e ↄtigit ꝙ vniꝰ ⁊ eiuſdẽ effectꝰ ſint mlt̾e cauſe ꝑ ſe nõ ꝑ accñs ſic ipiꝰ ſtatue ars ſtatuifica ⁊ ẽt es ſunt cãe ſ; nõ eodẽ mõ q: es ẽ cã mãlis ſtatue ⁊ ars ſtatuifica ẽ cã vñ pn̈ᵐ motꝰ. 2ª diſpoſitio cãrũ ẽ q: cãe diuerſe ſibi inuicẽ ſũt cãe nõ tñ i eodẽ gñe cãe ut laboꝛ ẽ cã efficiẽs ſanitat̾: ⁊ ſanitas ẽ cã finalis laboris. Et nota ꝙ ↄᵗᵒʳ dic̃ h̾ ꝙ ſil̾r mã ẽ cã foꝛe ſm h̾ ꝙ foꝛa nõ põt iueniri niſi ꝑ illaꝫ mãm. foꝛa ãt ẽ cã mãe ſm ꝙ mã nõ põt eẽ in actu demõſtrata niſi ꝑ illã ⁊ pcipue mã pª. 3ª diſpõ cãrũ ẽ ꝙ eadẽ ẽ cã ↄrioꝝ q̃nq; ſed duabꝰ diſpõnibꝰ diuerſis qñ cã q̃ ꝑ ſui pñtiã ẽ cã vniꝰ effectꝰ ꝑ ſui abñtiã ẽ cã effectꝰ ↄrij: ut gubernatoꝛ nauiſ ꝑ ſui pſentiã ẽ cã ſalut̾ nauis: ⁊ ꝑ ſui abſentiã ẽ cã effectꝰ ſbmerſiõis: ⁊ ſm iſtas tres diſpõnes cãrũ poſſunt formari tres ↄnes. pª ꝙ vniꝰ ⁊ eiuſdẽ effectꝰ ſunt pl̾es cãe ꝑ ſe ⁊ ꝓbaẽ ꝓbatiõe exẽplari ſic: qm̃ ipſiꝰ ſtatue ſũt mlt̾e cãe ꝑ ſe. ſ. es ⁊ ars ſtatuifica. ergo. 2ª ↄ. ꝙ cãe ſibi adinuicẽ ſũt cãe: hec ꝓbaẽ ꝑ exemplũ q: laboꝛ ẽ cã ſanitat̾ ⁊ ſanitas eſt cã laboris. g̃. Tertia ↄ. ꝙ idẽ ſub diuerſis diſpõnibꝰ ẽ cã ↄriorũ. ꝓbaẽ q: gubernatoꝛ ꝑ ſui pñtiã ẽ cã ſalut̾ nauis ꝑ ſui abñtiã ẽ cã ſubmerſiõis nauis. g̃. Sed hic ſunt duo dubia. pᵐ dubiũ ẽ circa diſpõnẽ cãrũ ubi dĩ ꝙ cãe ſibi inuicẽ ſunt cãe. h̾ eni nõ vĩ ueꝝ q: cã ẽ ꝓoꝛ cãto ⁊ cãtũ põt ꝑ ſuaꝫ cãm demõſtrari. ergo ſi duo ſic ſe hẽãt ꝙ utrũq; ſit cã reliq̃. ſeq̃tur ꝙ idẽ reſpectu eiuſdẽ ſit priꝰ ⁊ poſteriꝰ: ⁊ ſequiẽ ꝙ utrũq; põt demõſtrare reliquũ: ⁊ ſic eẽt demõſtratio circularis. ⁊ ſequiẽ etiã ꝙ idẽ ſit cã ſuiipſius q: q̃cq̃d ẽ cã cãe ẽ cã cãti ⁊ h̾ põt argui in terminis ſic. ſint. a. ⁊ .b. duo que ſibi inuicẽ ſunt cãe: ſi tũc .a. ſit cã .b. tẽ a. eſt priꝰ nãliter q̃; .b. ⁊ cũ .b. ſit cã ipſiꝰ .a: b. erit ꝓus nãliter q̃; .a. ⁊ ſic idẽ reſpectu eiuſdẽ erit prius nã ⁊ poſteriꝰ nã. ⁊ ex h̾ ſequiẽ ꝙ .a. ſit ꝓus nã q̃; .a. q: q̃cq̃d ẽ ꝓus ꝓori ẽ ꝓus poſteriori. ⁊ ſeq̃tur ẽt ex h̾ ꝙ .a. põt demõſtrari ꝑ .b. ⁊ .b. ꝑ .a. ⁊ ſic .a. põt demõſtrari ꝑ .a. ⁊ ſeq̃tur ẽt ꝙ .a. ſit cã ipiuſ .a. q: ſi .a. ſit cã ipiꝰ .b. tũc cuiuſcũq; .b. ẽ cã eiuſdeꝫ ẽ ⁊ .a. cã. ſi igiẽ .b. ſit cã ipſiꝰ .a. ſeq̃tur ꝙ .a. ſit cã ipſiꝰ .a. q̃d ẽ ipoˡᵉ. 2ᵐ dubiũ eſt circa 3ᵃᵐ diſpõnẽ cãrũ q: nõ vĩ ꝙ gubernatoꝛ nauis ꝑ ſui abñtiã ſit cã ſubmerſionis nauis: q: ſi eẽt cã ſbmerſiõis: h̾ nõ eſſet nec poſſet eẽ niſi in gñe cãe efficient̾. ſed h̾ nõ ẽ veruꝫ: q: illd q̃d nihil opatur ad ſubmerſionẽ nauis non ẽ cã effectiua ſubmerſiõis nauis: ſed gubernatoꝛ abñs ẽ hꝰ. g̃. Ad pᵐ dubiũ dicẽdũ ẽ ꝙ cãe pñt eẽ ſibi inuicẽ cãe. Et qñ dĩ ꝙ tũc utraq; erit ꝓoꝛ reliqua: dico ꝙ ꝓoritas ẽ multiplex ſm ꝓoritatẽ cãrũ qm̃ vna ẽ ꝓoritas mãe ad foꝛmã: alia v° ẽ ꝓoritas foꝛe ad mãm. Prioritas mãe ad foꝛmã ẽ ꝓoritas tpis ul̾ origis: ⁊ ꝓoritas foꝛe ad mãm ẽ ꝓoritas ꝑfectiõis. ⁊ nõ ẽ icõueniẽs ꝙ idẽ reſpectu eiuſdẽ ſit priꝰ ⁊ poſteriꝰ accipiẽdo priꝰ ⁊ poſteriꝰ nõ ut ſint oppoſita: ut ſi accipiaẽ priꝰ cõpõne ⁊ poſteriꝰ ꝑfectiõe iſta eni nõ ſunt oppoſita. Et ſi dicaẽ ꝙ cã nãliter ẽ ꝓoꝛ q̃; cãtũ ⁊ ita idẽ reſpectu eiuſdẽ erit ꝓus nã ⁊ poſteriꝰ nã. Dico ꝙ ſicut nã dĩ dupl̾r. ſ. de mã ⁊ de foꝛa ita priꝰ nã dĩ dupl̾r. ſ. uel ꝓus nã mãe ul̾ ꝓus nã foꝛe: ⁊ nõ ẽ icõueniẽs ꝙ idẽ ſit ꝓus nã ⁊ poſteriꝰ nã reſpectu eiuſdẽ dũmõ h̾ ſit alia ⁊ alia ꝓoritate nãe. ul̾ ſub alijs vbis nã dĩ multipl̾r ut patet i ꝓhemio pmi huiꝰ: ⁊ accipio duo mẽbꝛa ad ꝓpoſitũ: qm̃ ꝓus nã dĩ ul̾ illud q̃d nã in ſua actiõe pſupponit: ⁊ ſic mã eſt ꝓus nã q̃; foꝛa: uel dĩ prius nã illud q̃d nã ꝓus itendit ⁊ ſic foꝛa ẽ ꝓus nã q̃; mat̾ia nec ſeq̃tur ꝙ aliq̃d ſit ꝓus ſeipſo: q: illa ꝓpoſitio. ſ. q̃cq̃d ẽ priꝰ ꝓori ẽ ꝓus poſteriori: debet itelligi eodẽ mõ ꝓoritat̾. ⁊ ſi arguaẽ a pᵒ ad ultiᵐ nõ tenet cõſequẽtia q: eq̃uocaẽ priꝰ. Ad illd q̃d 2° iduciẽ. ſ. ꝙ erit demõſtrare circul̾r: dico ꝙ non ſeq̃tur. nec ul̾r eſt uerũ ꝙ ſit demõſtratio circularis. quã pħs negat: q: nõ ẽ i eodẽ gñe cãe. ⁊ talẽ demõſtratiõeꝫ circularẽ nõ negat pħs: qm̃ ſi .a. demõſtrat .b. i genere alicuiꝰ cãe ⁊ .b. demõſtret .a. i eodẽ gñe cauſe tũc ſeq̃tur ꝙ .a. demõſtret .a. ⁊ al̾r non ſeq̃ẽ. Ad illud v° q̃d tertio iduciẽ. ſ. ꝙ idẽ erit cã ſuiipſiꝰ: dico ꝙ nõ ſequiẽ nec eſt ul̾r uerũ ꝙ q̃cq̃d ẽ cã cãe ſit cã cãti ſed ſolũ i eodẽ gñe cãe. vñ ſi .a. ſit cã ipiꝰ .b. in aliq̃ gñe cãe ⁊ .b. ſit cã ipſiꝰ .a. in eodẽ gñe cãe: tũc ſeq̃tur ꝙ .a. ſit cã ipſius .a. alias non ſequitur. Ad 2ᵐ dubiũ circa 3ᵃᵐ diſpõnẽ cãrũ. dico ꝙ gubernatoꝛ nauis dĩ eẽ cã ſubmerſiõis nauis in gñe cãe efficientis ꝑ ꝓuationẽ actiõis. ſ. q: nõ agit ad ſalutẽ nauis. Vñ cã efficiẽs dĩ dupl̾r. v;. uel poſitiue ut illd q̃d agit applicãdo v̾tuteꝫ ſuã ad opꝰ: uel priuatiue ut illd q̃d ẽ natũ facẽ. vnũ eni ↄrioꝝ dicitur eẽ cã alterius ↄrij per h̾ ꝙ non facit ↄrium ꝙ ipm natũ eſt facere. ⁊ ſic gubernatoꝛ nauis dĩ eſſe cã ſubmerſionis per ꝓuationem actionis ad ſalutẽ nauis nõ tñ dicitur pꝛopꝛie cauſa efficiens.

Oẽs autẽ nũc dicte cauſe in quatuoꝛ incidunt modos manifeſtiſſimos. Elementa enim ſyllabarum: ⁊ mã uaſoꝝ: ⁊ ignis: ⁊ hmõi coꝛpoꝝ: ⁊ partes totius: ⁊ ſuppoſitiones concluſionis ſicut ex quo cauſe ſunt. Harum autem he quidem ſunt ſicut ſubiectum ⁊ partes.

Hec ẽ 4ª ps pn̈ˡᵉ huiꝰ capl̾i i q̃ pħs reducit ꝑ iductionẽ oẽs cãs ad q̃tuoꝛ gñã cãrũ ⁊ ꝓbat pħs ꝙ ois cã aut ẽ ſm mãm aut ſm foꝛmã aut ſm agens aut ſm finẽ: ⁊ hec ẽ 22ª ↄ huiꝰ libꝛi que ꝓbaẽ iductiue ſic. nã elemẽta. i. littere ſunt cauſe ſyllabaꝝ ⁊ hoc in genere cauſe mãlis. ⁊ illa ex quibus fiũt uaſa dicuntur cã uaſoꝝ ⁊ h̾ in gñe cãe mãlis. ⁊ ignis ⁊ hꝰ elemẽta ſunt in gñe cãe mãlis reſpectu coꝛpoꝝ mixtoꝝ ⁊ ptes ſunt mã totiꝰ ⁊ ꝓmiſſe ſunt q̃ſi mã ↄnis: qm̃ ↄ gñaẽ ex ꝓpõnibꝰ. ois eni iſta ↄueniũt in hoc ꝙ ſũt cãe ſicut ex q̃. i. cãe mãles. Unde addit ↄᵗᵒʳ. d. ꝙ oĩa iſta ↄueniũt in hoc ꝙ ſũt mã. ſ; differũt: qm̃ q̃dã ſũt mã ſm cõpõnẽ ut l̾re ſyllabarũ ⁊ lapides domꝰ: ⁊ q̃dã ſũt mã ſm alterationem ut panis ẽ mã ſanguis: ⁊ q̃dã ſm alteratiõem ⁊ cõpõnẽ ut acetũ ⁊ mel oximellis: ⁊ q̃tuoꝛ elemẽta oĩum cõpoſitoꝝ: ⁊ hec ſũt duo fũdamẽta mãe. ſ. cõpoſitio ⁊ alteratio: ⁊ tertiũ cõpoſitũ ex eis. dicit ẽt ↄᵗᵒʳ ꝙ pħũs poſuit ptes ⁊ totũ aliũ modũ mat̾ie a cõpõne ut reputo ſm ꝙ itẽdebat ptes q̃ ſũt in põnõ q̃ ſunt actu aut ſm ꝙ itẽdebat vniuerſũ ↄgregatũ tm̃: qm̃ cõpoſitio ẽ aggregatio ptiũ: fit eni ex q̃litate ⁊ oꝛdine ⁊ põne. Itẽ dicit ↄᵗᵒʳ ꝙ ꝓpõnes aſſimilanẽ materie que ſunt in potentia ↄ. ⁊ ↄ eſt i eis quaſi foꝛma. hec ↄᵗᵒʳ.

Alie autem ſunt ſicut q̃d quid erat eẽ: ⁊ totum ⁊ compoſitio ⁊ ſpẽs.

Pħs hic enũat cãs q̃ collocãtur ſb cã foꝛali. d. ꝙ alie ſũt cãe. ſic q̃d q̃d erat eẽ. i. q̃ demr̃ant q̃ditatẽ rei ⁊ ſũt tria. v;. totũ cõpõ ⁊ ſpẽs. Et ſ; ↄʳᵉᵗ pħũs itelligit ꝑ totũ ↄgregõnẽ ptiũ tm̃: ⁊ itẽdit ꝑ cõpõnẽ ↄgregationẽ iſtaꝝ triũ diſpõnũ i ptibꝰ. ſ. figure: oꝛdis ⁊ põnis: ⁊ itẽdit ꝑ foꝛmã: foꝛmã q̃ ẽ ſ; alterationẽ tm̃. Vñ ſciẽdũ ꝙ i nr̃a tũſlatiõe ubi põiẽ ſpẽs i tũſlatiõe ↄʳⁱᵒ poniẽ foꝛa. ⁊ ubi i nr̃a trãſlatiõe poniẽ totũ i l̾ra ↄʳⁱᵒ poniẽ vniuerſuꝫ. ⁊ ſic ex dict̾ ↄʳⁱᵒ pꝫ ꝙ tripˣ ẽ mã. ſ. mã ſ; cõpõnẽ tm̃ ⁊ ſic lapides ⁊ ligna ſũt mã domꝰ: ⁊ q̃dã ẽ mã ſ; alterationẽ tm̃: ⁊ ſic panis ẽ mã ſanguis. ⁊ q̃dã ẽ mã ſm alt̾atiõeꝫ ⁊ cõpõnẽ. ⁊ ſic acetũ ⁊ mel ſunt mã oximellis: ⁊ ſicut ẽ triplex mã ita ẽ triplex foꝛa: q: q̃dã ẽ foꝛa ſm cõpõnẽ tm̃: ⁊ illã uocat pħs totũ ut aceruꝰ lapidũ ⁊ q̃dã eſt foꝛa ſm alt̾ationẽ tm̃. ⁊ illã uocat pħũs ſpẽm ⁊ hmõi ẽ foꝛa ſanguis. ⁊ q̃dã ẽ foꝛa ſm cõpõnẽ ⁊ alt̾ationẽ. ⁊ illa uocaẽ cõpoſitio. ⁊ ẽt totũ hñs has tres diſpõnes i ptibꝰ. ſ. figurã oꝛdinẽ ⁊ põneꝫ dĩ cõpõ ut domꝰ uel foꝛa domꝰ. ⁊ nota ꝙ ptes itegrales totiꝰ dñr mã ⁊ totũ dĩ foꝛma ⁊c̃.

Semen aũt ⁊ medicꝰ ⁊ ↄſiliãs ⁊ omnino faciens oẽs ſunt vnum ꝓncipium mutationis: aut ſtatus: aut motus eſt.

Hic pħs enũat cãm q̃ collocaẽ ſb cã efficiẽte. d. ꝙ ſemẽ aĩaliũ ⁊ medicꝰ ſanitat̾ ⁊ ↄſiliãs ↄſilij ⁊ oĩno faciẽs facti oĩa illa ſunt cãe ut vñ pn̈ᵐ motꝰ ⁊ q̃etis i. oĩa iſta ſunt in genere cauſe efficientis.

Alie autem ſicut finis ⁊ bonum alioruꝫ. Que enim eſt cuius cauſa potiſſima eſt. ⁊ finis aliorum uoluit eſſe. Differt autẽ nihil eandem dicere bonam uel videri bonam. Cãe igitur quidẽ he ⁊ tot ſunt ſpe.

Induc̃ genꝰ cãe q̃d ẽ ſm finẽ ⁊ dic̃ ꝙ alie ſũt cãe ſicut finis itẽtꝰ ꝑ opationẽ ⁊ bonũ aliaꝝ cãrũ: ⁊ iſta ẽ cã potiſſima: ⁊ ꝙ finis ſit cã aliaꝝ cãrũ ⁊ nobilioꝛ alijs cãis ꝓbat pħs ⁊ hec ẽ 23ª ↄ huiꝰ libꝛi q̃ ꝓbaẽ ſic. Illd cuiꝰ cã alia q̃runẽ ẽ cã alioꝝ ⁊ ẽ nobiliꝰ ill̾. ſed alie cãe q̃ q̃runẽ: q̃runẽ ꝑꝑ finẽ qm̃ agẽs ⁊ mã nõ ſũt niſi ꝑꝑ finẽ. ⁊ ſil̾r foꝛe nõ ſũt niſi ꝑꝑ ultimuꝫ finẽ ut dic̃ ↄᵗᵒʳ ⁊ addit pħs. d. ꝙ nihil differt dicẽ eãdẽ. ſ. cãm finalẽ eẽ bonã ſimpl̾r ⁊ i rei v̾itate ⁊ videri bonã l; nõ ſit i rei v̾itate. Vñ dic̃ ↄᵗᵒʳ ꝙ pħs dic̃ h̾ ut deſcriptio finiſ. ſ. finis eſt bonũ itẽtũ ꝑ illa q̃ ſũt añ ipm ut cõis rebꝰ uolũtarijs ⁊ nãlibꝰ: qm̃ ultimũ itẽtũ in rebꝰ uolũtarijs ml̾totiẽs videẽ bonũ ⁊ nõ ẽ i rei v̾itate. itẽtũ v° i rebꝰ nãlibꝰ ẽ bonuꝫ ueꝝ. hec igiẽ eſt deſcriptio cõis finis. ſ. finis eſt bonũ ſimpl̾r ul̾ appens itẽtũ ꝑ illa vba q̃ ſũt añ ipm ⁊c̃. Deide pħũs iferẽ ↄnẽ ſuã dicẽs. cãe igiẽ he ⁊ tot foꝛme ſunt. ex omnibus iſtis põt ↄ ꝓbari ſic. omnis cã que eſt ut littere ſyllabaꝝ uel ut materia uaſoꝝ ul̾ ut elemẽta mixtoꝝ ul̾ ut ptes totiꝰ uel ut ꝓmiſſe ↄnis ul̾ ut totũ ul̾ ut cõpõ ul̾ ut ſpẽs uel ut ſemẽ ul̾ ut medicꝰ ul̾ ↄſiliãs ul̾ ut alid cuiꝰ gr̃a eſt. aut ẽ cã ſm mãm aut ſm foꝛmã aut ſm agens aut ſm finẽ. ſ; ois cã ul̾ eſt ut l̾re reſpectu ſyllabarũ ul̾ ut mã uaſoꝝ ⁊c̃. g̃. Nõndũ ẽ h̾ ꝙ cũ pħs dic̃ ꝙ finis ẽ bonũ ul̾ appens bonũ. ꝙ i nãlibꝰ ſemꝑ finis ẽ bonũ ſm v̾itatẽ ſed i uolũtarijs aliqñ ẽ bonũ ſm v̾itatẽ aliqñ appens bonũ ⁊ aliqñ nec ẽ bonũ ſ; v̾itatẽ nec appens bonũ qñ qñ uolũtas ſeq̃tur iudiciũ rõnis: tũc finis itẽtꝰ a uolũtate ul̾ ẽ bonũ ul̾ apparẽs bonũ: ſed qñ nõ ſeq̃tur iudiciũ rõnis nõ opꝫ ꝙ ſit bonũ ul̾ apparẽs bonũ. Sed dubitaẽ de illo q̃d dĩ i enũando illa q̃ ſc̃ i gñe cãe mãlis. ibi enĩ dĩ ꝙ ꝓpõnes ſũt mãe ↄnis. h̾ nõ vĩ ueꝝ eẽ q: pꝛemiſſe ſũt cãe effectiue ↄnis. ſed mã ⁊ efficiẽs nõ coicidũt: g̃ nõ ſc̃ cã mãlis ↄnis. Dubitaẽ ẽt de illo q̃d dĩ ꝙ ſemẽ ẽ cã efficiẽs. h̾ nõ vĩ ueꝝ cũ ſemẽ ſit cã mãlis. Ad pᵐ dico ꝙ ꝓmiſſe ul̾ ꝓpõnes ſm ſe totas nõ ſũt mãe ↄnis. ſed rõne ptiũ ut rõne extremitatũ: ⁊ id° dic̃ ↄᵗᵒʳ ꝙ aſſimilanẽ mãe ſed rõne medij ſũt cã effectiua ↄnis ul̾ notitie ↄnis: vñ idẽ ſm idẽ nõ eſt mã ⁊ efficiẽs: ſed tñ reſpectu diuerſoꝝ põt eẽ mã ⁊ efficiẽs. Ad alid dico ꝙ ſemen maris ẽ cã efficiẽs plis: ⁊ ſemẽ femelle ẽ cã mãlis: ⁊ ſic nõ ẽ idẽ illd q̃d ẽ cã efficiẽs ⁊ cã mãlis. Itẽ notãdũ ꝙ iſte cãe multipl̾r dñr ut patet de q̃libet genere cãe. ⁊ pᵒ de cã mãli qm̃ mã ẽ ml̾tiplex. q: q̃dã ẽ mã alt̾atiõis tm̃ ut ẽ illa ex q̃ res ſit tanq̃ ex termino a q̃ ⁊ nõ manet i re q̃ fit ex ea ⁊ ſic vinũ eſt mã aceti ⁊ panis ſanguis ⁊ ſꝑma hois ⁊ ſic de ſilibꝰ. alia ãt ẽ mã cõpõnis tm̃ ⁊ ſic ptes q̃ ſ; ſuas nãſ manẽt i toto ſũt mã totiꝰ ut caro ⁊ os manꝰ ⁊ caput ſũt h̾ mõ mã hois ⁊ ſũt mã cõpõnis tm̃ q: nõ pꝛefuerũt añ totũ nec alt̾abanẽ añ ↄſtõnẽ totiꝰ: ⁊ q̃dã ẽ mã alt̾atiõis ⁊ cõpõnis ⁊ talis ẽ dupˣ ut ꝓpinq̃ ⁊ remota. ꝓpinq̃ ut mel ⁊ acetuꝫ oximellis: remota ut mã pª: reſpectu oĩuꝫ gñabiliũ ⁊ coꝛruptibilium. Adhuc alio° accipiẽ mã pꝛo iꝑfectiori reſpectu ꝑfectioris ⁊ ſic ẽt̾a iferiora dñr eẽ mã reſpectu coꝛpoꝝ ſupioꝝ ut pꝫ i li° de celo. Adhuc aũt idiuiduũ dĩ mã reſpectu ſpẽi ⁊ ſic loq̃tur pħũs pᵒ celi. d. Q̃ q dic̃ h̾ celũ dic̃ mãm. ſ; q dicit celũ dic̃ foꝛmã. ⁊ adhuc illd dĩ mã q̃d ẽ ſbm alicuiꝰ trãſmutatiõis ⁊ ſic celũ dĩ eẽ mã ul̾ hẽre mãm: q: ẽ ſubm motꝰ localis. Sil̾r foꝛa dĩ ml̾tipl̾r qm̃ q̃dã foꝛa ẽ ex̃ rẽ ⁊ q̃dã itra rẽ: foꝛa ex̃ rẽ ẽ ut foꝛa exẽplaris ⁊ ul̾r ꝑfectiuꝰ reſpectu miꝰ ꝑfecti: ſ; foꝛa itra rẽ ẽ dupˣ q: q̃dã ẽ foꝛa decl̾ans q̃ditatẽ. ⁊ ſic ꝑ ſe ſupius ẽ foꝛa iferioris: ⁊ q̃dã ẽ foꝛa ꝑficiẽs mãꝫ ⁊ talis ẽ duplex q: ul̾ ꝑficit mãm vniꝰ ſpẽi ut foꝛa argẽti ⁊ tc̃ dĩ ſpẽs aut q: ꝑficit mãs diuerſaꝝ ſpẽrũ. ⁊ tũc aut ille materie habent vnitatem oꝛdinis tm̃ ſicut eſt in ciuitate ⁊ in exercitu ⁊ talis foꝛma dicitur totũ: aut ultra vnitatẽ oꝛdinis ⁊ ↄctus hñt alterationẽ ut patet in oximelle ⁊ talis foꝛa dĩ mixtio. Similiter efficiẽs dĩ ml̾tiplex. ſ. ꝓpꝛie ⁊ methaᶜᶜ. efficiẽs methaphoᶜᶜ ẽ idẽ q̃d finis. ⁊ ẽ illd ꝑꝑ q̃d agẽs agit. ſ;

efficiēs ꝓprie ē efficiēs ſtatuēdo finē uł illō qđ ē mediū ad finē: ⁊ ſic ꝯſiliator dr̄ eē efficiēs. aut operādo ⁊ h̄ dupl'r. qm̄ aut applicat actiuū paſſiuo: ⁊ ſic illō qđ applicat ignē domui dr̄ cōburere domū ⁊ ſic medicꝰ ē cā efficiēs ſanitatꝭ: aut opando circa mām: ⁊ tūc aut diſponit mām ⁊ ſic ſemē maſculi dr̄ eē cā efficiēs ꝓlis. aut īducit formā. ⁊ ſic deꝰ dr̄ eē cā efficiēs: ſupponēdo ꝙ nā intellectiua ſit a deo. Itē finis ſimil'r ē mł'tiplex. ſ. finis euētꝰ ⁊ finis itētꝰ. Finis euētꝰ pōt eē malū ⁊ appere malus: ⁊ finis ītētꝰ pōt eē duplex. ſ. finis gn̄atiōis ⁊ finis rei gn̄ate. finis generationis eſt forma: ⁊ finis rei generate ē duplex. ſ. gdā pmaria ītētiōe ⁊ gdā ſcdaria ītētiōe. ⁊ uterqꝫ ē duplex. vꝫ. qđ ⁊ q̄. q̄ ē viſio dei: ⁊ qđ eſt ipe deꝰ: ⁊ h̄ pmaria ītētiōe. ſcdaria ītētione ut habitꝰ ꝟtutis eſt finis quo. ⁊ operari eſt quod.

¶ Capl'm 2m tertij tractatus de modis cāꝛum ⁊ eſt totaliter narratiuum.

Modi āt cāꝛū numero qdē ſunt mł'ti. Capitales āt ⁊ hi miores. Dr̄r āt cāe mł'tipl'r. Et ipaꝝ ſiliū ſpēꝝ ⁊ p̄us ⁊ poſteriꝰ altera alteriꝰ: ut ſanitas medicus ⁊ artifex ⁊ diapaſon: duplum ⁊ numerus ⁊ ſemper continentia ad vnumquodqꝫ.

¶ Iſtđ ē 2m capl'ꝫ huiꝰ tractatꝰ i q̄ dtermiaꝛ de modis cāꝛū. ⁊ ꝑ modos cāꝛū itelligo accn̄tia cāꝛū uł cās q̄ diuidunꝛ ꝑ accn̄tia. Iſtđ capl'm ꝯtiet q̄tuoꝛ ptes pn̄les. q̄ꝛ i pa pħs enūat. 8. modos cāꝛū. vꝫ. 6. ſpāles ⁊ duo gn̄ales. In 2a ibi Sed tn̄ he. Diuidit ſex modos ſpāles ꝑ duos modos gn̄ales. In 3a āt ibi Opꝫ aūt ſp. Narrat qs iſtoꝝ modoꝝ ē q̄rēdus pn̄l'r. In 4a vo ibi Amplꝰ āt alie. Narrat duas diſpōes de cauſis. pa ps ꝯtinet qnqꝫ pticl'as qm̄ i pa ponunꝛ duo modi cāꝛū q ſūt p̄us ⁊ poſteriꝰ. In 2a ibi Amplꝰ ꝑ accn̄s. Ponuntur duo alij modi q ſunt ꝑ ſe ⁊ ꝑ accn̄s. In 3a ibi Preter ens. Ponūtur duo alij modi q ſūt actꝰ ⁊ pō. i 4a ibi Sil'r ⁊ dr̄r. Narrat ꝙ idē modi ſunt cātoꝝ q ſt cāꝛū. i 5a ibi Amplꝰ āt cōplexe. Pōit duos alios modos. vꝫ. cōplexū ⁊ icōpletū. ¶ In pa igiꝛ pticl'a huiꝰ ptis dic pħs ꝙ modi cāꝛū ſt mł'ti. ſꝫ capitales. i. modi pn̄les ſt miores. i. pauciores. pn̄les eni modi cāꝛū ſt pauciores q̄ꝫ ſint modi cāꝛū minꝰ pn̄les. Cāe eni dr̄r mł'tipl'r ꝫ diuerſa gn̄a cāꝛū ⁊ i q̄libet gn̄e cāe iueniꝛ p̄us ⁊ poſteriꝰ. ꝟbi gr̄a. i cauſis agētibꝰ medicꝰ ⁊ artifex. nā medicꝰ ē cā poſterioꝛ ſanitatꝭ ⁊ artifex ē cā p̄oꝛ: q̄ꝛ q̄to aliqđ ē cōiꝰ tāto ē p̄us. Sil'r i cāis formalibꝰ. ꝟbi gr̄a. qm̄ forma diapaſō ē duplū ⁊ foꝛa dupli eſt nūs ⁊ foꝛa nūi eſt q̄titas: ⁊ ſꝑ illa foꝛa q̄ ē uł'ioꝛ ē p̄oꝛ. Et addit ꝯtor d. ꝙ p̄us ⁊ poſteriꝰ i materijs manifeſta ſūt ⁊ ſil'r i finibꝰ. extēuatio eni ē finis exercitij ⁊ finis extenuatiōis ē ſanitas. ſanitas igiꝛ ē pmꝰ finis: ſed alij ſt fines poſteriores. iſti igr̄ ſūt duo modi cāꝛū. vꝫ. p̄rꝰ ⁊ poſteriꝰ. ¶ Intelligēdū ꝙ p̄rꝰ ⁊ poſteriꝰ q̄tū ad ꝓpoſitū pn̄t capi dupl'r. vnoꝰ ſm ꝑdicationē ſic ꝙ illđ dicaꝛ p̄us qđ de pl'ibꝰ ē ꝑdicabile. ⁊ illđ dicaꝛ poſteriꝰ qđ ē ꝑdicabile de paucioribꝰ: ⁊ iſto mō vr̄ pħs h̄ loq de p̄ori. dic eni ꝙ artifex ē p̄oꝛ q̄ꝫ medicꝰ q̄ꝛ certū ē ꝙ artifex de pl'ibꝰ ē ꝑdicabile q̄ꝫ medicꝰ. Alioꝰ p̄t accipi p̄us ſm cālitatē ⁊ illo mō illđ ē p̄ꝰ cuiꝰ cālitas ad pl'es effectꝰ ſe extēdit: ⁊ ſic ſol ē cā p̄oꝛ q̄ꝫ hō q̄ꝛ cālitas ſolis ad pl'es effectꝰ ſe extēdit q̄ꝫ hois cālitas. ⁊ vr̄ ꝙ pħūs ēt iſto mō loq̄tur h̄ de p̄ori ⁊ poſteriori ⁊ nō ſolū p̄ mō: qm̄ cālitas artificis ad plures effectꝰ ſe extēdit q̄ꝫ cālitas medici. plura eni ſiunt per artem q̄ꝫ per medicinā: quia pl'es ſt res artificiales q̄ꝫ res facte ꝑ artē medicie.

¶ Amplꝰ āt ſm accn̄s ⁊ hoꝝ gn̄a ſicut ſtatue ⁊ al'r policletꝰ ⁊ al'r ſtatuā faciēs qm̄ accidit ſtatuā facieti policletuꝫ eē. Et ꝯtinentes ſm accidens: ut ſi homo cauſa ſit ſtatue aut homo animal. Sunt autem accidentium alie alijs longius ⁊ ꝓpius: ut ſi albus ⁊ muſicus cauſa dicunꝛ ſtatue.

¶ Hec ē 2a pticl'a pe partꝭ pn̄lis huiꝰ capl'i i q̄ pħs ponit alios duos modos. ſ. ꝑ ſe ⁊ ꝑ accn̄s. d. ꝙ q̄daꝫ cāe dr̄r ꝑ ſe ⁊ q̄dā ꝑ accn̄s. ⁊ gn̄a cāꝝ accn̄taliū ſt cāe ꝑ accn̄s: ut policletꝰ ē cā ꝑ accn̄s ſtatue ⁊ ſtatuificꝰ ſiue ſtatuā faciēs ē cā ꝑ ſe. Illa ēt q̄ ꝯtinēt cās ꝑ accn̄s ſūt cāe ꝑ accn̄s. ꝟbi gr̄a. q̄ꝛ policletꝰ ē cā ꝑ accn̄s ſtatue: iō hō ⁊ aial ſūt cāe ꝑ accn̄s ſtatue: q̄ꝛ accidit artifici q ē cā ꝑ ſe ꝙ ſit hō aut aial. Deinde narrat pħs ꝙ i illo q ē ꝑ accn̄s ieniꝛ ꝓpiquū ⁊ remotū: qm̄ cāꝛū ꝑ accn̄s q̄dā ſūt ꝓpiquiores q̄daꝫ ꝟo remotiores. ꝟbi gr̄a. ſi faciēs ſtatuam ſit albꝰ ⁊ muſicꝰ tūc albū ⁊ muſicū ſt cāe ꝑ accn̄s ſtatue: ſꝫ albū ē cā remotioꝛ q̄ꝫ muſicꝰ: q̄ꝛ albū ē cōiꝰ q̄ꝫ muſicū: q̄ꝛ repiꝛ i alijs q̄ꝫ i hoie: ſꝫ muſicū nō repiꝛ niſi i hoie. ¶ Intelligēdū ē cū diciꝛ ꝙ ſtatuificꝰ ꝑ ſe fac ſtatuā ⁊ policletꝰ ꝑ accn̄s illud pōt dupl'r itelligi. vno mō ꝙ ꝑ ſe ⁊ ꝑ accn̄s referātur ad totā ꝓpōnē: ita ꝙ denotat vnū ſenſū iſtiꝰ oratiōis. ſ. ſtatuificꝰ ē cā ſtatue uł facit ſtatuā: ſic ꝙ ſignificet ꝙ hec ꝓpō ſit ꝑ ſe: ſtatuificꝰ fac ſtatuā. ⁊ h̄ ꝑ accn̄s policletꝰ facit ſtatuā. ⁊ ſic itelligit pħūs. ſ. ꝙ determinatiōes denotēt diuerſos ſenſus orōnis. alio mō pōt itelligi ꝙ iſte determinatiōes referātur ad termios poſitos i ꝓpōne uł ēt ad ipam cōpōnē: ita ꝙ ſit ſenſus ſtatuificꝰ ē cā ꝑ ſe ſtatue uł ꝑ ſe ē cā ſtatue ⁊ policletꝰ ꝑ accn̄s. ſic ꝙ ꝑ ſe ⁊ ꝑ accn̄s nō ſint ꝑdicata ſꝫ magis ſe teneāt ex pte ꝑdicati uł cōpōnis: tanq̄ꝫ determinatiōes ꝑdicati uel cōpōnis. ⁊ iſto mō nō itelligit pħūs. qm̄ ſi idē ſit policletꝰ ⁊ ſtatuificꝰ: ſeq̄tur ꝙ ſi ſtatuificꝰ ſit cā ꝑ ſe ſtatue: ꝙ policletus ſit cā ēt ꝑ ſe ſtatue: ⁊ ſi policletꝰ ſit cā per accn̄s ſtatue. ꝙ etiā ſtatuificus ſit cauſa ꝑ accn̄s ſtatue: q̄ꝛ ſeq̄tur ꝑ ſillogiſmū expoſitoriū policletꝰ eſt cā ꝑ accn̄s ſtatue ⁊ policletꝰ ē ſtatuificꝰ. ḡ ſtatuificꝰ ē cā ꝑ accn̄s ſtatue. Iō dico ꝙ pħs loquiꝛ hic de ꝑ ſe ⁊ ꝑ accn̄s ſm ꝙ denotāt diuerſos ſenſus orōnis ⁊ nō ſm ꝙ determināt aliqđ extremū uł cōpōnē extremoꝝ. Et ſi q̄raꝛ qual'r ⁊ quō ē h̄ ꝑ ſe ſtatuificꝰ facit ſtatuā. dico ꝙ ē ꝑ ſe q̄ꝛ ſbm aliq̄ mō icludit ꝑdicatū qm̄ ſtatuificꝰ i ſuo itellectu icludit facē ſtatuam aliq̄ mō. ſ. actu uł habitu. Iſta tn̄ policletꝰ facit ſtatuā: ē ꝑ accn̄s q̄ꝛ ꝑdicatū nullo mō ē de intellectu ſbiecti: ⁊ ſi hec ſit ꝑ ſe: ſtatuificꝰ facit ſtatuā aliq̄ q̄tuoꝛ modoꝝ poſitoꝝ in poſterioribꝰ: credo ꝙ ſit ꝑ ſe ꝑſeitate q̄rti modi uł ꝙ ē reducibilis ad 4m modū. ⁊ de hoc ē aliqual'r viſū i p̄ huiꝰ tractatu ultio.

¶ Preter aūt oēs ⁊ ꝓprie dictas ⁊ ſꝫ accidēs alie qdē ſicut potentes dicunꝛ: alie ꝟo ſicut opantes: ut edificādi domuꝫ: edificatoꝛ: aut edificans edificatoꝛ.

¶ Hec ē 3a pticl'a pe ptis pn̄lis huiꝰ capl'i in qua pħs ponit alios duos modos cāꝛuꝫ. d. ꝙ p̄ter ꝑdictas dr̄ias quedā cāe dicūtur in potētia ⁊ q̄dā in actu: ꝟbi gratia. edificās dū actu edificat eſt cā i actu domus. ⁊ edificatoꝛ dū non edificat eſt cā in potētia.

¶ Similiter autem dicunꝛ ⁊ in quibus cāe que ſunt cauſe in his que dcā ſunt: ut huiuſmodi ſtatue ut ſtatue: aut ⁊ oīno imaginis ⁊ eris huius ut eris: aut oīno materiei: ⁊ in accidentibus ſimiliter eſt.

¶ Hec ē 4a pticl'a pe ptis pn̄lis huiꝰ capl'i. i qua pħs narrat ꝙ eedē diuiſiōes q̄ ſūt cāꝛū ſt ēt cātoꝝ: qm̄ ſic̄ q̄dā cāe ſūt ꝓpinq̄ ⁊ q̄dā remote ⁊ qdā ꝑ ſe ⁊ q̄dā ꝑ accn̄s. ita ē i cātis. ꝟbi gr̄a. faciēs hāc ſtatuā ē cā huiꝰ ſtatue ⁊ ēt ē cā ſtatue ⁊ hec ſtatua ē cātū ꝓpiquū ⁊ ſtatua ⁊ imago ſūt cāta remota. ⁊ ſic appet ꝙ ꝓpiquū ⁊ remotū iueniunꝛ i cātis ⁊ ſic̄ ē de iſtis ita ē de illis alijs modis. ¶ Un̄ nōndū ꝙ ex iſto loco appet ꝙ ex̄ aiam ē res alia q̄ꝫ ſingl'aris: q̄a artifex i uł'i acceptꝰ ē ꝟa cā realis ⁊ ſtatua i uł'i accepta ē ꝟa ⁊ real'r qđdā cātū ut uoluīt pħs ⁊ ꝯtor h̄. ⁊ ſic nō depēdēt ab aīa igiꝛ ⁊c. Dic igiꝛ ꝯtor h̄ ꝙ ſtatua huiꝰ hois ē cātū ꝓpiquū. ſꝫ ſtatua ſimpl'r ē cātum remotū: ſed certū eſt ꝙ utraqꝫ. i. ſtatua huiꝰ hois ⁊ ſtatua ſimpl'r eſt res extra animam. ergo.

¶ Amplius aūt cōplexe ⁊ iſte ⁊ ille dicuntur: ut non policletus ſtatuam faciens: ſꝫ policletus ſtatuam faciens.

¶ Hec ē 5a pticl'a pe ptis pn̄lis huiꝰ capl'i i q̄ pħs ponit duos alios modos cāꝛū q̄ ſūt cōplexū ⁊ icōplexū ſiue ſimplex ⁊ cōpoſitū: cā icōplexa ut policletꝰ ⁊ cā cōplexa uł cōpoſita: ut policletꝰ ſtatuā faciēs.

¶ Sꝫ tn̄ oēs he ſūt mł'titudie qdē ſex: dicē āt dupl'r. Aut eni ſic̄ ſingl'are aut ſic̄ genꝰ aut ſic̄ accn̄s: aut ſic̄ genꝰ accn̄tis: aut ſic̄ cōplexe he: aut ſicut ſimpl'r dicte. Oēs āt actu opantes: aut ſm potentiam ſunt.

¶ Hec ē 2a ps pn̄lis huiꝰ capl'i i q̄ pħs diuidit modos ſpāles cāꝛū ꝑ modos magis gn̄ales q ſt pō ⁊ actꝰ hec ps ꝯtinet duas pticl'as: qm̄ i pa fac qđ dcm̄ ē. In 2a ibi Dīnt āt. Ponit dr̄iaꝫ iter cās i actu ⁊ cās i pō. ¶ In pa igiꝛ pticl'a huiꝰ ptis pħs p̄ fac ſūmā de nūo modoꝝ cāꝛū dicēs ꝙ oēs he diſpōnes cāꝛū ſūt ſex multitudie: ⁊ loq̄tur de modis ſpālibꝰ. qm̄ oēs modi ſpāles cāꝛū ſūt ꝫ ꝓpinq̄tatē ⁊ remotionē ꝑ ſe ⁊ ꝑ accn̄s ut ſm cōpōnē ⁊ diuiſionē. i. ꝫ cōplexionē ⁊ icōplexionē. Un̄ ſūt ſex modi ſpāles cāꝛū. vꝫ. ut ꝓpiquū ⁊ remotū ꝑ ſe ⁊ ꝑ accn̄s ſimpx ⁊ cōpoſitū. ⁊ oēs iſti modi ſm duas dr̄ias diuidūtur i qbꝰ ꝯueniūt: qm̄ vnuſqſqꝫ iſtoꝝ modoꝝ diuidiꝛ ꝑ actū ⁊ potētiā: vn̄ cā ꝓpinq̄ q̄dā ē i actu ⁊ q̄dā i pō. ſil'r cā ꝑ ſe q̄dā ē i actu ⁊ q̄dā in pō ⁊ ſic de alijs: vn̄ diuidēdo oēs ſex modos ſpāles ꝑ actū ⁊ pōꝫ erūt i vniuerſo duodeci mōi cāꝛū ut pꝫ ituēti.

¶ Dīnt āt intn̄ ꝙ opantes qdē ⁊ ſingulares ſil' ſūt ⁊ nō ſūt. ⁊ q̄rū ſunt cāe: ſic̄ hic medicās cū h̄ q ſit ſanꝰ: ⁊ h̄ edificatoꝛ cū h̄ edificato. Que āt ſūt ſꝫ potētiā nō ſꝑ. Coꝛrūpūtur eni nō ſil' domꝰ ⁊ edificatoꝛ.

¶ Hec ē 2a pticl'a 2e partꝭ pn̄lis huiꝰ capl'i i q̄ pħs dat dr̄iā inꝛ cās q̄ ſūt i actu ⁊ cās q̄ ſūt i pō dicēs ꝙ cā i actu ⁊ cā i pō dīnt i h̄: q̄ꝛ cāe ſingl'ares opantes i actu ſil' ſūt ⁊ nō ſūt cū illis q̄rū ſūt cāe ſic̄ h̄ medicāſ cū h̄ q ſit ſanꝰ. ⁊ h̄ edificatoꝛ cū h̄ edificato. ſed cāe q̄ ſūt i pō nō ſil' ſūt ⁊ nō ſunt cū illis q̄rū ſunt cāe: qm̄ nō ſil' coꝛrūpiꝛ domꝰ ⁊ edificatoꝛ q eſt edificās i pō. Un̄ itelligēdū ꝙ ꝑ cām i actu poſſumꝰ duo intelligere. ſ. uel cām actu exiſtētē uel cāꝫ actu cāntē. Et ſimil'r per effectū in actu poſſumꝰ intelligere duo. ſ. effectū actu exn̄tē uel effectuꝫ actu in fieri ſeu cauſari. ⁊ tūc dico ꝙ illud dictū pħi. cauſa pticularis in actu ſil' eſt ⁊ nō eſt cū effectu pticl'ari in actu: debet itelligi de cā pticulari actu cānte ⁊ de effectu in fieri ſeu cāri. adhuc per cām pticularē in actu debemꝰ intelligere cām in actu pticularē ⁊ ꝯtractā in pticularē cātionē ⁊ eodē mō de effectu pticulari in actu. nō eni opꝫ ſemꝑ dū hic edificans eſt in actu edificans ꝙ h̄ edificiū ſit in edificari. ⁊ econuerſo. ſed ſemper dum hoc edificās eſt in actu edificans hac actiua edificatione h̄ edificium eſt in edificari hac edificatione paſſiua.

¶ Opoꝛtet autem ſemper cauſam vniuſcuiuſqꝫ ſummum querere ſicut ⁊ in alijs ut homo edificat: qm̄ edificatoꝛ eſt: edificatoꝛ autem ſm edificationem. Hec aūt p̄ma cauſa eſt: ⁊ ſic in omnibus.

¶ Hec eſt tertia ps pn̄cipalis huiꝰ capl'i in qua pħs cū notificauit numerū modoꝝ cauſaꝝ. narrat quis iſtoꝝ modoꝝ eſt pn̄cipaliꝛ q̄rēdus. ſ. utrū pn̄cipaliter opꝫ q̄rere cām ꝓpinquā uel cāꝫ remotā dicēs ꝙ pn̄cipaliꝛ opꝫ querere cām ſūmā. ⁊ textus quē ꝯtor exponit hēt cāꝫ ultimā in eē. ⁊ ꝯtor exponit ſic ꝙ opꝫ pn̄cipal'r querere cām ultimā in q̄ſtiōe non ultimā in eē ⁊ illa cā eſt ꝓpinq̄. ultima eni in eē eſt cā remota. Illa aūt cā que eſt ultima in queſtione eſt illa ad quā ceſſat q̄ſtio n̄alis ita ꝙ nō ꝯuenit ulteriꝰ q̄rere in illa ſcia. Un̄ in ſcia n̄ali debemꝰ pn̄cipal'r q̄rere cām ultimā in q̄ſtione ⁊ illa eſt cā ꝓpinq̄ ſicut in artificialibꝰ. ꝟbi gr̄a. cū aliqs interrogat q̄re hō edificat. rn̄dendū eſt q̄ꝛ eſt edificatoꝛ. ⁊ cū queriꝛ ulteriꝰ q̄re eſt edificatoꝛ: rn̄deꝛ q̄ꝛ hēt artē edificādi: ⁊ ibi ceſſat q̄ſtio q̄ꝛ ars edificādi eſt cā ꝓpinqua edificatiōis: ⁊ eodē mō eſt in ſcia n̄ali ⁊ oibꝰ alijs. Et intelligo per cāꝫ ꝓpinquā ſiue per cām ultimā in q̄ſtiōe cām que per ſe remoto quocūqꝫ alio pōt cāre: ⁊ alia nō cauſat niſi mediāte illa. ⁊ iſto mō caloꝛ uel quecūqꝫ alia q̄litas que ꝑ ſe poſita poſſet calefacere diciꝛ eē cā calefactiōis ⁊ ē ultima cā in q̄ſtione qua q̄ritur de aliq̄ q̄re ipm calefacit. ⁊ pa cā in eē h̄ eſt cā ꝓpinquiſſima ꝑꝑ quaꝫ res eſt. ſed cāe remote calefactiōis ſunt cāe qbus poſitꝭ nō ꝑꝑ h̄ poniꝛ calefactio. ⁊ h̄ mō qualitas in cōi ⁊ etiā q̄litas tangibilis ⁊ etiā forma ſbalis ſunt cauſe remote calefactiōis. ¶ Et ſi dicaꝛ ꝙ magis cōe eſt cā p̄oꝛ ꝫ pħm h̄ ut pꝫ de artifice ⁊ medico. Dicendū ꝙ p̄us dr̄ dupl'r quātū ad ꝓpoſitū. ſ. uel q̄ꝛ eſt ꝓpinquus ⁊ ſic loq̄tur pħūs hic dicēs ꝙ cā pa in eē eſt ultima in queſtiōe. alio mō dicitur p̄rius qđ eſt cōius ⁊ indeterminatius cuius cauſalitas ad plura ſe extendit ⁊ ſic locutus eſt pħs cū dixit ꝙ artifex eſt p̄ioꝛ cā q̄ꝫ medicus.

¶ Amplꝰ āt alie qdē gn̄a ſunt gn̄uꝫ: alie

ãt ſingl'ares ſingl'ariũ ut ſtatue ſtatuaꝫ q dẽ faciẽs. Hec ãt ⁊ hmõi ⁊ potẽtias qdẽꝫ poſſibiliũ opantes autẽ ad opata. Quot qdẽ igiť cauſe ſint: ⁊ quõ cauſe ſunt: nobis determinata ſint ſufficienter.

Hec ẽ q̃rta ps p̃n^lis^ hui⁹ capl'i. in q̃ phs ponit duas diſpõnes de cauſis. quaꝝ p^a^ eſt ꝙ cãe uleſ ſũt effectuũ ul'iũꝫ: ⁊ cãe ptĩcl'ares ſunt effectuũ pticularĩũ. Vbi gratia. ſtatuã faciẽs eſt cã ſtatue ſimpl'r ⁊ hic faciẽs ſtatuã ẽ cã hui⁹ ſtatue ſimpl'r. Vñ diĉ ↄ^tor^ ꝙ phũs dicit h̃ pſeruãdo ſe ab opione platonis q dixit ꝙ ul'ia ſunt cã ſingulariũꝫ: ⁊ ex h̃ loco appet ꝙ ul'ia ſunt ex̃ aiaꝫ q: ſunt uere cãe ⁊ v̄a cãta. Alia diſpõ cãrũ ẽ ꝙ cãe q̃ ſũt i põ ſũt cãe eorũ q̃ ſũt i põ. ⁊ cãe q̃ ſũt in actu: ſunt cãe eoꝝ q̃ ſunt in actu: ⁊ p cãm in põ itelligo cãm q̃ aliqñ agit ⁊ aliqñ nõ: ut ſunt edificatoꝛ ⁊ medicuſ ⁊c. Deĩde phs recapitulat dicẽs. quot qdẽ igiť cãe ⁊ quõ cãe ſint nobis determinatum ſit ſufficienter.

Tractat⁹ q̃rt⁹ libri ſcdi ptractans de cãis p accñs ſ. de caſu ⁊ fortũa. Capl'ꝫ p^m^ narrãs ſcias ãtiq̃rũ.

d Jciť ãt ⁊ fortuna ⁊ caſus cãrũ ⁊ multa ⁊ eẽ ⁊ fieri pp fortunã ⁊ pp caſum. Quo igiť modo i his cauſis eſt fortuna ⁊ caſus: ⁊ utrum idem ſint fortuna ⁊ caſus: aut altera: ⁊ omnino quid ſit fortuna ⁊ caſus conſiderandum eſt.

Jſte ẽ tractat⁹ q̃rt⁹ hui⁹ libri i q̃ pſcrutať de fortuna ⁊ caſu ⁊ ↄtinet q̃tuoꝛ capl'a: q: in p̃ ponunť opiniones antiquoꝝ. Jn 2° ibi Primũ qdẽ igitur. Perſcrutať de naturis caſus ⁊ fortune decl'ando qd utrũqꝫ ſit ſm diffõnẽ. Jn 3° ibi Dĩnt autẽꝫ. Perſcrutať de dĩa iter fortunã ⁊ caſuꝫ. Jn 4° ibi Sed modoꝝ ⁊ cãrũ. Decl'ať i q̃ gñe cãrũ collocãtur fortuna ⁊ caſus. Capl'm p^m^ ↄtinet q̃tuoꝛ ptes p̃n^les^. q: i p^a^ ponit phs itẽtionẽ ſuã ⁊ rõnẽ itẽtiõis. Jn 2ª ibi Quidã eni ⁊ ſi ſunt. Põit opionẽ ⁊ rõnẽ opionis deſtructiũ caſũ ⁊ fortunã eẽ. Jn 3ª ibi Sũt aũt qdã. Ponit ⁊ iprobat opionem ponẽtiũ caſũ ⁊ fortunã eẽ cãs toti⁹ celi ⁊ oĩum motuũ celeſtiũ. Jn 4ª ibi Sũt v̄o qdã. Ponit opinionẽ ponẽtiũ caſũ ⁊ fortunã eẽ q̃ddã diuinũ humano intellectui imanifeſtũ. Jn p^a^ igiť pte p̃n^li^ hui⁹ capl'i phs p̃ ppõit rõnẽ pp quã determinãdũ eſt de caſu ⁊ fortuna: ⁊ narrat ea q̃ pſcrutanda ſunt de eis. diĉ igiť phs p̃ ꝙ fortuna ⁊ ẽt caſus dĩ eẽ de nũo cãrũ ⁊ ml'ta dicũtur fieri a caſu ⁊ a fortuna: ⁊ hec eſt rõ q̃re h̃ ẽ pſcrutãdũ de eis: q: cũ caſus ⁊ fortuna dicãtur eẽ de nũo cãrũ: ad illã ſciam ptinet ↄſiderare de caſu ⁊ fortũa ad quã ptinet ↄſiderare de cauſis. Deĩde phs narrat tria pſcrutanda de fortuna ⁊ caſu dicẽs. ꝙ ↄſiderãdũ ẽ quõ caſus ⁊ fortuna ſũt i his cauſis de qb⁹ p̃us determiatũ ẽ: h̃ ẽ ad qd gen⁹ cauſe caſus ⁊ fortuna reducuntur. Et ↄſiderãdũ eſt utꝝ caſus ⁊ fortuna ſint idem aut altera. ⁊ ↄſiderãdũ ẽ qd ſit caſus ⁊ fortũa. iſta igiť tria ſunt ↄſideranda. ſ. in quo gñe cauſe ſunt. utꝝ ſint idem uel diuerſa. ⁊ qd utrũqꝫ eorum eſt.

Quidã eni ſi ſint an nõ dubitant. Nihil eni fieri a fortuna dñt: h̃ oĩuꝫ eẽ aliq̃ cãꝫ determinatã q̃cũqꝫ nos a caſu fieri: aut a fortuna: ut ueniẽdi a fortuna i foꝝ: ⁊ repiendi quẽ nolebat. quẽ nõ ẽ opiat⁹ añ: cã ẽ ueniẽtẽ uelle emẽ. Silr ãt ⁊ i alijs q̃ fortuna dñr: ſp ẽ aliq̃ accipe cãm ſꝫ nõ fortunã. Q̃m ſi aliqd erit fortuna: incõueniens utiqꝫ videbitur ſicut ⁊ uere eſt.

Hec ẽ 2^a^ ps p̃n^lis^ hui⁹ capl'i i q̃ põit opio ⁊ rõ opionis deſtructiũ caſũ ⁊ fortunã eẽ: ⁊ ↄtinet duas pticl'as: q: i p^a^ põit opionẽ ⁊ rõnẽ opionis. Jn 2ª ibi Sed mirabile h̃ vĩ. Cõtradicit opionib⁹ iſtoꝝ eis rñdẽdo. Jn p^a^ igiť pticl'a hui⁹ ptis phs diĉ ꝙ qdã dubitãt utꝝ caſus ⁊ fortuna ſint ul' nõ. ⁊ ꝙ caſus ul' fortũa nõ ſint pbãt p duas rõnes. p^a^ rõ foiať a ↄ^tore^ ſic. ſi caſus ⁊ fortũa ſũt opꝫ ꝙ ſint cãe ſꝫ nõ ſũt cãe. g̃ nõ ſũt. maioꝛ appet q: caſus ⁊ fortuna nõ ponunť eẽ niſi q: ml'ta dñr fieri a caſu ⁊ a fortuna tanq̃ꝫ a cãiſ. mioꝛ v̄o pbať ſic. nihil qd fit a cã determiata fit a caſu ul' fortũa. ſꝫ oẽ qd fit: fit a cã determiata: g̃ nihil qd fit: fit a caſu ul' fortũa ⁊ per ↄñs caſus ⁊ fortuna nõ ſunt cãe. maioꝛ hui⁹ pſill'i vĩ eẽ manifeſta: minorẽ v̄o decl'abãt ſic q̃m huius effect⁹ q ẽ aliquẽ iuenire debitorẽ i foro quẽ nõ eſt opinat⁹ ibi iuenire quẽ effectũ dicim⁹ eẽ a caſu: h⁹i effect⁹ ẽ ab aliq̃ cã determiata. ſ. ueniẽtẽ uelle emẽ ſil'r ẽ i alijs effectib⁹ q dñr eẽ a caſu. ex q̃ igiť illi effect⁹ q dñr fieri ſũt a cã determinata appet ꝙ oẽ qd fit: fiat a cã determiata. ⁊ p ↄñs nihil fit a caſu.

Et dubitabit utiqꝫ aliqs pp qd nullus antiq̃rũ ſapiẽtũ cãs de gñatione ⁊ corruptione dicens de fortuna nihil determiauit. Sed ſicut viſum eſt nihil opinabãtur neqꝫ illi aliquid eſſe a fortuna.

Scđa rõ deſtructiũ caſũ ⁊ fortunã eſt illa. ſi caſus eẽt dubitabit aliqs pp qd nullus antiquoꝝ ſapientũ dicẽtiũ de gñatiõe ⁊ corruptiõe aliqd determinauerit de caſu ⁊ fortuna: ſed ſicut appet antiq ſapiẽtes nihil opinabanť eẽ a caſu uel fortuna. rõ igitur eſt illa. Si caſus ⁊ fortuna eẽnt: aliqui antiqui ſapientes determinantes de cauſis aliquid determinaſſent de caſu ⁊ fortuna: ſed nihil determinauerunt de eis. igitur nihil ſunt.

Sꝫ ⁊ mirabile h̃ videbiť ſic v̄e ẽ. Ml'ta eni ſũt ⁊ fiũt a fortũa ⁊ a caſu: q̃ nõ ignorãtes q̃m eſt iferre vnũqdqꝫ in aliq̃ꝫ cãm eoꝝ q̃ fiunt ſicut antiq̃ rõ dixit deſtruens fortunam ⁊ caſum. Tñ hoꝝ alia qdẽ dñr eẽ oẽs a fortuna: alia non a fortuna.

Hec ẽ 2ª pticl'a 2^e^ ptis p̃n^lis^ hui⁹ capl'i. i q̃ phs ↄ̃dicit iſtis rõnib⁹ ſoluẽdo eas: ⁊ p̃ ſoluit p^as^ rõnes dicẽs. Sꝫ h̃ vĩ mirabile ſic v̄e ẽ mirabile ꝙ caſus ⁊ fortũa nõ ſũt q̃m ml'ta ſũt q̃ fiũt a caſu ⁊ a fortũa ⁊ i h̃ oẽs hoies ↄueniũt. tñ nõ igñram⁹ nos nec illi igñrabãt ꝙ illa q̃ ſic fcã ſũt a caſu ⁊ a fortũa: ↄtigit reducẽ i aliq̃ꝫ cãm determiatã coꝝ q̃ ſũt ſic dixit ⁊ pbauit antiq rõ ſupdcã deſtrucẽs caſũ ⁊ fortunã. hec igiť ẽ rñſio ad p^as^ rõnẽ. ſ. ꝙ illd qd fit a caſu ul' fortũa fit a cã determiata. ſꝫ illa cã nõ ẽ determinata reſpectu effect⁹ cãliſ ſꝫ ẽ detinata reſpectu pp̃ij effect⁹. Vñ lꝫ oĩa q̃ fiũt poſſint reduci ad cãꝫ detinatã

tñ de nũo coꝝ q̃ hñt cãm determinatã dicim⁹ aliq̃ eẽ a caſu ⁊ a fortuna ⁊ aliq̃ nõ. Vñ ad formã rõnis dicẽdũ p interẽptionẽ hui⁹ ppõnis. ſ. nihil qd fit a cã determinata fit a caſu ul' fortuna. iſta tñ eſt uera vꝫ. nullus effectus qui fit a cã determinata reſpectu illius fit a caſu q̃m ille effectus q hẽt cãm determinatã p ſe itẽdẽtẽ illũ effectũ non fit a caſu.

Vñ ⁊ q̃dãmõ erat ipis facienda memoria. At v̄o neqꝫ illoꝝ aliq opinabanť eſſe fortunã ut amicitiã: aut litẽ: aut ignẽ: aut itellectũ: aut aliqd taliũ. Jncõueniẽs igiť ẽ ſiue nõ putauerũt eẽ: ſiue putãtes nõ reliq̃runt: ⁊ hac aliqñ utẽtes ſic empedocles nõ ſp aerẽ ↄgregari ſupi⁹ diĉ: h̃ ut ↄtingit. Diĉ eni in mundi creatiõe ꝙ ſic colliſit ſe currens tunc: multotiens autẽ al'r. Et ptes aĩalium ait a fortuna fieri plimas.

Soluta p^a^ rõne phũs ſoluit ſcđam rõnẽ. d. ꝙ ipis antiqs erat q̃dãmõ faciẽda memoria de caſu ⁊ fortũa. ⁊ ꝙ antiq nõ determinauerũt de caſu ⁊ fortũa nõ ẽ rõ pbabil' nec dmõſtratiua ad pbãdũ ꝙ caſus ⁊ fortũa nõ ſint. ſꝫ magis ẽ accuſatio antiq̃ruꝫ q: ponẽtes cãꝫ reꝝ eẽ litẽ ⁊ amicitiã ut empe. aut itellectũ ut Anax. aut ignẽ ul' aliqd taliũ. ſ. aliorũꝫ corpoꝝ ſic ponũt illi q nõ ↄcedũt niſi cãm mãlem tñ: nõ opinabãtur fortunã eẽ aliqd de nũo cãruꝫ: ⁊ h̃ ẽ icõueniẽs. ſ. ꝙ antiq nihil locuti ſunt de caſu ⁊ fortũa. ⁊ h̃ appet pp duoꝝ p̃ q: aut ipi putauerũt caſũ ⁊ fortunã eẽ aliqd. aut nõ. ſi putauerũt caſũ ⁊ fortunã eẽ aliqd. ex q̃ aliq credũt caſũ ⁊ fortunã eẽ aliqd ⁊ ml'ta fieri a caſu ⁊ a fortuna deberẽt feciſſe mẽtionẽ de eis decl'ando caſ nõ eẽ. ſi v̄o putauerũt caſũ ⁊ fortunã eẽ aliqd tẽ ſeqtur magis icõueniẽs ex q̃ nihil dixerũt de eis ſed ea reliq̃rũt. 2° appet h̃ icõueniẽs. ſ. ꝙ antiq nihil locuti ſũt de caſu ⁊ fortuna q: ipi utebanť caſu ⁊ fortũa. igiť icõueniẽs ẽ ꝙ nihil decl'auerũt de eis. ⁊ ꝙ ãtiq utebanť caſu ⁊ fortuna appet q̃m empe. dixit aerẽ nõ ſp ↄgregari ſupi⁹: ſꝫ ut ↄtigit. ſ. a caſu ⁊ ſic utebať caſu: nã dicit ꝙ aer aliqñ moueť ſicut i mũdi creatiõe currẽs colliſit ſe: hoc ẽ moueť aliqñ ſurſũ ſic mouebať currẽs i mũdi creatiõe. ⁊ ml'totiẽs moueť al'r ſic ꝙ a caſu moueť ſurſũ. diĉ ẽt empe. pl'es ptes aĩaliũ fieri a fortuna. Empe. eni poſuit caſũ eẽ aliqd aliõ a ſuis principijs. ſ. a lite ⁊ ab amicitia. oportuit igitur ipſum dicere qd ſit caſus. iſta igiť rõ nõ pbat caſũ non eſſe ſed magis accuſat antiquos.

Sũt ãt qdã q celi hui⁹ ⁊ mũdanoꝝ oĩuꝫ cauſa eſſe caſum. A caſu enim fieri uolutationem ⁊ motum diſcernentem ⁊ ſtatuentem in hunc ordinem omne.

Hec ẽ 3^a^ ps p̃n^lis^ hui⁹ capl'i i q̃ põiť ⁊ iprobať opinio ponẽtiũ caſũ ⁊ fortunã eẽ cãs toti⁹ celi ⁊ oĩum motuũ celeſtiũ. ⁊ p̃ põit eoꝝ opionẽ. 2° iprobat eã. Diĉ igiť phs p̃ ꝙ qdã ſũt q cãbanť. i. conabantur ponẽ caſũ cãm eẽ celi ⁊ oĩum mũdanoꝝ ⁊ ipi poſuerũt caſũ eẽ ultimã cãm oĩum ut inuit h̃ ↄ^tor^. Deĩde cũ diĉ. A caſu eni iprobat phs illã opionẽ ducẽdo ad tria icõueniẽtia. vñ phs pbat illã ↄñẽ ſuã. ſ. ꝙ caſus nõ ẽ cã celi ⁊ oĩuꝫ motuũ celeſtiũ ⁊ hec ẽ 24^a^ ↄ̃ hui⁹ libri q̃ pbať dupl'r. ⁊ p̃ ſic. ſi celũ ⁊ uolutatio. i. reuolutio ⁊ mot⁹ celi ſint a caſu ex h̃ ſeqť motũ celi eẽ diſcernẽtẽ ⁊ ſtatuẽtẽ oẽ h̃ ẽ totũ mundũ i hũc ordinẽ. ſ. i ordinẽ caſualẽ ⁊ ita ſequiť ꝙ oẽ qd fit i vniuerſo fit a caſu qd ẽ icõueniẽſ. vñ foiat ↄ^tor^ hãc rõnẽ ſic. oẽ qd iueniť ab illo qd ẽ a caſu iueniť a caſu. ſꝫ celũ ⁊ mot⁹ celi ſũt cãe omniũ entiũ hic iferi⁹. g̃ ſi caſus ſit cã celi ⁊ motuũ celeſtiũ ſeqtur ꝙ oẽs res hic iferi⁹ ſũt a caſu. Sꝫ hic ẽ vnũ dubiũ q: nõ vĩ ꝙ ſit ueꝝ ꝙ oẽ illd qd iueniť ex eo qd ẽ a caſu: iueniať a caſu: q: ſi aliqs nõ itẽdẽs iuenire dbitorẽ i foro: uadat ad foꝝ ⁊ iueniat dbitorẽ ⁊ recipiat pecuniã ab eo ⁊ de pecunia recepta emat equũ ⁊ emptio eq ẽ a receptiõe pecũie: ⁊ tñ receptio pecunie ẽ a caſu ⁊ emptio eq nõ ẽ a caſu cũ ſit ex p̃maria itẽtiõe: ⁊ ẽt ſi ẽptio eq eẽt a caſu qcqd pueniret ex emptiõe eq eẽt a caſu p eãdẽ rõnẽ ⁊ ſic nũatio pecũie dãde p eq̃ eẽt a caſu ⁊ ẽt oĩs uſus eq poſt illã emptionẽ eẽt a caſu. ſꝫ h̃ ẽ fl'ꝫ. g̃ fl'ꝫ ẽ qd ↄ^tor^ diĉ h̃. vꝫ. ꝙ oẽ illd ẽ a caſu qd fit ex eo qd ẽ a caſu. Huic p̃t dici ꝙ itẽtio ↄ^tis^ ẽ ꝙ oẽ illd qd iueniť eẽntial'r ex eo qd ẽ a caſu ſic ꝙ nõ p̃t iueniri niſi mediãte illo qd ẽ a caſu oẽ tale ẽ a caſu: ⁊ h̃ ſuffiĉ ad itẽtiõeꝫ phi ⁊ ↄ^tis^. nã p^a^ cã q̃ ẽ cã mot⁹ celi ⁊ iſtoꝝ iferiorũ nõ itẽdit gñationẽ iſtoꝝ iferioꝝ niſi mediãte motu celi. ſi igiť mot⁹ celi a q̃ oĩa iſta iferiora gñanť: eẽt a caſu ſeq̃ret ꝙ oĩa iſta iferiora eẽnt a caſu. Vñ ſi p̃m⁹ effect⁹ ex q̃ oẽs alij effect⁹ necẽio dpẽdẽt cuiuſmodi ſũt corpa celeſtia ⁊ mot⁹ eoꝝ ſit a caſu: ſequiť ꝙ ml'tofoꝛti⁹ oẽs alij effect⁹ poſteriores ſint a caſu ſꝫ ſic nõ ẽ i exẽplo ppoſito: q̃m iſte effect⁹. ſ. emptio eq nõ ſolũ ẽ nat⁹ euenire ex iuẽtiõe dbitoꝝ ſꝫ ẽt a multſ alijs cauſis p ſe itẽtis. Dico igiť ꝙ illa ppõ. ſ. oẽ qd iueniť ab eo qd ẽ a caſu ẽ a caſu hẽt v̄itatẽ ſb illo itellectu. ſ. oẽ illd qd iueniť ab eo qd ẽ a caſu ſic ꝙ nõ p̃t iueniri niſi iueniať ab illo oẽ tale eẽ caſual'r nõ opꝫ. Vl' forte poſſꝫ pbabil'r dici ꝙ p̃dicto caſu poſito emptio eq cõpata ad iuẽtiõnẽ debitoris ẽ a caſu tanq̃ꝫ a cã remota: q̃m ire ad foꝝ ẽ cã remota emptiõis equi ⁊ eſt cã cãlis reſpectu ei⁹ ⁊ tñ emptio equi non eſt cãlis reſpectu receptiõis pecunie. attñ p^a^ reſponſio videtur melioꝛ.

Et ml'tuꝫ h̃ admiratiõe dignũ ẽ: dicẽtes aĩalia qdẽ ⁊ plãtas a fortũa nec eẽ nec fieri: h̃ aut nãꝫ aut itellectũ eẽ aut hmõi alterã cãꝫ. Nõ eni q̃m euenit ex ſemĩe vnoq̃qꝫ aliqd fit: h̃ ex tali qdẽ oliua: ex tali autẽ hõ. Celũ ãt ⁊ diuiniora manifeſtoꝝ nobis a caſu fieri: hmõi ãt cãm nullam q̃leꝫ animalium ⁊ plantarum.

Scđꝫ icõueniẽs aĩalia ⁊ plãte q̃ ſũt viliora corpib⁹ celeſtib⁹ nõ ſũt a caſu: ſꝫ a cã determiata. nõ eni ẽ a caſu ꝙ ex ſemĩe oliue fiat oliua nec ꝙ ex ſemine hoĩs fiat hõ: cũ igiť iſta iferiora hẽant cãs determinatas icõueniẽs ẽ ꝙ corpa celeſtia q̃ largiunť iſtis inferioribus ordinẽ nõ hẽant cãs determinatas.

Et igiť ſi ſic ſe hꝫ h̃ ipꝫ dignũ ẽ iſiſtẽ: ⁊ bñ hẽt aliqd dicẽ de h̃ ipo. Quõ eni eo qd ⁊ al'r icõueniẽs ẽt qd dĩ adhuc icõueniẽti⁹ dicẽ h̃: vidẽtes qdẽ i celo nihil caſu fieri. Jn his ãt q̃ nõ ſunt a fortuna ml'ta ↄtigẽ a fortuna ⁊ erat merito ccontrario fieri.

Hic ꝑhs adducit 3ᵐ icõueniẽs ſed tñ ꝓ dicit ꝙ dignũ ẽ inſiſtẽ ⁊ bñ ſe hꝫ dicẽ aliqd de h̃.ſ. utꝝ ſic ſe hẽat.ſ.ꝙ caſus ſit cã celi ⁊ oium q̃ ſunt in celo ⁊ ſb celo: qm̃ de h̃ ẽ magis neciũ ꝑſcrutari q̃ꝫ de nã caſus: ſed ꝑſcrutatio nõ eſt ꝓpria huic ſcie. Deĩde ponit ꝑhs icõueniẽs qd̃ ſeqtur ad hãc poſitionẽ dicẽs ꝙ icõueniẽs eſt attribuẽ caſum oibꝰ q̃ appent in celo ⁊ iſtis iferioribꝰ nõ ẽe caſũ: cũ tñ pl'a eorum ſint a caſu: ſed in celo nihil videmꝰ fieri a caſu.ſꝫ videmus m'lta fieri a fortuna in iſtis iferioribꝰ q̃ ſm ipſos nõ ſunt a fortuna: vñ ecõuerſo deberẽt dicẽ ꝙ in iſtis entibꝰ iferioribꝰ m'lta ſunt a fortuna ⁊ ꝙ in celo nihil eſt a fortuna: hoc igiẽ eſt 3ᵐ icõueniẽs ſ. q: negãt ſenſũ: nã dicunt ibi eẽ fortunã ubi nihil videmus eſſe a fortuna: ⁊ dicũt in illis eẽ fortunã in q̃bus videmus multa eſſe a fortuna. ideo appet ꝙ iſti male dixerunt.

Sunt ãt quidã q̃bꝰ videẽ eẽ quidẽ cauſa fortuna. Immanifeſta autẽ humano itellectui tanq̃ꝫ diuinum q̃ddã ens ⁊ felicius. Quare ꝯſiderãdum eſt qd̃ ſit utrũq̃ꝫ: ⁊ ſi idẽ aut alterꝝ ſit ⁊ caſus ⁊ fortuna ⁊ quomõ in determinatas cãs incidunt.

Cũ ꝑhs poſuit duas opiones quaꝝ vna deſtruxit caſũ ⁊ alia nimis extollebat caſũ. nũc i q̃rta pte p̃ncipali huiꝰ capl'i ponit ꝑhs tertiã opionẽ q̃ põit ꝙ caſus ⁊ fortuna hñt eẽ ſed ſũt imanifeſta itellectui hũano cũ ſint q̃dã diuia ⁊ feliciora q̃ꝫ illa q̃ comphẽdũtur ab humano itellectu. Vñ dic ꝯᵗᵒʳ ꝙ ꝑhs tacuit iſta. i. nõ ꝯdixit illi opioni q: ſm̃o ille irrõnabil' ẽ.ſ. ut ſit hic cã icognita nãl'r ⁊ ẽt q: ꝯdictio eoꝝ ẽ ſufficiẽs i demrando eis qd̃ ſit caſus: q: ex h̃ appebit ꝙ caſus nõ eſt res imanifeſta hũano itellectui. igiẽ ꝯſiderãdũ ẽ qd̃ ſit caſus ⁊ qd̃ fortuna. ⁊ utꝝ ſint idẽ uel diuerſa ⁊ i q̃ gñe cauſe õbeãt collocari. Sũt igiẽ tres opiones de caſu ⁊ fortũa. p̃ma opio eſt ꝙ caſus ⁊ fortuna nõ ſũt: ⁊ hec opinio nimis deſpexit caſum ⁊ fortunã. 2ᵃ opio poſuit ꝙ caſus ⁊ fortuna ſunt p̃ᶜ cauſe oium: ⁊ hec opio nimis extollebat caſũ ⁊ fortunã. 3ᵃ opio poſuit ꝙ caſus ⁊ fortuna ſũt q̃dã diuia hũano itellectui imanifeſta.

Capl'm 2ᵐ tractatus q̃rti in quo inquiritur de caſu ⁊ fortuna quid utrũq̃ꝫ eorum ſit.

Primum qdẽ igitur qm̃ videmus alia qdem ſemꝑ ſimiliter fieri. alia autẽ ſicut frequenter: manifeſtum eſt ꝙ neutri hoꝝ cã fortuna dicitur: neq̃ꝫ quidẽ a fortuna: neq̃ꝫ illius quidem eſt ex neceſſitate ⁊ ſꝑ: neq̃ꝫ eiꝰ qd̃ eſt ſicut freq̃nter. Sed qm̃ quedã fiunt ⁊ extra hoc.

Iſtd̃ ẽ 2ᵐ capl'm huiꝰ tractatꝰ i q̃ ingriẽ ⁊ d̃cl'aẽ qd̃ ſit caſus: ⁊ qd̃ fortũa. ⁊ ꝯtinet q̃tuor ptes p̃nˡᶜˢ. q: in p̃ᵃ d̃cl'aẽ qd̃ ẽ fortũa. ⁊ ꝑ h̃ põt ſciri qd̃ ẽ caſus. In 2ᵃ ibi ⌊ Infinitas qdẽ igiẽ. ⌋ d̃cl'aẽ qd̃ vitaꝫ ꝯtineãt opiones ãtiquoꝝ de caſu ⁊ fortuna. In 3ᵃ ibi ⌊ Quare qm̃ ⁊c̃. ⌋ Moueẽ ⁊ ſolui̇ẽ vna dubitatio circa caſũ ⁊ fortunã. In 4ᵃ ibi ⌊ Fortũa aũt bona. ⌋ Determiat ꝑhũs de q̃buſdã modis fortune. p̃ᵃ ps cõtinet ſex pticl'as qm̃ i p̃ᵃ poniẽ q̃dã diuiſio ex q̃ habeẽ ꝙ caſus ⁊ fortuna ſũt cãe eoꝝ q̃ ſũt raro ⁊ in paucioribꝰ. In 2ᵃ v̇o ibi ⌊ Eoꝝ ãt q̃ ſiũt. ⌋ Ponunẽ alie due diuiſiões ex q̃bus hẽntur due alie pticl'e diffõnis fortune. In 3ᵃ aũt ibi ⌊ Hꝰ igiẽ. ⌋ Poniẽ q̃dã diuiſio cauſe ex q̃ hẽtur alia pticl'a diffinitionis fortũe. In 4ᵃ ibi ⌊ Per ſe igiẽ. ⌋ Poniẽ d̃ĩa inter cãm ꝑ ſe ⁊ cãm ꝑ accñs. In 5ᵃ ibi ⌊ Ipoꝝ ãt. ⌋ Decl'anẽ pticl'e ponẽde i diffõne fortũe. In 6ᵃ ibi ⌊ Manifeſtũ eni itaq̃ꝫ. ⌋ Cõcludit ꝑhs diffõnem fortũe. In p̃ᵃ igiẽ pticl'a huiꝰ ptis ꝑhũs decl'at ꝙ caſus ⁊ fortũa ſũt cãe eoꝝ q̃ raro ⁊ i paucioribꝰ eueniũt. Vñ ꝑhũs ꝓ põit talẽ diuiſionẽ. eoꝝ q̃ ſiũt q̃dã ſiũt ſꝑ eodẽ mõ: q̃dã freq̃nẽ: q̃dã ãt ex ſꝑ ⁊ frequenẽ. Et ex his ꝓbaẽ ꝙ caſus ⁊ fortũa ſũt in his q̃ ſiũt nec ſꝑ nec frequẽter. ⁊ hec ẽ 25ᵃ ꝯ huiꝰ libri q̃ ꝓbaẽ dupl'r. ⁊ ꝓ ſic. Caſus ⁊ fortũa aut ſũt i rebꝰ neciis aut i rebꝰ q̃ eueniũt i maiori pte. aut i his q̃ nec eueniũt ſꝑ nec freq̃nẽ: ſed nõ ſunt i rebꝰ neciis nec i rebꝰ q̃ eueniũt in maiori pte. g̃ caſus ⁊ fortũa ſunt in rebꝰ q̃ nec eueniũt ſꝑ nec freq̃nter. vñ ꝯ debet ſic itelligi ꝙ caſus ⁊ fortuna ſunt cauſe ſolũ eorum que nec eueniũt ſemꝑ nec frequenter.

Et omnes dicunt hoc eẽ a fortuna. manifeſtum ꝙ fortuna aliquid ſit: ⁊ caſus: huiuſmodi enim a fortuna fieri, ⁊ que a fortuna huiuſmodi eſſe ſcimus.

Scd̃o ꝓbaẽ eadẽ ꝯ ex teſtimonio alioꝝ ⁊ dicit ꝙ oẽs dicũt illa eẽ a fortuna. ſ. illa q̃ ſiũt nec ſemper nec freq̃nter. ⁊ iõ manifeſtũ ẽ ꝙ fortũa ẽ aliqd ⁊ ẽt caſus. q: ex q̃ ſunt aliq̃ fortuita ⁊ caſualia: ſeqẽ ꝙ fortuna ſit aliqd ⁊ ẽt caſus: ſed hᵃ q̃ ſiũt nec ſꝑ nec freq̃nter ſunt a fortũa: ⁊ illa q̃ ſũt a fortũa ſunt hᵃ ſ. q̃ nec ſiũt ſꝑ nec freq̃nẽ. ita ꝙ illa ſũt ꝯuertibilia ſ. fieri nec ſꝑ nec freq̃nẽ ⁊ eẽ a fortũa. ⁊ h̃ uolunt h̃ ꝑhs ⁊ ꝯᵗᵒʳ. Intelligẽdũ ẽ h̃ ꝙ ꝑhs nõ ꝯcludit expſſe i textu iſtã ꝯnẽ. ſ. ꝙ caſus ⁊ fortũa ſũt i his q̃ ſiunt in miori pte ut expõit ꝯᵗᵒʳ. ſed cõcludit iſtã ꝯnẽ. ſ. ꝙ caſus ⁊ fortuna ſũt in his q̃ ſũt ex hec. i. ex ea q̃ ſiũt ſꝑ ⁊ freq̃nẽ. i. caſus ⁊ fortũa ſũt in his que nec ſiũt ſꝑ nec freq̃nẽ. Sed ſuꝑ h̃ ꝯᵗᵒʳ mouet q̃ſtionẽ difficilẽ q̃ ẽ illa: qm̃ ex q̃ caſus ⁊ fortũa ſũt i his q̃ nec ſiũt ſꝑ nec freq̃nẽ. ⁊ illoꝝ q̃ nec ſiũt ſemꝑ nec freq̃nter q̃dã ſiũt i miori pte: ⁊ q̃libet equalẽ. ⁊ ad utrũlibet ẽ hec q̃ſtio. vꝫ. utꝝ caſus ⁊ fortuna hẽant eẽ i utriſq̃ꝫ. ſ. tã i ꝯtigẽtibꝰ equal'r q̃ꝫ i ꝯtigẽtibꝰ i miori pte. circa quã q̃ſtionẽ ꝯᵗᵒʳ faẽ ſeptẽ. qm̃ p̃ mouet q̃ſtionẽ. ſ. utꝝ caſus ⁊ fortũa hẽant eẽ ſolũ i ꝯtingẽtibꝰ i minori pte ul' hẽant eẽ idifferẽter tã i ꝯtingẽtibꝰ equal'r q̃ꝫ ẽt i ꝯtigẽtibꝰ in minori pte. Scd̃o v̇o ꝯᵗᵒʳ recitat opionẽ Themiſtij. ⁊ ẽt rõnẽ opionis ſm̃ ꝙ narrat Aui. dicẽs ꝙ poſteriores ꝑipatetici ut narrauit Auic. dicũt ꝙ caſus ineniẽ i his q̃ ſunt poˡⁱᵃ in miori pte: ⁊ nõ in eis q̃ ſunt eq̃liẽ. ⁊ hec ẽ ſnĩa Themiſtij. rñſio v̇o themiſtij ⁊ aliorũ ſic dicẽtiũ ſm̃ qd̃ narrat Aui. fuit illa. aliq̃ ſunt ꝯtingẽtia equal'r reſpectu potẽtie motiue ut motꝰ ⁊ q̃es: ⁊ tñ cũ aliqs ãbulat: nõ dicimꝰ ꝙ ambulat a caſu. nec cũ q̃eſcit dicimꝰ ꝙ q̃eſcit a caſu. tal' igitur ꝯtingẽtia equaliter nõ d̃bẽt dici eẽ ul' fieri a caſu. Tertio ꝯᵗᵒʳ narrat opionẽ Aui. ⁊ rñſionẽ Auic. ad rõnẽ Themiſtij dicẽs ꝙ Aui. diẽ ꝙ caſus eſt i utroq̃ꝫ. ſ. tã in his que ſunt poˡⁱᵃ eq̃liẽ q̃ꝫ ẽt in his q̃ ſũt poˡⁱᵃ i miori pte. poſſet igiẽ Aui. moueri ad hoc ſ. ad dicẽdũ ꝙ caſus eſt i utroq̃ꝫ. ſ. tã in his que ſũt poˡⁱᵃ equal'r q̃ꝫ ẽt in his q̃ ſunt poſſibilia in minori pte. q: ꝑhũs inueſtigans in q̃bus hñt fieri caſus ⁊

fortuna declarat ꝙ caſus ⁊ fortuna hñt fieri ſolũ i his que nec ſũt ſemꝑ nec frequẽter. qd̃ ipe ꝓbat ꝑ ſill'm diuiſiuũ ſic. cãe quedã ſũt necie reſpectu ſuorũ effectuũ ſic ꝙ ſemꝑ ꝓducũt ſuos effectꝰ. ⁊ quedã in maiori pte. ⁊ quedã que nec ſemꝑ nec frequẽter. ſed caſus nec eſt cã necia nec ẽt in maiori parte igiẽ eſt i 3ᵒ mẽbro. ita ꝙ caſus eſt cã a qua nec ſemper nec frequenter ꝓuenit effectꝰ caſualis. cũ igiẽ illud qd̃ euenit in minori pte ⁊ ẽt illd̃ qd̃ euenit eq̃liter: nec ſemꝑ euenit nec frequenter: videẽ ꝙ caſus ſit in utroq̃ꝫ. Vñ ꝯᵗᵒʳ dicit ꝙ ſi põ ſill'i Ari. ſit põ ſill'i hypothetici diuiſiui. tũc caſus eſt i utroq̃ꝫ. ſ. tã in his que ſũt in miori pte q̃ꝫ in his que ſũt eq̃liter. qm̃ ſi ille ſill'o ſit diuiſiuꝰ cõpletꝰ. tũc nõ remanet aliqd̃ mẽbrũ alteriꝰ diuidẽdũ ſic debet eẽ in diuiſiõe cõpleta que debet eẽ uſq̃ꝫ ad ſpẽs ſpãliſſimas g̃ caſus neceſſario ꝯuertiẽ cũ ultimo mẽbro: ita ꝙ oẽ qd̃ nec ſit ſemꝑ nec frequenter ſit a caſu ⁊ ẽt ois cã que nõ eſt necia nec in maiori pte eſt caſus. ⁊ cũ ita ſit ꝙ cã eq̃lis nec ſit necia nec in maiori pte: ſeq̃tur ꝙ caſus dẽ de cã in minori pte. ⁊ hoc potuit fuiſſe motiuũ Aui. Et ad rõnẽ themiſtij ut narrat ꝯᵗᵒʳ rñdet Aui. dicẽs ꝙ nõ eſt impoˡᵉ inuenire vnuꝫ qd̃ eſt necium reſpectu vniꝰ: ⁊ caſuale reſpectu alteriꝰ. ⁊ ſil'r poˡᵉ eſt inuenire aliqd qd̃ eſt poſſibile in maiori pte reſpectu alicuiꝰ: ⁊ poˡᵉ in minori pte reſpectu alterius: ⁊ dicit ꝯᵗᵒʳ ꝙ Auic. quaſi intendit ꝙ ſi ambulatio attribuaẽ potẽtie motiue in loco ẽt caſualis q: nõ eſt in nã huiꝰ potẽtie mouere pluſq̃ꝫ quieſcẽ. ⁊ ſi attribuaẽ ad appetitum ⁊ facit motũ nõ erit caſualis. Vñ Aui. dixit ꝙ illd̃ idẽ qd̃ eſt caſuale reſpectu vniꝰ eſt necium uel poˡᵉ in maiori pte reſpectu alteriꝰ. Quarto ꝯᵗᵒʳ arguit ꝯtra Aui. ⁊ arguit ꝯ tria que dixit Aui. ⁊ p̃ arguit ꝯ illud qd̃ dixit. ꝙ illd̃ idẽ qd̃ eſt caſuale uel in minori pte reſpectu vniꝰ eſt neciuꝫ uel in maiori pte reſpectu alteriꝰ. Scd̃o arguit ꝯ illud qd̃ dixit: ꝙ caſus reperiẽ in ꝯtingẽtibꝰ eq̃liter. Tertio arguit ꝯ etiã quãtũ ad d̃ĩaꝫ quã aſſignauit iter ꝯtingẽs ut in pl'ibus ⁊ neceſſarium. Primo igiẽ ꝯᵗᵒʳ ꝯdicit Aui. in eo: q: dixit ꝙ aliqd eſt neciuꝫ reſpectu vnius: ⁊ ꝯtingẽs reſpectu alteriꝰ dicẽs ꝙ ſi hoc fuerit ſ. ꝙ aliqd eſt ꝯtingẽs reſpectu vniꝰ. ⁊ neciuꝫ reſpectu alteriꝰ: nõ eẽt hoc ꝯtingẽs ut in paucioribꝰ nãliter nec ut in pluribꝰ nec necium qd̃ eſt inopinabile hec igiẽ ꝯſequẽtia ꝯᵗᵒ põt ſic declarari. illud qd̃ ineſt alicui ſm̃ ſuã nãm: ineſt ei reſpectu cuiuſcũq̃ꝫ. ⁊ ꝓpter hoc ſi aliqd ſit necium reſpectu vniꝰ ⁊ cõtingẽs reſpectu alteriꝰ. illd̃ nec eẽt necium nãliter nec cõtingẽs nãliter. nec eẽt aliqd nãliter ꝯtingẽs ut in paucioribꝰ nec ut in pl'ibꝰ. Scd̃o v̇o arguit ꝯ illd̃ qd̃ dicit. ſ. ꝙ caſus repitur in ꝯtingẽtibꝰ eq̃liter ut ꝙ ambulatio reſpectu potẽtie motiue a qua ꝓuenit eq̃liter eſt caſualis ut dicit Auic. ⁊ arguit ſic. Si ambulatio ſit ꝯtingẽs eq̃liter reſpectu potẽtie motiue ad hoc ꝙ ambulatio ꝓcedat a potentia motiua opꝫ ponẽ aliquã cãꝫ determinãtẽ potẽtiã motiuã. utputa appetitũ. q: a ꝯtingenti eq̃liter nõ ꝓuenit aliqua actio. qd̃ ſtatim ꝓbaẽ. q: ſi nõ determinaẽ illa cã que eq̃liter ſe hẽt ad utrũq̃ꝫ oppoſitorũ. neutra actio ẽ dignioꝝ ut ſit q̃ꝫ reliq̃. Ex hoc igiẽ cõcludit ꝯᵗᵒʳ ꝓpoſitũ ſuũ ſic. cũ actio nõ iuenitur ex ꝯtingenti equaliter niſi ex aliq̃ cã extrinſeca cõiũcta cũ ea: ⁊ illa cã extrinſeca nõ eſt cã ut in pluribꝰ illius cauſatiõis. q: tũc nõ ageret a caſu. nec ẽ cã ꝯtingẽs equal'r. q: a cã cõtingẽte eq̃liter manẽte equalitate nulla actio ꝓuenit. igiẽ quecũq̃ꝫ ꝓueniũt a caſu ꝓueniunt ab illo in minori pte. hoc põt breuiter argui ſub hac foꝛa ſic. ſi aliqs effectꝰ ſit cõtingẽs equal'r reſpectu alicuiꝰ cãe. tũc cũ a ꝯtingẽti equal'r manẽte equalitate nulla actio ꝓcedat ad h̃ ꝙ illa cã ꝓducat illũ effectũ opꝫ ꝙ detmineẽ. ⁊ tũc q̃ro de illo determinãte. aut eſt ꝯtingẽs eq̃liter reſpectu illiꝰ effectꝰ. ⁊ ſic nõ ꝓduceret effectꝰ magis q̃ꝫ p̃us. aut ẽ ꝯtingẽs in pl'ibꝰ. ⁊ tũc nõ ꝓduceret effectꝰ a caſu. igiẽ ad h̃ ꝙ aliqd ꝓueniat ab aliqua cã caſual'r opꝫ ꝙ ꝓueniat ab ea in minori pte. vñ a cã totali ⁊ determinata põt fieri argumẽtum: ſic querẽdo aut cã totalis ⁊ detminata a q̃ ꝓduciẽ effectꝰ caſualis ſemꝑ ꝓducit illũ effectũ aut frequẽter. aut nec ſemꝑ nec frequẽter. nõ eſt dicẽ ꝙ cã totalis a qua ꝓduciẽ effectꝰ caſualis ꝓducat illũ effectũ ſemꝑ ul' frequẽter. q: qd̃ ſit ab aliq̃ ſemꝑ ul' frequẽter nõ dẽ fieri ab eo caſual'r. g̃ reliquiẽ ꝙ cũ cã totalis ꝓducẽs effectũ caſualẽ ꝓducat illũ nec ſemper nec frequẽter. aut igiẽ illa cã eſt eq̃liẽ idifferẽs ad ꝓducẽdũ ⁊ nõ ꝓducẽdũ illũ effectũ aut eſt nata ꝓducẽ illũ effectũ raro ⁊ in paucioribꝰ. nõ eſt dare p̃ᵐ. q: ſi ſit equal'r idifferẽs ad ꝓducẽdũ ⁊ nõ ꝓducẽdũ opꝫ ꝙ detmineẽ ad h̃ ꝙ ꝓducat. ⁊ ꝑ ꝯñs nõ fuit cã totalis. relinquiẽ igiẽ ꝙ cã totalis a q̃ ꝓuenit effectꝰ caſualis ꝓducat ipꝫ raro ⁊ in minori pte ⁊ hec eſt ꝯ quã ꝯᵗᵒʳ hic itẽdit ꝯ Aui. Tertio ꝯᵗᵒʳ repħẽdit Aui. quo ad d̃ĩam quaꝫ Aui. aſſignauit iter cõtingẽs ut in pl'ibꝰ ⁊ neciuꝫ. dixit eni Aui. ꝙ ꝯtingẽs ut in pl'ibꝰ ⁊ neceſſariũ ſolũ differũt in hoc q: ꝯtingẽs ut in pl'ibus hẽt ipedimẽtuꝫ. ⁊ necium nõ hẽt ipedimẽtũ. Vñ Aui. ꝓ ſue ꝑhice capl'o 13ᵒ dicit ꝙ hec eſt d̃ĩa inter ſemꝑ ⁊ ſepe. q: ei qd̃ eſt ſemꝑ nõ aduerſaẽ ꝯrũ impediẽs. ſꝫ ei qd̃ eſt ſepe aduerſaẽ ꝯrũ ipediẽs. vñ ſi ab eo qd̃ eſt ſepe remoueanẽ ea que ſũt ꝯria ⁊ ipedientia. ſequiẽ ꝙ illud qd̃ eſt ſepe fiat neceſſariũ. Vñ ſm̃ Aui. cõtingens ut in pl'ibꝰ eſt illd̃ quod natũ eſt ſemꝑ ⁊ neceſſario euenire q̃ꝫtũ eſt ex nã ſua. ſed ꝙ nõ ſemꝑ eueniat hoc eſt ꝑꝑ ipedimẽtuꝫ. Sꝫ ꝯ hoc arguit ꝯᵗᵒʳ ſic. q: ſm̃ illd̃ ſequereẽ ꝙ oia ꝯtingẽtia ut in pl'ibꝰ eſſent nãliter necia. q: q̃ꝫtuꝫ eſt ex eoꝝ natura neceſſario eueniũt. ⁊ talia ſũt nãliter neceſſaria. iõ ꝯᵗᵒʳ ponit aliã d̃ĩam iter ꝯtingẽs ⁊ neceſſariũ dicẽs ꝙ ꝯtingẽs ut in pluribꝰ eſt illd̃ cuiꝰ natura eſt poˡⁱᵉ ut eius actio deficiat in minori pte. ⁊ ꝑ hoc q: in ſua nã ẽ poſſibilitas deficiẽdi differt a necio: ⁊ nõ eſt ſicut Aui. dixit ꝙ in ſua nã nõ differt a neceſſario. ſꝫ ſolũ i extrinſecis. Et dicit ꝯᵗᵒʳ. ꝙ ꝑꝑ hoc iueniẽ ipedimẽtũ. q: in nã ꝯtingẽtiũ ut in pl'ibꝰ eſt poſſibilitas ad deficiẽdũ: ⁊ niſi iueniret ipedimentũ i ꝯtingẽtibꝰ ut in pl'ibꝰ ſequereẽ ꝙ poſſibilitas in illis ad deficiẽdũ eẽt ocioſa. ſꝫ q: neciuꝫ nõ hẽt hoc in ſua nã. ſ. poſſibilitatẽ ut ciꝰ actio deficiat iõ ſi iueniret illd̃ ipedimẽtũ illd̃ ipedimẽtũ eẽt ocioſum: ſed nã nihil facit ocioſe: hec ꝯᵗᵒʳ. vñ iſta ẽ nã ꝯtingẽtis ut in pl'ibꝰ ut in ea ſit poſſibilitas ad deficiẽdũ i minori pte. ⁊ hec poſſibilitas eſt cã q̃re iueniẽ ipedimẽtũ extrinſecũ ⁊ nõ eꝯ. ſed q: neceſſariũ non hẽt in nã ſua poſſibilitatẽ deficiẽdi. iõ nõ iueniẽ ipedimẽtũ extrinſecũ. Quito p̃ncipal'r ex q̃ caſus nõ inueniẽ in ꝯtingentibꝰ equal'r: inquirit ꝯᵗᵒʳ in q̃bꝰ hẽt fieri ꝯtingẽs equal'r. ⁊ itẽdit dicẽ ꝙ ꝯtingẽs equaliter reperiẽ in potẽtijs paſſiuis ſicut in mã p̃ᵃ ⁊ in

aīa ꝯcupiſcibili.ſed nō repit̄ ī potētijs actiuiſ ꝑ ſe. Uñ ꝯtor rñdēdo q̄ōni querēti in q̄bꝰ hr̄it fieri cōtin gētia equalr̄ dicit ſic. dicamꝰ ḡ ꝙ mā p̄a eſt parata ad recipiēdū duo ꝯ̄ria eq̄liter. ⁊ iō receptio utriuſ q̄ꝫ ꝯ̄rioꝝ eſt illi nālis. ⁊ ſilr̄ apparet de aīa cōcupiſcibili.ſ.ipam eē preparatā ad actiōes ꝯ̄rias equaliter. ⁊ ꝙ nō ſit aliq̄ cā agēs ꝯ̄ria eq̄liter ꝓbat ꝯtor ducēdo ad ipoˡᵉ ſic. qm̄ ſi eēt aliq̄d agēs potēs agē equalr̄ ꝯ̄ria ſequeret̄ ꝙ nā ageret otioſe q̄d ē ipoſſibile. ⁊ ꝓbo ꝙ hoc ſequat̄. q: ſi eēt tale agēs ſequitur ꝙ potētie ad eē ⁊ ad nō eē eēnt eq̄les in eodē ꝑ ſe. ſed hoc ē otioſum in nā. q: ipoˡᵉ eſt ꝙ aliq̄d eq̄liter capiat eē ⁊ nō eē. vñ breuiter ſi eēt aliq̄ cauſa agēs ꝯ̄ria eq̄liter. ſequeret̄ ꝙ potētia ipſiuſ agētis eēt otioſa cū nō poſſit agē ꝯ̄ria inſimul. ℭSʒ aliq̄s poſſet dicē ꝙ in nā māe p̄ᶜ ſūt potētie eq̄les ad eē ⁊ ad nō eē. ⁊ tñ ille potētie nō ſūt otioſe. ḡ eodē mō pñt eſſe in agēte potētie eq̄leſ ad eē ⁊ ad nō eē. nec ꝑꝑ hoc erūt otioſe. ℭAd hoc rñdet ꝯtor dicēs ꝙ cuʒ dicimꝰ ꝙ potētia que eſt in p̄a mā ad eſſe. eſt eq̄liſ potētie ad nō eē. itendimꝰ ꝙ duo ꝯ̄ria ineniūtur in ea in tp̄ibꝰ eq̄libus oppoſitis ut pluuiam eſſe ⁊ nō eē eq̄liter: ſʒ h̄ in hieme ⁊ h̄ in eſtate ⁊ cāruʒ alternatio agētiū hec duo ꝯtigētia eq̄liter in tēporibus equalibꝰ eſt neč̄ia ⁊ ſūt corꝑa celeſtia ⁊ actio eoꝝ in cauſatiſ eſt in maiori pte: ⁊ ideo ſūt cāe eoꝝ que ſūt ⁊ nō ſūt eq̄liter. hec ꝯtor. vult igit̄ ꝯtor dicere ut mihi videt̄ ꝙ in mā p̄a nō ē potētia equalr̄ ad eē ⁊ ad nō eē ſimul. ſʒ in tp̄ibꝰ diuerſis: ſed nulluʒ agēs pōt facē per ſe duo ꝯ̄ria nec ſimlr̄ nec in tp̄ibꝰ diuerſis. ℭSexto ꝯtor recapitulat dcā ſua in hac digreſſiōe dicēs ſic. appet igit̄ ex h̄ ꝙ cōtigēs eq̄liter nō iuenit̄ in potētijs agētibꝰ per ſe ſʒ in potētijs paſſiuis. nō tñ in oībꝰ potētijs paſſiuis. ſʒ ſolū ī eiſ quaꝝ preparatio ad recipiēdū duo ꝯ̄ria eſt equalis. ſiue ſit aīa ſiue nō aīa. In potētijs aūt paſſiuis que dignꝰ recipiūt alteꝝ ꝯ̄rioꝝ q̄ꝫ reliquū nō ē cōtigēs equalr̄. ℭSeptio reſpōdet ꝯtor cuidā obiectioni que poſſet fieri ꝯ̄ ipm̄. q: aliq̄s poſſet dicē ꝙ cū pō paſſiua ſit eq̄lit̄ idifferēs ad recipiēdū actiones ꝯ̄rias erit in actione ꝯtigētia eq̄lis: ſic ꝙ actio erit eq̄liter idifferēs ad eē ⁊ ad nō eē. ⁊ ſic pħs debuiſſet hic feciſſe mētionē de ꝯtigēti equali cū tale ꝯtingens reperiatur in actionibꝰ nālibꝰ. ℭAd illō rñdet ꝯtor dicēs ꝙ cū ꝯtingens equaliter reperiat̄ in paſſione nō in actiōe nō inueniunt̄ actiones que ſunt equalr̄. qm̄ paſſiuū nō erit ad actū niſi a potētia actiua. Uñ rñſio ꝯtis eſt iſta. actio dependet ex paſſiuo ⁊ ex actiuo. ⁊ actiuū nō eſt ꝯtingēs eq̄liter igit̄ nec actio erit ꝯtingēs equalr̄. Uñ q̄uis paſſiuum ſit eq̄liter indifferēs ad recipiēdū actioneʒ ⁊ ad nō recipiēdū. tñ actiuū nō eſt equalr̄ indifferēs ad agēdū ⁊ nō agēdū. iō nec actio erit ꝯtingēs eq̄liter. ⁊ hec eſt cā ut dicit ꝯtor quare pħs dimiſit in hoc capl̄o ꝯtingēs equalr̄. ſermo igit̄ dicēs ꝙ oīa ſūt neč̄ia: nullus ē ⁊ i methaᶜᵃ huic ꝯ̄dicit̄. hec ꝯtor. ℭSed circa dicta ꝯtis hic ꝯtingit dubitare. Pꝛio an ꝯtingēs equalr̄ reperiat̄ in potētijſ actiuis. Secūdo an ꝯtingēs equaliter repiat̄ in potētijs paſſiuis. Tertio an aliq̄d ſit neč̄ium reſpectu vniꝰ ⁊ poſſibile in maiori pte reſpectu alteriꝰ. ⁊ poſſibile in paucioribꝰ reſpectu tertij. ℭAd p̄m igit̄ pōt ſic argui. potētia motiua eſt potētia actiua: ⁊ ſe hēt eq̄liter ad mouēdū ⁊ nō mouēdū. ḡ in potētijs actiuis repit̄ ꝯtingēs equalr̄. ℭItē ignis eſt eq̄liter idifferens ad cōburēdū hoc cōbuſtibile ⁊ ad nō cōburēdū hoc cōbuſtibile. ⁊ potētia cōbuſtiua ignis eſt potētia actiua. ḡ. ℭItē ſi in potētijs actiuis nō reperit̄ ꝯtingēſ equalr̄ hoc nō eēt niſi q: ꝓduceretur utrūq̄ꝫ oppoſitoꝝ uel neutrū oppoſitoꝝ cū vnū nō ſit magis dignū ꝓduci q̄ꝫ reliquū. ⁊ hec eſt rō ꝯtis. Sed illa rō nō ualet. q: magis dignū eſt illō euenire ab agente q̄d equalr̄ eſt natū ꝓuenire ab eo ⁊ nō ꝓuenire q̄ꝫ ꝙ ꝓueniat illō q̄d minꝰ eſt natū prouenire ab eo q̄ꝫ nō ꝓuenire. vbi gr̄a. ut ſi in potētia ſortis ſit equalr̄ ambulare ⁊ nō ambulare. ⁊ in potētia platonis ſit minꝰ ambulare q̄ꝫ nō ambulare: ſequit̄ ꝙ ſi ſortes nō pōt ambulare ꝙ mlt̄o magis plato nō poterit ambulare. igit̄ ſi a pō actiua in cuius pō eſt utrūq̄ꝫ oppoſitoꝝ equaliter nō poſſit alteruʒ ꝓuenire. ſequit̄ ꝙ a pō actiua in cuius pō eſt vnū oppoſitoꝝ minꝰ q̄ꝫ reliquū nō poterit ꝓuenire illō oppoſitoꝝ q̄d eſt minꝰ in pō agētis q̄ꝫ reliquū. ⁊ ſic ab agēte ꝯtigēti ī paucioribꝰ nihil poterit ꝓuenire. ⁊ ita oīs effectꝰ ꝓduceret̄ neč̄io ut in plr̄ibꝰ. ⁊ ſic nihil fieret a caſu nec ī paucioribꝰ. ℭAd 2ᵐ pōt ſic argui ꝓbādo ꝙ ꝯtingēs equalr̄ nō repit̄ in potētijſ paſſiuis: ⁊ hoc ſic. ſi aliq̄d paſſiuū ſit in pō eq̄li ad duo oppoſita cū oīs pō poſſit reduci ad actū ſequit̄ ꝙ illō paſſiuū pōt eē ſilr̄ ſub oppoſitis. q̄d ē ipoˡᵉ. ℭAd 3ᵐ dubiū pōt argui ꝓbādo ptem affirmatiuā ſic. ambulare eſt ꝯtingēs equalr̄ in cōparatiōe ad pōm motiuā. ⁊ in cōparatiōe ad appetitū deſiderātē motū ambulationis eſt neceſſariū ul̄ in maiori pte. ḡ. ℭA p̄m dubiū dicēdum ꝙ agēs eſt duplex. ſ. quoddā cū rōne ⁊ quoddam ſine rōne. ut patet. 19. methaᶜᵉ. ſi loq̄mur de agēte ſine rōne ſic dico ꝙ ꝯtingēs equalr̄ repiri in potētijs actiuis ſine rōne pōt duplr̄ itelligi. Uno mō ꝙ ipm̄ agens ſit cōtingēs equalr̄ ita ꝙ ipm̄ approximatū paſſo nō ipeditū ſit equalr̄ idifferēs ad agēdū ⁊ nō agēdū. ⁊ ſic itelligēdo dico ꝙ ꝯtingēs eq̄lit̄ nō repit̄ ī potētijs actiuis ſine rōne. q: talis pō ē agēs nāle. ⁊ huiꝰ rō ē. q: agēs ſine rōne. ſ. agēs nāle det̄minatur ad vnū ꝑ ſe: ut calor ad calefaciēdū. ⁊ ꝯtingēs ad utrūlibet nullo mō ē cā agēſ nālit̄ cū hēat rōnē māe. alio mō pōt dici ul̄ itelligi ꝙ ꝯtingēs eq̄liter repiat̄ in potētijs actiuis ī cōparatiōe ad effectuʒ ꝯtingētē eq̄liter ſic ꝙ a pō actiua ꝓuciat effectꝰ ad utrūlibet. i. effectꝰ q̄ de nā ſua nō ē magis natꝰ euenire q̄ꝫ nō euēire. ⁊ iſto mō ē ꝯtingēs ad utrūlibet in cāis agētibꝰ nālibꝰ. ⁊ h̄ itellexit Aui. q̄uis ꝯtor ſibi iponat ꝙ ipē itellexit ꝙ ꝯtingēs ad utrūlibet eēt caſus. q̄d tñ ipē nō poſuit. ſed poſuit ꝙ illō q̄d de nā ſua ē ꝯtingēs ad utrūlibet ꝓuenit ab aliq̄ cā actiua que cā reſpectu illiꝰ effectꝰ eſt caſus: ut ſi dicat̄ itraui ad vidēdū illū ⁊ caſu accidit ut ſederē ⁊ comederē: ⁊ h̄ ē caſus ꝑ cōparationē ad itroitum. Uñ ulr̄ cū res fuerit nec ſemꝑ nec frequēter. ipſa aūt ſit poˡᵗᵉ euēire q̄cūq̄ꝫ alio mō dūmō ex cā ex q̄ euenit nō debuit euenire nec itendat̄ ꝑ ſe reſpectu talis cauſe dicet̄ ens ꝑ accñs. ⁊ illa cā dicet̄ caſus ul̄ fortuna. Uñ dicit Aui. ꝙ eē rariſſime nō ponit rē ſub caſu. q: tūc gn̄atio magni pōderis auri puri uel iacinthi excedētis ſolitā quantitatē eſſet per accñs ul̄ eclipſis ſolis. q̄d eſt falſum. q: talia fiunt ex cā nāli ꝑ ſe intēdente ⁊ ex abundantia māe. ſed qñ talia compant̄ ad cām effectiuā ex qua nō ſūt nata euenire ꝑ ſe nec ſemꝑ nec frequēter. nec ab illa cā itendunt̄: dicunt̄ ꝑ accñs ſiue res ſit ꝯtingēs

ad utrūlibet ſiue raro. ⁊ iſta ē ſnīa Aui. ⁊ eſt uera. Sed ſi loquamur de agēte cū rōne: ſic dico ꝙ tale agēs pōt facē idifferēter utrūq̄ꝫ ꝯ̄rioꝝ. ſed tñ ut dicit ꝯtor 9ᵒ methaᶜᵉ. agentia cū rōne nō agūt per ſe ⁊ p̄ ꝯ̄ria. q: ut ibi arguit pħs ⁊ ꝯtor tūc agerēt ꝯ̄ria iſimul. q̄d eſt ipoˡᵉ. imo ad hoc ꝙ agāt alterū ꝯ̄riorū cōcurrit alia cā que ibi notat̄ p̄ᵐ pn̄ᵐ motꝰ a qua determinat̄ illa potētia ad agēdū. ⁊ h̄ agēs eſt appetitꝰ reſpectu alteriꝰ ꝯ̄rij. ſic ꝙ ad hoc ꝙ agēs eq̄liter uel potētia actiua equalis agat neceſſario diſponit̄ per aliā cām determinātē eiꝰ dr̄iam. illa igit̄ cā eq̄lis nō agit per ſe alterū ꝯ̄rioꝝ. imo per aliud ut per appetitū. ⁊ hec eſt itentio pħi 9ᵒ methaᶜᵉ. ⁊ ſilr̄ eſt de corꝑibꝰ celeſtibꝰ reſpectu gn̄ationis ⁊ corruptiōis iſtoꝝ iferioꝝ. qm̄ determinant̄ ad gn̄ationē ꝑ approꝑinquationē. ⁊ ꝑ remotionē determinant̄ ad corruptionē. ⁊ ꝑ illa duo agūt effectꝰ ꝯ̄rios in tp̄ibꝰ diuerſis. Sic igit̄ appet ꝙ ꝯtingenſ eq̄liter nō repit̄ ꝑ ſe ⁊ abſolute in agētibꝰ nālibꝰ. ſʒ in agētibꝰ rōnabilibꝰ bñ iuenit̄ ꝯtingēs eq̄le cū agēs rōnale ſit idifferēs. nō tñ agit alteꝝ ꝯ̄rioꝝ niſi determinet̄. ℭSʒ dubiū eſt de uolūtate. ſ. an uoluntas poſſit in effectꝰ ꝯ̄rios ꝑ ſe abſq̄ꝫ hoc ꝙ determinet̄ ab alio ⁊ alio. Et dico ꝙ uolūtas libere pōt uelle aliq̄d ⁊ nō uelle aliq̄d uſq̄ꝫ hoc ꝙ determinet̄ ab aliquo alio. tñ nec hō nec aliō agēs rōnale pōt ī alterū ꝯ̄rioꝝ ad que eſt idifferens niſi determinet̄ a uolūtate ul̄ ab appetitu. Et ꝙ uolūtas poſſit ex ſe abſq̄ꝫ h̄ ꝙ determinet̄ ab aliq̄ uelle aliq̄d ⁊ nō uelle aliq̄d pōt ꝓbari ſic. q: certū eſt ꝙ uoluntas pōt uelle aliq̄d ⁊ nō uelle illō. ⁊ quero tūc aut uolūtas abſq̄ꝫ q̄cūq̄ꝫ determinātē eſt cā ſufficiēs ipſiꝰ uelle aut req̄rit̄ aliq̄d aliō determināſ. ſi p̄ᵐ. habet̄ ꝓpoſitū. ſ. ꝙ uolūtas exñs eq̄liter idifferēs ad duo oppoſita pōt alteꝝ abſq̄ꝫ aliq̄ cā determinātē ipam. ſi vō dr̄ ꝙ req̄rit̄ aliq̄d aliō determināſ: tūc illō aut eſt cā mere nālis: ⁊ ſic nec actio nec determinatio eiꝰ eſt in ptāte uolūtatis ⁊ ꝑ ꝯñs actꝰ uolēdi nō eēt in ptāte uolūtatis cū depēderet ab alia cā cuiꝰ cālitas nō eſt in ptāte uolūtatis: ⁊ ita nō erit uelle magis in ptāte uolūtatis q̄ꝫ calefacē uel non calefacē in ptāte ignis. q̄d videt̄ icōueniēs. h̄ pōt argui ſic. Quero an uolūtas ē cā actiua reſpectu ſui actꝰ uel eſt paſſiua tñ: ſi paſſiua tñ tūc actꝰ ſuus nō erit in ptāte ſua. q: actio agētis nālis nō ē in ptāte uoluntatis. ſi vō ſit actiua reſpectu ſuiipſiꝰ actus. aut igit̄ eſt actiua eq̄liter ſic ꝙ pōt equalr̄ agē ⁊ non agē ⁊ tūc habet̄ ꝓpoſitū. aut ē magis det̄minata ad agēdū q̄ꝫ nō ad agēdū ul̄ eꝯ̄. ⁊ tūc non eēt in ptāte ſua agē ul̄ nō agē q̄d eſt icōueniēs. ℭDico igit̄ ꝙ uolūtas ē equalr̄ idifferēs ad actiōes ꝯ̄rias: nec hēt aliā cāʒ det̄minātē ipaʒ ad alteꝝ ꝯ̄rioꝝ. ſʒ ipamet uolūtas determinat ſe ad alteꝝ ꝯ̄rioꝝ. Sic igit̄ dico ad hāc dubitationē ꝙ ꝯtingēs equalr̄ nō reperit̄ ꝑ ſe in agētibꝰ ſine rōne ſʒ repit̄ in agētibꝰ cū rōne. ⁊ tale agēs ē dupr̄. ſ. q̄dā hñs itellectū ⁊ uolūtatē. ⁊ q̄dā eſt ipſamet uolūtaſ. agēs igit̄ cū rōne q̄d agēs hēt itelle̅ctū ⁊ uolūtatē ut hō nō agit alteꝝ ꝯ̄rioꝝ ad que eſt idifferēs niſi determinet̄ ꝑ uoluntatē. ſed ipſa uolūtas que pro tāto dr̄ agēs cū rōne q: p̄ſupponit rōnē ⁊ cognitionē itellectꝰ pōt agē alterū ꝯ̄rioꝝ ad quē ē equalr̄ idifferēs abſq̄ꝫ h̄ ꝙ determinet̄ ab alio. Ad rōneſ vō huiꝰ dubitatiōiſ: ad p̄ᵃᵐ dico ꝙ pō motiua nō eſt ſufficiēs nec ꝓpinqua cā motꝰ ꝓgreſſiui. ſed pō motiua cuʒ appetitu. vñ appetitꝰ determinat pōm motiuā ad mouēdū. vñ nulla pō nālis eſt ſufficiēs ⁊ ꝓpinqua ad agēdū ⁊ nō ad agēdū. ℭAd 2ᵃᵐ rōnē dico ꝙ ignis approximatꝰ alicui cōbuſtibili nō ē equalr̄ idifferēs ad cōburēdū ⁊ nō cōburēduʒ: q̄uis ignis ſit indr̄ns ad cōburēdū hoc cōbuſtibile ⁊ nō cōburēdū. q: pōt eē approximatꝰ ul̄ nō approximatꝰ. tñ qñ ē approximatꝰ de neceſſitate cōburit niſi adſit ipedimētū. Et ſi querat̄ utrū agēs nāle ut ignis agat aliq̄d caſualr̄. Dico ꝙ agēs nāle pōt caſualr̄ agē. ſʒ illa caſualitas erit ex pte effectꝰ nō ex pte cāe. vbi gr̄a. in exᵒ Auic. ignis cōburit pānos paupis a caſu. ſʒ illa caſualitas ñ ē ex pte ignis: ſʒ ex pte effectꝰ. q: accidit tale cōbuſtibile eē ipſiꝰ paupis. vñ ubi ē agēs mere nāle caſualitas nō eſt ex pte agētis. tñ agēs nāle pōt ꝓducē caſualr̄ effectū rōne caſualitatis q̄ accidit in effectu. Uñ ē itelligēdū ꝙ caſualitas qñ q̄ꝫ accidit ex pte cāe ⁊ ex pte effectꝰ ſil̄. ⁊ qñq̄ꝫ ex pte cāe tñ. ⁊ qñq̄ꝫ ex pte effectꝰ tñ. exēplū p̄mi: ut uadēs ad foꝝ nō itēdēs iuenire debitorē aliquē inueniat ⁊ accipiat pecuniā. ibi ē cā caſualiſ reſpectu acceptionis pecunie a debitore: ⁊ ſic ē hic caſualitas ex pte cāe. pt ēt eē caſualitas ex pte effectꝰ ut ſi debitor nō itēdat ibi iueniri a creditore. exēplū ſecundi. ut ſi ignis huiꝰ hoīs cōburat h̄ cōbuſtibile. hic eni ē caſualitas ex pte māe. q: accidit ꝙ ignis ſit huiꝰ hoīs. ſʒ nō eſt caſualitas ex pte effectꝰ. exēplū tertij: ut ignis cōburit pānos paupis: ex parte ignis nō ē caſualitaſ. q: ignis quātū ex pte ſua ē cā agēs ꝑ ſe. ſʒ caſualitas ē ex pte huiꝰ effectꝰ q̄ eſt cōburē pānos paupis. ℭAd 3ᵃᵐ rōnē dico ꝙ illa rō ꝯtis ē bona. ſ. neutrū ꝯ̄rioꝝ ē dignꝰ euenire q̄ꝫ reliquū. ḡ neutrū eueniet ul̄ utrūq̄ꝫ. Et cum arguit̄ ꝙ tūc ſequit̄ ꝙ ſi vnū ꝯ̄rioꝝ ſit minꝰ dignū ꝙ eueniat q̄ꝫ reliquum: illō minꝰ dignū nō eueniet. dico ꝙ illud q̄d eſt minꝰ dignū ꝓuenire nō ꝓueniet niſi illa cā ipediat̄ a ꝓducēdo magis dignū. vñ quantū eſt ex pte talis cāe nunq̄ꝫ ꝓducet̄ effectꝰ qui eſt minuſ dignꝰ euenire. ſʒ ꝑꝑ ipedimētū poˡᵉ ē ꝙ illō q̄d eſt minꝰ dignū p̄us fiat poſtea magis dignū ut ꝓueniat. q: illō q̄d ē p̄us magis dignū ⁊ magis ī pō agētis quātū eſt ex pte ſui pōt fieri ꝑ ipedimētū minꝰ ī pō agētis. nec ſequit̄ ꝑꝑ h̄ ꝙ nihil ꝓueniat nālit̄ ab agēte ī paucioribꝰ. q: ſʒ oē agēs exñs in pō pfecta ſit natū agē effectꝰ ut in plr̄ibꝰ quātū ē ex pte ſui q: tñ in nā talis agētis ē poſſibilitas ut ipediat̄. iō nāliter aliq̄d ꝓucit ab agēte ī paucioribꝰ. nō tñ ita nālit̄ ſic ab agēte ī plr̄ibꝰ ⁊ c̄. ℭAd 2ᵃᵐ dubitationē dico ꝙ ꝯtingēs eq̄lit̄ repit̄ ꝑ ſe ī potētijs paſſiuis nālibꝰ. q: in mā p̄a quātū eſt ex pte ſui eſt eq̄liter in pō ad oēs foīas nāles. tñ nullā formā nālem ſibi det̄minat. mā eni p̄a imediate recipit duo ꝯ̄ria nō mediātibꝰ diſpōnibꝰ ꝯ̄rijs. q: tūc illas diſpōnes ꝯ̄rias recipet mediātibꝰ alijs diſpōnibꝰ. ⁊ ſic in iſinitū q̄d ē ipoˡᵉ. ⁊ iō dico ꝙ mā p̄a recipit utrūq̄ꝫ ꝯ̄riorū imediate ⁊ ꝑ ſe. ⁊ h̄ ē ueꝝ de p̄mis ꝯ̄rijs. ſʒ nō ē ſic de agēte nāli. q: nō agit utrūq̄ꝫ ꝯ̄rioꝝ ꝑ ſe ⁊ imediate. ⁊ ſi aliq̄d agēs aliō a uolūtate poſſit agē cōtraria. h̄ erit mediātibꝰ diſpōnibꝰ ꝯ̄rijs ut patet de aīa ꝯcupiſcibili que facit ꝯ̄ria ꝑ deſideria ꝯ̄ria uel ꝑ appetitꝰ ꝯ̄rios. ℭEt ſi dicat̄ ꝙ illi appetitꝰ ī aīa ꝯcupiſcibili ſūt ꝯ̄rij. aut igit̄ recipiunt̄ mediātibus alijs. ⁊ tūc erit ꝓceſſus in iſinitū. uel recipiunt̄ imediate. ⁊ tūc nō erit dr̄ia iter mām p̄ᵃᵐ ⁊ aīam cōcupiſcibilē q̄ꝫ ad ꝯtingētiā uel in dr̄iam eq̄lē. ℭDicē

dū ꝙ aīa cōcupiſcibilis vno mōeſt paſſiua.ſ.ſ3 ꝙ eſt receptiua appetituū.alio mō eſt actiua.ſ.ſ3 ꝙ eſt pn^m opatiōis extrinſece.p mō nō differt ei⁹ cōtingētia a ꝯtingētia p^cmāe. ꝛ iō recipit utrūqꝫ appetitū ꝯrioꝝ ſine medio.ſ3 ſcdo mō nō eſt recipiēs ſed opans p recepta. ꝛ ſic determinat̃ ad opatiōeſ ꝯrias p appetit⁹ ꝯrios. ¶ Ad rōnē in ꝯriū cū dr̃ ꝙ ſi pō paſſiua ſit eque indifferēs ad duo oppoſita. tūc pōt eē ſil'ſub duob⁹oppoſitis. dico ꝙ potētia paſſiua eſt ſil'in potētia ad duo oppoſita. ſ3 nō eſt in potētia ad duo oppoſita ſil'.qꝛ ē impo^le ꝙ aliqđ paſſiuū ſimul iformet̃ duob⁹ oppoſitis.dico igit̃ ꝙ aliqđ paſſiuū eē in potētia ad duo oppoſita ſil' pōt itelligi dupl'r.ſ.uel ſm ꝙ eſt ſimultas potētie uel ſm ꝙ eſt in potētia ſimultatis. ſm ꝙ eſt ſimultas potētie ſic denotat̃ ꝙ aliqđ paſſiuū ſimul eſt in potētia ad duo oppoſita. ꝛ hoc eſt ueꝝ.qm̃ in hoc inſtāti ego ſum in potētia ad currēdū cras ꝛ ad nō currēdū. ꝛ ſic ſimul ſu3 in potētia ad duo oppoſita ſed ſm qđ eſt potētia ſimultatis ſic denotat̃ ꝙ aliqđ paſſiuū ſit in potētia ad recipiēdū duo oppoſita ſimul qđ eſt impo^le.qꝛ impo^le eſt ꝙ aliqđ paſſiuum iformet̃ duob⁹oppoſitis ſil'.Et cū dr̃ in argumēto ꝙ oīs potētia pōt reduci ad actū:dico ꝙ eſt ueꝝ:ſed nō eſt neceſſe ꝙ oīs potentia poſſit reduci ad oēs ſuos act⁹ iſimul. vñ potētia paſſiua ſil'ē in potētia ad oēs ſuos act⁹.ſ3 nō eſt in potētia ad oēſ ſuos act⁹ inſil'.dico ēt ꝙ ad diuerſos act⁹ ſūt diuerſe potentie reſpectiue.qꝛ alia eſt pō reſpectiua ad vnā formā. ꝛ alia ad aliā ut vult ꝯ^tor p hui⁹. ꝛ p de gñatiōe. ꝛ 1° metha^ce. ¶ Unde ꝗ̃uis ſit eadē potētia receptia oppoſitoꝝ.tñ nō eſt eadē potētia reſpectu oppoſitoꝝ.qđ tñ opoꝛtet ad hoc qđ ſit aliq̃ potētia paſſiua que poſſit eſſe ſil'ſub duob⁹oppoſitiſ. ¶ Ad 3^m dubiū dico ꝙ aliqđ dici neceſſariu3 uel poſſibile in maiori parte uel in minori parte pōt intelligi dupl'r.ſ.uel abſolute ita ꝙ in nã ſit natū euenire ſemp ul'frequēter uel in paucioribus⁹. ꝛ iſto mō loquēdo.dico ꝙ ipo^le eſt ꝙ idē ſit neceſſariū. ꝛ poſſibile in plib⁹ ul'in paucioribus. 2° mō in reſpectu. ita ꝙ aliqđ dicat̃ neceſſariū ul' ꝯtingēs in paucioribus⁹ in cōparatiōe ad cām agētē ſiue ad alias cās. ꝛ iſto mō eſt poſſibile ꝙ idē ſit neceſſariū.ſ.in comparatione ad aliquā cā3 uel ad aliq̃s cās ꝛ ꝯtingēs in plibus uel in paucioꝛib⁹ in cōparatiōe ad aliq̃s alias cauſas: ꝛ hoc pꝛobauit argumētum.

¶ Eoꝝ āt que fiūt: alia pp̄ h̃ fiunt: alia ṽo nō. Hoꝝ autē alia qdē ſm ꝓpoſitu3 fiūt: alia ṽo nō ſ3 ꝓpoſitu3. Ambo āt ſūt propter h̃. Quare manifeſtu3 qm̄ in his que ſunt pter neceſſariu3: ꝛ qđ ſicut frequēter ſunt quedā circa que ꝯtingit qđ eſt pp̄ h̃. ſunt āt pp̄ hoc quecūqꝫ ab intellectu uniqꝫ agunt̃: ꝛ quecunqꝫ a natura.

¶ Hec eſt 2^a pticula p^cptis pn^lis hui⁹ capl'i in q̃ phūs declarat duas alias pticulas ponēdas in diffōne fortune. ꝛ p ponit duas diuiſiones.quarū p^a eſt ꝙ de nūo coꝝ que fiūt in minori pte quedā fiūt pp̄ finē.cuiuſmodi ſūt actiōeſ que ſūt a cognitione ꝛ uolūtate.quedā ṽo nō fiūt pp̄ fine3 ut actiōes otioſe aut actioneſ que ſūt ſine cognitiōe:ut ꝯſūptio ſotularīū ꝛ cōfricatio barbe ꝛ h^oi. ¶ Scđa diuiſio eſt ꝙ de nūo coꝝ que fiūt pp̄ finē aliqua fiūt ſm ꝓpoſitū.aliqua ṽo nō fiūt ſm ꝓpoſitu3. ex quo apparet ꝙ in his que ſūt pter neceſſariū ꝛ pter ꝯtingens in plurib⁹.i.in his que nō ſūt neceſſaria nec ꝯtingētia ut in plurib⁹ ſunt quedā circa que ꝯtingit eē qđ eſt pp̄ hoc.i.pp̄ finē. ꝛ illa que fiūt pp̄ finē ſunt quecūqꝫ agūtur ab intellectu ꝛ quecūqꝫ agunt̃ a natura.

¶ Huiuſmodi igit̃ cū ſ3 accñs fiat: a fortuna dicim⁹ eē. Sic eni ꝛ qđ ē aliđ qdē p ſe ipſu3 ē: aliud āt ſ3 accñs ſic ꝛ cā3 ꝯtingit eē: ut dom⁹ qdē per ſeipam cā eſt edificatiua. ſm accñs autē albū aut muſicum.

¶ Hec ē 3ª pticula p^cptis pn^lis hui⁹ capl'i i qua phūs ponit quādā diuiſionē cāe q̃ eſt ꝙ cārū qdā eſt p ſe cā ꝛ q̃dā p accñs.dicit tñ phūs p ꝙ h^oi.ſ.que fiunt a ꝓpoſito ꝛ ꝓpter aliqđ ꝛ in minori pte cū fiūt ſm accñs a fortuna dicim⁹ ea eē. Qꝛ aūt ē q̃dā cā p ſe. ꝛ q̃dā p accñs ꝓbat̃. ꝛ hec ē 26^a ꝯ hui⁹libri que ꝓbat̃ ſic.ſicut eſt de ente:ita eſt de cā.ſed aliqđ eſt ens p ſe ꝛ aliqđ p accñs.ḡ aliq̃ eſt cā p ſe ꝛ aliqua p accñs.ṽbi grã.ars edificatiua eſt p ſe cā domuſ. ſed albū ꝛ muſicū que accidūt edificatori ſunt cāe p accñs. ¶ Et addit ꝯ^tor dicēs ꝙ ſm expoſitores dr̃ia eſt iter illđ qđ agit a caſu ꝛ iter cām p accñs: qm̄ cā p accñs ut muſica uel medicina nō opat̃ in domū.ſed dr̃ p accñs.qꝛ accidit cāe agēti.ſed caſus dr̃ cā p accñs.qꝛ ex eo fit aliqđ p accñs. nō tñ illud pp̄ qđ eſt. ¶ Ex hoc pōt elici quedā diſtictio de cā p accñs.qm̄ q̃dā eſt cā que nihil opat̃ ſ3 ꝯiūgit̃ accñtaliter cāe agēti. ꝛ quedā eſt que opat̃ producēdo aliqđ.nō tñ illđ ꝓpter qđ agit caſus ꝛ fortuna ſūt cāe p accñs ſcđo mō.qꝛ ſūt cāe agētes q̃s uis nō ſint terminate. qꝛ effectus caſualis pōt ab infinitis agētibus per accñs prouenire.

¶ Per ſe qdē igit̃ cā finita ē: ſm accñs āt ifinita. Infinita eni3 vni accidūt. Sic igit̃ dictū ē: cū in his que pp̄ hoc fiunt: hoc fiat tunc dicitur a caſu ꝛ a fortuna.

¶ Hec eſt 4ª pticula p^cptis pn^lis hui⁹ capl'i in qua ponit̃ dr̃ia iter cām p ſe ꝛ cām p accñs que eſt illa.qꝛ cā p ſe ē finita.ſed cāe p accñs ſūt ifinite. ꝛ hec eſt 27^a ꝯ hui⁹libri que ꝓbat̃ ſic.illa que accidunt cāe p ſe:ſunt cāe p accñs:ſed vni cāe p ſe accidūt ifinita. ḡ.ſi igit̃ in his que fiūt ꝓpter finē.fiat aliqđ per accidēs.ita ꝙ cauſe agentes ſunt cauſe per accidens tunc dicitur fieri a caſu ꝛ a fortuna.

¶ Ipſoꝝ aūt dr̃ia hoꝝ adiuicē poſteri⁹ determinãda. nunc āt h̃ ſit manifeſtum ꝙ utraqꝫ ſūt i his que ſunt pp̄ h̃: ut cā accipiendi argētu3 uenit utiqꝫ delaturus pecuniã ſi ſciuit: uenit aūt nō hui⁹ cā: h̃ accidit uenire ꝛ facere hoc reportãdi gratia.

¶ Hec eſt 5ª pticula p^cptis pn^lis hui⁹ capl'i in qua declarant̃ pticule ponēde in diffōne fortune. Primo tñ phūs dicit ꝙ dr̃ia ipſoꝝ abiuicē.i.caſus ꝛ fortuna eſt poſteri⁹ pſcrutãda. Deinde declarat phūs pticulas ponēdaſ in diffōne fortune declarãſ p ꝙ caſus ꝛ fortuna ſūt in his que fiūt ꝓpter aliquē finē. ꝛ hec eſt 28^a ꝯ hui⁹libri que ꝓbat̃ ꝓbatiōe exēplari ſic.ſi aliqs creditor ſciuiſſet debitorē ſuū eſſe in foro ꝛ ipſe iret ad foꝝ cā recipiēdi pecuniã delatur⁹ pecuniã ſecū a debitore.ponam⁹ igit̃ ꝙ ipe creditor uenit ad forū ad faciēdū aliđ ut ad emēdum aliqđ ꝛ nō cā recipiēdi pecuniã ꝛ iuenit debitore3 ſuū in foro ꝛ accipiat ab eo pecuniã:dicet̃ ꝙ h̃ eſt a caſu ꝛ a fortuna. ꝛ ſic appet exēplariter ꝙ caſus ꝛ fortuna ſūt in his que fiūt pp̄ aliquē finē.qꝛ iſte inueniēs debitorē i foro iuit ad foꝝ pp̄ aliquē finē.

¶ Hoc autem neqꝫ ſicut frequenter ueniens ad villam neqꝫ ex neceſſitate.

¶ Hic ꝓbat̃ ꝙ fortūa ꝛ caſus ſūt in his que ſūt raro ꝛ hec eſt 29^a ꝯ hui⁹ libri que ꝓbat̃ ſic. Reportatio pecunie a debitore quē creditor nō eſt opinat⁹ inuenire ē a caſu ꝛ a fortūa.ſ3 talis reportatio pecunie nō eſt ſemp nec frequēter ſed raro ergo caſus ꝛ fortuna ſunt in his que ſunt raro.

¶ Amplius autem finis ē reportatio non in ſeipſo cauſaru3 ſed propoſitoꝝu3 ꝛ ab itellectu: ꝛ dicitur a fortuna uenire.

¶ Nunc phūs declarat aliã pticulã.ſ.ꝙ fortuna eſt in agētib⁹ ſ3 ꝓpoſitū. ꝛ hec eſt 30^a ꝯ hui⁹libri que ꝓbat̃ ſic. Illđ agēſ qđ nō eſt de nūo cārū nãliū eſt agēs a ꝓpoſito.ſ3 fortuna eſt h^oi.ḡ mioꝛ hui⁹rōnis ponit̃ in lr̃a. Dicit igit̃ phūſ ꝙ reportatio pecunie quã dicim⁹eſſe a fortuna nō eſt finis cārū in ſeipo. i.cārū nãliū que in ſeipis hñt pn^m mot⁹ ꝛ q̃etis.ſ3 dr̃ uenire a fortuna qđ eſt ꝓpoſitoꝝ ꝛ ab intellectu.

¶ Si autem proponens ꝛ huius cauſa: aut ſemper ueniens aut ſicut frequenter reportaturus: non a fortuna.

¶ Declarat̃ alia pticula.ſ.ꝙ fortuna ē cā agēs per accidēs. ꝛ hec eſt 31^a ꝯ hui⁹ libri que probat̃ ſic. Ois cā agēs ex qua ꝓuenit aliqđ nō intētū ab eo eſt cā p accñs reſpectu illi⁹.ſ3 fortuna eſt h^oi.ḡ.probatio minoris.qꝛ ſi aliqs ꝓponēs accipe pecuniã inueniat debitorē ꝛ recipiat pecuniã.tūc illa nō eſt cā per accñs receptionis pecunie.ſed ſi nō intēdit recipere pecuniã ꝛ recipiat.tūc receptio pecunie eſt per accñs ꝛ a fortuna. ꝛ ſic appet ꝙ fortūa eſt cā a qua ꝓuenit aliqđ nō intentū.qm̄ reſpectu finis intenti non datur fortuna nec cauſa per accidens.

¶ Manifeſtū itaqꝫ ꝙ fortuna cā ſit ſ3 accidēs in his q̃ in minori ſūt ſ3 ꝓpoſitū coꝝ que pp̄ h̃ ſūt. Uñ circa idē ꝛ itellect⁹ ꝛ fortuna eſt. ꝓpoſitū eni nō ſine itellectu eſt.

¶ Hec ē 6ª pticula in qua phūs ex pcedētib⁹ ꝯcludit diffōnē fortune.dicēs ꝙ manifeſtū eſt ex pdictis ꝙ fortuna eſt cā p accñs in his que ſūt ſ3 ꝓpoſitū ꝛ coꝝ que ſūt pp̄ finē. ꝛ p h̃ qđ dicit ſ3 ꝓpoſitū intēdit illa que eueniūt raro ab agētib⁹ ſ3 ꝓpoſitu3. diffō fortune igit̃ eſt illa. Fortuna eſt cā per accñs ex̄ ſemp ꝛ frequēter coꝝ que fiūt in minori pte in agētib⁹ a ꝓpoſito pp̄ finē. Et dicit ꝯ^tor ꝙ pħs dicit cā3 p accñs ut diſtinguat iter fortunã ꝛ cā3 per ſe. ꝛ dicit in his que agūt ſ3 ꝓpoſitū ut diſtiguat fortunã a caſu.fortuna eni ſolū fit:in reb⁹ uolūtarijs. ſed caſus fit indifferēter in reb⁹ uolūtarijs ꝛ in his que fiūt a nã. ꝛ ideo dicit phūs ꝙ intellect⁹ ꝛ fortuna ſūt circa idē.qꝛ ꝓpoſitū nō eſt ex̄ intellectu3. ꝛ ꝓpoſitū ꝛ fortuna ſunt circa idē.ḡ. ¶ Notãdū ſ3 ꝯ^tes hic ꝙ phūs tacuit diffōnē caſus.qꝛ ex diffinitione fortune pōt itelligi diffō caſus.qꝛ nō opoꝛtet amouere niſi vnã pticulam.ſ.ꝓpoſitū.diffō igitur caſus eſt illa.videl3.caſus eſt cā per accñs coꝝ que fiūt in minori pte in agētib⁹ pp̄ finē. ¶ Intelligēdū hic ꝙ ille idē effect⁹ qui eſt caſualiter ab vna cā eſt uel eē pōt per ſe ab alia cā uel ab alijs cāis. ꝛ pōt aliqs effect⁹ eē caſualiter a multis cāis.ita ꝙ erit a q̃libet diuiſi3 per accñs ꝛ caſualiter.tamē idē effect⁹ eſt per ſe ex cōcurſu illaꝝ cārū ſiue ex illis cāis cōiūctū:ut ſi aliqs uadat ad foꝝ cā emēdi panē nō credēs nec intēdēſ inuenire debitorē in foro ꝛ cōtigat ꝙ inueniat debitorē in foro quē nō eſt opinat⁹ inuenire. illa inuētio debitoris eſt caſualis reſpectu itiōis creditoris ad foꝝ.ſil'r ſi debitor uadat ad foꝝ nō itēdēs ibi iueniri a creditore poſito ꝙ ibi inueniat̃ debitor illa iuentio eſt per accñs ꝛ caſualis reſpectu itionis debitoris ad forū.tñ iuētio debitoris in foro fit per ſe ex iſtis duob⁹ ꝯiūcti qm̄ ex h̃ ꝙ tã debitor q̃ creditor uadit ad forū creditor iuenit debitorē ꝛ h̃ ſemp uel frequēter. ꝛ ſic iſta iuētio reſpectu iſtoꝝ duoꝝ ſil'ſumptoꝝ nec eſt caſualis nec fortuita. ꝛ ſic patet ꝙ idē effect⁹ pōt eē ſemp ul'frequēter a duab⁹cāis ſil' ſumptis.qui tñ eſt caſualis ꝛ per accñs reſpectu utriuſqꝫ diuiſi3 Pōt etiã idē effect⁹ eē caſualiter reſpectu vni⁹cāe. ꝛ tñ eē per ſe reſpectu alteri⁹cāe. ꝛ poſito ꝙ creditor uadit ad forū cā emēdi aliqđ nō itēdēs ibi inuenire debitorē: ꝛ ꝙ debitor uadat ad forū ut inueniatur a creditore.dico tūc ꝙ iuētio debitoris ē caſualit̃ p accñſ reſpectu hui⁹ qđ eſt creditorē ire ad forū. ꝛ eſt per ſe reſpectu hui⁹ cāe que eſt debitore3 ire ad foꝝ. ꝛ ſic idē effect⁹ pōt eſſe p accñſ reſpectu vni⁹ cāe: ꝛ per ſe reſpectu alteri⁹ cāe. ꝛ ex h̃ appet ꝙ eē caſuale ꝛ fortuitū dicunt̃ in reſpectu. ꝛ ꝙ illa noīa caſus ꝛ fortuna nō ſint noīa abſoluta ſ3 reſpectiua.qꝛ idē effect⁹ eſt caſualis ꝛ per ſe reſpectu diuerſarum cauſarum.ſicut idem eſt duplu3 ꝛ dimidium reſpectu diuerſorum.

¶ Infinitas quide3 igit̃ cās neceſſe eſt eē: a quib⁹ utiqꝫ fiat quod eſt a fortuna. Uñ vr̃ fortuna ifinita eē: ꝛ imanifeſta hoi.

¶ Hec eſt 2^a ps pn^lis hui⁹ capituli in qua declaratur qđ ueritatis ꝯtineāt opinioneſ antiquoꝝ de caſu ꝛ fortuna. ꝛ ꝯtinēt tres pticulas.qꝛ in p^a oñdit̃ quō habeat ueritatē. Secūda opio que poſuit ꝙ caſuſ ꝛ fortuna ſūt imanifeſta hūano itellectui. In 2ª ibi. ꝛ ē ut nihil. oñdit̃ quã ṽitatē hēat opio p^a que poſuit ꝙ nihil fit a caſu ul'a fortūa. In 3ª ibi. Et dicere aliqđ. oñdit iterū quō 1ª opio hēt ueritate3. In p^a igit̃ pticula hui⁹ ptis phūs dicit ꝙ neceē eſt ifinitas cās eē a qb⁹ fiat qđ eſt a fortuna. ꝛ ſic vr̃ ꝙ fortuna ſit ifinita.cū igit̃ ifinitū ſm qđ ifinitum ſit ignotū ſeqtur ꝙ fortuna eſt imanifeſta hoi. ꝛ h̃ dixit p^a opio.vñ ſ3 opinione3 ꝯ^tis phūs ꝓbat hic ꝙ nulla ſcīa ſpeculatiua ꝯſiderat de caſu ꝛ fortuna. ꝛ hec ē 32^a ꝯ hui⁹libri que ꝓbat̃ ſic.nulla ſcīa ſpeculatiua ꝯſiderat de infinitiſ.ſ3 cāe per accñs.cuiuſmodi ſūt caſus ꝛ fortuna ſūt ifinite.qm̄ ifinita ſūt illa a qb⁹ poſſūt ꝓcedē illa q̃ ſūt a caſu ꝛ a fortūa.ergo nulla ſcīa ſpeculatiua conſiderat de caſu ꝛ fortuna.hui⁹rōniſ minor ponit̃ in textu. ¶ Sed hic dubitat̃.qꝛ phūs hic cōſiderat de caſu ꝛ fortuna. ꝛ tñ iſta eſt ſcīa ſpeculatiua.ḡ aliq̃ ſcīa ſpeculatiua conſiderat de caſu ꝛ fortuna. ¶ Dicēdu3 ꝙ nulla ſcientia ſpeculatiua ꝯſiderat de cauſis caſualibus ꝛ fortuitis in ſpāli.qꝛ tales cāe ſūt infinite.tamē aliqua ſcīa ſpeculatiua ut iſta ſcīa pſcrutat̃ de caſu ꝛ

fortuna in gñali oſtēdēdo in quo genere cauſe hec ſint: ꝛ qualiter ſint cauſe per accidēs.

¶ Et eſt ut nihil a fortuna videbitur utiq; fieri. Omnia quidem enim hec recte dicunt: quoniam rationabiliter. Eſt quidez enī ut ſit a fortuna: ꝛ ſm accidēs enim fit.

¶ Hec eſt 2ª pticula 3ᵉ ptis pn̄ˡⁱˢ hui⁹ capl'i in q̄ oñdiẗ quō pª opio habet ueritatē que ponit ꝙ nihil fit a caſu. vñ illa opinio videẗ ſic habere ueritatez. q: a caſu ꝛ a fortuna nō fit aliquid niſi ſm accñs. ſ; qd̄ eſt ſm accñs nō eſt niſi ſm qd. ideo a caſu ꝛ a fortuna nō videẗ aliqd fieri niſi ſm qd. ſed qd̄ eſt ſm quid nō videẗ eſſe aliquid. ꝛ ꝓpter hoc videtur ꝙ pma opinio aliquo modo ꝯtieat ueritatē que dicit nihil fieri a caſu uel fortuna.

¶ Et eſt cā ſicut accñs fortuna: ut aūt ſimpliciter nullius ut dom⁹ edificator qdem cā ē. ſm accñs āt tibicen: ꝛ uenīētez referēdi argētū: nō hui⁹ cā uenīētem infinite ſunt multitudine. Etenī; videẗ aliquē nolēs ꝛ perſequēs: ꝛ fugiens: ꝛ viſurus.

¶ Et q: iā dictū ē ꝙ caſus eſt cā p accñs pħs ꝓbat hoc ſic. Cauſe ĩfinite ſūt cauſe p accñs. ſed illd̄ qd̄ eſt a caſu hēt cās ĩfinitas. ḡ caſus eſt cā p accñs. maiorē hui⁹ rōnis notificat pħs per exēplū dicēs ꝙ edificator eſt per ſe cā dom⁹. ꝛ cāe p accñs ſunt ĩfinite: ut ſi edificator ſit tibicen aut medic⁹ aut albus. tunc oīa iſta ſunt cauſe per accñs dom⁹. q: accidūt edificatori qui eſt per ſe cauſa domuſ. Aliud eſt de debitore. q: h⁹ effect⁹ qui eſt recipere pecuniā a debitore pñt eē ĩfinite cauſe caſuales: q: pōt eſſe ꝙ uadat ad forū cā emendi aliqd aut ad uendendū aliquid uel ad ꝓſequendū aut ad fugiēdū. ꝛ ſic de infinitis.

¶ Et dicere eē aliqd extra rōnem: fortunā recte eſt. Ratio enim aut eſt eoꝝ que ſemper ſunt: aut eorum que ſicut frequenter: fortuna aūt in his que fiunt preter hec.

¶ Hec eſt 3ª pticula 3ᵉ ptis pn̄ˡⁱˢ hui⁹ capl'i in qua iterum oñdiẗ quō 2ª opinio ꝯtineat ueritatez que ponit ꝙ caſus ꝛ fortuna ſunt imanifeſta itellectui humano ex quo caſuſ ꝛ fortuna ſunt cāe per accñs. ꝛ cauſe per accñs ſunt infinite ꝛ de ĩfinitis nō eſt ſciētia certa. appet igiẗ ꝙ opio dicēs ꝙ caſus ꝛ fortuna ſūt imāifeſta hūano itellectui hēat aliqd ũitaẗ.

¶ Quare qm̄ ĩfinite que ſic cauſe ſūt ꝛ fortuna ĩfinita eſt. tñ in quibuſdā deficiet utiq; aliqs. Nunqd igiẗ ꝯtigētia cauſa utiq; fiant fortune: ut ſanitatis: aut ſpiritus: aut eſtus: ſed nō depilari. Sūt aūt alie alijs proximiores que ſunt ſm accñs cauſaꝝ.

¶ Hec eſt 3ª pars pn̄ˡⁱˢ hui⁹ capl'i in qua pħs mouet ꝛ ſoluit dubitationē circa caſum ꝛ fortunā: que dubitatio eſt iſta. qm̄ dictū eſt ꝙ caſus ꝛ fortuna ſūt cauſe per accñs. ꝛ cauſe per accñs ſunt duplices ſ. quedā ꝓpinque: ꝛ quedā remote. eſt igiẗ dubitatio utrū caſus ꝛ fortuna ſint cāe p accñs ꝓpinque uel remote. ṽbi grā. cū aliqñ ſanitas inducaẗ a caſu: ad cui⁹ inductionē ꝯcurrit aduētus ſolis ꝛ uenti ꝛ ēt euacuatio maloꝝ humoꝝ uel ablatio capilloꝝ ſupfluoꝝ: aduēt⁹ ſolis ꝛ uēti ſūt cā remota ſanitatiſ ſed euacuatio maloꝝ humoꝝ uel ablatio capilloꝝ ſupfluoꝝ eſt cauſa ꝓpinqua ſanitatis. eſt igiẗ queſtio utrū aduēt⁹ ſolis uel uētiuan euacuatio malorū humoꝝ ſit caſuſ. ¶ Iſtā dubitationē ſoluit pħs dicēs aut ſpūs aut eſt⁹ ſed nō depilari. i. uent⁹ aut calor dicunẗ caſus. ſed depilari hoc eſt ablatio capilloꝝ nō diciẗ caſus. q̄ſi dicat ꝙ cauſe remote ſūt ille que dicunẗ caſus. ſ; cauſe ꝓpinque nō ſunt caſus ꝛ fortuna: ut ſi aliqs ſit infirm⁹ pp nimiā abundātiā capilloꝝ uł pp nimiam repletionē maloꝝ humoꝝ. ꝛ ipſe nō poſſit ſe euacuare ab h⁹ᵐ ſupfluitate niſi exponēdo ſe ſoli ꝛ uēto. ꝛ ſic exponēdo ſe ſoli ꝛ uēto depilaret ſe aut euacuaret humores. aduēt⁹ ſolis ꝛ uēti dicerenẗ cā caſualis reſpectu ſanitatis. q: adducēs ſolē aut uētū nō itēdebat ſanitatē. ſed illa depilatio uł euacuatio nō diceret cā caſualis ſanitaẗ. q: illa depilatio uel euacuatio fit pp ſanitatē. Aliter tñ exponit Themiſti⁹. ſ. ꝙ cāe remote. ſ. que ſunt per accñs nō numeranẗ in cāis caſualib⁹. i. nō ſūt cāe caſuales. abradere enī capillos eſt cauſa caſualis remota. ſed ſol ꝛ uentus ſūt cā propinqua. ꝛ propter hoc ſol ꝛ uent⁹ ſunt cauſe caſuales ſanitatis. ſed abradere capillos nō eſt cauſa caſualis. prior tamē expoſitio eſt melior.

¶ Fortuna āt bona qdē dr̄ cum bonuz aliquid euenit. praua autē cuz prauuz aliqd.

¶ Hec eſt 4ª pars pn̄ˡⁱˢ hui⁹ capl'i in qua declaraẗ de quibuſdā modis fortune ut ſūt bonitas fortune ꝛ malitia fortune: ut euforūniū ꝛ diſfortuniū: ꝛ cōtinet 4ᵒʳ particulas: qm̄ in pª pħs narrat qñ eſt bona fortuna ꝛ qñ mala. In 2ª ibi ⌊ Eufortunium aūt. ⌋ Narrat pħs qñ eſt eufortuniū ꝛ qñ diſfortunium. In 3ª ibi ⌊ Ampli⁹ aūt incertū. ⌋ Declarat ꝙ eufortuniū eſt incertū. In 4ª ibi ⌊ Sunt qdē igiẗ. ⌋ Epilogādo narrat diffinitionē cōem caſui ꝛ fortune. ¶ In pma igiẗ particula dicit pħs ꝙ fortuna dicitur bona cū aliqd̄ bonuz euenit in actu. ꝛ dr̄ mala cum aliquod malum euenit in actu. igitur.

¶ Eufortuniuz āt ꝛ diſfortuniuz ē cuz magnitudinē hñtia ſunt hec. vñ ꝛ ſecus paruum malum aut bonuz accipe magnuz: aut diſcōtingere aut eucōtingere eſt. qm̄ ſicut dicit intellectus: quod eni; ad puuz tanq; nihil debabere videtur.

¶ Hec eſt 2ª pticula 4ᵉ ptiſ pn̄ˡⁱˢ hui⁹ capl'i in qua narraẗ qñ eſt eufortuniū aut diſfortuniū dicēs: ꝙ eufortuniū ꝛ diſfortuniū dicunẗ cū quadā magnitudine: qm̄ cū euenit aliqd̄ magnū bonū dr̄ eē eufortuniū. Cū ṽo euenit aliqd̄ magnū malū diciẗ diſfortuniū. Et addit pħs dicēs ꝙ cū fere accidit magnū malū aut magnū bonū dr̄ eſſe eufortuniū uel diſfortuniū. q: itellect⁹ accipit illud qd̄ eſt ꝓpiquū ad habendū ſicut eſſet iam habitū. qd̄ enim paruz deeſt nihil debabere videtur.

¶ Amplius āt incertuz eufortunium rōnabiliter eſt. Fortuna enim incerta eſt. Neq; enim ut ſemp neq; ſicut frequēter poſſibile eſſe que ſunt a fortuna nihil.

¶ Hec eſt 3ª pticula 4ᵉ ptis pn̄ˡⁱˢ hui⁹ capl'i in qua declaraẗ ꝙ eufortuniū eſt incertū. ꝛ hec eſt 33ª ꝯ hui⁹ libri que ꝓbatur ſic. Fortuna eſt icerta. ſ; eufortuniū eſt quedā fortuna. q: eſt bona fortuna cum magnitudine ut dictū eſt. ergo eufortuniū eſt icertuz. maior declaraẗ. q: illa que ſunt a fortuna nec ſunt ſemp nec frequēter ꝛ talia ſunt icerta. ḡ fortuna eſt incerta. vñ ꝯᵗᵒʳ dicit ꝙ pħs dicit ꝙ eufortuniū eſt res incerta ne homo decipiaẗ in vita ſua mūdana ex hoc quod accidit ei de bonitate caſus

¶ Sūt quidē igiẗ ambo cāe quēadmoduz dictū eſt ſm accñs: ꝛ fortuna ꝛ caſus i cōtingētib⁹ fieri: neq; ſimpł'r neq; ſicut frequēter: ꝛ coꝝ q̄cunq; utiq; fiet pp aliqd.

¶ Hec eſt 4ª particula 4ᵉ ptis pn̄ˡⁱˢ hui⁹ capl'i in qua pħs epilogando narrat diffōnē cōem caſui ꝛ fortune dicēs ꝙ ambo. i. tā caſus q̄; fortuna eſt cā p accñs in his que ſūt in minori pte ꝛ coꝝ que fiunt propter finem.

¶ Capl'm tertiū tractatus quarti. ꝛ eſt de differētia inter caſum ꝛ fortunam.

Differt aūt. qm̄ caſus in ampli⁹ eſt. Qd̄ enī; eſt a fortuna: eſt ꝛ a caſu. hoc autē nō oē a fortuna eſt. Fortuna quidē enī ꝛ qd̄ a fortuna eſt qbuſcū q; ꝛ eucōtingē utiq; inerit: ꝛ oīno act⁹ ē.

¶ Iſtud eſt 3ᵐ capl'm hui⁹ tractat⁹ in quo poniẗ ꝛ declaraẗ differētia inter caſū ꝛ fortunā. ꝛ ꝯtinet duas partes. In pª poniẗ ꝛ declaraẗ differētia iter caſum ꝛ fortunā. In 2ª ibi ⌊ Maxie aūt. ⌋ Oñdiẗ in quib⁹ maxie appet dr̄ia iter caſuz ꝛ fortunā. pª ps ꝯtinet q̄tuor pticulas. q: in pª poniẗ dr̄ia inter caſum ꝛ fortunā. In 2ª ibi ⌊ Un̄ nece eſt. ⌋ Declaraẗ in qbus iueniẗ fortuna. In 3ª ibi ⌊ Propter hoc neq;. ⌋ Declaraẗ in qbus non inueniẗ fortuna. In 4ª ibi ⌊ S; caſus ieſt. ⌋ Narraẗ alia ps dr̄ie iter caſū ꝛ fortunaz. In pª igiẗ pticula hui⁹ ptis poniẗ vna dr̄ia iter caſuz ꝛ fortunā que eſt ꝙ caſus eſt in plurib⁹ q̄; fortuna. qm̄ oē qd̄ eſt a fortuna: eſt a caſu. ſ; nō oē qd̄ eſt a caſu eſt a fortuna. q: fortuna ſolū eſt in his qbus pōt ineſſe ſeu ꝯtingere ſeu diſcōtingere. ꝛ ex h̄ ꝓbaẗ ꝯ 34ª huius libri. que eſt ꝙ caſus ꝛ fortuna differūt. ꝓbatio patet: q: caſus in plus ſe habet q̄; fortuna. igiẗ caſus ꝛ fortuna differūt. Et ex hoc pōt notari ꝙ magis cōe ꝛ minus cōe differūt ut genus ꝛ ſpēs. q: gen⁹ eſt in plus q̄; ſpecies. ¶ Intelligēdū ſm ꝯᵗᵒʳ hic ꝙ caſus accipiẗ dupł'r ſ. cōiter ꝛ ꝓprie. caſus cōiter accept⁹ eſt indifferenter in reb⁹ nālibus ꝛ uolūtarijs. ſed caſus ꝓprie accept⁹ eſt in reb⁹ nālibus tm̄. ꝛ fortuna in reb⁹ uolūtarijs tm̄. qd̄ igiẗ dr̄ ꝙ caſus ſit in plus q̄; fortuna illd̄ eſt intelligēdū de caſu loquēdo cōiter. Sciendum ēt ꝙ ꝯᵗᵒʳ al'r ſm ſuā trāſlationē utiẗ hoc noīe fortuna q̄; nos ſm nr̄am trāſlationē q: cōiter illud qd̄ nos appellam⁹ fortunā. ipſe appellat caſum. ꝛ qd̄ nos appellam⁹ caſuz: ipe appellat ex ſe. ꝛ forte h̄ eſt q: cā talis effect⁹ latet nos. ꝛ non eſt manifeſta. ideo appellaẗ ex ſe quaſi nō haberet aliā cām.

¶ Unde neceſſe eſt circa practicā eſſe fortunā. Signū aūt eſt qd̄ videẗ idez eē felicitati aut prope. Felicitas aūt praxis quedā eſt. Eupraxia aūt eſt q̄re qbuſcūq; nō ꝯtingit agere: neq; a fortuna aliqd facē.

¶ Hec eſt 2ª pticula pᵉ ptis pn̄ˡⁱˢ hui⁹ capl'i in qua declaraẗ in qbus repitur fortuna. ꝛ declaraẗ ꝙ fortuna nō iueniẗ niſi in opationib⁹ uolūtarijs. ꝛ hec eſt 35ª ꝯ hui⁹ libri que ꝓbaẗ ſic. Fortuna nō repitur niſi in his in qbus pōt inueniri bonitas fortune. ſed bonitas fortune nō repitur niſi in opationib⁹ uolūtarijs. ḡ. maior patet. q: circa idē hñt fieri fortuna ꝛ bona fortuna. minor declaraẗ ſic. bonitaſ fortune aut videẗ eē felicitas uel ꝓpe felicitatē. ſ; felicitas eſt opatio uoluntaria. qm̄ felicitas eſt eupraxia. i. bona opatio. ꝛ q: bona fortuna inueniẗ tm̄ in reb⁹ uolūtarijs ſequiẗ q̄; quibuſcūq; nō ꝯtingit agere ſm uolūtatē nō ꝯtingit eis facere aliqd a fortuna.

¶ Et pp hoc neq; inaīatum nihil: neq; infans: neq; beſtia nihil facit a fortuna: qm̄ nō hñt ꝓpoſitū. neq; eufortuniū neq; infortuniū ineſt his niſi ſm ſilitudinē: ſicut dixit protarchus eufortunatos eſſe lapides ex qb⁹ ſūt are cū honorenẗ. Copulati aūt his cōculcanẗ. Pati āt a fortuna ieſt quodāmodo ꝛ his: cū agens aliqd circa hoc agat a fortuna. aliter autem non.

¶ Hec eſt 3ª pticula pᵉ ptis pn̄ˡⁱˢ hui⁹ capl'i in qua declaraẗ in qb⁹ nō eſt fortuna. ꝛ ꝓbaẗ ꝙ nec inaīatuz nec ifans nec beſtia facit aliqd a fortuna. ꝛ hec eſt 36ª ꝯ hui⁹ libri que ꝓbaẗ ſic. illa que nō hñt ꝓpoſitū nō faciunt aliqd a fortuna. ſed nec inaīatum nec infans nec beſtie hñt ꝓpoſitū. ḡ. ꝛ per ꝯñs nec eufortuniū nec ifortuniū ineſt hiſ niſi ſ; ſilitudinē ut dixit protarchus illos lapideſ eē eufortunatos ex qbus fiūt altaria. q: honoranẗ ab hoīb⁹. ꝛ illos dixit ifortunatos qui copulanẗ altari quib⁹ aſcēditur ad altare. q: cōculcanẗ a pedib⁹ ꝛ dehonoranẗ. ſed tñ ſm ueritatē eufortuniū uel diſfortuniū nō eſt in aiatis niſi ſm paſſiones ꝯtingētes eis ex hñtibus uolūtatē cū hñs uolūtatez aliqd opetur a fortuna circa hoc. aliter enī nō eſt fortuna in talib⁹ inaīatis qm̄ nō habēt fortunā in actione. ſed in paſſione.

¶ Sed caſus eſt in alijs aīalibus ꝛ inaīatis. ut equus caſu inquit uenit. qm̄ ſaluat⁹ eſt quidē ueniēs: nō ſalutis aūt cā uenit: ꝛ tripeda caſu cecidit. Stat quidē enī cā ſedendi. ſed nō cā ſedendi cecidit.

¶ Hec eſt q̄rta pticula pᵉ ptis pn̄ˡⁱˢ hui⁹ capl'i in qua narraẗ alia pars dr̄ie. ſ. ꝙ caſus reperiẗ in beſtijs ꝛ ēt in reb⁹ inaīatis. Exēplū pmi ut equus qui ueniens ab hoſtib⁹ domū ſaluaẗ a caſu. q: nō uenit cauſa ſalutis. ſed ꝓpter ꝯſuetudinē ꝛ notitiā loci. ꝛ dico ꝙ ſaluaẗ a caſu ſi illa ſalus ſit pter itētionē ꝛ accidit in minori pte ex tali fuga. Exemplū ſecūdi. ut ſi tripeda uel ſcānum caſu cecidit ſup pedes ſuos. ſic ꝙ aptū ſit ut ſedeaẗ ſup ip;. q: nō cecidit cauſa ſedendi. Unde ꝙ tripeda cecidit nō eſt a caſu ſed ꝙ ſic cecidit. ſ. ſuper pedes ſuos: hoc eſt a caſu.

¶ Quare manifeſtū eſt ꝙ in his que ſimpliciter pp aliqd fiūt: cū nō accidētis cā fiunt: quoꝝ extra eſt cā: tūc a caſu dicim⁹: a fortuna aūt eoꝝ quecunq; a caſu fiunt ꝓpoſitoꝝ in habētibus ꝓpoſitum.

¶ Hic pħs recolligit dr̄iam pdictā caſus ꝛ fortune dicēs. quare manifeſtū eſt ꝙ in his que ſunt ꝛ fiūt

ſimplr̃ ꝓpter aliqd.i.que in ſui nã ⁊ in ſui ſubſtantia ſunt ꝓpter aliqd cũ nõ fuerit cã effectꝰ qui euenit cuiꝰ effectꝰ ſic euenient̃is ꝑter intẽtum eſt alia cã extra.ſ.cã eſſentialis extrinſeca a q̃ ille effectꝰ natꝰ eſt euenire.tunc tale dr̃ a caſu. A fortuna aũt dicũtur fieri quecũq; fiũt a caſu ⁊ ſunt in hñtibꝰ ꝓpoſitũ.ſic igit̃ patet ꝙ caſus ⁊ fortuna differũt in h̃.ſ. ꝙ caſus dr̃ cõiter in his que ꝓueniũt ex hñtibꝰ cognitionẽ ⁊ nõ hñtibus cognitionẽ qñ agẽs agit ꝑꝑ finẽ. ⁊ ꝙ nõ ꝓuenit ille finis:ſ; aliꝰ finis qui natꝰ eſt habere alias cãs eſſentiales extrinſecas.ſ; fortuna nõ dicitur niſi in actionibꝰ ꝓuenientibus ex habẽtibus cognitionem.

¶ Signum autẽ eſt quod uanuʒ eſt. qñ dr̃ cũ nõ fiat quod ꝓpter aliud illiꝰ cã:ut ambulare diſpoſitionis cã eſt.Si ṽo nõ fiat ambulãti:fruſtra dicimꝰ ambulaſſe ⁊ ambulatio uana:tanq; hoc ſit fruſtra:quod aptũ natũ eſt alteriꝰ cã.cũ nõ icludit illud cuius cã erat aptũ natuʒ. Qm̃ ſi aliqs ſe balneatũ dicat fruſtra:q: nõ deficit ſol:deriſio utiq; erit.nõ enim erat hoc ꝓpter illud.Sic igit̃ quod anthomatũ ſ; nomẽ:eſt:cũ ipſum fruſtra fiat.

¶ Q: aũt caſus ſit cauſa a qua nõ inuenit̃ eiꝰ finis intẽtus.ꝓbat̃. ⁊ hec eſt 37ª ꝯ huiꝰ libri que ꝓbat̃ ſic. cã uana ⁊ ocioſa eſt illa in qua nõ inuenit̃ eiꝰ finis intẽtus.ſed caſus eſt cã a qua nõ ꝓuenit finis intẽtus.g̃ caſus eſt cã uana ⁊ ocioſa. maior patet. qm̃ uanũ eſt in rebꝰ que ſunt ꝑꝑ aliqd ſi ab eis nõ inuenit̃ illd̃ ꝑꝑ qd̃ ſũt:ut ſi aliqs ambulet ꝑꝑ ſanitatẽ ⁊ nõ fiat ei ſanitas dicimꝰ ipm̃ fruſtra ambulare. ⁊ ꝙ eiꝰ ambulatio eſt uana:ſed res non dr̃ uana ẽt ſi nõ ꝓueniat finis extraneus quẽ agẽs nõ intendit. ṽbi grã.ſi aliqs dicat ſe balneari fruſtra q: ſol non eclipſat̃ deriſio eſt:q: balneari nõ eſt ꝑꝑ eclipſim. ⁊ ſic apparet maior.ſ.ꝙ cã uana eſt a qua nõ inuenit̃ eius finis intẽtus.Deinde pħs declarat minorẽ.ſ.ꝙ caſus eſt cã uana. ⁊ hoc ſic.caſus ſm nomẽ eſt fruſtra.i.caſus deriuat̃ ab h̃ aduerbio fruſtra apd̃ grecos. ⁊ h̃ eſt rõnabile cũ illd̃ qd̃ fit a caſu fiat fruſtra.ideſt ꝓpter finẽ ad quẽ nõ ꝑuenitur ⁊c̃.

¶ Cecidit enim non ꝑcutiendi cauſa lapis Ab eo igitur quod anthomatũ cecidit lapis:q: cecidit utiq; a quodaʒ ꝑcutiẽdi cã.

¶ Hic pħs iducit exẽplũ per qd̃ declarat̃ ꝙ illd̃ qd̃ fit a caſu fit ab illo a quo nõ eſt natũ fieri.ſed innatũ eſt fieri ab alijs cauſis .ṽbi grã.qm̃ ſi lapis ceciderit ⁊ interfecerit hoieʒ.hoc fit a caſu.q: lapis nõ cecidit cauſa interficiendi hoiem. ⁊ poſſibile eſt ꝙ lapis ꝓijciat̃ a quodã proijciẽte cã iterficiendi hominẽ. ⁊ ſic interfectio hois nata eſt fieri ab aliq̃ cã intẽdẽte illam.ſed qñ fit a tali cauſa.tunc nõ dicit̃ fieri a caſu. ⁊ ita apparet ꝙ illd̃ qd̃ fit a caſu:fit ab illo a quo nõ eſt natũ inueniri per ſe.eſt tñ natũ inueniri per ſe ab alijs.¶ Intelligẽdũ ꝙ in textu noſtro habet̃ anthomatũ: ⁊ illd̃ ẽ idẽ qd̃ ꝑ ſe fruſtra. ¶ Itẽ eſt notãdũ ſm ꝯᵗᵒʳ ꝙ res que ſũt fruſtra:ſũt duobꝰ modis.q: qñq; nõ inuenit̃ ex eis aliquid. ⁊ tũc dr̃ fruſtra in rei ṽitate. ⁊ iſto mõ dicunt̃ fruſtra actiões ocioſe:ut cõfricatio barbe. ⁊ qñq; inuenit̃ ex eis aliqd.ſed nõ illd̃ ꝑꝑ qd̃ ſũt. ⁊ iſto mõ caſus ẽ fruſtra. ⁊ hoc eſt illd̃ qd̃ deriuat̃ ab h̃ aduerbio fruſtra in idiomate grecoꝝ.¶ S; hic ſũt duo dubia.pᵐ eſt utrũ illud qd̃ fit a caſu ſit natũ euenire per ſe ab alia cã.¶ Scdm̃ dubiũ eſt.utrum caſus poſſit eſſe ubi ꝓpriꝰ effectꝰ intentꝰ euenit. ¶ Ad dubiũ pᵐ dico ſicut dicit ꝯᵗᵒʳ ꝙ caſus accipit̃ dupliciter.ſ.cõiter ⁊ ꝓprie.caſus cõiter acceptꝰ eſt idifferẽter in rebus nãlibꝰ ⁊ uolũtarijs: ⁊ ſic eſt genꝰ fortune.ſed caſuſ ꝓprie loquẽdo eſt in rebꝰ nãlibꝰ tm̃. dico igit̃ ꝙ accipiẽdo caſũ ꝓprie.ſ.ſ; ꝙ eſt in actionibꝰ nãlibꝰ tm̃.ſic illud qd̃ fit a caſu nõ eſt natũ euenire per ſe ab aliq̃ cã.q: per ꝯrem cõmẽto 46° octaui huiꝰ nulla eadẽ ſpẽs fit a caſu ⁊ a nã.ſ; que fiunt a caſu ſũt monſtruoſa nõ nãlia.ſi tñ illd̃ qd̃ fit a caſu ẽẽt natũ fieri per ſe ab aliq̃ cã poˡᵉ eſſet idẽ fieri a caſu ⁊ a nã.accipiẽdo tñ caſum cõiter ⁊ large videlicet ſm ꝙ eſt genꝰ fortune. ſic illd̃ qd̃ fit a caſu eſt natũ fieri per ſe ab aliq̃ cã ut iuẽtio debitoris que eſt a uelle emere caſualiter põt ẽẽ per ſe ab aliq̃ cã ut a uelle iuenire debitorẽ in foro.¶ Ad 2ᵐ dubiũ dico ꝙ loquẽdo ꝓprie de caſu diſtinguẽdo caſum ꝯ fortunã:ſic nunq; eſt caſus ubi ꝓpriꝰ effectꝰ intentus euenit ſub illo mõ ſub quo intẽdit̃.q: ſi ꝓpriuſ effectꝰ intẽtus eo mõ quo itẽdit̃ eueniat.tũc forma eſt debito mõ inducta in mã. ⁊ per ꝯñs non eſt ibi aliqd̃ mõſtrũ. ⁊ cõſequẽter nec caſus.ſed tñ accipiendo caſũ large.ſ.ut eſt genꝰ fortune:ſic põt ẽẽ caſus ubi ꝓpriꝰ effectꝰ intentꝰ euenit.ut patet ſi aliqs uadat ad foꝝ ad emẽdum aliqd ⁊ iueniat ibi debitorẽ ſuũ quẽ nõ eſt opinatꝰ inuenire . ⁊ recipiat ab eo pecuniã ⁊ ẽt emat illd̃ qd̃ ꝓpoſuit emere:certuʒ eſt ꝙ tũc proprius effectus intẽtus euenit. ⁊ tamẽ eſt caſus cõiter loquẽdo de caſu.

¶ Maxime aũt ſepatũ eſt a fortuna in his que a nã fiũt. Cũ eni fiat aliqd ex̃ nãʒ tũc non a fortuna:ſ; magis ab eo qd̃ ꝑ ſe fruſtra ẽ factũ ẽẽ dicimꝰ. Eſt ãt ⁊ h̃ alteꝝ.huius qdẽ eni exteriꝰ eſt cã.illiꝰ ṽo interius. Quid igit̃ ſit ꝑ ſe fruſtra. ⁊ qd fortuna dictum eſt. ⁊ qd differunt adinuicem.

¶ Hec eſt 2ª ps pñˡⁱˢ huiꝰ capl̃i in qua narrat̃ in quibus apparet dr̃ia iter caſum ⁊ fortunã . Dicit igit̃ pħs ꝙ maxime apparet differẽtia iter caſuʒ ⁊ fortunã in rebꝰ nãlibꝰ.magis enim apparet dr̃ia eorũ in actionibꝰ nãlibus q; in actionibꝰ aĩe. ⁊ hoc tum in his que nãliter fiũt:fiat aliqd extra nãm:ut ſi generet̃ hõ hñs ſex digitos nõ dicimꝰ ꝙ hoc fit a fortuna ſed magiſ ab eo qd̃ eſt per ſe fruſtra.ſ.a caſu. Uñ adhuc eſt alia dr̃ia.qm̃ cã fortune eſt extrinſeca ⁊ cã caſus eſt intrinſeca . qm̃ cã q̃re generat̃ hõ cũ ſex digitis eſt ex mã. ⁊ per ꝯñs ex cã intrinſeca. ⁊ ſic ponit̃ hic duplex dr̃ia inter caſum ⁊ fortunã. quarũ vna eſt ſm uocẽ.q: hoc nomẽ caſus deriuat̃ ab hoc aduerbio fruſtra. ⁊ alia eſt differẽtia ſ; rẽ. q: cã caſus eſt intrinſeca. ⁊ cauſa fortune eſt extrinſeca.Deinde epilogat ut patet.

¶ Capl̃m quartũ tractatꝰ quarti in quo declarat̃ ad qd̃ genus cauſe caſus ⁊ fortuna reducantur.

S Ed modoꝝ cauſarum:in quibꝰ eſt vnde principiuʒ motꝰ:utrũq; ipſorum eſt.aut enim eoꝝ que ſunt nã cã aliqua eſt:aut eoꝝ que ſunt ſub intellectu cauſa ſemper eſt : ſed eoꝝ multitudo indeterminata eſt.

¶ Iſtud eſt 4ᵐ capl̃ʒ huiꝰ tractatꝰ in quo declarat̃ in quo gñe cauſe caſus ⁊ fortuna debeãt collocari. ⁊ ꝯtinet tres ptes pñˡᶜˢ.qm̃ in pᵃ declarat̃ ꝙ caſuſ ⁊ fortuna reducunt̃ ad genꝰ cãe efficientis. In 2ᵃ ibi ⌊ Qm̃ aũt ſũt.⌋ Declarat̃ quẽ ordinẽ habẽt caſus ⁊ fortuna ad nãʒ ⁊ itellectũ. In 3ᵃ ibi ⌊ Quarũ ſi q; maxie.⌋ Ex dictis deſtruit̃ opio ponẽtiũ caſũ ⁊ fortunã ẽẽ cãs celi ⁊ celeſtiũ.¶ In pᵃ igit̃ pte pñˡⁱ huiꝰ capl̃i pħs ꝓbat ꝙ caſus ⁊ fortuna ſũt cãe agẽtes. ⁊ hec eſt 38ª ꝯ huiꝰ libri que ꝓbat̃ ſic.itellectꝰ ⁊ nã ſunt cauſe agẽtes.ſed tã caſus q; fortuna eſt itellectꝰ uel nã.g̃ caſus ⁊ fortuna ſũt cauſe agẽtes. maior huiꝰ rõnis eſt manifeſta itelligẽdo per nãm agẽs nãle. ⁊ ꝑ itellectũ agẽſ a ꝓpoſito.ſic eni itelligit̃ maior.de hac rõne ꝑ ponit̃ ꝯ in lr̃a.deinde minor.Dicit igit̃ pħs ꝙ utrũq; ipſoꝝ.ſ.caſus ⁊ fortuna eſt modoꝝ cauſarũ in quibꝰ eſt vñ pñᵐ motꝰ. h̃ eſt utrũq; iſtoꝝ eſt cã agẽs. ⁊ hec eſt ꝯ.deinde cuʒ dr̃ ⌊ Aut eni ⁊c̃.⌋ Phs ponit minorẽ dicens ꝙ caſus ⁊ fortuna aut eſt cã eoꝝ que ſunt a nã ⁊ ſic eſt agẽs nãle.aut eſt cã eoꝝ que ſunt ab itellectu. ⁊ ſic eſt agẽs a ꝓpoſito. ⁊ ita tã caſus q; fortuna ẽ agẽs nãle uel agẽs a ꝓpoſito.Unde ſubdit pħs ꝙ eoꝝ multitudo eſt indeterminata.qm̃ cũ caſus ⁊ fortuna ſint cãe ꝑ accñs.ut ꝑus declaratũ eſt. ⁊ cãe per accñs ſũt ifinite ⁊ ideterminate:appet ꝙ multitudo cauſaꝝ caſualiũ ⁊ fortuitoꝝ ſit indeterminata. ¶ S; hic dubitat̃.ſ.ſup illd̃ qd̃ dr̃.videlicet ꝙ caſus ⁊ fortuna ſint cãe ideterminate.h̃ eni nõ vr̃ uerũ.q: ex q̃ tã caſuſ q; fortuna ul̃ eſt itellectꝰ ul̃ nã. ⁊ itellectꝰ ⁊ nã ſũt cãe determinate.ſequit̃ ꝙ caſuſ ⁊ fortuna ſũt cãe determinate.¶ Dicẽdũ ꝙ itellectꝰ ⁊ nã pñt accipi dupl̃r.vno modo abſolute: ⁊ ſic nõ dicunt̃ de caſu ⁊ fortuna. Alio mõ pñt ꝯſiderari ſ; ꝙ ſũt det̃minabiles ꝑ fines q̃s itẽdũt.nã efficiẽs determinat̃ ꝑ finẽ ſic mã det̃minat̃ ꝑ formã. ⁊ iſto mõ caſus ⁊ fortuna ſũt cãe ideterminate.q: caſus ul̃ fortuna ſũt itellectꝰ ⁊ nã ſ; ꝙ ſũt det̃minabiles ꝑ fines inq̃tũ ab itellectu ⁊ nã ſic det̃minatis ꝑ fines ꝓueniũt effectꝰ ꝑ accñs qui nati ſunt ꝓuenire a cãis ſic det̃minatꝭ in miori pte. ⁊ q: itellectꝰ ⁊ nã pñt ꝑ ifinitos fines det̃minari. ⁊ ut ſic dicunt̃ de caſu ⁊ fortuna.iõ caſus ⁊ fortuna ſunt cãe fortuite. ⁊ iõ caſus ⁊ fortuna ſũt cãe ideterminate. ṽbi grã.ſi ſorteſ uadat ad foꝝ nõ itẽdẽs iuenire debitorẽ ibi.ſ; itẽdẽs aliũ finẽ.ſi iueniat ibi debitorẽ ſortes abſolute nõ dʒ dici fortuna:ſ; ſortes determinatꝰ ꝑ aliquẽ finẽ quẽ itẽdit:ut ſorteſ uolẽs emere.ul̃ ſortes fugiẽs inimicũ.ul̃ ſortes uolẽs vidẽ amicũ. ⁊ q: ſortes pt̃ ꝑ ifinitos tales fines det̃minari.iõ dr̃ ꝙ cãe caſuales ſũt ifinite.Uñ uelle emẽ nõ ẽ caſus reſpectu inuẽtionis debitoris.q: uelle emẽ hẽt rõnẽ finis.nec ſorteſ abſolute eſt cã caſualis reſpectu iuẽtionis debitoris . ſ; ſortes uolens emere ⁊ nõ itẽdẽs inuenire debitorẽ eſt cã caſualis reſpectu iuentionis debitoris.ſed q;uis agens determinabile per fineʒ dicatur cauſa caſualis . tamẽ finis nõ dr̃ caſus ſ; agens itẽdẽs finẽ a quo talis effectus nec ꝓuenit ſemꝑ nec frequenter.

¶ Qm̃ ãt ſũt caſus ⁊ fortuna cãe q̃rũ utiq; ãt itellectꝰ fiat cã:aut nã:cuʒ ſ; accñs cã aliq̃ fiat hoꝝ ipſoꝝ. Nihil aũt ſ; accñs ꝑus ẽ his q̃ ſũt ꝑ ſe.manifeſtũ ẽ ꝙ neq; ꝑ accñs cã ꝑus ẽ ea q̃ eſt ꝑ ſe. Poſteriꝰ ita q; eſt caſus ⁊ fortuna ⁊ intellectu ⁊ nã.

¶ Hec ẽ 2ª ps pñˡⁱˢ huiꝰ capl̃i in q̃ declarat̃ quẽ ordinẽ hñt caſuſ ⁊ fortuna ad nãʒ ⁊ itellectũ. ⁊ ꝓbat̃ ꝙ caſus ⁊ fortuna ſunt poſteriores q; itellectꝰ ⁊ nã. ⁊ hec eſt 39ª ꝯ huiꝰ libri que ꝓbat̃ ſic.oẽ ꝑ accñs eſt poſteriꝰ eo qd̃ eſt ꝑ ſe.ſ; caſus ⁊ fortuna ſũt cãe per accñs. ⁊ itellectꝰ ⁊ nã ſũt cãe ꝑ ſe.g̃ caſus ⁊ fortũa ſũt cãe poſterioreſ q; itellectꝰ ⁊ nã.huiꝰ rõnis ꝑ ponit̃ minor in lr̃a.2° maior. ⁊ 3° iſert̃ ꝯ.¶ Intelligendũ ꝙ caſus ⁊ fortuna ſm ꝙ hꝰ ſũt poſteriores itellectu ⁊ nã.q: caſus ⁊ fortuna ſ; ꝙ hꝰ ſũt cãe ꝑ accidẽs. ⁊ qd̃ eſt ꝑ accñs eſt poſteriꝰ eo qd̃ eſt ꝑ ſe.ſed ea que ſũt caſus: ⁊ fortuna.i.illa qbꝰ accidit ꝙ ſint caſus ⁊ fortuna nõ ſunt poſteriores itellectu ⁊ nã. imo ſũt itellectꝰ ⁊ nã.ṽbi grã.ſortes albꝰ ſm qd̃ ſortes albus eſt poſterior ſorte.tñ ille cui accidit ꝙ ſit ſortes albꝰ:nõ ẽ poſterior ſorte.nec ẽ ueꝝ de ṽtute ſmonis ꝙ oẽ ꝑ accñs ſit poſteriꝰ eo qd̃ eſt ꝑ ſe.q: ideʒ eſt ꝑ ſe cã vniꝰ effectꝰ. ⁊ ꝑ accñs alteriꝰ effectꝰ. ſed debet ſic itelligi ꝙ oẽ ꝑ accñs ſm ꝙ ꝑ accidẽs ⁊ reſpectu illiꝰ cuiꝰ eſt ꝑ accñs.eſt poſteriꝰ eo qd̃ eſt ꝑ ſe cã. ⁊ reſpectu illius reſpectu cuiꝰ eſt cauſa ꝑ ſe. ¶ Uñ itelligẽdũ ꝙ ꝑ itellectũ in ꝓpoſito pħs itelligit agẽs libere a ꝓpoſito.qm̃ ſi itellectꝰ ul̃ hñs intellectũ agat aliqd neſcio ⁊ nõ libere ut ſic dr̃ nã ul̃ agẽſ nãle. ⁊ per nãʒ itelligit agẽs nõ libere qd̃ quidem agẽs eſt determinatum ad vnuʒ.

¶ Quare ſi quã maxime celi cauſa eſt caſus:neceſſe prius cãʒ itellectuʒ ⁊ nãʒ ẽẽ: ⁊ aliorum multoꝝ ⁊ huius omnis.

¶ Hec ẽ 3ª ps pñˡⁱˢ huiꝰ capl̃i in q̃ ex ꝑdictis deſtruit̃ opio ponẽtiũ caſuʒ ⁊ fortunã ẽẽ cãs celeſtiũ ⁊ celi. Probat igit̃ pħs ꝙ caſus ⁊ fortuna nõ ſũt cãe celeſtiuʒ ⁊ celi. ⁊ eſt 24ª ꝯ huiꝰ libri ſupius poſita que hic ẽt ꝓbat̃ ducẽdo ad tria icõuenĩẽtia dato oppoſito.quoꝝ pᵐ eſt.qm̃ ſi caſus ⁊ fortuna ſũt cãe celi ⁊ celeſtiũ.tũc itellectꝰ ⁊ nã ẽẽnt cãe ꝑores cauſiſ celi ⁊ celeſtiũ.ꝯſequẽtia patet.q: itellectꝰ ⁊ nã ſũt cãe ꝑores q; caſus ⁊ fortuna ut ꝓbatũ eſt.g̃.¶ Scdm̃ icõueniẽs eſt ꝙ ſm hoc neceſſe eſt cãs alioꝝ multoꝝ ẽẽ ꝑores q; ſint cãe celeſtes. ⁊ patet ihec cõſequẽtia.q: caſus ⁊ fortuna nõ ſũt cãe aliquoꝝ ꝑ accidẽs.niſi q: ſũt cãe aliq̃rũ ꝑ ſe.ſi igit̃ reſpectu celi ⁊ celeſtiũ ſint caſus ⁊ fortuna cãe ꝑ accñs . ſequit̃ ꝙ caſus ⁊ fortuna ſint cãe alioꝝ ꝑ ſe.¶ Tertiũ icõueniẽs ẽ.qm̃ ſ; h̃ ſeqt̃ ꝙ cãe huiꝰ totiꝰ vniuerſi qd̃ ẽ ifra ſperã actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ ſũt ꝑores cauſis celi. q: ponẽtes iſtã opinionẽ dabãt vniuerſo qd̃ eſt infra ſperã actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ cãs per ſe. ⁊ illud qd̃ eſt per ſe eſt ꝑus illo qd̃ eſt per accidens.

¶ Tractatus quintus in quo declarat̃ ꝙ oportet nãlẽ cognoſcere quodlibet genꝰ cauſe.

Q Ue autẽ ſũt cãe: ⁊ ꝙ tot ſint numero q̃t dicimꝰ mãifeſtuʒ ẽ.tot eni ſ; numeꝝ ꝓpter qd cõprehẽdit.aut eni in quod qd eſt reducit̃:ꝑꝑ qd ultimuʒ in imobilibꝰ:ut in mathematicis. In dif-

finitione eni recti aut cōmēſurati aut ali-
iuſdā reducit̄ ultimū aut i mouēte pmū:
ut pp qd certauerūt: qm̄ furati ſūt. aut ali
cui⁹ grā ut dominent̄: aut i his q̄ ſiūt mā
Quō qdē igit̄ cāe he ꝛ tot ſint: māifeſtū ē.

Iſte ē qnt⁹ tractat⁹ hui⁹ libri cui⁹ itētio ꝯtinet̄ i vno capitulo. ꝛ h̄ capl'z ꝯtinet q̄tuoꝛ ptes p̄n̄les. qm̄ in p̄ª declarat̄ q̄ cāe ſūt q̄tuoꝛ. In 2ª ibi ⌊ Qm̄ aūt q̄tuoꝛ. ⌋ Declarat̄ q̄ nālis hēt cogſcere oē gen⁹ cāe. In 3ª ibi ⌊ Quare pp qd. ⌋ Declarat̄ q̄ nālis hēt pſcrutari de q̄tuoꝛ cāis. In q̄rta ibi ⌊ Et penitus ꝛc. ⌋ Narrat̄ q̄ nālis hēt pſcrutari ꝛ demōſtrare p qōlibet gen⁹ cāe. In p̄ª igit̄ pte p̄n̄li hui⁹ capituli declarat̄ q̄ cāe ſūt q̄tuoꝛ. ꝛ hec ē 40ª ꝯ hui⁹ libri que ē diuerſa a ꝯne 22ª q̄ eſt q̄ oīs cā ē ſꝫ māꝫ ul' ſꝫ formā ꝛc. qꝛ illa ꝯ que pōit q̄ nō ſūt plures cāe q̄ꝫ q̄tuoꝛ ꝛ iſta m'tū dīnt. hec ꝯ. ſ. q̄ cāe ſūt q̄tuoꝛ: pbat̄ ſic. Tot ſūt cāe p quot r̄ndet̄ ꝯueniēter ad qōnē q̄rētē pp qd. ſꝫ p q̄tuoꝛ ꝯuciēt r̄ndet̄ ad qōnē q̄rētē pp qd. ḡ cāe ſūt q̄tuoꝛ. maioꝛ hui⁹ rōnis patet. qꝛ qō pp qd: q̄rit cāꝫ. Un̄ in l'ra p̄º ponit̄ ꝯ. 2º ponit̄ minoꝛ cū ſua declaratiōe. Dicit igit̄ phs p̄º que ſūt cāe ꝛ q̄ tot ſūt quot dixim⁹. ſ. q̄tuoꝛ manifeſtū eſt ex dictis. Deīde pōit minorē dicens q̄ qō pp qd cōprehēdit tot ſm̄ numeꝝ. i. q̄tuoꝛ. h̄ eſt qō pp qd tot querit. i. q̄tuoꝛ. ꝛ p tot r̄ndet̄ ꝯueniēter ad qōnē querētē pp qd. Deīde pōit decl'atiōnē minoris dicēs. aut eni i qō eſt ultimū: h̄ ē in cāꝫ formalē ultimā. i. ad qōnē querētē pp qd r̄ndet̄ p cāꝫ formalē ultimā ꝛ h̄ in reb⁹ imobilib⁹ ut i mathe͡cis qm̄ qō querēs de recto aut icōmēſurato pp qd reducit̄ in qō qd ultimū poſitū in diffōne recti ul' cōmēſurati. i. in dr̄iaꝫ formalē ultīo poſitā in diffōne recti ul' cōmēſurati. Un̄ dīc ꝯtor q̄ phs p ultimū intelligit formā ad quaꝫ ceſſat qō. ꝛ p res imobiles ītelligit foꝛas que ſūt in mā ſꝫ eē ꝛ nō ſm̄ ꝯſiderationē ſic̄ ē in mathe͡cis. qm̄ ſcie mathe͡ce ꝯſiderāt de formiſ. iō cāe ſūt in eiſ ſm̄ formā. aut i motorē p̄m̄ i. aut reducit̄ q̄ſtio querēſ pp qd i motorē p̄m̄. hoc eſt aut r̄ndet̄ ad qōnē q̄rētē pp qd in motoreꝫ p̄m̄. uerbi grā ut ſi queraṫ pp qd certauerūt. r̄ndet̄ qꝛ furati ſūt. h̄ ē depdabāt. aut r̄ndet̄ ad qōnē q̄rētē pp qd p cāꝫ finalē ut ſi queraṫ pp qd pugnāt. r̄ndetur ut dominent̄. aut r̄ndet̄ ad qōnē querētē pp qd per māꝫ. ut ſi queraṫ pp qd coꝛrūpit̄ hō. r̄ndet̄ qa eſt cōpoſitū ex ꝯriiſ. Un̄ ꝯtor dicit q̄ iſta decl'atio eſt per ſillogiſmū dialeticū. qm̄ dialetic⁹ ponit q̄ iterrogatio per q̄re reducit̄ ad h⁹ quatuoꝛ cāſ ꝛc.

Quoniā autēꝫ cāe quatuoꝛ ſūt de omnibus erit phiſici cognoſcere: ꝛ in omnes inducēs pp qd demōſtrabit phiſice māꝫ ſpēm mouētē. ꝛ qō eſt cuius cauſa.

Hec eſt 2ª ps p̄n̄lis hui⁹ capituli in qua narrat̄ q̄ nālis hēt cogſcē oē gen⁹ cāe. ꝛ ꝯtinet q̄tuoꝛ pticulas. qꝛ in p̄ª phs narrat q̄ nālis hēt cogſcē oē gen⁹ cāe ꝛ q̄ hēt per qōlibet gen⁹ cāe demōſtrare. In 2ª aūt ibi ⌊ Ueniūt. ⌋ Narrat que cāe coīcidūt in idē. In 3ª ibi ⌊ Et tenet̄. ⌋ Phs narrat cuiuſmodi mouētia ꝯſiderat phiſic⁹. In 4ª ibi ⌊ Un̄ tria negocia. ⌋ Ponit phūs diuiſionē entiū de qb⁹ ſcie per ſe ꝯſiderāt. In p̄ª igit̄ pticula hui⁹ ptis phs narrando dicit. qm̄ pro qꝛ cāe ſūt q̄tuoꝛ. phic⁹ hēt de oīb⁹ ꝯſiderare ꝛ cogſcē oēs cāſ inducēs pp qd. h̄ eſt inducēs ul' r̄ſidēs ad qōnē querētē pp qd per oēs cāſ demōſtrabit per oēs cāſ. i. p māꝫ ꝛ formaꝫ mouētē ꝛ finē. Notādū ſm̄ ꝯtorē q̄ nālis hēt cognoſcē oēs cāſ. nā nālis cogſcit māꝫ ut pbatū eſt ſupra. qm̄ in ſcia nāli appet mā: ꝛ in q̄ eſt mā ſunt oēs cāe. nā ubi eſt mā ibi eſt foꝛa. qꝛ mā nunq̄ꝫ eſt ſine foꝛa. ſed nulla forma eſt eterna in mā. loquendo de forma ſubſtātiali. ut patet ex p̄ hui⁹. igit̄ ubi eſt mā opoꝛtet q̄ ibi ſit foꝛa ꝛ agēs pducēs formā in mā. ſꝫ agēs nō agit niſi pp finē. igit̄ ubi eſt mā. ibi ſunt oēs cāe. ꝛ ideo cū nāliſ cognoſcit māꝫ. ſequitur q̄ cognoſcit omnes cauſas

Ueniūt autem tres in vnam multotiēs. Quod quidē eni quid eſt. ꝛ quod cui⁹ cā vna eſt. Que ṽo vnde mot⁹ principium ſpe eadē eſt his. Nō eni hoiem generat.

Hec eſt 2ª pticula 2ᵉ ptis p̄n̄lis hui⁹ capituli in qua phūs narrat que cāe coincidūt in idē dicēs q̄ tres cāe. ſ. efficiēs foꝛa ꝛ finis multotiēs ueniūt in vnā. h̄ eſt coincidūt in vnā cāꝫ. ſꝫ diuerſimode. qꝛ foꝛa ꝛ finis coincidūt in idē nūo. ſed efficiēs coicidit cū his in idē ſpe nō aūt in idem nūo. ut patet qꝛ foꝛa hoīs generātis coicidit in idē ſpe cū foꝛa hoīs que gn̄atur que foꝛa eſt foꝛa ꝛ finis gn̄ationis. ſed efficiēs nō coincidit in idē nūo cū iſtiſ. Un̄ foꝛa hominis generātis ꝛ foꝛa hoīs gn̄ati coincidūt i idē ſpe ꝛ nō in idē nūo. ſed foꝛa generati ꝛ finis gn̄atiōiſ coincidūt in idē nūo. Ex quo loco accipiūt aliq̄ q̄ mā ꝛ efficiēs nō coicidūt. ſed qcq̄d ſit de ṽitate huius dicti in ſe phs in h̄ loco de eo nō facit mētionē ꝛ ideo in h̄ loco non eſt talis acceptio allegāda. Notādū q̄ ꝯtor ad declarādū q̄liter foꝛa ꝛ finis coincidūt in idē nūo: ponit vnā diſtinctionē de fine dicēs q̄ finis eſt duplex. ſ. finis gn̄ationis ꝛ finis rei generate. Finis gn̄ationis eſt foꝛa ad quaꝫ termiaṫ gn̄atio. ſed finis rei gn̄ate eſt ultīa pfectio rei gn̄ate. ṽbi grā. finis gn̄ationis hoīs eſt foꝛa hominis. ſꝫ finiſ ipi⁹ hoīs eſt ultīa ꝛ ſupma pfectio hominis. i. felicitas. Dicit igit̄ ꝯtor q̄ foꝛa rei gn̄ate ꝛ finis gn̄ationis coīcidūt in idē nūo: ꝛ ſūt vnū ſꝫ ſbiectū: ꝛ plura ſꝫ diffōnē. ſed foꝛa rei gn̄ate ꝛ finis rei gn̄ate nec coicidūt in idē nūo nec in idē ſpecie: nec in idē gn̄e. qm̄ forma hoīs gn̄ati eſt in genere ſbe. ꝛ finis hoīs gn̄ati eſt felicitas que eſt in gn̄e qualitatis uel ſaltē in aliq̄ gn̄e accidētis. Illō dictuꝫ ꝯtoris. ſ. foꝛa rei gn̄ate ꝛ finis gn̄ationis ſūt vnū ſm̄ ſubiectū ꝛ plures ſm̄ diffōnē. ſic intelligo. ſ. q̄ foꝛa rei gn̄ate ꝛ finis gn̄ationis ſūt idē ſm̄ illō q̄ ſūt. tn̄ ſm̄ q̄ ſūt in diuerſis generib⁹ cātū hn̄t diuerſas diffōnes. quicqd eſt tn̄ diffō vni⁹ eſt diffō alterius. qm̄ vna ꝛ eadē res bn̄ pōt habere diuerſas diffōnes. Secūdo eſt notādū q̄ iſta ppoſitio. efficiēs coicidit in idē ſpe cū foꝛa ꝛ fine: eſt itelligēda de efficiēte vniuoco qō ꝯtor uocat efficiens equale ꝛ de fine gn̄ationis ꝛ non de fine rei gn̄ate. ſꝫ nō itelligit̄ de efficiēte eq̄uoco. ṽbi grā. cū hō gn̄at hominē: forma hoīs generantis eſt eiuſdem ſpeciei cuꝫ foꝛa hoīs gn̄ati. ꝛ h̄ ideo qꝛ iſta gn̄atio eſt vniuoca. ſed foꝛa hoīs generātis nō eſt eiuſdē ſpeciei cū fine hoīs gn̄ati. Tertio eſt notādū q̄ hec ppoſitio magiſtralis. ſ. mā ꝛ efficiēs nō coicidūt: hēt ueritatē de mā p̄ª que nullo modo habet rōneꝫ efficiētis. Itē habet ṽitatē de materia alte-

rationis que eſt per adiectionē ꝯrii. ꝛ de efficiente eiuſdē alterationis. qꝛ nihil idē eſt mā alicui⁹ talis alterationis ꝛ efficiēs reſpectu eiuſdē ut dicit ꝯtor in p̄nº hui⁹ ſcdi. nihil enim alterat p̄ ſe ſic q̄ totum alterat totū. uerūtn̄ loquēdo de mā ꝛ de efficiēte motus localis bn̄ eſt po'e ꝛ ueciuꝫ q̄ mā ꝛ efficiēs cōincidūt in idē nūo ut dictū eſt in p̄nº hui⁹ ſcdi. in ſpūalibus etiā pōt idē eē mā ꝛ efficiēs ut patet de uolūtate que recipit ꝛ ēt efficit actū ſuū ut vult ꝯtor 2º celi. cōmēto 17º dicēs. q̄ illō qō habet actionē in ſe eſt ſpirituale.

Et tenet̄ phiſic⁹ cōſiderare oīno quecūq̄ꝫ mota mouēt. Quecunq̄ꝫ aūt nō: non ampli⁹ phiſice ſunt. Non enim in ſeipſis habēta motum: neq̄ꝫ p̄ncipia mot⁹ mouent. ſed imobilia ſunt.

Hec eſt 3ª pticula 2ᵉ ptis p̄n̄lis hui⁹ capl'i in qua narraṫ cuiuſmodi mouētia ꝯſiderat phiſic⁹. ꝛ narrat q̄ phiſicus hēt ꝯſiderare oē mouēs motū. ſed non hēt ꝯſiderare mouēs imobile. ꝛ ex h̄ pōt pbari q̄ nālis hēt cognoſcē oēſ 4ᵒʳ cāſ. ꝛ h̄ ſic. Quicūq̄ꝫ cōſiderat illa que mouēt mota hēt cognoſcē oēs q̄tuoꝛ cāſ. ſed nālis ꝯſiderat illa que mouēt mota. ergo nā hēt cognoſcē oēs q̄tuoꝛ cāſ. maioꝛ hui⁹ rōnis patet. qꝛ oē mouēs motū requirit q̄tuoꝛ cāſ. qꝛ ex h̄ q̄ mouet opꝫ q̄ ibi ſit cā efficiēs ꝛ etiā cā formalis. qꝛ mouens eſt efficiens ꝛ mouēs nō mouet niſi ſm̄ q̄ eſt in actu ꝛ non eſt in actu niſi per formā. ꝛ ſil'r mouēs nō mouet niſi pp finē qui eſt termin⁹ mot⁹. ꝛ ſic apparet q̄ ex h̄ q̄ eſt mouens requiruṫ tres cāe. ſ. efficiēs forma ꝛ finis. ꝛ ex h̄ q̄ eſt motū reqrit̄ mā. ꝛ ſic appet maioꝛ videlꝫ q̄ qcūq̄ꝫ hēt ꝯſiderare illa que mouēt mota hēt cōſiderare q̄tuoꝛ cāſ. qm̄ oē mouēs motū nec̄io requirit q̄tuoꝛ cāſ. minorē ṽo ponit phs in l'ra dicēs q̄ phs tenetur ꝯſiderare quecūq̄ꝫ mouēt mota. ꝛ addit dicēs. quecūq̄ꝫ aūt mouēt nō mota: nō ſūt amplius phiſice ꝯſideratiōis cū nō hēant in ſe motuꝫ ꝛ p̄nª mot⁹: ſed mouēt extrinſeca imobilia. Intelligēdū q̄ nālis nō hēt ꝯſiderare de mouēte imobili loquēdo de ꝯſideratiōe q̄ditatis ei⁹ ſiue quid eſt. nālis enim nō habet ꝯſiderare de motore imobili qꝛ nō habet ꝯſiderare ppōnes in quib⁹ p̄dicant̄ de ipſo p̄dicata intrinſeca ptinētia ad ei⁹ quiditatē. non eni habet nālis cōſiderare de p̄ motore qō eſt aut foꝛa aut act⁹ pur⁹ aut ens nobiliſſimū. ſꝫ tales propoſitiōes habet ꝯſiderare p̄mus phs. ꝛ ſic p̄mus phs habet ꝯſiderare de quiditate p̄mi motoris. i. ppōnes in qb⁹ de p̄ motore p̄dicant̄ p̄dicata itrinſeca que dicunt̄ ptinē ad ei⁹ quiditatē. nālis tn̄ habet ꝯſiderare de motore imobili ꝯſiderādo ppoſitiones in qb⁹ de ipſo p̄dicant̄ p̄dicata ptinētia ad motū ꝛ hn̄tia reſpectū ad motū uel que inoteſcunt nobis p motū q̄ ſibi inſunt. ṽbi grā. nālis hēt pbare p̄m̄ motorē. qꝛ hoc nō innoteſcit nobis niſi p motū. hēt ēt ꝯſiderare h⁹ ppōnes. videlicet p̄m⁹ motoꝛ eſt infatigabilis in mouēdo ſꝫ q̄ mouet tp̄e infinito. Un̄ breuiter nālis hēt ꝯſiderare de p̄ motore an ſit. ſꝫ nō qd ſit. qꝛ hoc habet ꝯſiderare p̄m⁹ phs.

Un̄ tria negocia ſunt. hec qdē circa imobile. alia ṽo circa mobile quidē icoꝛruptibile aūt. Quedaꝫ aūt circa coꝛruptibilia.

Hec eſt 4ª pticula 2ᵉ ptis p̄n̄lis hui⁹ capl'i qua phs ponit quandā diſtōnē geneꝝ ꝛ modoꝝ entiū que ſūt diuerſaꝝ nāruꝫ que p ſe ꝯſideranṫ in ſcientiis. Un̄ dicit phs q̄ tria ſūt negocia. i. tres ſunt artes ſpeculatiue. hec qdē circa imobile. aliqua ṽo circa mobile icoꝛruptibile. quedā aūt circa mobilia coꝛruptibilia. i. tria ſūt gn̄a reꝝ de qb⁹ artes p ſe cōſiderāt. quaꝝ q̄dā ſūt imobilia. q̄dā mobilia icoꝛruptibilia. ꝛ q̄dā imobilia coꝛruptibilia. Notādū ſꝫ ꝯtorē q̄ illa l'ra. vꝫ. vn̄ tria negocia. exponit̄ dupliciter. vno mō q̄ phs intēdit hic diuidē artes ſpeculatiuas p diſtōnē reꝝ de qb⁹ reb⁹ ꝯſiderat. ꝛ ſm̄ iſtā expōneꝫ itēdit dicē q̄ tria ſunt negocia. i. tres modi ſciēdi ul' tres artes. hec qdeꝫ circa mobile. ſ. mathema͡ca. alia circa mobile icoꝛruptibile ut metha͡ca. ꝛ alia circa mo'ia coꝛruptibilia ut ſcia nālis. Sꝫ ꝯ illā expōnē arguit ꝯtor ſic. mobilia coꝛru'ia ꝛ icoꝛru'ia ꝯſideranṫ in eadē ſcia ut ſcia nāli. ḡ mathe͡ca ꝛ ſcia nālis nō diſtiguunṫ p h̄ q̄ mathe͡ca eſt circa mobile icoꝛruptibile. ꝛ ſcia nāliſ eſt circa mobile coꝛruptibile. ſil'r ſcia diuina non ſolū ꝯſiderat de reb⁹ abſtractiſ ſꝫ ēt ꝯſiderat de reb⁹ ſꝫ q̄ exiſtūt. ꝛ ſic ſcia diuina ꝯſiderat de reb⁹ mobilib⁹ ꝛ imobilibus. Et ſm̄ h̄ eſt notādū q̄ ſcia diuina nō cōſiderat de imobilib⁹ tm̄. imo de mobilib⁹ ꝛ ul'r de oībus ꝯſiderat aliq̄ p̄dicata que nō ꝯſideranṫ de eis in aliq̄ ſcia ſpāli. ſil'r ſcia nālis ꝛ mathe͡ca ꝯueniunt in h̄. qꝛ ꝯſideratio eſt in eis earūdē reꝝ ꝛ metha͡ca ꝛ mathe͡ca ꝯſiderāt eaſdē res. nō igit̄ diſtinguūtur ſcie ſm̄ diſtinctionē reꝝ de qb⁹ ꝯſiderāt. nec h̄ intēdit Ariſtoteleſ hic. Et iō eſt alia expoſitio quā ꝯtor approbat ꝛ tenet. que expoſitio eſt p̄us poſita. vꝫ. q̄ phs hic nō itēdit dare diuerſos modos ſciaruꝫ ſpeculatiuaꝝ. ſꝫ diuerſos modos entiū de qb⁹ p ſe ꝯſiderāt ſcie. nec eſt ueꝝ q̄ ſcie diſtinguanṫ ſm̄ diſtinctionē iſtoꝝ modoꝝ entiū. qm̄ vna ſcia ꝛ ēt diuerſe ſcie ꝯſiderāt de iſtis diuerſis modis entiuꝫ. Notādū ſꝫ ꝯtorē hic q̄ cū ens diuidaṫ ſꝫ demōſtratiuā ꝯſiderationē itrabit vna nā in duas artes ut ꝯſideratio mathe͡ca ꝛ diuina in nūo. ꝛ ſil'r ꝯſideratio nālis ꝛ mathe͡ca in coꝛpe ꝛ in linea ꝛ ſupficie. Et ex h̄ appet q̄ vna ꝛ eadem nā ꝯſideraṫ in diuerſis ſciētiis. ſꝫ illa vna nā itrat in duaſ nās. h̄ eſt habet quaſi rōnē diuerſaꝝ nāruꝫ ſm̄ q̄ ꝯſideraṫ in diuerſis ſciētiis. qꝛ hēt diffōnes diuerſas ꝛ paſſiones diuerſas in vna ſcientia ꝛ in alia.

Quare pp qd in māꝫ reducēti reddit̄: ꝛ i eo qō qd ē: ꝛ i p̄mū mouēſ. De gn̄atiōe eni maxie h̄ mō cāſ ꝯſiderāt: qd poſt aliquid fiat: ꝛ quid p̄mū fecit: aut qd ſubſtitit: ꝛ ſic ſemp quod cōſequenter.

Hec eſt 3ª ps p̄n̄lis hui⁹ capl'i in q̄ phs declarat q̄ nālis hēt pſcrutari de q̄tuoꝛ cāis. ꝛ ꝯtinet tres pticulas. qꝛ in p̄ª declarat̄ q̄ opꝫ nālē ꝯſiderare māꝫ ꝛ formā ꝛ efficiēs. In 2ª ibi ⌊ Dupl'r aūt. ⌋ Ponit modos cauſaꝝ mouentiū. In 3ª ibi ⌊ Et quicqd. ⌋ Declarat̄ q̄ opoꝛtet nāleꝫ ꝯſiderare finē. In p̄ª igit̄ pticula hui⁹ ptis phūs declarat q̄ opꝫ nālē cōſiderare materiā p̄ām ꝛ formā ꝛ p̄mum mouēs. ꝛ hec eſt 41ª ꝯ huius libri. Primo tamen pponit phūs illō qō pbare intēdit dicēs q̄ a nāli phō a q̄ hn̄t reduci q̄ōnes in ſuas cāſ a tali phō reducit̄ in māꝫ ꝛ in eo eſt qō qd ē. i. i formā ꝛ i p̄m̄ mouēs. h̄ eſt nālis reducit ſuas qōnes in has tres cāſ. ꝛ per

has tres cās rńdet ad alias ſuas q̄ones. Deinde
cū dicit ⌊De gñatione eni3.⌋ Probat ꝯn̄ſic. ille
qui habet ꝯſiderare de gñatiōe hēt ꝯſiderare p̄ᵃᵐ
mā3 ⁊ formā ⁊ p̄ᵐ mouēs. ſ3 nālis h3 ꝯſiderare de
gñatiōe. g̃. minoꝛ huiꝰ rōnis patet ex p̄cedētibꝰ. q2
nālis hēt ꝯſiderare illa que mouent mota ⁊ ꝑ ꝯn̄s
hēt ꝯſiderare motꝰ ⁊ gñatiōes reꝝ. maioꝛ vo ponī
tur ī lr̃a. dicit igit̄ ph̄s ꝙ ꝯſiderātes de gñatiōe cō
ſiderant cāſ hoc mō. qd poſt aliqd fiat. ⁊ hoc dicit
q̄tum ad formā. aut qd p̄ᵐ fecit. ⁊ hoc dic̄ q̄tum
ad efficiēs. aut qd ſubſtituit. i. formā ⁊ tranſmuta-
tionē. ⁊ hoc dicit q̄tū ad mām p̄ᵃˢ. ⁊ ſic ſemꝑ ha-
bet ꝯſiderare qō ꝯſequēter eſt: qm̄ p̄ habet cōſide-
rare p̄ᵃˢ cās. deinde ſm̄ ordinē3 cās poſteriores ⁊
ꝓpinquas. ⁊ dicit hic ꝯᵗᵒʳ ꝙ cū ꝑſcrutati fuerimuſ
in gn̄e aliq̄ de iſtis duabꝰ cāis. op3 p̄ ꝑſcrutari de
p̄mis cāis illius entis actiuis ⁊ paſſiuis. deīde po
ſtea de alijs cāis ſm̄ ordinē donec ꝑueniat ad cās
rei ꝓpinq̄s. ſ. incipiēdo a p̄ motore ⁊ ꝑueniēdo ad
ultimū motorē. ⁊ ſilr̄ icipiēdo a p̄ᵃ mā ⁊ ꝑueniēdo
ad ultimā mā3 ꝓpinquā illi enti de q̄ ꝑſcrutat̄. ⁊ iō
op3 ī h̄ libro ꝑſcrutari de p̄ᵃ materia ⁊ p̄ motore.

¶ Duplicia autem ſunt p̄ncipia mouētia: quoꝝ alteru3 nō phiſicū eſt. Nō eni hēt motꝰ p̄ncipium in ſeipſo. huiꝰ aūt eſt ſi aliqd mouet quod nō mouet: ſicut eſt qō ⁊ penitꝰ imobile: ⁊ omniu3 primum.

¶ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula 3ᵉ ꝑtis p̄nˡⁱˢ huiꝰ capl̄i in q̄ ph̄us
pōit modos cāꝝ mouētiū. ⁊ duo facit. q2 p̄ iducit
duos modos cāru3 mouentiū. 2ᵒ iducit duo ꝓpria
p̄mi motoris. ¶ Dicit igit̄ ph̄us p̄ ꝙ mouētia p̄nᵃ
ſūt duplicia: qm̄ aliqō p̄nᵐ mouēs eſt nō phiſicū ſi
cut p̄mus motoꝛ. ⁊ aliqō p̄nᵐ mouēs eſt phiſicū.
Et ꝙ p̄mus motoꝛ nō ſit motoꝛ nālis. ꝓbat ph̄us
⁊ hec eſt 42ᵃ ꝯ̄ huiꝰ libri que ī 2ᵃ figura ꝓbat̄ ſic. pri
mus motoꝛ nō hēt in ſe p̄nᵐ motꝰ per qō mouet̄. ſ3
oīs motoꝛ nālis hēt in ſe p̄nᵐ motus ⁊ quietis per
qō mouet̄. g̃ p̄mꝰ motoꝛ nō eſt motoꝛ nālis. ¶ Un̄
notādū ſm̄ ꝯʳᵉˢ ꝙ ph̄us intēdit per hoc ꝙ ꝯſidera
tio de quiditate iſtius motoris nō eſt nālis: ſ3 ſolū
mō ꝯſiderat de hoc motore iꝓbādo ip̄3 eē ſolū.
¶ Deīde ph̄s cū dic̄ ⌊Huiuſmodi āt ⁊c̄.⌋ Inducit
duo ꝓpria p̄mi motoris dicēs ꝙ hꝰ eſt ſi aliqd mo
uet qō nō mouet̄. vn̄ hoc eſt ꝓpriū p̄ motori. ſ. mo-
uere ⁊ nō moueri: ita ꝙ p̄mꝰ motoꝛ eſt penitꝰ imobi
lis. ſcōm vo qō eſt ꝓpriū p̄mi motoris eſt ꝙ eſt p̄-
mū oīum reꝝ. ⁊ ex hoc potuit notari ꝙ p̄ᵐ ens eſt
p̄mus motoꝛ. Et addit ꝯᵗᵒʳ dicēs ꝙ hoc eſt neceſſe
ſi oēs motores qui ſūt ſub eo nō mouēt niſi moue-
ant̄ ab eo ⁊ ipſe mouet abſq3 hoc ꝙ moueat̄. Et in
telligo ꝙ oēs motores qui ſūt ſub p̄ motore mouē
tur a p̄ motore tanq̄3 a fine. Un̄ motores iferioreſ
nō mouent̄ motu locali nec motu alteratiōis ⁊c̄.
nec mouentur niſi methaphorice. Unde ſicut finiſ
nō mouet niſi methaphorice. ita illō qō mouet̄ a
fine nō mouet̄ niſi methaphorice. ⁊ moueri a fine
nō eſt aliud q̄3 mouere ꝑpter finē. vn̄ dico ꝙ moto
res inferiores mouent̄ a p̄mo motore. q2 mouent
ꝑpter p̄mum motorem tanq̄3 propter finē.

¶ Et quod qd ē ⁊ forma. Finiſ eni eſt cuiꝰ cā q̄re qm̄ nā propter aliquid eſt: ⁊ hanc cognoſcere oportet.

¶ Hec eſt 3ᵃ ꝑticula 3ᵉ ꝑtis p̄nˡⁱˢ huiꝰ capl̄i in q̄ decla
rat̄ ꝙ oportet nālē cognoſcē finē. ⁊ hec eſt 43ᵃ ꝯ̄ hu
ius libri que ꝓbat̄ duplr̄. ⁊ p̄ ſic. forma eſt finis cu
ius cā eſt gñatio ut viſu3 eſt ſupra. ſed oportet nā-
lē cognoſcere formā. g̃ oportet nālē cognoſcē finē.
¶ Scōo ꝓbat̄ eadē ꝯ̄ ſic. oportet nālē cognoſcere
illud ꝑpter qō nā agit. ſed nā agit ꝑpter finē. ergo
op3 nālē cognoſcere finē. ¶ Notandū ſm̄ ꝯʳᵉᵐ ꝙ
hec rō fundat̄ ſuꝑ hoc ꝙ nā agit ꝑpter fine3. q2 oē
qō agit: agit ꝑpter aliquid ſicut eſt diſpoſitio in ar
te. ⁊ hoc eſt maximū fundamētum iſtius ſcientie.

¶ Et penitꝰ reddēdu3 ꝑpter qd: ut q2 ex h̄ neceſſe ē hoc eſſe. Hoc autē ex h̄ aut ſimpliciter eſt: aut ſicut frequēter: ⁊ ſi hoc debet fieri ſicut ex propoſitionibus ꝯcluſio.

¶ Hec eſt 4ᵃ ꝑs p̄nˡⁱˢ huiꝰ capl̄i in qua ph̄uſ narrat q̄
liter habet nālis demōſtrare per q̄libet genꝰ cāe.
⁊ ꝯtinet duas ꝑticulas. q2 in p̄ᵃ narrat q̄liter ph̄us
nālis debet demōſtrare ex cāis p̄oribꝰ. i. ex mā ⁊
efficiēte. In 2ᵃ ibi ⌊Et qm̄ hoc erat.⌋ Narrat qua
liter d3 demonſtrare ex cāis poſterioribꝰ. i. ex foꝛ
ma ⁊ fine. ⁊ uocat mā3 ⁊ efficiēs cāſ p̄ores in eē. q2
ſm̄ viā gñatiōis efficiēs ⁊ mā p̄cedūt effectū. ⁊ uo
co finē ⁊ formā cās poſteriores. q2 ſūt poſteriores
via gñationis mā ⁊ efficiēte. ¶ Un̄ ſciēdū ꝙ q̄ncū
q3 ex cā ſequit̄ effectꝰ de neceſſitate. tūc ex cā ꝯtin-
git demōſtrare effectū: ſ3 alr̄ non: qm̄ ſi effectꝰ ſeq̄
tur ex cā ſolū ut in pluribꝰ nō ꝯtingit demonſtrare
effectū per cā3. nūc aūt ex cāis p̄oribꝰ ſequunt̄ qui
dā effectꝰ ex neceſſitate. ⁊ qdā ut in pl̄ibꝰ. vbi grā.
ad mām ꝯ̄rijs ſubiectā de neceſſitate ſequit̄ coꝛru-
ptio. ſed ad mām diſpoſitā ad aliquā formā nō ſe-
quit̄ de neceſſitate gñatio illiꝰ foꝛe. ſ3 ut in pl̄ibꝰ. q2
pōt eē ipedimētū. Silr̄ eſt de cā efficiēte ad ſolem
eē ſb̄ cane de necītate ſeqtur ꝙ dies ſūt lōgi. ſ3 ad
ſolē eē ſub cane nō ſequit̄ necīo ꝙ dies ſunt calidi.
ſ3 h̄ ſequit̄ in pl̄ibꝰ. Dico igit̄ ꝙ cū cāe iferūt effe-
ctus de neceſſitate. tūc ex cāis ꝯtingit demōſtrare
effeq̄ꝰ. ſ3 qn̄ cāe nō iferūt effectꝰ ex neceſſitate tūc
ex cāis nō ꝯtingit demōſtrare effectꝰ. Dic̄ igit̄ ph̄ſ
ꝙ a phiſico rn̄dēdū eſt ꝑꝑ qd penitꝰ. i. ꝑ oē genus
cāe ut q2 ex h̄. i. ex efficiēte ul' ex mā nece eſt h̄ eſſe
ſ. effectū. h̄ ē qn̄ ex efficiēte ul' ex mā de necītate ſe
quit̄ effectꝰ. tūc rn̄dēdū eſt ꝑꝑ qd ꝑ mā3 uel ꝑ cā3
efficiētē. h̄ ē tūc demōſtrādū eſt effectū eē ꝑ mām
ul' ꝑ cā3 efficiētē. Deinde dicit ph̄us ꝙ h̄. ſ. effectū
eē ex h̄. i. ex mā ul' efficiēte ꝯtingit duplr̄ aut ſim-
pliciter. h̄ eſt ſemꝑ ⁊ ex neceſſitate. aut ſic frequen
ter. Et ſubdit ꝙ ſi h̄ d3 fieri. ſ. demōſtratio ex cāis
p̄oribꝰ. i. ex mā aut ex efficiēte op3 effectū eē ſicut
ꝯ̄ ex ꝓpoſitionibꝰ. h̄ eſt ſi effectꝰ d3 demonſtrari ex
mā ul' efficiēte op3 ꝙ ille effectꝰ ſequat̄ ex illiſ cāis
⁊ ex necītate ſicut ꝯ̄ ſequit̄ ex p̄miſſis ex necītate.

¶ Et qm̄ h̄ erat q̄d qd erat eē. ⁊ q2 dignꝰ ē ſic nō ſimplr̄: ſ3 ad vniuſcuiuſq3 ſubām.

¶ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula 4ᵉ ꝑtis p̄nˡⁱˢ huiꝰ capl̄i in q̄ ph̄us
narrat q̄liter eſt demōſtrādū ex cāis poſterioribꝰ
ut ex forma ⁊ ex fine. d. qm̄ ꝓ q2. qō qd erat eē. i.
forma erat hoc. i. talis erat. iō ſupple neceſſe eſt ta
lia eē p̄cedētia. ⁊ q2 dignꝰ eſt ſic eſſe ſm̄ finē. iō ſup
ple neceſſe eſt talia eſſe ea que ſūt ad finē. ⁊ addit
ph̄us ꝙ ex fine nō eſt arguēdū dignius ſimplr̄. ſ3
ad ſuba3 vniuſcuiuſq3 ꝙ nā ſemper facit qō meliꝰ
eſt nō ſimplr̄ ſ3 ut ſuba ⁊ nā vniuſcuiuſq3 req̄rit. nō

eni dat nā cuilibet rei ꝑfectiōes ſimplr̄ meliores.
nō eni dat lapidi aīam nec aſino itellectu3. ſed dat
eis ꝑfectiōes ſibi debitas. Notādū ꝙ ex cāis po-
ſterioribꝰ ſemꝑ ſequunt̄ cāta: qm̄ ex forma ſemꝑ ſe
quit̄ cōpoſitū ⁊ illa que p̄cedūt formā. ⁊ ſil'iter ex
fine ſemꝑ ſequunt̄ ea que ſunt ad finē. ⁊ ꝑꝑ h̄ ph̄s
loquēdo de cāis poſterioribꝰ nō poſuit illā diſtin-
ctionē. ſ. ꝙ ad illas cās nō ſequunt̄ cāta ſemꝑ aut
frequēter. ¶ Notādū ſm̄ ꝯʳᵉˢ hic: ꝙ ex agēte ſeq-
tur actū neceſſario in rebꝰ eternīſ. ⁊ ex agēte ſequit̄
actū ī maiori ꝑte ī rebꝰ gñabilibꝰ ⁊ coꝛruptibilibꝰ.
Itē dic̄ ꝯᵗᵒʳ ꝙ cū illa q̄ ſequunt̄ ſuas cās in maiori
ꝑte fuerit poſita ſequit̄ necīo ut coꝝ cāe ſint. ſ. qm̄
p̄nᵃ in eis ſequunt̄ ultima. ⁊ nō conuertit̄. vbi grā.
qm̄ ſi fuerit ꝯ̄ nec̄e eſt ut ſue ꝓpōnes ſint ⁊ nō con
uertit̄. ⁊ h̄ ē uc̄ꝝ loquēdo de ꝯ̄ne q̄ ſolū ut frequen
ter ſequit̄ ex ꝓpōnibꝰ. ¶ Notādū ꝙ qn̄ ꝯᵗᵒʳ dic̄ ꝙ
qn̄ ex cāis nō ſequūt̄ necīa cāta ꝙ tūc cāe nō agūt
necīo cāta. ſed ut in pl'ibꝰ. tūc eni ex cāis ſequunt̄
cāe. ita ꝙ ſi cāta ſūt cauſe ſūt. ⁊ ſi iſta cāta ſint iſte
cāe ſūt. ⁊ illō debet itelligi de cāis a q̄bꝰ p̄ciſe pro-
ueniūt ita ꝙ a nullis alijs pn̄t cāta ꝓuēire que cāe
necīo reqrunt̄ ad eē cāti. vbi grā. motꝰ circulariſ to
tiꝰ ignis in ſpera ſua nō pōt eē niſi a motu circula-
ri celi. ⁊ iō bn̄ ſequit̄ totꝰ ignis mouet̄ circulariter
g̃ celū mouet̄ circulariter. ſ3 qn̄ aliqs effectꝰ p̄t eſſe
a pl'ibꝰ cāis ſic ꝙ a qualibet illaꝝ tanq̄3 a cā totali.
vbi grā. ſicut caloꝛ pōt eē ab igne tanq̄3 a cā totali.
⁊ ēt pōt eē a ſole ul' a celo tanq̄3 a cā totali ī talibꝰ
ad cātum eē nō ſequit̄ hāc cām eē uel illā determi
nate. ſed ſub diſtinctione ſic ꝙ ad tale cātu3 eſſe ſe
quit̄ vna diſiunctiua in qua fit diſtinctio inter oēs
cās a quibꝰ pōt ꝓuenire. ⁊ ſic d3 itelligi ꝯᵗᵒʳ. ¶ Itē
ē notādū ſ3 ꝯʳᵉˢ ꝙ foꝛma dat̄ enti nāli ut ſit nobili
us in ſua nā. ⁊ hoc dicit ph̄us ut notificet ꝙ foꝛa
nō ſequit̄ nām māe ut opinati ſūt antiq̄ nāles. ſed
nā inuenit eā. ſ. foꝛma3 ꝑꝑ hoc ꝙ ens in ſua nā ſit
nobiliꝰ. ⁊ iō foꝛma que ſequit̄ nā3 entis nō eſt dcā
nobilioꝛ ut foꝛma matheᶜᵃ. Itē notādū ꝙ ꝯᵗᵒʳ po-
nit dr̄iam iter formā nālē ⁊ formā matheᶜᵃᵐ q̄ dr̄ia
eſt illa q2 foꝛa nālis facit illō cuiꝰ eſt eē nobiliꝰ ī ſua
nā. ſed foꝛa matheᶜᵃ nō facit illō cuiꝰ eſt eē nobiliꝰ.
vbi grā. nō eni dicimꝰ ꝙ iſta diffinitio circuli q̄ eſt
cuiꝰ linee exeūtes a cētro circuli ad circūferētiam
ſūt equales: facit ut circulus ſit nobilioꝛ. hoc enim
ꝯtingit ex nā circuli. ideo meliꝰ nō iuenit̄ i foꝛmis
mathematicis: hoc eni. ſ. nobiliꝰ nō accidit foꝛmis
niſi ſm̄ ꝙ ſint finis. hec ꝯᵗᵒʳ. Qō ſic itelligo uel ꝙ
foꝛma que ſequit̄ nām entis. i. que eſt inſeꝑabilis
ab aliquo cuiuſmodi ſūt foꝛe matheᶜᵉ que ſūt iſeꝑa
rabiles a mā: nō facit ens cui: ſemꝑ ꝯiungit̄ nobili
us nobilitate acq̄ſita. ita ꝙ per illā foꝛmā ſit nobi-
lius in vno tꝑe q̄3 in alio: qm̄ nobilitas acq̄ſita tm̄
accidit foꝛmis: niſi ſ3 ꝙ ſint finis motꝰ. ⁊ iō foꝛme
matheᶜᵉ nō faciūt re3 nobiliorē nobilitate acq̄ſita.
ſed foꝛme nāles q2 acq̄runt̄ de nouo māe faciunt
mām nobiliorē reſpectu talis foꝛe: qm̄ p̄ fuit in pō
poſtea in actu. vn̄ mā ꝑ foꝛmā nālem nō fit ſimpl'r
nobilioꝛ in ſua nā itrinſece. ⁊ h̄ itelligit ꝯᵗᵒʳ dicens
ꝙ foꝛa in entibꝰ ut ens ſit in diſpōne nobiliori ſm̄
qō eſt illō ens nō nobiliꝰ ſimplr̄. ⁊ ſic patet qd eſt
illō qō fit nobiliꝰ per foꝛmā nālem q2 illō eſt nā. ⁊
quō fit nobilius q2 nō ſimpl'r ſed reſpectu talis foꝛ
me reſpectu cuiꝰ fit in actu cū p̄us fuit in potentia.
¶ Tractatus ſextus declarās ꝙ nā agit ꝑpter finē.

Et ꝙ in rebus nālibꝰ neceſſitas eſt ex fine. Capl'm
p̄mu3 declarans ꝙ natura agit ꝑpter finem.

D Icēdu3 quide3 igit̄: qm̄ nā coꝝ que ſunt ꝑpter cātum eſt: poſtea de neceſſario quō ſe habeat in phiſicis. In hāc eni cauſam inducunt omnes: quonia3 calidum huiuſmodi aptu3 natū eſt ⁊ frigidū. vnū qōq3 igit̄ taliū: hec ex neceſſitate ſunt ⁊ fiunt: ⁊ apta nata ſunt. Et nāq3 ⁊ ſi aliam cā3 dicant quācunq3 tāgētes gaudere ſinant. Hic quidē cōcoꝛdiam ⁊ diſcoꝛdia3. ille ꝟo intellectum.

¶ Iſte eſt ſextus tractatus huius libri in quo decla
rat̄ ꝙ natura agit propter finem. ⁊ ꝙ ex fine eſt
neceſſitas in rebus naturalibus. vnde intentio hu
ius tractatus continetur in duobus capitulis. quo
niā in primo declarat̄ ꝙ natura agit propter finē.
In 2ᵒ ibi ⌊Q2 autem ex neceſſitate.⌋ Declarat̄ ꝙ
in rebꝰ nālibꝰ neceſſitas eſt ex fine. Primū capl'm
cōtinet tres ꝑtes. q2 in p̄ᵃ narrat̄ opīo ⁊ rō opionis
negantiū nām agē ꝑꝑ finē. In 2ᵃ ibi ⌊Sed ipoᶜ.⌋
declarat̄ ꝙ nā agit ꝑꝑ finē. In 3ᵃ ibi ⌊Peccāt au-
tē.⌋ Soluunt̄ rōnes ꝑꝑ q̄s antiqui negabāt nām
agere ꝑꝑ finē ⁊c̄. p̄ᵃ ꝑs ꝯtinet duas ꝑticulas: q2 in
p̄ᵃ ph̄us ꝓponit itētionē ſuā ⁊ narrat opionē antiq̄-
rū. In 2ᵃ ibi ⌊Habet aūt oppoſitū.⌋ Ponit moti-
uum antiquoꝝ ꝑꝑ qō negabāt nā3 agē ꝑꝑ finem.
¶ In p̄ᵃ igit̄ ꝑticula huiꝰ ꝑtis ph̄us ꝓponit itētio-
nē ſuā ⁊ ordinē intētionis. ⁊ ēt narrat opinionē an
tiquoꝝ dicētiū nā3 nō agē ꝑꝑ finē. dicit igit̄ ph̄us
p̄ ꝙ p̄ᵐ dicēdum eſt qm̄ nā eſt de nūo cauſaꝝ que
ſūt ꝑꝑ hoc. i. ꝑpter finē. poſtea eſt dicēdū de neceſ
ſario quō ſe hēt in phiſicis. Deinde cu3 dicit ⌊In
hāc eni nā3⌋. narrat opionē antiquoꝝ dicēs ꝙ in
hāc cā3. ſ. mālē iducūt oēs. i. oēs antiq̄. iducunt. i.
reducūt effectꝰ nāles i hāc cām. ſ. in cā3 mālē. vbi
g. ut qm̄ ꝓ q2 calidū eſt aptū eē hꝰ. ſ. ꝙ calidū ⁊
frigidū ſūt nata miſceri in coꝛporibꝰ mixtis. ⁊ cali-
dū eſt natū aſcēdē ⁊ frigidū deſcendē. g̃ vnūqōq3
taliū. ſ. effectuū nāliū ex necītate ſūt hec. i. hꝰ effe-
ctꝰ ⁊ fiūt. i. nata ſūt fieri talia. Principal'r igit̄ anti-
qui tāgebāt cā3 mālē. ſed q2 qdā antiquoꝝ poſue
rūt cā3 agētē ⁊ nō ſolū cā3 mālē. ut Empe. ⁊ Ana-
xa. ſubiūgit dicēs. Et nāq3 ſi dicant̄ tāgētes quā-
cūq3 cā3 aliā modicū tetigerūt eam ut ſināt. i. ſine-
bāt eā gaudē nō multū ingrētes circa ea. ¶ Et ꝙ
antiq̄ aliq̄liter tetigerūt cām efficiētē apparet. qm̄
i. Empe. poſuit cās agētes ut ꝯcoꝛdiā ⁊ diſcoꝛdiā.
ille aūt. i. Anaxa. poſuit itellectū cā3 agētē. ¶ No
ta ꝙ antiq̄ dixerūt oēs effectꝰ nāles eē tales ex ne
ceſſitate māe. vbi grā. ꝙ in plātis flores ⁊ folia ſūt
ſuperiꝰ ⁊ radices iferiꝰ h̄ dixerūt eē ex necītate ma
terie ⁊ nō ꝑꝑ alique3 finē ſed q2 pars calida ul' mā
calida eſt leuis nata eſt aſcēdē. ⁊ grauis deſcendē
iō cū calidū ⁊ leue aſcēdāt ad ſuꝑiora plātaꝝ ſunt
flores ⁊ folia. ⁊ cū frigidū ⁊ graue deſcēdāt ad ife-
riꝰ ſūt radices. ¶ Nota ꝙ ꝯᵗᵒʳ addit cā3 q̄re antiq̄
tāgētes cā3 efficiētē modicū tetigerūt eā. q̄ cā ē il-
la ut dicit. q2 l3 dicāt cām eē agentē in p̄ᵃ gñatione
mūdi tm̄ in alijs gñationibꝰ nō tetigerūt cā3 effici-

entẽ.ſed dimiſerũt eaꝫ. ℂ Notãdũ ẜm ꝯ^rem^ hic ꝙ cauſa quare phũs declarat hic nãꝫ agere propter finẽ:eſt q꞉ iſta ꝓpoſitio.ſ.natura agit ꝓpter finẽ:eſt maximũ fundamẽtũ i hac ſcia ⁊ in ſcia diuina.qm̃ ſi nãlis nõ cõceſſerit eã negat p̃n^m^ finale. ⁊ p ꝯñs negat mãꝫ eẽ pp formã ex quo ſequiť ip̃m negare agẽs.qm̃ gñans ñ gñat niſi pp aliqd꞉ ⁊ ſilr mouẽs nõ mouet niſi pp aliqd. ⁊ ſilr diuin⁹ ſi nõ ꝯceſſerit eã nõ poterit ꝓbare ꝙ de⁹ hẽat ſollicitudinẽ circa ea que ſũt hic.hec ꝯ^tor^. ℂ Vñ ſi nã non ageret pp aliqd ſequiť ꝙ mã nõ ſit pp formã. ⁊ p ꝯñs nõ eſt agẽs.qm̃ agẽs nõ trãſmutat mãꝫ niſi pp formaꝫ. ⁊ ſi forma ſequať nãꝫ mãe tũc oẽ qđ fit꞉fit a caſu. ⁊ ſic nõ erit agẽſ p ſe.uel ſi ſit agẽs p ſe erit fruſtra cũ nõ poſſit in finẽ intẽtũ.qm̃ nullũ finẽ intẽdit. Similiter ſi nãlia nõ fiũt pp finẽ cũ nõ oporteat ſollicitare circa aliqd niſi pp finẽ ſequiť ꝙ de⁹ nõ haberet ſollicitudinẽ circa nãles que ſũt hic.qđ ꝯ^tor^ hẽt pro icõueniẽti. Et ex h̃ nota ꝙ de⁹ itelligit res que ſũt hic cũ hẽat ſollicitudinem circa eas.

ℂ Habet ãt oppõneꝫ꞉qđ ꝓhibeat nãm nõ pp h̃ facẽ꞉neq꞉ q꞉ meli⁹꞉h̃ ſicut pluit iuppiter꞉nõ ut frumẽtũ augmẽtet꞉h̃ ex neceſſitate. Surſũ enim ductã aquã cõgelari opꝫ꞉⁊ cõgelatã aquã deorſũ uenire. Augeri ãt cũ h̃ fiat accidit frumẽtũ. Silr ſi pdit frumẽtum i aera꞉nõ hui⁹ cã pluit ut pdať꞉h̃ h̃ accidit꞉q̃re qđ ꝓhibet ſic ⁊ ptes ſe hẽre in nãm꞉ut dẽtes ex neceſſitate oriri꞉ anteriores qdẽ acutos aptos ad diuidẽdũ.maxillares ãt latos ⁊ utileſ ad cõterẽdũ cibũ.qm̃ nõ pp h̃꞉h̃ fieri꞉h̃ ſil' euenire. Silr aũt ẽ ⁊ de alijs ptib⁹ i qb⁹ videť eſſe qđ pp h̃ ubiq꞉ eni oĩa accidũt꞉ ſicut ſi pp h̃ fiant. Hec qdẽ ſaluata ſunt ab eo quod pp ſe uanũ ꝯſtãtia apte. Quecũq꞉ ṽo nõ ſic pdita ſũt ⁊ pdunť꞉queadmodũ empedocles dixit bouigenas ⁊ viptas. Ratio quidẽ igitur qua utiq꞉ deficiet aliquis hec eſt ⁊ ſi aliqua huius eſt.

ℂ Hec eſt 2ª pticula p̃^c^ ptis p̃n^lis^ hui⁹ capli i qua ponitur motiuũ antiquoꝝ pp qđ dixerũt nãꝫ nõ agere pp finẽ. ⁊ motiuũ fuit hoc.qm̃ nã nõ diceret agere pp finẽ niſi q꞉ ex actione nãe ꝓuenit aliqd melius pp qđ meli⁹ nã videť agere.ſꝫ q̃uis ex actiõe nãe prouẽniat aliqđ melius ſiue aliq̃ diſpõ melior꞉pp hoc nõ opꝫ ponẽ ꝙ nã agat pp aliquẽ finem. q꞉ ꝙ meli⁹ ꝓueniat h̃ eſt ex neceſſitate mãe. ⁊ a caſu. ṽbi gr̃a.per aduentũ pluuie creſcũt meſſes. ⁊ ſic ex aduẽtu pluuie ꝓuenit aliqd meli⁹.ſ.cremẽtũ tritici. ⁊ pp hoc videť ꝙ pluat pp cremẽtũ tritici.ſꝫ h̃ nõ ẽ uerũ.qm̃ nõ pluit pp augmẽtũ tritici.ſed pluit ex neceſſitate mãe. Et ꝙ nõ pluat pp augmẽtationeꝫ frumẽti ꝓbant ſic.q꞉ ſi pluuia iueniat frumẽtũ maturũ corrũpit ip̃m.ſicut igiť non pluit ut pdať frumẽtum꞉ſed hoc accidit. ita etiã nõ pluit ut frumẽtũ creſcat꞉ſꝫ hoc accidit.cũ igiť pluuia ſic ſe habet reſpectu meſſis qđ ꝓhibet ptes aĩaliũ ſic ſe hẽre in nã.ſ.ut ſint ꝯueniẽtes ad ſalutẽ aĩaliſ ex neceſſitate mãe. ⁊ nõ pp aliquẽ finẽ. ⁊ hoc accidit eis a caſu ſicut accidit a caſu meſſib⁹ creſcẽ ꝓpter pluuiã. ṽbi gr̃a.qđ ꝓhibet dẽteſ oriri ex neceſſitate mãe. ⁊ nõ pp finẽ.hos quidẽ.i.anteriores eẽ acutos ad diuidẽdum cibũ ex ſubtilitate mãe.maxillares aũt ad ꝯterẽdũ cibos eſſe latos ⁊ utiles ad cõterẽdũ propter groſſitiẽ mãe. ℂ Vñ ẜꝫ eos dẽtes nõ ſunt pp hoc.ut diuidãt ⁊ ꝯterãt cibũ.ſed dicũt hoc ꝯtingẽ a caſu ⁊ ex neceſſitate mãe. ⁊ ſilr poſſit aliqs dicẽ de utilitate mẽbroꝝ. ⁊ de alijs ptib⁹ aĩalis in quibus videť eẽ aliqd ꝓpter finẽ.ꝙ nõ ſũt ꝓpter finẽ ſed ex neceſſitate mãe ⁊ a caſu.vñ ꝯueniẽs diſpoſitio mẽbroꝝ accidit a caſu. ⁊ qb⁹ nõ accidit ꝯueniẽſ diſpoſitio mẽbroꝝ cito corrũpunť ſicut bouigene viptẽ ⁊ c̃.huiuſmodi.

ℂ Sꝫ ipoſſibile eſt iſta hũc hr̃e modũ hec quidẽ eni ⁊ quecũq꞉ ſunt a nã꞉ aut ſemp ſic fiũt꞉aut ſicut frequẽter. Sꝫ eorum que ſunt a fortuna. ⁊ per ſe uana nihil. Neq꞉ enim a fortuna neq꞉ a caſu videť pluere m̃ltotiẽs hieme. h̃ forte ſub cane. Neq꞉ cauma ſub cane ſed in hieme. Si igiť a caſu videnť꞉aut propter hoc eſſe ſi nõ poſſibile eſt hoc eſſe neq꞉ a caſu neq꞉ per ſe uano propter aliquid utiq꞉ erunt.

ℂ Hec eſt 2^a^ ps p̃n^lis^ hui⁹ capli in qua declarať ꝙ nã agit pp finẽ.que eſt 44^a^ ꝯ hui⁹ libri.hec igiť ps cõtinet qnq꞉ pticulas ẜm nũm qnq꞉ rõnuꝫ q̃s phũs adducit ad ꝓbãdũ dictã ꝯnẽ.pticule aũt patebunt in locis ſuis.p̃^a^ igiť rõ eſt hec.illa que fiũt a nã aut fiũt a caſu aut pp finẽ.ſed illa que fiũt a nã nõ fiũt a caſu.g̃ illa que fiũt a nã fiũt ꝓpter finẽ.de hac rõne p̃ poniť ꝓbatio mĩoris.2° poniť maior ibi ⌊ Si igiť a caſu. ⌋ ⁊ 3° iferť ꝯ.ibi ⌊ Propter aliqd utiq꞉ erũt. ⌋ Prio igiť ꝓbat phs minorẽ ſic. Quecũq꞉ ſunt ſemp ul' frequẽter nõ ſũt a caſu.ſꝫ illa que ſũt a nã ſunt ſemp ul' frequẽter.g̃ illa que ſunt a nã nõ ſũt a caſu.maior patet꞉qm̃ pluere in hieme multotiẽs nõ ẽ a caſu nec a fortuna.q꞉ hoc ꝯtingit ſemp uel frequenter. Silr ꝙ calor ſit excellẽs ſub cane nec eſt a caſu uel fortuna.q꞉ h̃ accidit ſemp uel frequenter.ſed ꝙ pluat multotiẽs ſub cane uel ꝙ ſit calor excellẽs in hieme hoc eſt a caſu.q꞉ hoc accidit in minori pte. ⁊ ſic apparet maior exẽplariter ſ.ꝙ quecũq꞉ ſunt ſemp uel frequẽter.nõ ſũt a caſu. minor ṽo patet ex dictis aduerſarioꝝ dicẽtiũ ꝙ illa que ſũt a nã.uel ſũt a caſu uel ꝓpter finẽ. Ex his igiť infert phs ꝯnẽ dicẽs pp aliqd utiq꞉ erũt.ſ.illa que ſũt a nã. ℂ Notãdũ ꝙ aliqd fieri a caſu p̃t dupliciter itelligi.ſ.large ⁊ ſtricte.large loquendo ut ſic oẽ qđ fit p̃ter intẽtionẽ agẽtis fit a caſu ſiue eueniat frequẽter ſiue raro꞉ut ſi aliquis uadat ad forꝝ nõ itẽdẽs ibi inuenire debitorẽ꞉poſito ꝙ frequenter uel ſemp inueniat eũ in foro illa iuentio dr̃ eſſe a caſu q꞉ eſt p̃ter intẽtionẽ agẽtis. ℂ Vñ cõiter ⁊ large loquẽdo oẽ illđ dr̃ eẽ a caſu qđ euenit preter itentionẽ agẽtis ſiue eueniat frequẽter ſiue raro.ſꝫ ſtricte loquẽdo ſolũ illđ dr̃ eſſe a caſu qđ euenit raro ⁊ preter intẽtionẽ agẽtis꞉ſed ſic nõ accipit phs fieri a caſu cũ dicit ꝙ omne qđ fit꞉fit a caſu uel pp aliquid.ſed large loquẽdo ſic omne qđ fit p̃ter intẽtionẽ agẽtis fit a caſu ⁊ ſic intelligit phũs illã ꝓpoſitionẽ. ⁊ hoc ſufficit ad eius propoſitum.

ℂ At ṽo natura ſunt hmõi oĩa queadmodũ ⁊ ipſi firmabãt hoc dicenteſ. Eſt itaq꞉ qđ pp aliqd in his que natura fiũt ⁊ ſunt.

ℂ Hic phũs ꝯcludit ꝙ q̃dã fiũt q̃ a nã fiũt pp finẽ. ⁊ hec eſt 45^a^ ꝯ hui⁹ libri que ꝓbať p ſillogiſmũ in 3ª figura ſic.oĩa que fiũt ſemp ul' frequẽter fiũt ꝓpter finẽ.ſꝫ oĩa q̃ fiũt ſemp ul' frequẽter ſũt a nã.g̃ qdã q̃ fiũt a nã fiũt pp finẽ.maior patet ex p̃dictis q꞉ cũ illa que ſũt ſemp ul' frequẽter non ſint a caſu ſequiť ꝙ ſint pp finẽ.minor ṽo ẽ cõceſſa ab aduerſarijs. ℂ Nota ẜꝫ ꝯ^rẽ^ ꝙ nõ oẽ qđ eſt a nã eſt pp aliqd. ⁊ forte p hoc itẽdit ꝙ q̃dã que ſũt nã ⁊ ꝓueniunt ex neceſſitate mãe nõ ſũt pp aliqd ſicut mors. Et forte intẽdit ꝙ nõ oẽ qđ eſt a nã eſt ꝓpter aliqd q꞉ finis ultim⁹ itẽtus in reb⁹ nãlib⁹ nõ eſt ꝓpter aliqđ itẽtũ a nã ⁊ c̃. ℂ Notãdũ ẽt ẜꝫ ꝯ^rẽ^ ꝙ phũſ tacuit ſolutionẽ q̃ſtionis dicte de pluuia.nã notificauit ꝙ deſcẽſus pluuie in hieme ẽ in maiori pte. ⁊ deſcẽſus pluuie ſub cane eſt in minori pte. ⁊ calor ecõtrario ex q̃ ſequitur nec̃io ꝙ pluuia ſit pp aliqd. ⁊ ẽt appet ex hoc ẜmone ꝙ meſſes nõ creſcũt a pluuia a caſu cũ hoc ſit in maiori pte꞉ſed corruptio tritici in aceruo eſt in minori pte. ⁊ hoc ꝙ pluuia eſt de nec̃itate mãe nõ facit ut nõ ſit pp aliqd. ⁊ ſi cõceſſerim⁹ ꝙ nõ ſit pp meſſes adhuc declarabiť ꝙ pluuia ẽ pp aliqd q꞉ eſt eq̃litas gñationis in elĩs꞉q꞉ ſi non plueret corrũpereť mũdus. ℂ Notãdũ ꝙ ꝯ^tor^ ponit opionẽ Alex. ⁊ motiuũ ſuũ remouet. nã Alex.dixit ꝙ pluuia nõ eſt ꝓpter meſſes tm̃꞉qm̃ meſſes ſunt ab arte nõ a nã.iđ hoc motiuũ Alex.remouet ꝯ^tor^ dicẽs ꝙ nã cõplet m̃lta que fiũt p artẽ꞉ ⁊ ſilr ars complet m̃lta q̃ ſũt p nãꝫ.hec ꝯ^tor^. Iſtđ dictũ ꝯ^tõ^.ſ.ꝙ finis pluuie eſt eq̃litas gñatiõis i elĩs꞉q꞉ ſi nõ plueret corrũpereť mũduſ꞉põt itelligi qm̃ cũ p actionẽ ſolis gñeť nec̃io uapor ex aqua ⁊ eleueť ſurſuꝫ ad regionem aeris neceſſe eſt aliqñ illũ uaporẽ cõuerti in aquã a frigore circũſtãte꞉ ⁊ tũc eſt nec̃e illã aquã gñataꝫ ex uapore deſcẽdẽ guttatim ita ꝙ erit eq̃litas gñatiõis i elĩs. ⁊ ſicut ex aq̃ gñanť uapores ⁊ aer ita ẽt ex uapore ⁊ aere iteꝝ gñať aq̃ aliter corrũpereť mũdus꞉qm̃ ſi ex aq̃ gñareť ⁊ eleuareť ſemp uapor ⁊ nunq̃ ex uapore gñareť aq̃ tũc tãdẽ p ꝓceſſũ tp̃is corrũpereť tota aq̃ in uaporẽ ⁊ cũ aqua ſit vna ps eẽntialis mũdi ſine qua nõ põt eẽ mũdus꞉ſequiť ꝙ aliquãdo mũdus corrũpereť. Pro alio ṽo dicto ꝯ^tĩs^.ſ.ꝙ nã m̃lta cõplet que ſũt per ptẽ ⁊ c̃.eſt itelligẽdũ ꝙ eoꝝ que fiũt p nãm ul' per artẽ quedã fiũt incohatiue a nã ⁊ cõpletiue ab arte꞉ ⁊ talia debẽt dici artificialia ⁊ nõ nãlia꞉ ⁊ ſũt illa que fiũt cõpletiue p cõpoſitionẽ partiũ q̃ꝫtitatiuaꝝ adinuicẽ ut dom⁹ fit ul' p ablationẽ ptiũ mãlium ⁊ additionẽ forẽ ipſi mãe p actũ nr̃m ut figura icĩſionis uel p trãſfigurationẽ ut enſis uel olla.oĩa eni h⁹ ſũt ichoatiue a nã꞉q꞉ coꝝ mã ꝓpinq̃ uel remota ẽ a nã꞉ſed cõpletiue ſũt ab arte꞉ ⁊ q꞉ res ſpẽꝫ ⁊ denoĩationẽ accipit a forã ultimo inducta.iđ oĩa talia dicunť artificialia. aliq̃ ṽo ſũt que ichoatiue ſũt ab arte ⁊ cõpletiue a nã ſic meſſeſ ſũt ichoatiue ab arte agriculture ⁊ cõpletiue a nã. ⁊ ſilr ceruiſia eſt a nã cõpletiue ⁊ ẽt ſanitas iducta p artẽ medicine ẽ cõplectiue a nã.in oĩb⁹ eni talib⁹ ars nihil facit niſi applicãdo actĩa paſſiuis. ⁊ iđ h⁹ debẽt dici nãlia. ⁊ breuiter oĩa illa ſũt nãlia que ultimo ⁊ cõpletiue ſũt a nã. ⁊ oĩa illa ſũt artificialia que ultimo ⁊ cõpletiue fiũt p cõpſitionẽ ul' p ablationẽ ul' p trãſfigurationẽ. ℂ Notãdum ẜm ꝯ^rẽ^ hic ꝙ rõnes q̃s phũs hic adducit ad ꝓbãdũ ꝙ nã agit pp finẽ non ſũt demr̃atiue ẜm rẽ.ſꝫ ſolũ q̃ꝫtũ ad hoĩem q꞉ ꝓcedũt ex cõceſſis ab aduerſarijs. Vñ in iſta rõne p̃^a^ ſupponit Ariſto.tanq̃ ꝯceſſũ ab antiqs ꝙ illa que nõ ſũt a caſu fiũt ꝓpter aliqd.ſupponit ẽt tanq̃ cõceſſum ab eis ꝙ ea que fiũt ſemp ul' frequẽter non fiũt a caſu uel a fortuna. ⁊ ꝙ non poſſit demr̃ari ꝙ oẽ agẽs nãle agat pp finẽ patet p ꝯ^rẽ^ hic qui dicit ꝙ phũs iducit rõnes ſup hoc ꝙ nã agit pp aliqd. ⁊ nõ ſũt nãles cũ ſit manifeſtũ per ſe ꝙ nã agit pp aliqd ⁊ tales rõnes uſitanť cũ aduerſarijs.i.cũ negãtib⁹ p̃n^a^ nãlia. ⁊ ſic patet ꝙ ꝯ p̃dicta non põt hic ſimpliciter demonſtrari.ſed ſolũ quo ad hoĩem.ſ. ſupponendo ꝯceſſa ab aduerſarijs.

ℂ Ampl⁹ in qbuſcũq꞉ finis aliqs eſt꞉hui⁹ cã agiť qđ p̃us ⁊ qđ ꝯſequẽter. Ergo ſicut agiť꞉ſic aptũ natũ eſt꞉ſic agiť vnũqđq꞉꞉ ſi nõ aliqd ipediat.agit aũt pp hoc꞉ ⁊ aptũ natuꝫ ẽ꞉itaq꞉ hui⁹ cã꞉ut ſi dom⁹ eẽt eoꝝ que nã fiunt꞉ſic utiq꞉ fcã eẽt꞉ſicut nũc ab arte eſt. Si ãt que nã nõ ſoluꝫ nã ſed arte fierẽt ſimiliter utiq꞉ fierent ẜm ꝙ apta nata ſunt.pp ergo alterum alterum.

ℂ Scđa rõ ꝓbãs ꝯnẽ p̃n^lẽ^.ſ.ꝙ nã agit pp finem eſt iſta. Quicqđ agiť ut aptũ natũ eſt agi ad ꝯſecutionẽ finis agiť ꝓpter finẽ. ſed opatio nãe agiť ut apta nata eſt agi ad ꝯſecutionẽ finiſ.g̃ opatio nãe agitur pp fineꝫ.ſed opatio nãe agiť a nã.g̃ nã agit pp finẽ. ℂ Vñ ꝓ declaratiõe mĩoris.d.phi.ꝙ in qbuſcũq꞉ nãlib⁹ eſt aliqs finis hui⁹ cã.i.cã finis agiť qđ eſt p̃us ⁊ qđ eſt ꝯñr hoc eſt in qb⁹ eſt aliud ibi p̃us agiť ꝓpter poſteri⁹ ⁊ illđ poſteri⁹ pp aliđ qđ ſequiť ipꝫ. ⁊ ſic ẜꝫ ordinẽ q̃uſq꞉ deueniať ad ultimũ finẽ. hoc ꝯcludit phũs dicẽs ꝙ ſicut aliqd agiť in nãlib⁹ ſic aptũ natũ eſt agi ad cõſecutionẽ finis.ſic aliquid aptũ natũ ẽ agi ad ꝯſecutionẽ finis ita ẽt agiť niſi aliqd ipediat. ⁊ hoc declarať in exẽplo ſic. Si illa que fiũt ab arte ut dom⁹ ⁊ h⁹꞉fierẽt a nã eodem mõ fierẽt a nã ſicut mõ fiũt ab arte. ⁊ cõ ſi illa que fiũt a nã fierẽt ab arte eodẽ mõ fierẽt ab arte ſicut mõ fiũt a nã q꞉ ſemp pp idẽ ⁊ ſemp p̃ora fierẽt pp poſteriora.ſed illa que fiũt ab arte fiũt ut apta nata ſũt fieri ad ꝯſecutionẽ finis.g̃ illa que fiũt a nã fiunt ut apta nata ſũt ad ꝯſequẽdũ finẽ. ⁊ ſic opatio nãe agiť ut apta nata eſt agi ad cõſequẽdũ finẽ ⁊ p ꝯſequẽs in opationib⁹ nature eſt alteꝝ ꝓpter alteruꝫ ⁊ ſic apparet minor.

ℂ Omino ãt ars alia qdẽ pficit꞉qđ nã nõ p̃t opari꞉alia ṽo imitať. Si eniꝫ que ſunt ẜm artẽ pp h̃ ſunt꞉manifeſtuꝫ ⁊ que ſunt ẜm nãꝫ. Silr ſe hñt adiuicẽ i his q̃ ſunt ẜꝫ artẽ꞉ ⁊ in his q̃ ẜꝫ nãm poſteriora ad p̃ora.

ℂ Tertia rõ ꝓbãs ꝯnẽ p̃n^lẽ^.ſ.ꝙ natura agit pp finẽ eſt illa.eodẽ mõ ſe habẽt p̃ora ⁊ poſteriora in his que ſũt ẜm artem ⁊ in his que ſũt ẜm nãm.ſed in his que ſũt ẜm artem p̃ora ſunt ꝓpter poſteriora. g̃ in his que ſũt ẜm nãm p̃ora ſũt pp poſteriora ⁊ per ꝯñs nã agit pp finẽ.huius rõnis p poniť ꝓbatio maioriſ que eſt illa.ars ul' pficit ea que natura

nõ põt opari uł imitaꝛ nāꝫ ⁊ ſic ē ſiłe de arte ⁊ de nā. ⁊ ita eodē mõ ſe hñt ꝑora ⁊ poſteriora ĩ artificialibꝰ ⁊ in nālibꝰ. Scdo põit minorē ex qua ĩfert ꝯñē dicēs. ꝙ ſi ea que ſũt ſm artē ſunt ꝑꝑ h.i. ꝑꝑ finē ita ꝙ in his que ſũt ſꝫ artē ꝑora ſũt ꝑꝑ poſteriora: māifeſtũ ē ꝙ illa que ſũt ſm nām ſic habebũt. ſ. ꝙ ꝑora erũt ꝑꝑ poſteriora. deinde ponit maiorem d. ſiłr eni ſe hñt adiuicē. ⁊ Notādũ ſm ꝯtores hic ꝙ ſi nā nõ ageret ꝑꝑ finē. ſꝫ a caſu tũc ars que cõplet qđ nā nõ põt opari ageret a caſu. Vbi grā. ſi ſanitas ꝓueniret ab exitu ſanguinis a naribꝰ ĩ diebꝰ creticis eēt ꝑ accñs ⁊ a caſu tũc ſanitas ꝓueniens ex flobothomia quā ꝑcipit ars medicine qꝛ vult ſe aſſimilari nāe eēt a caſu ⁊ ꝑ ꝯñs ꝑ accñs. qꝛ igiꝛ ars quãqꝫ ē in loco nāe ⁊ arſ agit ꝑꝑ aliqđ. neceſſe eſt ut nā agat ꝑꝑ aliqđ: ⁊ qꝛ etiā ars ſequiꝛ nāꝫ ⁊ agit ꝑꝑ aliqđ neceſſe eſt ut nā agat ꝑꝑ aliqđ. hec ꝯtor. Sꝫ eſt ſciēdũ ꝙ cũ dꝛ ꝙ arſ ꝑficit que nā nõ põt opari ꝙ ſi ꝑficere ĩtelligamꝰ ultimo cõplere ſic illđ quod ars ꝑficit nõ eſt res nālis ſed artificialis ut domꝰ uel ſtatua ⁊ ſm h ſanitas q̃ eſt a flobothomia quā ꝑcipit ars medicine nõ ꝑficiꝛ ꝑ artē medicine imo ꝑficiꝛ per nām ⁊ ars medicine nihil aliud facit ad inductionē ſanitatis niſi remouēdo ĩpedimentuꝫ actionis nāe ut patet in flobothomia ⁊ in alijs purgationibꝰ factis ꝑ artē medicine uł applicādo actiua paſſiuis ut patet in miniſtrādo potionē. Si vero per ꝑficē intelligamꝰ agere uel iuuare tũc ars medicine ꝑficit ſanitatē. qꝛ adiuuat ad inductionē ſanitatis quā natura nõ põt per ſe inducere. igiꝛ ⁊c̃.

⁊ Marie aũt manifeſtũ ē in aialibꝰ alioꝝ: que neqꝫ ante: neqꝫ queſitura: neqꝫ deliberatura faciũt. Vñ dubitāt quidā: utruꝫ ĩtellectu aut quodā alio operenꝛ aranee ⁊ formice ⁊ huiuſmodi. Paulatim autē ſic ꝓcedēti ⁊ in plātis apparet expediētia quedā facta ꝓpter finē: ut folia ꝓpter fructꝰ cooperimētũ. Quare ſi nā facit: ⁊ propter hoc irũdo nidũ: ⁊ aranea telā: ⁊ plāte folia gratia fructuũ: ⁊ radiceſ nõ ſurſũ ſed deorſũ gratia uegetādi. Manifeſtuꝫ ꝙ cā hmõi eſt in his que nā fiunt ⁊ ſunt.

⁊ Quarta rõ ꝓbās ꝙ nā agit ꝑꝑ finē eſt illa. aranea ꝑ nām facit telā. ⁊ irũdo ꝑ nām facit nidũ. ⁊ plāte ꝑ nām hñt folia ⁊ radices. ſed aranea ꝑꝑ aliquē finē facꝛ telā. ſ. ut capiat muſcā. ⁊ irũdo ꝑꝑ aliquē finē facit nidũ. ut. ſ. ſaluet pullos ⁊ ſiłr plāte hñt folia ⁊ radices ad aliquē finē. qꝛ folia hñt ad cooperiēdũ fructꝰ ⁊ hñt radices grā uegetandi. cuꝫ igiꝛ oīa iſta fiāt ꝑꝑ finē. ⁊ iſta fiũt a nā: ſequiꝛ ꝙ nā cũ agit agat ꝑꝑ finē. nā cũ irũdo facit nidũ nā irundinis ibi opaꝛ. ⁊ ſic de alijſ. ⁊ Dicit igiꝛ phũs ꝙ maxime eſt hoc manifeſtũ. ſ. nām agē ꝑꝑ finē in aialibus de nũo aliquoꝝ que nec arte nec queſitura. i. ꝑ inqſitionē imaginatiõiſ nec deliberatura hoc eſt ꝑ inqſitiõeꝫ rõnis faciāt ſupple quedaꝫ ꝑꝑ finem. Vñ dubitāt aliq an hꝰ aialia ut aranea ⁊ formice opeꝛ ĩtellectu aut quodāmõ ꝑ alia ꝑn. i. ꝑ imaginationē uel agitationē. cũ igiꝛ hꝰ aialia nõ agant hꝰ opa ꝑ ĩtellectũ nec ꝑ cogitationē ſeqtur ꝙ agāt ex nā. adhuc ad alia ꝓcedēdo paulatim ut ad plantas apparebit manifeſte nām agē ꝑꝑ finē. igiꝛ ⁊c̃.

⁊ Notādũ h ſꝫ ꝯtores ꝙ iſta aialia. ſ. aranea irũdo. ⁊ ſic de alijs nõ agũt ꝑ artē nec ꝑ cogitationē. qđ ꝯtor ꝓbat ſic: qm̃ ſi agerēt ꝑ cogitationē tũc trāſferreꝛ de aliquo in aliđ. h eſt diſcurrerēt ab vno ĩ aliud ⁊ ſic q̃dā aranee facerēt vnũ ⁊ q̃dā ꝯriũ qđ nõ ē ueꝝ qꝛ oēs aranee faciũt telā ⁊ eodē mõ. qđ nõ eēt ſi ꝑ diſcurſuꝫ agerēt. ⁊ Notādũ ēt ſm ꝯtores ꝙ phs ĩtēdit hic uerificare ꝑ inductionē illam ułem. ſ. oīa que ſũt ⁊ fiũt a nā. ſũt ⁊ fiũt ꝑꝑ finē ⁊ ille ſilłs eſt ĩ foīa hypothetica ⁊ eiꝰ põ ē põ iductiõis ⁊ iſte modus iductiõis eſt demratiuꝰ qꝛ ꝑ ꝯſiderationē aliquoꝝ ꝑticulariũ acqrimꝰ certificatiõeꝫ anteqꝫ cõpleanꝛ ꝑticularia oīa. ⁊ ſm h iductio habebit introitũ in demratione. qm̃ indiciũ ułe nõ acqriꝛ in plłibus rebꝰ niſi poſt magnā ꝯſiderationē de plłibꝰ rebꝰ ĩdiuiduis. ⁊ h diuerſificaꝛ ſm magis ⁊ minus ſm nām ꝑncipij ⁊ nām ꝯſiderātis. q̃re q̃to ꝯſiderās fuerit maioris ꝯſideratiõis ⁊ inqſitiõis tanto pauciora ſingularia reqrit. Iſta igiꝛ videtur eē rõ aranea ꝑꝑ aliquē finē facit telā ⁊ irundo ꝑꝑ aliquē finē facit nidũ ⁊ formice ꝑꝑ aliquē fineꝫ colligunt grana ⁊ plāte ꝑꝑ aliquē finē hñt radices inferius ⁊ folia ſuperiꝰ. ſi igiꝛ iſta ſũt a nā: ſequiꝛ ꝙ oīa que ſunt ⁊ fiũt a nā ſũt ⁊ fiũt ꝑꝑ finē. Intelligēdo tñ ꝙ ĩductio nõ eſt demõſtratio ꝑfecta. ſꝫ ꝯtor dicit iductionē eē demõſtrationē ꝑꝑ ꝯueniētiā quā hēt cuꝫ demõſtratiõe in hoc qꝛ per notiora facit cognſcere minꝰ notũ ſic demõſtratio. Intelligēdo ēt qm̃ ideꝫ indiciũ eſt de vno ſingulari ⁊ q̃cũqꝫ alio tũc ad iductionē ułis nõ opꝫ accipe oīa ſingularia ſꝫ ſufficit accipe vnũ uł aliq̃ ⁊ hoc qm̃ nõ ē maior rõ q̃re ꝑdicatũ inſit vni q̃ꝫ alteri. ſꝫ hoc. vꝫ. ꝙ nõ eſt maior rõ de vno q̃ꝫ de alio nõ põt q̃libet equałr vidē. ſꝫ qui eſt melioris iudicij meliꝰ ⁊ citiꝰ videt ⁊ ꝑ iductionē in paucioribꝰ ſigularibꝰ. nũc vero in ꝓpoſito eſt oīno idē indiciũ de oībꝰ ſingularibꝰ. qꝛ nulla põt eſſe rõ q̃re iſta. ſ. aranea irũdo ⁊c̃. hꝰ agũt ꝑꝑ finē ⁊ iaīata nõ niſi qꝛ iſta cognſcũt finē ⁊ illa nõ. ſꝫ iſta. ſ. aranea irũdo ⁊ cetera hꝰ nõ pluſ cognſcũt finē ꝑꝑ quē agũt q̃ꝫ alie res inaīate iõ eſt idē iudiciũ de oībus. ⁊ ꝑꝑ hoc ſufficit iducē illā ułem. ſ. oīa nālia fiũt ꝓpter fineꝫ in aliqbꝰ ſingularibꝰ. ⁊ Et no. ſm ꝯtores ꝙ phũs addidit in añcedente hoc. ſ. ſi iſte actiões ſint a nā refuādo ſe ne aliqs extimet ꝙ iſte actiõeſ ſint ꝑ intellectũ qm̃ qui ponit ꝙ iſte actiõeſ ſint ꝑ itellectũ: nõ ſequiꝛ apud illũ illđ ꝯñs. ſi eni iſte actiões eēnt ꝑ intellectũ ⁊ cogitationē tũc nõ eēnt a nā. ⁊ tũc nõ ſequereꝛ iſte actiões ſũt ꝓpter finē ğ iſta que ſũt a nā ſũt ꝓpter finē. ⁊ Notādũ ēt ſm ꝯtores hic ꝙ rõnes q̃s phũs adducit ſuꝑ hoc ꝙ nā agit ꝑꝑ finē aliqđ nõ ſũt nāles cũ ſit manifeſtuꝫ ꝑ ſe ꝙ nā agit ꝑꝑ aliqđ ⁊ tales rõnes uſitanꝛ cũ aduerſarijs. ſ. cũ negātibꝰ ꝑn nālia. ⁊ Sed hic eſt grādis ⁊ ꝓfūda dubitatio vꝫ ꝑ quā vtutē aranea facit telā ⁊ irũdo nidũ. qm̃ ſi faciũt hꝰ opa ꝑ nāꝫ ⁊ nõ ꝑ nāꝫ que ē mā. ğ ꝑ nāꝫ que eſt foīa coꝝ. ğ agũt illas actiões ꝑ animā ſenſitiuā ⁊ ſic agerēt ꝑ cognitionē. ſꝫ hoc nõ vꝫ uerũ. qꝛ oīs cognitio aīe ſenſitiue uł eſt ꝑ ſenſũ iteriorē uł exteriorē ⁊ ſenſus iterior hēt cognitionem mediāte ſenſu exteriori. ſed aranea que nunq̃ꝫ ſenſit muſcā aliquo ſenſu exteriori facit telā ad capiendũ muſcas ⁊ formica colligit grana in eſtate q̃ nũq̃ꝫ ſēſit hiemē nec eiꝰ tēpeſtates: ğ nõ vꝛ ꝙ iſte opatiões ſint ab aliq̃ vtute ſenſitiua. Neſcio ego qđ ſit dicēdũ hic. credo tñ ꝙ iſte opatiões fiāt ab aīa ſenſitiua hñte cognitionē nālē inditā de hꝰ opandis. quā qdē cognitionē aīa ſenſitiua nõ acqrit ex ſenſibus: ſed hēt eā ex ĩſtictu nāe: ⁊ talis cognitio eſt q̃dā ipetꝰ nālis ad opandũ ſibi utilia ⁊ ꝯueniētia q̃lē ipetũ hñt fortunati ad bñ opandũ. ⁊ iſta cognitio põt uocari inclinatio nālis qꝛ ſtatī a ꝑn ĩeſt nõ per acqſitionē. iſta aũt cognitio uel ipetꝰ põt uocari prudētia nāliſ. Et ſꝫ hoc põt diſtigui de triplici prudētia. ſ. prudētia rõnalis. prudētia aiał. ⁊ prudētia nālis. Prudētia rõnalis eſt recta rõ agibilium ⁊ eſt notitia futuroꝝ ꝑ diſcurſũ rõnis. ⁊ de hac prudētia loqtur phs 6o ethicoꝝ. ⁊ hec prudētia ſoli hoī ineſt. Prudētia aialis eſt notitia futuroꝝ ex memoria ꝑteritoꝝ. ⁊ de hac prudētia loqtur phũs ĩ ꝓhemio methacc ubi dicit ꝙ aialia hñtia memoriā ſũt prudētia ⁊ ꝑ hanc prudētiā aialia bruta q̃rũt locũ in q̃ alias ĩuenerũt ꝯueniēs nutrimētũ ⁊ fugiũt locũ ĩ q̃ ꝯtigit eis aliqđ nocumētũ. 3a vero eſt prudētia que ē notitia uł ꝓuidētia futuroꝝ ex iſtictu nāe. ⁊ iſtā prudētiā hñt aranee hirũdies ⁊ formice q̃ ita prudēter ꝑꝑ finē opanꝛ ꝙ q̃dā dubitāt utꝝ opanꝛ itellectu uł quodā alio ꝑn diſcurſiuo. ⁊ ꝑ hāc prudētiā delphin fugit ꝯ tēpeſtates maris poſito ꝙ nunq̃ꝫ ſenſerit tēpeſtateſ. Vñ iſta prudētia nālis differt a prudētia aiali: qꝛ prudētia nālis ꝯſeqtur totā ſpēm nec io ⁊ vniformiꝛ. ut oīs aranea vniformiꝛ facit telā. Vñ prudētia nāliſ ꝯſequitur q̃libet ĩdiuiduũ eiuſdē ſpēi ⁊ eſt ſolũ ĩ actiõibꝰ vniformibꝰ. Sed prudētia aialis nõ ſeqtur totā ſpēm ⁊ ē circa illa q̃ ꝯtigit ſic ⁊ ałr agē ⁊ ĩ actiõibꝰ difformibꝰ. Qꝫ āt formica colligat grana h eſt a prudētia nāli: ſed ꝙ redeat ad locũ vñ ꝑ accepat grana ⁊ ea reportet ĩ locũ in q̃ ꝑora grana reponebat. ⁊ ꝙ aranea magis facꝛ telā in loco illo ĩ q̃ ē maior copia muſcaꝝ. ⁊ ꝙ hirũdo faciat nidũ in loco ad quē ē acceſſuſ difficilior: h ē a prudētia aiali. uł forte ille eſt ipetꝰ ĩditꝰ aīe aranee ad faciēdũ telaꝫ. nõ eſt aliq̃ cognitio ſed hoc relinquiꝛ ĩduſtrie cogitanꝭ. Dico tñ ꝙ aranea hirũdo ⁊ ſic de alijs aialibus: agũt ꝑ cognitionē ⁊ imaginationē. qꝛ ut dicit ꝯtor h. actio iſtoꝝ ꝓuenit ex imaginatiõe ⁊ comꝑhēſiõe eiꝰ qđ agũt. q̃uis agāt per cognitionē eius qđ agũt. nõ tñ cognſcũt finē ꝑꝑ quē agunt. qm̃ aranea q̃ nunq̃ꝫ cognuit muſcā facit telā ad capienduꝫ muſcā. ⁊ Et ſi q̃raꝛ q̃re tũc magis agũt vno tēpore q̃ꝫ nõ alio hꝰ opa ordinata ad finē. ſ. tꝑe ꝯgruo ad ꝯſequēdũ finē. Dꝛ ꝙ cā ꝑꝑ quā opanꝛ vno tꝑe. ſ. ꝯueniēti ⁊ nõ alio tꝑe: nõ eſt iõ qꝛ cognſcāt finē. ſꝫ alique diſpõnes uel qualitates impſſe a corꝑe celeſti vna cũ imagiatiõe ⁊ cognitiõe ꝑſentiũ mouēt ea vno tꝑe ⁊ nõ alio. qꝛ hꝰ diſpoſitiones iprimunꝛ ſibi vno tempore ⁊ non alio.

⁊ Et qm̃ nā dupliciter quidē ſicut mā: alia vero ſicut forma: finis autem hec eſt. ꝑꝑ finē aũt alia ſunt: hec uniqꝫ erit cā cuiꝰ grā.

⁊ Hec ē 5a rõ ꝓbās ꝙ nā agit ꝑꝑ finē q̃ rõ ē illa. Nā ē dupł. ſ. mā ⁊ foīa ut ꝑus viſũ eſt. ⁊ foīa ⁊ finis ſũt idē ut ſuꝑ viſũ ē. ⁊ tũc arguit ſic. nā agit ꝑꝑ foīaꝫ. ſed foīa eſt finis. ğ nā agit ꝑꝑ finē. ⁊ ꝙ nā agat ꝑꝑ formā apparet: qm̃ finis eſt illud ꝑꝑ qđ alia fiũt ut patet per deſcriptionem finis. cum igitur foīa ſit finis ſeqtur ꝙ nā agat ꝑꝑ finem.

⁊ Peccatum autē fit ⁊ in his que ſunt ſm artē. Scripſit eni non recte grāmaticus: ⁊ potauit medicus non recte potionem. quare manifeſtum eſt ꝙ ꝯtingit ⁊ in hiſ q̃ ſm nām ſunt. Si igitur ſunt quedā ſꝫ artem: in quibus qđ recte fit: ꝑꝑ aliqđ fit: in quibus eēt peccatũ. alicuius gratia aguntur: ſꝫ fallitur ſimiliter uniqꝫ ⁊ in phiſicis. Et monſtra ſunt peccata illiꝰ quod ꝑꝑ aliqđ eſt. Et in ſubſtantijs ergo que ſunt ex ꝑncipio bonigena. ſi vero nõ ad aliquem terminum ⁊ finem poſſibilia erant ueni re corrupto principio aliquo facta ſunt ſicut nunc ſemine.

⁊ Hec ē 2a ps ꝑnlis huiꝰ capłi: ĩ qua phs ſoluit rõnes antiquoꝝ ꝑꝑ quas negauerũt nāꝫ agē ꝑꝑ finē. ꝑm igiꝛ motiuũ coꝝ fuit: qm̃ peccata accidũt in natura ut mõſtra. 2m motiuũ coꝝ eſt ꝙ ĩ nā quedā fiunt a caſu. 3m vero ꝙ quedā fiũt ex necitate māe. 4m eſt qꝛ nā nõ deliberat. iõ phũs hec q̃tuor motiua remouet: ⁊ ſm hoc iſta ps ꝯtinet q̃tuor ꝑticłas. qm̃ in ꝑa decłat ꝙ peccatũ accidē in actionibꝰ nāe nõ tollit nām agē ꝑꝑ finē ⁊ ſic tollit ꝑm motiuũ. In 2a ibi [Ampliꝰ nece.] Tollit 2m motiuũ decłanſ ꝙ actiones nāe nõ ſũt a caſu. In 3a ibi [Oino aũt.] Remouet 3m motiuũ: decłans ꝙ nõ oīa que eueniũt ĩ nālibꝰ eueniũt ex necitate māe. In 4a ibi [Inconueniēs aũt.] Remouet 4m motiuũ decłans ꝙ nāꝫ nõ deliberare nõ tollit nām nõ agē ꝑꝑ finē. In ꝑa igiꝛ ꝑticula huiꝰ partis decłaꝛ ꝙ peccatũ accidē ĩ actiõibꝰ nāe nõ tollit nām agē ꝑꝑ finē. ⁊ hec ē 46a ꝯ huiꝰ libri q̃ ꝓbaꝛ ſic. ſiłe ē de arte ⁊ de nā: ſed q̃ꝫuis ars agat ꝑꝑ finē tñ in actiõibꝰ artꝭ ꝯtingit error ⁊ peccatũ. ğ eodē mõ q̃ꝫuis in actiõibꝰ nāe accidat error ⁊ peccatũ põt nā agē ꝑꝑ finē. maior patet ex ꝑdicꝭ. ⁊ mior decłaꝛ: qm̃ grāmaticꝰ q̃nqꝫ ſcripſit nõ recte. ⁊ medicꝰ q̃nqꝫ potauit potionē nõ rectā. ⁊ tñ certũ eſt ꝙ iſti artifices. ſ. grāmaticꝰ ⁊ medicꝰ agũt ꝑꝑ finē. ⁊ tñ in coꝝ actionibꝰ ꝯtingit error ⁊ peccatũ. ğ q̃ꝫuis ars agat ꝑꝑ finē tñ in actiõibꝰ artꝭ ꝯtingit error ⁊ peccatũ. iõ ſubdit phs dicēs ꝙ mõſtra ſunt peccata illiꝰ qđ ꝑꝑ aliqđ eſt in ſbſtātijs. ğ q̃ ſm Empe. a ꝑn ſunt bonigena ſꝫ ille ſubſtantie uel illa nālia nõ erāt poſſibilia uenire ad aliquē fineꝫ uł terminũ. hoc nõ erat qꝛ nā nõ agat ꝑꝑ finē. ſed illa nālia facta ſunt talia. ſ. defectuoſa ⁊ mõſtra aliquo ꝑn corrupto ſicut nũc in ſemie. i. ꝓpter corruptiones alicuiuſ ꝑncipij ſicut fiũt mõſtra ꝑꝑ corruptionē ⁊ defectũ in ſemine. ⁊ Notandũ ꝙ phũs videꝛ hic tetigiſſe ex dictis antiquoꝝ rõnē cõcludentem oppom opinionis coꝝ. ipſi eni dixerũt ꝙ peccata accñt in actionibꝰ nature ⁊ ex hoc uoluerũt ꝯcludē vꝫ. ꝙ natura nõ agit ꝑꝑ finē. ſed ſine dubio illđ videlicet ꝙ peccata accidāt in actionibus nāe ꝯcludit oppom opionis coꝝ. qꝛ q̃nqꝫ cũ in aliqua actione accidit peccatũ illa actio eſt ꝑꝑ aliquē fineꝫ a q̃ tñ deficit actio. qm̃ ſi actio nõ eſſet ꝑꝑ finē nunquā eſſet error. nec peccatũ in actione. qꝛ actio nõ deficeret a fine itento. Vñ ſicut rectitudo eſt in actione qm̃ per actionē deueniꝛ ad finē itētũ ita eſt error in actiõe qm̃ nõ deuenitur ad finē intentũ: ⁊ iõ eo ipõ ꝙ peccata ꝯtigunt in actionibꝰ nature, ſequiꝛ ꝙ nā

agit pp finē. ¶ Sed dubitatur hic. ſ. utrū monſtra ſint ꝓducta a caſu. ⁊ videt̄ ꝙ nō. qꝛ p ꝯrem 8ᵒ hui⁹ ꝯᵉ 46ᵒ. ipoˡᵉ eſt ꝙ eadē ſpēs fiat a caſu ⁊ a nā. ſed hō mōſtruoſus ut hō cū duob⁹ capitib⁹ eſt eiuſdē ſpēi cū hoie nō mōſtruoſo. ⁊ hō nō mōſtruoſus fit a nā. ḡ hō mōſtruoſus nō fit a caſu. Itē illō qd̄ eſt itētū a nā nō fit a caſu. ſed mōſtrū ē intētū a nā. ḡ. maioꝛ eſt manifeſta de ſe. ⁊ ꝓbat minorē dupl̄r. p̄ qꝛ ubicūqꝫ eſt aliqs finis agēs agit pp illū finē. ſed in gn̄atiōe mōſtri mōſtrū eſt finis actionis nāe igitur nā itēdit mōſtrū. Secūdo ꝓbat̄ idē qꝛ ſi natura nō itenderet mōſtrū tūc nō ꝯtinuaret nec cōpleret eius ꝓductionē. ut ſi nā nō itēderet 6ᵐ digitū tūc factis qnqꝫ digitꝭ ſtati ceſſaret ab agēdo ⁊ ꝓducēdo ſextū digitū. ⁊ eodē mō ē de alijs. ſꝫ h̄ ē fl̄ꝫ. ḡ. Sꝫ vr̄ ꝙ ꝯriū uelit h̄ pħs. d. ꝙ mōſtra ſunt pp peccatū illi⁹ qd̄ agit pp aliqd. ſꝫ peccatū ⁊ defect⁹ fit pp itētionē agētis ⁊ per ꝯn̄s fit a caſu. Ad hanc igit̄ dubitationē dico duo poſſe p mōſtrū intelligi ſ. uel illō indiuiduū ſubſtātie cui eſt aliq̄ diſpō p̄ter nām. uel poſſum⁹ p mōſtrū itelligē totū aggregatū ex indiuiduo ſbe ⁊ tali diſpōne diſcōueniēte. ⁊ iſto⁹ ꝓprie accipit̄ mōſtrū. ſi p mōſtrū itelligam⁹ idiuiduū ſbe qd̄ eſt ſbm diſpōnis diſcōuenientꝭ ſic dico ꝙ nullū mōſtrū fit a caſu. qm̄ tale mōſtrū ē idiuiduū p ſe in gn̄e ſbe. ⁊ nulla ſba fit a caſu ut patet p ꝯrem 8ᵒ hui⁹ in 6ᵒ methaᶜᶜ. Si v̄o per mōſtrū itelligam⁹ totū aggregatū ex idiuiduo ſbe ⁊ diſpōne diſcōueniēte tūc dico ꝙ mōſtra fiūt a caſu. qm̄ illō qd̄ i paucioꝛib⁹ ꝓuenit ab aliq̄ cā caſualit̄ ꝓuenit ab ea. ſed mōſtꝝ 2ᵒ mō acceptū eſt h⁹ᵎ. ḡ. Unde ſciēdū ꝙ monſtrū pōt ſic diffiniri. Mōſtrū eſt enſ gn̄atū cū diſpōne diſcōueniēte raro ⁊ in mīori pte ꝯtīgēte: ſicut cū aliqs hō naſcit̄ hn̄s duo capita uł ſex digitos in vna manu ſeu cū vno oculo aut ſine oculis ⁊ ſic p diſpōnē diſcōueniētē intelligo idifferēter ꝓuationē pfectiōis d̄bite ⁊ habitū diſcōuenientē. ſꝫ cāe monſtri pn̄t poni q̄tuoꝛ. ſ. uel paucitas māe uł ſupabūdātia māe ſeu q̄litaꝭ actiua aut paſſiua ſiue malitia ꝯtigentꝭ. Ad pᵐꝫ ḡ rōnē in ꝯriū patet r̄n̄ſio dcā qꝛ ſi p hoiēꝫ mōſtruoſū itelligit̄ totū aggregatū ex ſba ⁊ diſpōne diſcōueniēti. ſic dico ꝙ hō mōſtruoſus ⁊ hō nō mōſtruoſus nō ſūt ieadē ſpē qꝛ tale aggregatū nō ē i ſpē nec i gn̄e p r̄n̄ſionē. ¶ Ad 2ᵐ argᵐ dico ut dn̄t aliq ⁊ ꝓbabiliter ꝙ agēs intēdēs aliquē effectū eſt dupl̄r. qꝛ q̄ddā eſt agēs p cognitiōeꝫ ⁊ qddā eſt agēs ſine cognitiōe exn̄te in ipſo cuiuſmodi ſunt oīa agētia inaiata. ⁊ ēt plāte. ⁊ adhuc agēs cū cognitiōe ⁊ ſine cognitione differentꝛ itēdūt effectū. qm̄ agēs p cognitionē agit illō qd̄ agit ⁊ itēdit ipm̄ appetitū q ē iclinatio ſequēs cognitiōeꝫ. ſed agēs ſine cognitiōe nō itendit niſi qꝛ hēt v̄tutē ꝓductiuā ipſi⁹ effect⁹. ⁊ h̄ ē ſuum itēdē. Et adhuc vnūqd̄qꝫ iſtoꝝ agētiū aliqd intēdere ꝯtingit dupl̄r. ſ. uł ſimpl̄r aut ꝭm qd ⁊ diminute. Agēs cog̃ſcēs dr̄ ſimpl̄r aliqd itēdere qn̄ cognoſcit illud ⁊ appetit nō ſolū in hora q̄ opat̄. ſꝫ ēt ꝓus. ut cū aliqs uadit ad foꝝ ad querēdū debitorē in foro. ⁊ ad recipiēdū pecuniā ab eo. cū recipit pecuniā dr̄ ex itētiōe recipe ⁊ ſimpl̄r itēdē recipe pecuniā. ſed uadēs ad foꝝ ad emēdū nō cogitans de debitore ⁊ nō credēs ipꝫ iuenire i foro poſtea iueniēs ibi debitorē ⁊ recipiēs pecuniā ab eo ex itētiōe determinata: nō dr̄ ſimpl̄r: ſed ꝭm qd itēdē illā receptionē reſpectu pmi modi itēdēdi qꝛ ſolū in illa hora in qua recipit itēdebat recipe. ⁊ ſil̄r agēs qd̄ nō cog̃ſcit dr̄ ſimpl̄r aliqd itēdere cū hēat v̄tutē actiuā ei⁹ ⁊ ipm̄ ꝓducit frequēter ut in pl̄ib⁹. ut ſpma humanū receptū in matrice hēt v̄tutē actiuā ꝓducēdi hoīeꝫ cū diſpōnib⁹ ꝯueniētib⁹. ⁊ talē hominē ꝓducit frequēter ut in pl̄ib⁹. ⁊ iō talē hoiem ſimpl̄r itēdit. ſed h⁹ᵎ agēs dr̄ aliqd ꝭm qd itendere cū hēat v̄tutē actiuā illi⁹ ⁊ ipꝫ ꝓducit raro ⁊ i paucioꝛib⁹. per hoc igitur ad arguᵐ dico ꝙ accipiēdo mōſtrū p idiuiduo ſbe cui accidit diſpō diſcōueniens ſic nā ſimpl̄r itēdit mōſtrū. ſed ſi mōſtrū accipiat̄ pꝛo toto aggregato ſic dico ꝙ nā ꝭꝫ qd itēdit tale mōſtruꝫ. ⁊ illud qd̄ ſic intendit̄ a nā fit a caſu.

¶ Amplius neceſſe eſt ſemen fieri pꝛimū. ſed non ſtatim animalia ⁊ molle pꝛimū qd̄ ſemen erat.

¶ Hec ē ſcd̄a pticula ſcd̄e ptis p̄ncipalis hui⁹ capl̄i in qua remouet̄ 2ᵐ motiuū antiquoꝝ dicētiū ꝙ generatiōes aialiū ⁊ plātaꝝ ſunt a caſu qd̄ nō eſſet ſi nā ageret pp finē. h̄ motiuū remouet pħs ꝓbans ꝙ gn̄atiōes aialiū nō ſūt a caſu. ⁊ hec ē 47ᵃ ꝯ huius libꝛi q̄ ꝓbat̄ tripl̄r. ⁊ p̄ ſic. illa que fiūt oꝛdiate ⁊ debite nō fiūt a caſu. ſed gn̄atiōes aialiū fiūt oꝛdiate ⁊ debite. ḡ gn̄atiōes aialiū nō fiūt a caſu. de qua rōne minoꝛ ponit̄ in l̄ra. Dicit igit̄ pħs ꝙ opꝫ p̄mo fieri ſemē ⁊ facto ſemine nō eſt ſtatī aial. ſed opꝫ ꝙ ſemē fiat p̄ molle ut ex eo meli⁹ poſſit opari nā. ⁊ ſic aial fit ex ſemine debite ⁊ oꝛdinate. Unde notādū ꝙ ex dictis pħi in rōne hac ꝯtoꝛ ꝓbat tripl̄r ꝙ gn̄atio aialis nō eſt a caſu. p̄ qꝛ aial neceſſario gn̄at̄ ex ſemine ⁊ nō gn̄at̄ ex nō ſemie ⁊ illō qd̄ gn̄at̄ necīo ex aliq̄ nō gn̄at̄ caſualit̄ ex eo. Scd̄o qꝛ ſpma eſt nāliter p̄us aiali. ⁊ per ſe eſt cā eius. 3ᵒ qꝛ aial nō gn̄at̄ ex ſemine ſubito. ſed terminato tēpoꝛe ⁊ per media terminata. ſed que ſunt a caſu nō ſic fiūt. ¶ Sed dubitat̄ qꝛ nō videt̄ ꝙ p̄ma rō ꝯrⁱᵘˢ ualeat. ſ. illa. aial necīo gn̄atur ex ſemie ⁊ non gn̄atur ex nō ſemine. ḡ nō gn̄at̄ a caſu. qꝛ ꝭm h̄ hō mōſtruoſus nō gn̄aret̄ a caſu. qꝛ necīo gn̄at̄ ex ſemie homis ⁊ nō gn̄at̄ ex nō ſemine homis. Dicēdū illud qd̄ necīo gn̄atur ex ſemine per ſe nō fit a caſu. illō tn̄ qd̄ ſemp gn̄at̄ ex ſemie per accn̄ꝭ bn̄ fit a caſu. mō dico ꝙ idiuiduū aialis pfecti ꝭm ꝙ eſt tale aial ſemp gn̄at̄ ex ſemine. ⁊ h̄ per ſe: qꝛ nā per ſe intendit idiuiduū aialꝭ. vn̄ cū mōſtrū gn̄at̄ idiuiduum cui accidit diſpō diſcōueniēs ſemp generatur ex ſemie ⁊ h̄ per ſe ⁊ iō nō fit a caſu. tamē aggregatū ex indiuiduo ſube ⁊ diſpoſitiōe diſcōuenienti fit a caſu q̄uis ſemp fiat ex ſemine. ⁊ h̄ qꝛ non fit ex ſemine per ſe tanq̄ꝫ per ſe intentū. ſed fit ex ſemine per accn̄s necīo tamē ſed non frequenter.

¶ Amplius ⁊ in plantis ineſt qd̄ pꝛopter h̄. minus autem dearticulatum eſt. utrū igitur in arboꝛibus fiant ſicut bouigene ⁊ viriperie: ſicut vitigene ⁊ oliuipere aut non. inconueniens enim eſt. ſed tamen non opoꝛtuit: ſiquidem in animalibus.

¶ Secūdo ꝓbatur eadē ꝯ ſic. in plantꝭ hoc nō videt̄ ꝙ fiant a caſu ſic ꝙ fiat aliqd̄ cōpoſitū ex vite ⁊ homine qd̄ uocet̄ vitigena uel ex vite ⁊ oliua. cū igit̄ nā ſit magis intēta circa aialia q̄ꝫ circa plātas. ſequtur ꝙ generationes aialiū non fiūt a caſu. Dic̄ igit̄ pħs ꝙ in plātꝭ nō pōt opari pp h̄. i. pp finē. minus tn̄ dearticulatū eſt. i. diſtictū ⁊ oꝛganiꝫatū qd̄ eſt i plantꝭ q̄ꝫ qd̄ eſt in aialib⁹. ¶ Querēdū eſt igit̄ ab Empe. utꝝ ſic fiunt bouigene. i. aialia q̄rū vna ps ē hō ⁊ alia ps ē vipa i aialib⁹ ſic fiāt i arboꝛib⁹ vitigene. ſ. aliqd cui⁹ vna medietas ſit vitis. ⁊ alia ps ſit hō. ⁊ oliuipe. i. aliqd cui⁹ vna ps ſit oliua ⁊ alia ps ſit vipa. aut nō ꝯtingūt talia in arboꝛib⁹. incōueniēs eni eſt talia ponē circa arboꝛes. opꝫ tamen in arboꝛib⁹ ſic eē ſi h̄ in aialib⁹ fit. ¶ Notādūꝫ ꝙ pħs nō negat hic mōſtra fieri i plantꝭ: ex q̄ enim in aialib⁹ fiūt mōſtra multo foꝛti⁹ in plātis fiūt monſtra. tamē mōſtra nō ſunt ita nota in plantꝭ ſicut in aialibus: ⁊ h̄ iō qꝛ ptes oꝛganice aialis magis ſūt note q̄ꝫ ptes oꝛganice plātarū: iō defect⁹ uel ſuperfluitas in aialib⁹ magis cognoſcit̄ q̄ꝫ in plātis: ſed pħs h̄ negat talia mōſtra in plātis q̄lia Empe. poſuit in aialib⁹. ſ. ꝙ ſit aliqd̄ aial cui⁹ vna medietas ſit pars hoīs ⁊ alia medietas ſit pars bouis. talia eni monſtra non ſunt in plātiꝭ: qꝛ nō eſt aliqd cuiuꝭ ps ſit oliua ⁊ alia hō. nec etiā cui⁹ vna ps ſit oliua ⁊ alia vitis. ⁊ h̄ dicit pħs ꝯdicendo Empedocli.

¶ Adhuc opoꝛtebat ⁊ in ſeminibus fieri contingit.

¶ Tertio ꝓbat̄ ꝙ gn̄atiōes aialiū nō fiūt a caſu: ⁊ h̄ ſic. Caſus eſt cā nō terminata. ſi igit̄ gn̄atiōes aialiū fiant a caſu: ſeqtur ꝙ gn̄atiōes aialiū nō fiūt a cā terminata. ⁊ ſic ⁊ quocūqꝫ ſemine poſſet gn̄ari qd̄cūqꝫ aial. Uel arguit̄ oſiue ſic. illō qd̄ fit a cā t̄minata nō fit a caſu. ſꝫ gn̄atiōes aialiū fiūt a cauſis terminatis. qꝛ nō ex quocūqꝫ ſemine fit qd̄cūqꝫ aial. ſed ex ſemine determinato fit aial determinatū ut ex ſemie hoīs hō ⁊c̄. ¶ Notādū ꝭm ꝯrem h̄ ꝙ ꝯ ſenſū eſt ꝙ vna ſpēꝭ poſſit gn̄ari ex q̄libet ſemine. qꝛ illō pnᵐ. ſ. nām agere pp finē eſt ex p̄mis p̄ncipijs ſcie nālis. ⁊ nō opꝫ nālē loqui de eo cum negātibus ipm̄ ꝭm ꝙ eſt nālis ſed ꝭm ꝙ eſt p̄muꝭ pħs aut ꝭm ꝙ eſt diſputatoꝛ. ¶ Sed dubitat̄ ſup h̄ qd̄ h̄ dicitur. ſ. ꝙ illō qd̄ fit a caſu nō fit a cauſa determinata. ſed tale ſi gn̄at̄ ex ſemie pōt gn̄ari ex quocūqꝫ ſemine ut inuit̄ h̄ per pħm ⁊ ꝯrem. ḡ ſi rō pħi ualeret ſequeret̄ ꝙ nō mōſtruoſus poſſet ex q̄cūqꝫ ſemine gn̄ari qd̄ f̄lm eſt. ḡ rō pħi h̄ nō ualet. Dicēdū eſt igit̄ ꝙ rō pħi ⁊ ꝯrⁱᵒ fundat̄ ſup h̄ ꝙ ſi quelibet ſpēs gn̄aret̄ a caſu tūc nulla ſpēs det̄minaret ſibi p ſe uł per accn̄s certā mām ex q̄ gn̄aret̄ intelligēdo p lꝩ p ſe determinate hēre mām que p ſe oꝛdinat̄ ad talē ſpēm. ⁊ per lꝩ p ſe accn̄s det̄minate hēre māꝫ ex qua gn̄atur per accn̄s ad gn̄ationē alti⁹ ex eadē mā p ſe. nūc v̄o dico ꝙ ſi quelibet ſpēs gn̄atur a caſu uł gn̄aret̄ ex mā per ſe uł p accidēs. nō p ſe. cū quelibet ſpēs gn̄etur a caſu. nec per accn̄s: qꝛ cū nihil ſit per accn̄s nihil erit per ſe. qꝛ per accn̄s p̄ſupponit per ſe. ſed nō eſt ſic de homine mōſtruoſo. qꝛ ſi gn̄aret̄ ex caſu tūc gn̄aret̄ a cā determinata per accn̄s qꝛ ad gn̄ationē alterius qd̄ gn̄atur per ſe. ſ. indiuiduū per ſe hoīs. ⁊ iō non ſeqtur ꝙ fiat ex quocūqꝫ ſemine uł ex quacūqꝫ cōmixtiōe elemētoꝝ. ¶ Sed adhuc vr̄ ꝙ rō pħi nō ualet. qꝛ h̄ eſt ueꝝ. ſ. ꝙ oē qd̄ fit a caſu pōt idr̄nter fieri a q̄cūqꝫ cā. qm̄ iuētio debitoꝛiꝭ in foro: q̄n̄qꝫ ē a caſu ⁊ tn̄ nō pōt indr̄nter fieri a quacūqꝫ cā. qm̄ q̄cq̄d creditoꝛ faceret niſi iret ad foꝝ uel ad locum in q̄ eſt debitoꝛ nō inueniret debitorē. igit̄ non oē qd̄ fit a caſu pōt indifferent̄ fieri a quacūqꝫ cauſa. ⁊ ſic vr̄ ꝙ nō ſequit̄ ꝙ ſi aialia ⁊ plāte fierēt a caſu ꝙ pp h̄ poſſent fieri a quocūqꝫ ſemie ⁊ a quacūqꝫ cōmixtiōe elemētoꝝ indr̄nter. Dicēdū ḡ ꝙ aliqd dr̄ fieri ab agēte caſualiter duob⁹ modis. ſ. vno mō ab agēte itēdēte certū finē. alio mō ab agēte nullū certū finē uel effectū itēdēte. Illud qd̄ fit a caſu p̄ mō nō pōt indr̄nter a quocūqꝫ: qꝛ effect⁹ caſualis nō pōt ꝯiūgi indifferēter cū quocūqꝫ effectu itēto ut argutū eſt. ſed illō qd̄ fit a caſu ab agēte nulluꝫ certū effectū intēdēte pōt indifferēter fieri a q̄cūqꝫ. Un̄ ſi qd̄libet agēꝭ nāle ageret a caſu q̄cq̄d ageret ut dixerūt antiq. oē agēs nāle eſſet idifferēter ad quēcūqꝫ effectū ꝓducēdū: ita ꝙ poſſet qd̄libet fieri a quolibet indifferent̄. ſed nō eſt ſic qn̄ agens intēdit certū finē uł certū effectū: qm̄ nō opꝫ ꝙ illud qd̄ tūc ꝓuenit caſualit̄ ab agēte poſſit idifferēter ꝓuenire a quocūqꝫ ut patet in exēplo accepto i rōne. vn̄ rō pħi ꝯſiſtit in h̄ ꝙ ſi qd̄libet fieret a caſu nullū agēs determinaret magis ad vnū effectū q̄ꝫ ad aliū. nec aliqs effect⁹ determinaret ſibi magis vnū agens q̄ꝫ aliud. ⁊ ſic qd̄libet indifferenter poſſet fieri a quolibet. ⁊ ſi hoc eſſet inuentio debitoris non magis determinaretur ut fieret itiōe ad forum q̄ꝫ nauigando ad cypꝛum.

¶ Omnino autem deſtruit ſic dicens. que natura quidem ſunt. ⁊ ꝭm naturam. Natura quidem enim ſunt quecūqꝫ a quodam in ſeipſis pꝛincipio continente mota accedunt ad aliquem finem. Ab vnoquoqꝫ autem non ideꝫ vnicuiqꝫ neqꝫ cōtingens ſemper tamē in eundem niſi aliquid impediat. Qd̄ autem eſt cuius cauſa fit: ⁊ qd̄ pꝛopter hoc.

¶ Hec eſt 3ᵃ pticl̄a ſcd̄e partꝭ pnˡⁱˢ hui⁹ capl̄i in qua pħs remouet 3ᵐ motiuū. pp qd̄ dixerunt antiq ꝙ nā nō agit pp finē. ⁊ p̄ remouet h̄ ipedimētū. 2ᵒ v̄o ibi [Fieret utiqꝫ.] remouet q̄ꝫdā cauillationeꝫ. p̄ igit̄. d. pħs ꝙ ſic dicētes. ſ. oīa fieri ex necītate māe ⁊ nihil in nālib⁹ eē pp finē: oīno deſtruūt nāꝫ ⁊ oīa que ſūt a nā. Deide cū dic̄ [Nā qdē ⁊c̄.] Pꝛobat ꝙ nō oīa que ſūt a nā ſūt ex necītate māe. ⁊ hec ē 48ᵃ ꝯ hui⁹ libꝛi que ꝓbat̄ ſic. nulla que a determinato p̄nᵒ exiſtēte in ſeipſis ꝯtinue mota accidunt ad determinatū finē ſunt ex neceſſitate māe. ſed ea q̄ ſunt nā ſunt illa q̄ mota ꝯtinue a determinato p̄nᵒ exn̄te in eis accedūt ad determinatū finē. ḡ nō oīa que ſunt a nā ſunt ex neceſſitate māe. maioꝛ huius rōnis eſt manifeſta qꝛ illa que mota ꝯtinue a determinato p̄nᵒ exn̄te in ipſis accedūt ad determinatū finē ſūt pp finē. ⁊ p ꝯn̄s nō ſunt ſolū ex neceſſitate māe. ⁊ minoꝛ ponit̄ in l̄ra. ⁊ patet de ſe. Un̄ pħūs ſubdit. d. ꝙ diuerſa tendūt in diuerſos fines. ſemper tn̄ eadē res nālis tendit in eūdē finē. ⁊ ꝯſequitur illū niſi aliqd ipediat. ḡ in nālibus eſt illud pp qd̄ fit aliqd ⁊ cui⁹ cā eſt. i. finalis cā ⁊ nō eſt neceſſitas ſolū ex pte māe. Intelligēdū ꝙ cū pħs dic̄ in minori. ꝙ illa que ſunt a nā ſunt mota ꝯtinue a determinato p̄nᵒ exn̄te in eis. nō itēdit ꝙ oīa que fiunt nāliter fiant effectiue a quodā p̄nᵒ actiuo intrīſeco illi qd̄ fit. ſed per p̄nᵐ in ſeipſis intēdit p̄nᵐ actiuū nāle qd̄. ſ. eſt in ipſis reb⁹ nālibus. h̄ ē ꝙ p̄nᵐ

eſt de numero reꝝ nãliũ uel agẽtiũ nãliũ non ꝙ ſit intrinſecum ei qđ fit uel materie inquantuꝫ forma debet induci.

Fieret utiqꝫ a fortuna: ſicut diximus: a fortuna uenit extraneus ⁊ balneatus abſceſſit cum tanqꝫ propter hoc ueniẽs egerit: non propter hoc aũt uenit: ⁊ hoc ſm accidens. Fortuna autẽ eſt cãrũ que ſũt ſm accidens: quemadmodum ⁊ prius diximus. ſed cum hoc ſemꝑ aut ſicut frequenter fiat non ſm accidens: neqꝫ a fortuna eſt: in phiſicis autem ſemper ſic eſt: niſi aliquid impediat.

Sed q2 aliqs poſſet dicẽ. ꝙ qꝫuis illa q̃ ſunt a nã ꝓcedant a determinato p̃n° ad determinatũ finẽ. tñ ħ eſt a caſu ⁊ ꝑaccñs. ⁊ p̃ter intẽtionẽ. ut ſi aliqs extneus ueniẽs ad nos nõ itẽdẽs balneari recedat balneat⁹ tanqꝫ ueniſſet ꝑꝑ hũc finẽ. ꝑꝑ quẽ tñ nõ uenit. ita nã ꝓcedit a determinato p̃n° ad determinatũ finẽ tanqꝫ ageret ꝑꝑ illũ finẽ ⁊ tñ nõ agit ꝓpter illũ cũ ille finis accidat a caſu. Iſtã cauillationẽ remouet pħs ⁊ ꝓbat iſtã ꝯñe. vꝫ. ꝙ finis q ꝓuenit a nã nõ eſt finis qui ꝓuenit a caſu. ⁊ hec ẽ ꝯ 49ª hui⁹ libri que ꝓbat̃ ſic. nullus finis qui ꝓuenit a caſu. ꝓuenit ſꝑ ⁊ frequẽter. ſed finis qui ꝓuenit a nã ꝓuenit ſemꝑ ⁊ frequẽter. g̃ finis qui ꝓuenit a nã nõ eſt finis qui ꝓuenit a caſu. qm̃ illud qđ ꝓuenit a caſu ꝓuenit in minori ꝑte ⁊ non ſꝑ nec frequẽter. igit̃ ⁊c̃. Notãdũ ſm ꝯrem ħ. ꝙ pħs p̃us ſuppoſuit illã ꝓpõnẽ. ſ. qđ ꝓuenit a nã nõ ꝓuenit a caſu ⁊ tamẽ ħ eſt reuerſus ad decl'andũ eã. nã pħs ſupponit illã tanqꝫ manifeſtã apud eos qui inati ſunt recipe illđ qđ ẽ per ſe notũ. ſed tũc ꝓbat ħ ꝯ illos qui ħ negãt ꝑꝑ ꝓpõnes famoſiores apđ illos. Intelligẽdũ etiã ꝙ illa ꝯ. ſ. ꝙ finis qui ꝓuenit a nã nõ eſt finis qui prouenit a caſu nõ debet ſic itelligi. ſ. ꝙ nihil qđ fit a nã fit a caſu. q2 p̃us dictũ eſt. ꝙ illud qđ fit a caſu fit a nã. ſed debet intelligi ſic. ſ. ꝙ finis qui ꝓuenit a nã intẽdente illũ finẽ ſimpl'r nõ eſt finis qui prouenit a caſu. cum nihil qđ fit a caſu fit a nã ſimpl'r intendente illud.

Incõueniens aũt eſt opinari propter aliquid fieri: niſi videatur mouens deliberatum: ⁊ tñ ars quidam non deliberat.

Hec eſt 4ª ꝑticula ſcđe ꝑtis p̃ncipalis hui⁹ capl'i in q̃ remouet̃ 4ᵐ motiuũ ꝑꝑ qđ dixerũt antiq nãꝫ nõ agere ꝑꝑ finẽ. ⁊ p̃ facit ħ. 2° v° remouet q̃ꝫdam cauillationẽ: 2ª ibi [Et ſi eſſet in ligno.] Motiuũ igit̃ qđ pħs remouet eſt illđ: q2 enĩ nã in ſuiſ actionib⁹ nõ deliberat iđ dixerũt ꝙ nã nõ agit ꝑꝑ finẽ. hoc motiuũ pħs remouet ꝓbãs ꝙ nãm nõ deliberare nõ tollit nãm agẽ ꝑꝑ finẽ. ⁊ hec eſt 50ª ꝯ hui⁹ libri que ꝓbat̃ ſic. ſimile eſt de arte ⁊ de mã. ſꝫ ars agit ꝑꝑ finẽ q̃ꝫuis nõ deliberet. g̃ nã põt agere ꝑꝑ finẽ q̃ꝫuis nõ deliberet. g̃ nãm nõ deliberare non tollit nãm agẽ ꝑꝑ finẽ. vñ ꝯtor. d. ħ ꝙ pħs dicẽs ꝙ ars nõ deliberat intelligit de artib⁹ que nõ utunt̃ cogitatione ut ſunt artes texendi ⁊ ſuendi. ſed non eſt ſic de arte medicine ⁊ de arte nauigandi.

Et nãqꝫ ſi eſſet in ligno nauiſfactiua: ſimil'r utiqꝫ natura feciſſet. Quare ſi in arte ineſt ꝓpter aliqđ ⁊ in natura iſieſt.

Sed q2 aliqs forte diceret ꝙ nõ ẽ ſil'e de arte ⁊ nã q2 ars eſt p̃nᵐ extriſecũ ⁊ nã eſt p̃nᵐ itriſecũ. iđ q̃ꝫuis ars agat ꝑꝑ'ter finẽ. nõ oportet ꝙ natura agat ꝓpter finem. iſtud remouet philoſoph⁹ ⁊ ꝓbat ꝙ nãꝫ eẽ p̃nᵐ itriſecũ nõ tollit nãꝫ agẽ ꝑꝑ finẽ. ⁊ hec eſt 51ª ꝯ huius libri que ꝓbat̃ dupl'r. ⁊ p̃ ſic. ſi ars nauifactiua eẽt i ligno eodẽ mõ facẽ nauẽ ſicut nã feciſſet. q2 eẽt p̃nᵐ intrinſecũ ſicut nã. eodẽ modo igit̃ agit nã q̃ ageret ars nauifactiua ſi eẽt i ligno. ſed ſi ars nauifactiua eẽt in ligno adhuc agẽt ꝓpt̃ finẽ. q2 ꝑꝑ eũdẽ finẽ ꝑꝑ quẽ nũc agit. g̃ nõ obſtãte ꝙ nã ſit p̃nᵐ intrinſecũ tñ agit ꝑꝑ finẽ. igit̃ nãꝫ eẽ p̃nᵐ intrinſecũ nõ tollit nãm agere ꝑꝑ finem.

Manifeſtum eſt autem maxime: cũ aliquis medicatus fuerit ipſe ſeipſum huic quidem enim aſſimilatur natura. quod quidem igitur cã ſit natura: ⁊ ſic ut ꝓpter aliquod manifeſtum eſt.

Scđo ꝓbat̃ eadẽ ꝯ ſic. nã maxime aſſil'at̃ arti per quã aliqs agit in ſeipꝫ: ut cũ aliqs ſanat ſeip̃m per artẽ medicine illi arti magis aſſimilat̃ nã q̃ꝫ alteri. ſed ars medicine curãs medicũ in quo eſt ars agit ꝑꝑ finẽ ac ſi eẽt ex: g̃ nã agit ꝑꝑ finẽ q̃ꝫuis ſit p̃nᵐ itrinſecũ. igit̃ nãm eẽ p̃nᵐ intrinſecũ non impedit nãm agere ꝑꝑ finem. Deinde pħs epilogat decl'ata ut patet in noſtra que plana eſt.

Capl'm 2ᵐ tractatus ſexti in quo oſtendit̃ ꝙ in rebus nãlibus neceſſitas p̃ncipal'r eſt ex fine.

Quod autem ex neceſſitate eſt utrũ ex ſuppoſitione exiſtit: aut ſimpliciter.

Iſtud eſt 2ᵐ capl'm hui⁹ tractat⁹. in quo pħs declarat cuiuſmodi ⁊ a quo eſt neceſſitas p̃ncipal'r in rebus nãlibus. Iſtud capl'm ꝯtinet duas ꝑtes p̃nᶜᵉˢ q2 in p̃ª ꝑte phũs ꝓponit intẽtionẽ ſuã. ⁊ etiã narrat antiquoꝝ opiõnẽ. In 2ª ibi [Sꝫ nõ ſine his.] Det̃minat ṽitatẽ decl'ando ꝙ neceſſitas que eſt in rebus nãlibus eſt neceſſitas ex ſuppoſitione. ⁊ eſt p̃ncipal'r ex fine. In p̃ª aũt ꝑte p̃nᶦˢ hui⁹ capl'i pħs ꝓponit intentionẽ ſuã ⁊ etiã narrat opiõnẽ antiquorũ. ⁊ ſm hoc pars illa ꝯtinet duas ꝑticulas. In p̃ª igitur ꝑticula hui⁹ partis dicit pħs qđ autẽ ex neceſſitate eſt. i. neceſſariũ eſt nãlibus ſupple dubiũꝫ eſt utꝝ exiſtat ſimpl'r aut ex ſuppõne. ⁊ ꝑ hoc itendit ꝙ dupx eſt neceſſitas: qm̃ quedã ſimpl'r ⁊ q̃dã eſt neceſſitas ex ſuppõne. vñ neceſſitas que eſt ex mã uocatur neceſſitas ſimplicit̃. ſꝫ neceſſitas que eſt ex fine uocatur neceſſitas ex ſuppõne. ⁊ huius rõ eſt. qm̃ res nãlis neceſſario hẽt mãm. ⁊ neceſſitas que eſt ex mã eſt neceſſitas ſimpl'r ⁊ oĩo ineuitabilis. ut patet. qm̃ corruptio cõpoſiti ex ꝯrijs eſt neceſſaria ratione materie. ⁊ iđ eſt ſimpl'r neceſſaria ita ꝙ vitari nõ põt. ſed neceſſitas que eſt ex fine. nõ eſt ſimpl'r neceſſitas. q2 nõ eſt ſimpl'r neceſſe q̃ꝫlibet rẽ nãlẽ attingere finẽ ad quẽ ordinatur. imo põt ipediri. nec ſꝑ hẽt finẽ. nõ enĩ oculus ſemper videt. ⁊ iđ nõ eſt neceſſariũ neceſſitate ſimpl'r ⁊ abſoluta. illa eẽ que ordinãtur ad finẽ. ſed ſuppoſito fine neceſſe eſt illa eẽ que ſunt ad finẽ. vbi gratia non eſt neceſſe ſimpl'r ꝙ aial videat. ⁊ ideo nõ eſt neceſſe ſimpliciter ꝙ animal habeat oculos. ſꝫ tamẽ aial debeat videre neceſſe eſt ꝙ habeat oculos. ⁊ iđ habere oculos eſt neceſſariũ aiali ex ſuppoſitione. ſ. ſi debeat videre ⁊ ſic neceſſitas que eſt ex fine. eſt neceſſitas ex ſuppõne. Eſt igit̃ dubiũꝫ. utꝝ neceſſitas in reb⁹ nãlib⁹ ſit neceſſitas ſimpl'r. ſ. q̃ ẽ ex mã. ul' neceſſitas ex ſuppõne que. ſ. ẽ ex ſuppõne finis. ⁊ hoc eſt querẽ an qñ aliqđ neceſſario euenit in reb⁹ nãlibus. utꝝ neceſſario eueniat ꝓpt̃ aliquẽ finẽ certũ. uel utrũ eueniat poſito ꝙ talẽ finem non haberet propter mãm.

Nũc qdam enim opinãtur qđ eſt ex neceſſitate in generatiõe eſſe: quemadmodum utiqꝫ ſi aliquis murũ eẽ ex neceſſitate exiſtimet. qm̃ grauia quidẽ deorſuꝫ ferri apta nata ſunt. leuia autẽ ſupereminẽt. Unde lapides quidem deorſum in fũdamentũ. terra autẽ ſurſum propter leuitatem. Supereminent autem maxime ligna. leuiſſima enim ſunt.

Hec ẽ 2ª ꝑticula p̃me ꝑtis p̃nˡᶦˢ hui⁹ capl'i i q̃ pħs narrat opinionẽ antiquoꝝ. dixerũt enĩ antiq. ꝙ in gñatiõe nãli neceſſitas ẽ ex mã. qm̃ putãt taleꝫ neceſſitatẽ eẽ in nãlib⁹ ſicut ſi aliqs extimet domum ſic eẽ factã ex neceſſitate mãe ⁊ nõ ꝑꝑ aliquẽ fineꝫ ſic ꝙ lapides ſint deorſũ ligna v° ſurſũ ⁊ cemẽtũ i medio: ħ totũ ẽ ex neceſſitate mãe ⁊ nõ ꝑꝑ aliqueꝫ finẽ. qm̃ lapides ſunt deorſũ q2 ſũt grauiores: ⁊ ligna ſunt ſurſuꝫ q2 ſunt leuiora: ⁊ cemẽtũ i medio: q2 medio mõ ſe hẽt inter grauitatẽ ⁊ leuitatẽ. ⁊ dixerũt ꝙ nã i ħ ẽ ſil'is arti. q2 i aiali ꝑtes leues aſcẽdũt ⁊ ꝑtes graues deſcẽdũt. ⁊ iđ i aiali ẽ diſpõ ꝑtium ex neceſſitate mãe. Sꝫ. d. ħ ꝯtor ꝙ i pl'ib⁹ reb⁹ nãlib⁹ eſt ecõuerſo. ſ. ꝙ ꝑtes grauiores ſũt ſuꝑius ut patet i aialib⁹ hñtib⁹ teſtã. teſta enĩ eſt nãe terreſtris ⁊ ẽ grauior ceteris ꝑtib⁹ ⁊ tñ ſuꝑeminet. ⁊ ex ħ apꝑet ꝙ neceſſitas i nãlib⁹ ẽ ex fine. ⁊ nõ ſolũ ex mã. ſi enĩ nã nõ intẽderet cuſtodiã aialis. ſed tota diſpõ eſſet ex neceſſitate materie. tunc pars teſtea deberet fore deorſũ q2 eſt grauior ceteris ꝑtib⁹. ⁊ tamen in multis animalibus eſt contrarium.

Sed tamẽ nõ ſine his quidem factũ eſt non tamẽ ꝓpter hoc: niſi ſicut ꝑꝑ materiam: ſed cã abſcondendi ipſa ⁊ ſaluandi. Similiter autẽ ⁊ in alijs omnib⁹ in quib⁹ ꝑꝑ aliquid eſt non ſine quidem habentibus neceſſariã naturã ſunt. non tamẽ ꝓpter hoc: ſed aut ſicut materia ſunt ſed ꝓpter aliquid eſt: ut ꝓpter qđ ſerra huiuſmodi quaten⁹ hoc ſit ⁊ ꝑꝑ hoc. Sed tamen id quod eſt cui⁹ cauſa: impoſſibile eſt fieri niſi ferrea ſit. neceſſe igitur ferreã eẽ ſi ſerra erit ⁊ opus ipſius. ex ſuppoſitiõe igitur quod neceſſarium eſt ſed non ut finis. Quđ autẽꝫ eſt cuius cã eſt in rõne eſt.

Hec ẽ 2ª ꝑs p̃nˡᶦˢ hui⁹ capl'i i q̃ pħs ſoluit dictam dubitationẽ oñdẽs ꝙ neceſſitas p̃ncipal'r i nãlib⁹ ẽ ex fine. ⁊ hec ẽ 52ª ꝯ hui⁹ libri q ꝓbat̃ tripl'r. ⁊ ſꝫ ħ hec ꝑs ꝯtinet tres ꝑticl'as. p̃ª rõ ſumit̃ ex ſil'itudie quã hẽt nec̃itas i nãlib⁹ cũ nec̃itate i artificialib⁹. 2ª rõ ſumit̃ ex ħ ꝙ finis hẽt rõnẽ p̃ncipij. 3ª ſumit̃ ex ħ ꝙ finis hẽt rõnẽ medij demrãtiui. Prio igit̃. d. phũs narrãdo. ſed tñ nõ ſine his. ſ. mãlib⁹ p̃ncipijs factũ ẽ aliqđ ul' nãliũ ul' artificialiũ nõ tñ factũ ẽ ꝑꝑ ħ niſi ſic ꝑꝑ mãm. vbi gr̃a. dom⁹ i artificialib⁹ nõ ẽ fcã p̃ncipal'r ex nec̃itate mãe. ſꝫ ẽ facta cã abſcõdẽdi ⁊ ſaluãdi ipſas res poſſeſſas. ⁊ eodẽ mõ ẽ i oĩb⁹ alijs tã nãlib⁹ q̃ꝫ artificialib⁹. ſ. ꝙ i eis ẽ nec̃itas p̃ncipal'r ex fine ut ꝑꝑ qđ. ſerra ẽ hꝰ. tñ deꝫ q̃ten⁹ ħ ſit. ſ. finis. ⁊ ꝑꝑ ħ. i. ꝑꝑ finẽ. finis igit̃ ẽ p̃ncipalis cã. mã tñ ẽt ẽ aliq̃ mõ cã. q2 ipoˡᵉ ẽ illud cui⁹ cã ẽ eẽ. i. ipoˡᵉ ẽ finẽ eẽ niſi mã ſit. i. ipoˡᵉ ẽ finẽ ſerre eẽ. i. op⁹ ſerre eẽ niſi ſerra ſit ferrea. neceſſe eſt igit̃ ſerrã eẽ ferreã ſi ſerra debeat eẽ ⁊ op⁹ ei⁹. Ex his g̃ ꝯcludit phũs ꝯñe ſuã. d. ꝙ ex ſuppõne finis igit̃ erit nec̃iũ i phiſicis. ſed nõ ut finis ſit nec̃iũ. i. ſi illđ cui ipõit̃ nec̃itas ſimpl'r. Quđ aũt cui⁹ cã ẽ. ſ. finis i rõne ẽ. i. ẽ illđ qđ ẽ rõ nec̃itatꝭ. illa enĩ q̃ ſunt ad finẽ hñt neceſſitatẽ ex fine. ⁊ finis ſi ẽ ſimpl'r neceſſari⁹. g̃. Ex his igit̃ dictꝭ p̃t formari p̃ª rõ ꝓbãs ꝯñe itẽtã ſic. ſic ẽ neceſſitas i artificialib⁹. ita ẽ i nãlib⁹. ſed i artificialib⁹ neceſſitas p̃ncipal'r ẽ ex fine. g̃ i nãlib⁹ nec̃ijs p̃ncipal'r ẽ ex fine. maior patet ⁊ minor declarat̃ in l'ra ꝑ exẽplũ ⁊ ꝑ rõnẽ. ꝑ exẽplũ ſic. nã dom⁹ nõ ẽ facta ex neceſſitate mãe. ſed gr̃a abſcõdẽdi ⁊ cuſtodiẽdi res poſſeſſas. ⁊ eadẽ minor ꝓbat̃ ẽt ꝑ rõnẽ ſic. ab illo ⁊ ꝑꝑ illđ ẽ nec̃itas rei p̃ncipal'r ꝑ qđ ꝯueniẽti⁹ rñdet̃ ad q̃ſtionẽ q̃rẽtẽ ꝑꝑ qđ. ſed dere artificiali ꝯueniẽti⁹ rñdet̃ ad q̃õnẽ q̃rẽtẽ ꝑꝑ qđ. ꝑ finẽ q̃ꝫ ꝑ mãm g̃ in artificialib⁹ nec̃itas p̃ncipal'r ẽ ex fine ⁊ p̃ncipali⁹ q̃ꝫ ex mã. minor hui⁹ ꝓſil'i patet. qm̃ ſi q̃rat̃ ꝑꝑ qđ. ſerra hẽt m'tos dẽtes ꝯueniẽti⁹ rñdet̃ ꝑ finẽ dicẽdo. ut diuidat ligna: q̃ꝫ ꝑ mãm dicẽdo q2 ẽ ex ferro. Notãdũ ꝙ pħs nõ d. ħ ꝙ neceſſitas rei nãlis nl'o mõ ẽ ex mã. ſꝫ vult ꝙ aliq̃ mõ ſit ex mã. p̃ncipal'r tñ ex fine. vñ q̃libet cã rei ẽ cã eẽndi ei⁹ ⁊ cã neceſſitatꝭ rei aliq̃ mõ ſaltẽ in gñe ſuo. Notãdũ ſm ꝯrem ħ ꝙ dñ̃a ẽ iter illa q̃ iueniũtur i nãlib⁹ ex neceſſitate ⁊ nõ ꝑꝑ finẽ. ⁊ inter illa q̃ iueniũtur nõ ex neceſſitate ſꝫ ꝑꝑ finẽ: qm̃ neceſſitas q̃ nõ ẽ ꝑꝑ finẽ in reb⁹ nãlib⁹ ẽ ꝑꝑ mãm. ſicut mors aialis. ſed illđ qđ iuenit̃ i reb⁹ nãlib⁹ non ex neceſſitate mãe ſed ꝑꝑ aliqđ eſt ꝑꝑ formã ⁊ diffinitionẽ. ⁊ q2 antiq viderũt q̃dã q̃ ſequũtur nãlia eẽ ex neceſſitate mãe exiſtimabãt ꝙ oĩa que accidũt reb⁹ nãlib⁹ ſint ex neceſſitate mãe. Sed hic dubitat̃ utrũ mors corruptio ꝓ ad non eſſe ⁊ hꝰ ſint ex mã. ⁊ dico ꝙ nõ p̃ciſe ſunt ex mã ſine omni alia cã. q2 oĩs effect⁹ qui dependet ex mã ⁊ ex fine p̃ncipali⁹ hẽt ſuã neceſſitatẽ ex fine ⁊ ex mã q2 finis eſt cã oĩum aliaꝝ cauſarũ. ſed oĩs talis effectus ut mors ⁊ hꝰ dependẽt ex mã ⁊ fine. Uñ mors vni⁹ ordinat̃ ad eẽ alteri⁹ ⁊ corruptio aque ordinat̃ ad gñationẽ ignis. ſimil'r mã eſt ꝑꝑ formã. ⁊ forma ẽ finis. ⁊ iđ oẽ illud qđ eſt ꝑꝑ mãm eſt ꝑꝑ finẽ. dico igitur ꝙ mors eſt ꝑꝑ finẽ. i. ꝑꝑ eẽ alteri⁹. ⁊ ꝙ ꝯtor dicat ħ ꝙ mors nõ eſt ꝑꝑ aliquid. dico ꝙ ꝯtor itelligit ꝙ mors nõ eſt ꝑꝑ aliqđ qđ ſit ſua oꝑatio: qm̃ illa que nõ hñt oꝑationẽ p̃ncipalius ſe tenẽt ex ꝑte materie q̃ꝫ alia. ſed illa que hñt oꝑationeꝫ p̃ncipali⁹ ſe tenẽt ex ꝑte forme. dico tamẽ ꝙ corruptio ⁊ hꝰ effect⁹ ſunt ꝑꝑ aliquẽ finẽ. qđ etiã apparet. q2 q̃cq̃d intẽdit aliqđ qđ nõ põt hẽri ſine corruptiõe itendit corruptionẽ ꝑꝑ illud: q2 illud qđ itẽdit finẽ intẽdit illa que ſunt ad finẽ neceſſario ꝑꝑ finẽ. ſꝫ ge